

תשובה א ע"ד מחזיק כפר אהד שרצה לישא מניקת אלמנה תוך כ"ד חודש ושלחנו להזהירו והודיענו לו חומר איסורו דמנדין אותו.

והנה קודם שבת העבר הגיע לידי איגרת היות חכם אהד רוצה להתיר וגייב כמה סניפין מדברי האחרונים מלבד מה שהוסיף מדעתו ועשה יסוד נופל וכה בגנן רעוע וטוח טפל להתירה אחר גתנית בנה למינקת ג' חדשים ואחר ט"ו חודש למיתת בעלה וראיתי הטעמים שסמך עליהם א' על הפני יהושע לאחר ט"ו חודש ב' על השבות יעקב אחרי שהוא תועלת יתומים שהיא אחות המתה ומרחמת על הבני יותר שלישי הוסיף מדעתו ונשא קל וחומר בעצמו אם תועלת יתומים דוחה אבילות יום ראשון דאורייתא כמבואר ברי"ף במועד קטן פרק אלו מגלחין קל וחומר לאיסור מינקת דרבנן עכ"ל ובפתיחתי עמדתי מרעיד דלדבריו מותר לעבור על כל איסורי דרבנן לתועלת יתומים מקל וחומר הנ"ל ופשוט דמותר לחלל יו"ט שני בשביל תועלת יתומים דהרי למאן דאמר אבילות יום ראשון דאורייתא דוחה י"ט שני דרבנן ואפילו י"ט שני של ר"ה לדעת מקצת הפוסקים קל וחומר שתדחה מפני תועלת יתומים שדוחה אבילות יום ראשון וכן נוכל למילף כמה מצינו שיהי' כל איסור דאורייתא נדחה מפני תועלת יתומים כמו שדוחה אבילות דאורייתא.

ועוד לדבריו גם מי שאין לו מי שישמשנו איתנהו לכל הני מילי שדוחה איסורי דרבנן ודאורייתא דהרי הירושלמי שהביאו הרי"ף מדין ל"ה בדאין לו מי שישמשנו ומי שיש לו בנים קטנים וכן מבואר בש"ע סי' שצ"ג ואני תמה איך נעלם ממנו דברי ה"ר"ן במקומו ודברי התוס' ביבמות וכתובות ומ"ק ודברי הרשב"א בכתובות ומ"ק ודברי הרא"ש במ"ק וביבמות פרק החולץ וכן מבואר בש"ע דלא לתר לאו דווקא ויש שפרשו תוך ז ויש שפרשו תוך ל' יום וכן פירש הכ"מ דברי הרמב"ם שכתב ביש לו בנים נושא מיד היינו תוך ז וכן מוכרח מלשון הרמב"ם גופא דלהתיר אירוסיין פתב בהדיא אפילו ביום המיתה ובאין לו מי שישמשנו או בנים קטנים פתב סתם ואף לפי מה שרצו התוס' לפרש בפרק החולץ דמשמע לא לתר דווקא פוננתם תוך ז ועוד אפילו הנה פוננתם לא לתר יום ראשון אין ראי' דאינהו ס"ל דליכא שום אבילות דאורייתא ועוד דכבר פירש הרא"ש דכנסה היינו שידוכין בעלמא אבל לומר למאן דס"ל אבילות דאורייתא מותר מפני שהוא תועלת יתומים ששתקע הדבר ולא עלה ולא יעלה על לב אדם מעולם ונהרי לא התירו ביאה כל ז מפני מצנת פ"ו שהיא דאורייתא ובמתה אשתו כל למ"ד אסור והעמידו דבריהם במקום מצנה דאורייתא ואיך יתירו למי שאין לו מי שישמשנו או לתועלת הבנים אבילות יום ראשון דאורייתא וכל הפוסקים שנים לאסור לכנס כל ז' אע"פ שלכ"ע הוא דרבנן וכמה דחק עצמו ה"ר"ן ריש פתובות כמה שנוהג תחלה ז' מי המשטה ואינו נוהג אבילות יום ראשון ומתיר דב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה משא"כ לישא לכתחלה בקום נעשה ועוד איך יעלה על לב מי שיש לו מוח בקדקדו לומר דמעשה דיוסף הפהג וי"ט הי' ביום מיתה וקבורה אף למאן דאמר אבילות דאורייתא הרי אף לדעת הסוברים דיום ראשון דאורייתא מודה דאינו תופס לילו כמ"ש הרי"ף בברכות והנה בנודאי לא הי' הפניסה בבית הקברות דנודאי לא הנה החופה ותיחוד על הקברות רק אחר שבא לביתו פניסה ומדוע לא נימא שפניסה לערב דאז הוא מדרבנן.

ועוד איך אפשר שפנסה מבעוד יום אף שהוא דאורייתא וכי לא יכול יוסף להתאפק עד הלילה שיהי' איסור דרבנן וכי בשביל שפתי שעות או שלש שעות נתיר לו איסור דאורייתא וכי מעולם לא הלכה אשתו לשוק והניחה בניה בביתה ב' או ג' שעות ואפ' אם נימא פדעת הריצב"א דמעשה דיוסף הפהן הי' בע"פ ונימא דלמאן דס"ל אבילות יום ראשון דאורייתא אפ' לענן נשואין אסור עד הערב ואין הרגל מבטל עד הלילה אפתי הי' לו להמתין עד הערב דנשואין בלא סעודה ב"ט דרבנן כמ"ש מוהרש"א בכתובות דף מ"ז וכן הסכים הא"ר בא"ח סי' תקמ"ב ואף אם נעלם ממנו כל זה אני מתפלא הפלא ופלא מי הגיד לו ואיך ראה דנשואין בלא בעולה וסעודה הוא דאורייתא והדבר ברור דאף למאן דס"ל אבילות דאורייתא ליום ראשון היינו דווקא תשמיש דיש לו רמז בדברי קבלה אבל נשואין לחוד הדבר ברור שהוא דרבנן שאין לו רמז בדבר קבלה לכן הרמב"ם פשטנה י"א דברים שהם מן התורה לא מנה רק תשמיש והביא על כל אחד רמז מדברי קבלה אבל נשואין לחוד אין לו שום רמז בדברי קבלה והרואה יראה מסיפור לשון הרמב"ם שפתב דין גילוח שהוא מן התורה וכתב גפי דדמי לי' נטילת צפרנים וקדין תשמיש פתב דדמי לי' דין נשואין וקדין פתב דין לבישת לבנים וקדין מלאכה משא ומתן וקדין שאלת שלום הליכה לבית המשטת והנה פולחן דרבנן ואין להם רמז בדברי קבלה וכן יש להוכיח מדברי הרשב"א סי' קנ"ה שהוכיח דאף לשיטת הרי"ף והגאונים דווקא יום מיתה וקבורה הוא דאורייתא אבל יום מיתה לחוד או קבורה לחוד הוא דרבנן דאי סלקא דעתן מיתה לחוד הוא דאורייתא איך התירו בעילת מצוה במת אביו של חתן ואמו של פלה ולא הנקשה לו איך התירו לו תחלה החנפה אלא נודאי דחנפה לחוד הוא דרבנן ולכך התירו למי שאין לו מי שישמשנו או מי שיש לובנים קטנים לישא תוף ז' לדעת מקצת פוסקים מפני שאין לו שום רמז בדברי קבלה ולא התירו בעילה תוף ז' למי שאין לו בנים והעמידו דבריהם במקום שם דאורייתא.

ועוד האיך אפשר לומר דהחנפה הי' ביום מיתה וקבורה הרי הרמב"ם פסק דחנפת פדה איכו קונה וכן הוא דעת הרי"ף לשיטת הר"ן פ"ק אעפ"י וכבר כתב הלח"מ לחלק בין חייבי לאוין לנדה משום דבחיובי לאוין לעולם אינו ראוי לביאה ואעפ"כ פנסה ורוצה לבוא עלי' באיסור לכך החנפה קונה מה שאין פן חנפת נדה דאין פוננתו לבוא עלי' באיסור רק לבוא עלי' אחר שתטהר לכך אינו קונה החנפה וא"כ הכא דלא התירו רק החנפה אבל הביאה נשאר באיסור דאורייתא א"כ גם החנפה אינו פלום פיון דעכשיו הוא חנפה שאינו ראוי לביאה.

ועוד נראה מדברי הר"ן ריש פתובות דקודם קבורה אף תשמיש הוא דרבנן אף על גב דהקבורה הנה אחר כך בו ביום וא"כ אמאי לא פנסה קודם הקבורה דאז הנה דרבנן והמתין עד אחר קבורה שהוא דאורייתא אמנם האמת יורה דרכו כמ"ל דשיטת פל הפוסקים דלאתר לאו דווקא ולא פנסה בו ביום וא"כ אדרבה יש ראיה להיפך דאפילו באבילות דרבנן דקילא נאף נשואין לחוד בלא תשמיש שאין לו רמז בדברי קבלה אפילו הכי לא התירו עד אחר ז' אף לתועלת יתומים ואפילו לשיטת הפוסקים הסוברים דמתר לכנס תוף ז' אין ראיה למינקת חדא דכניסה בלא בעילה תוף ז' קילא טובא ועוד דאין למדין דברי סופרים מדברי סופ' קל וחומר למינקת דמשום ספנת הנוולד נגעי בה וגם לרבי' דרבנן לא דמי דהתם מטעם הפקר ב"ד נגעי בה כמ"ש הרש"ל שם ולשיטת

הַרְשָׁפָ"א הֵם אֲמָרוּ וְהֵם אֲמָרוּ מִתְחַלֵּה לֹא גָזְרוּ בְּאֶפְסֵי רִיבֵית גְּבִי יְתוּמִים מִשָּׂא"כ בְּמִינְקַת וְעֵינַי בְּרַש"י ב"ב מ"ד ע"ד ה' קָרוֹב לְשֹׁכֵר וּבִד"ה בְּבִי דִינָא שְׁלֵא מְצָאנוּ שׁוּם חֵלּוּק לֹא בְּש"ס וְלֹא בְּפוֹסְקִים אִיךְ נִקּוּם אֲנַחְנוּ לְחַלְקָא מַה שְׁלֵא חֵלְקוּ הֵם מְלַבֵּד שְׁפָכְרָא פְּתַבְתִּי אִין לְמַדִּין דְּבָרֵי סוֹפְרִים וְנִפְלְאוֹת בְּעֵינֵי אִיךְ יֵצְאוּ הַדְּבָרִים מִפִּי בַעַל הוֹרָאָה לּוֹמֵר דְּדַחֲיִנּוּ מְצוּה דְּאוֹרְיִיתָא מִשׁוּם תּוֹעֵלַת יְתוּמָי' מַה שְׁלֵא נִמְצָא בְּשׁוּם מְקוּם בְּש"ס וּפּוֹסְקִים וְאַף אִם נִעְלַם מִמֶּנּוּ מַה שְׁפַתְבְּנוּ לְמַעֲלָה הִי' לוֹ לַעֲשׂוֹת קוֹנְשֵׁיָא הָאִיךְ דַּחֲיִינּוּ מְצוּה דְּאוֹרְיִיתָא מִשׁוּם תּוֹעֵלַת יְתוּמִים וְלִהְיִיחַ בְּצָרִיךְ עֵינַי וְלֹא לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ יְסוּד וְלִבְנוֹת עָלָיו בְּנִין וְלִהוֹסִיף עָלָיו וְעוֹד אִיךְ יַעֲלֶה עַל, לֵב בֶּן דַּעַת יוֹדֵעַ סֶפֶר לְדַחֲוֹת אִיסוּר מִינְקַת לְתוֹעֵלַת יְתוּמִים דְּהָרִי כֹל עֲצָמוּ שֶׁל אִיסוּר מִינְקַת הוּא בְּשִׁבְלֵי סִבְנוֹת הַנּוֹלָד וְהָאִיךְ נִסְכָּן תִּינּוּק זֶה לְתוֹעֵלַת שְׂאָר הַבְּנֵי וּמֵאֵי חֲזִית וְאַף בְּנִתְנָה בְּנָה לְמִינְקַת דִּילְמָא הִדְרָא בְּהַ תּוֹ תְּשׁוּבָה גְדוּלָה גַם עַל הָרַב בַּעַל שְׁבוֹת יַעֲקֹב שְׂרָצָה לַעֲשׂוֹת תּוֹעֵלַת יְתוּמִים סְנִיף לְהַתִּיר וְאַף דְּדַבְרֵי הַשְּׁבוֹת יַעֲקֹב הִיךְ מְקוּם לִיִּישֵׁב בְּדוֹחַק דְּעִיָּקָר פְּנוּנְתוֹ שֵׁישׁ תּוֹעֵלַת לְאוֹתוֹ וְנוֹלָד עֲצָמוּ אֲמָנָם גַּם זֶר אִינוּ מְסַפִּיק דְּאִטּוּ אוֹמְרִים לְחַמּוֹר נְחִתְהוּ רֵאשֵׁי וְטוֹל כּוֹר חִיטִּים וְעוֹד הַמְעַיִן בְּמ"ש אִף שְׂאִין לְהַתִּיר מִטַּעַם מְצוּה לְקַיִם דְּבָרֵי הַמֵּת לְהַפְקִיעַ זְכוּת הַנּוֹלָד מִכֹּל עֲלֶה וְעוֹד דְּהָרִי עִיָּקָר הַגְּזוּרָה דְּגַם שְׂאָר נְשִׁים יַעֲשׂוּ כֵּן לְכַתְחֵלָה וְא"כ הָאִיךְ נִתִּיר מִשׁוּם תּוֹעֵלַת יְתוּם זֶה שֵׁיבּוֹאוּ לִידֵי סִבְנָה יְתוּמִים אַחֲרֵים אֲמָנָם הוּא לֹא עֲשָׂאוּ רַק סְנִיף בְּעֵלְמָא וְסַמְּהָ עֲצָמוּ עַל כַּפֵּה צְדָדֵי הַיְתָר שְׁלֵא הִתְחִילָה לְהִנִּיק וְנִתְנָה תְּחִלָּה לְמִינְקַת וְהִי' תְּקִיפִים גְדוּלִים וּמְדַמֵּי לְהוּ כְּדָבִי רִישׁ גְּלוּתָא וְשֹׁכְרוּ שְׁתֵּי מִינִיקוֹת וְנִשְׁבַּעַה ע"ד רַבִּים וְכוּלֵי הָאִי נְאוּלֵי אִילּוּ הִי' בָּא מַעֲשֶׂה לִידֵי לֹא הִיִּיתִי סוּמְהָ אֲלֵא בְּכַנּוּפֵיָא גְדוּלָה שֶׁל תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים אִם הָיוּ מְסַפִּימִים לְהַתִּיר וְלִדְעָתִי כֹל צְדָדֵי הַיְתָר קָשָׁה לְהַתִּיר וְאַף שְׁפַתְבַּ שְׁהַגְּאוּנִים חוֹתְנוּ וְגִיסוּ הַסְפִּימוּ לְהַתִּיר וְהָאִיךְ כִּי בְּתוֹשׁבוּתֵיהֶם אַחֲרֵי שְׁלֵא רְאִינוּ תְּשׁוּבוּתוֹ מִי יוֹדֵעַ עַל אֵיזָה טַעַם סָמְכוּ לְהַתִּיר וְהָבּוּ דְלָא לוֹסִיף עֲלֶה וְעַכ"פ אִין לְהַתִּיר אִם לֹא בְּכָל צְדָדֵי הַיְתָר שְׁהִיָּה שָׁם וְעִיָּקָר רְאִיוֹת הַשְּׁבוֹת יַעֲקֹב שְׁפַתְבַּ ת"ל מ"מ פִּינּוּ דְאִיכָּא כָּאן תּוֹעֵלַת כֹּל הַיְתוּמִים וְכָבֵד מְבֹאָר פְּשׁוּט בַּח"מ ס' ל' סְעִיף י"ט אֲצֵל אֲפוּטְרוֹפּוּס שְׂאִין רִשְׁאִין לְהוֹצִיא עֲבָדִים לְחִירוֹת וְכַתְבַּ הַרְמ"ה דְּכָל זֶה לֹא מִיָּרִי רַק בְּלֹא רְשׁוּת ב"ד אֲבָל בְּרִשׁוּת ב"ד רִשְׁאִים לַעֲשׂוֹת כֹּל מַה שְׁיִרְאָה בְּעֵינֵיהֶם שֶׁהוּא תּוֹעֵלַת יְתוּמִים הָרִי לְהַדְיָא דְּמִשׁוּם תּוֹעֵלַת יְתוּמִים עִיָּקָרִינּוּ עֲשֶׂה דְלַעוֹלָם בְּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּמִיָּנָה דְּמִשׁוּם תּוֹעֵלַת יְתוּמִים עִיָּקָרִינּוּ תַּקְנַת חֲכָמִים לְגַבֵּי מִינְקַת עַכ"ל הִנֵּה מְלַבֵּד שְׁהַשְׁגָּתִי עָלָיו לְמַעֲלָה אֲנִי תַּמָּה עַל גְּאוּן כְּמוֹתוֹ יֹאמֵר דְּבָר זֶה וּבְלֵי סֶפֶק הוּא כְּשִׁגְגָה הִינְצָא מְלַפְנֵי הַשְּׁלִיט דְּשָׁם מְבֹאָר בְּהַדְיָא דְּמִיָּרִי שְׁהַעֲבָד גּוֹתֵן דְּמִי עֲצָמוּ כְּמִבְּנוֹרָא בְּרַש"ל וְכֵן מִשְׁמַע בְּש"ע וּבְזֶה לֹא חָשַׁב אָדָם מַעוֹלָם דְּבִגּוֹתֵן דְּמִי עֲצָמוּ הָיוּ כְּמוֹכְרוּ לוֹ וְלִיכָּא עֲשֶׂה דְלַעוֹלָם בְּהֶם תַּעֲבֹדוּ כֹּל רַק דְּלִישִׁיטת רַש"י ז"ל אִין רִשְׁאִין לְשַׁחֲרֵר מִשׁוּם דְּגוּפָן לֹא קָנוּ לָהֶם וְלִישִׁיטת הַרְשָׁפָ"א וְהַר"ן וְהַר"מ מִשׁוּם דְּנִרְאָה כְּשַׁחֲרוּר וְשָׂמָא וְזִלְזוּ בְּמַקְחָן יַעוּנִין שָׁם אֲבָל עֲשֶׂה דְלַעוֹלָם בְּהֶם תַּעֲבֹדוּ לֹא שְׁיִיךְ כֹּל פִּינּוּ שְׁלוֹקְחִין דְּמִי הַעֲבוּדָה וְהַר"מ דְּע"פ ב"ד מוֹתֵר לְשַׁחֲרֵר לְתוֹעֵלַת יְתוּמִים עַכ"פ מִיָּרִי שְׁהַתּוֹעֵלַת יוֹתֵר שְׁנוֹה מְדַמֵּי הַעֲבָד וְזֶה בְּרוּר וּפְשׁוּט וְגְדוּלָה מְזֶה נִרְאָה בְּדַעַת הַרְשָׁפָ"א דְּאִפִּילוּ עֲשֶׂה הַעֲבָד אֵיזָה טוֹבָה לְהַרְבֵּ וּמִשְׁחַרְרוּ בְּשִׁבְלֵי גְמוּלוֹ שְׁעֲשֶׂה לוֹ לִיכָּא עֲשֶׂה דְלַעוֹלָם בְּהֶם תַּעֲבֹדוּ מִשׁוּם דְּהָיוּ כְּמוֹכְרוּ לוֹ וְאַף

דְּהַרְשָׁבִי אֶת בְּלִשׁוֹן שְׂמֵא פְּשׁוּט דְקָאֵי עַל מ"ש דְּאוּמְדִין דַּעַת הַמְשַׁחֲרֵר שְׁבִנוּדָאֵי לֹא עֵבֵר עַל עֲשֵׂה וּבְנוּדָאֵי עֲשֵׂה לֹא טוֹבָה.

אָבֵל אִם בְּאַמְת עֲשֵׂה לֹא טוֹבָה נִרְאָה דַּעַת הַרְשָׁבִי אֶת כְּרִשׁ"ל דְּלִיפָא עֲשֵׂה וְיָכוֹל לְשַׁחֲרֵרוּ וְע"כ בְּנוּתָן דְּמִי עֲצָמוּ דְפִשִׁיט לִי' לְהַרְשָׁבִי אֶת טוֹבָא דְּלִיפָא עֲשֵׂה דְלַעוֹלָם בְּהֵם תַּעֲבֹדוּ כַּמְבֹאֵר מְלִשׁוֹנוּ שְׂפָתַי שְׂפָל שְׂעֵשֶׂה עִמּוּ טוֹבָה הַאי כְּמוֹכְרוּ לֹא מִשְׁמַע בְּנוּתָן דְּמִי עֲצָמוּ פְּשׁוּט לִי' טוֹבָא דְּמִתְרַר לְשַׁחֲרֵרוּ גַם מַה שְׁהַקְשָׁה הַשְּׁבוּת יַעֲקֹב עַל הַרְשָׁבִי אֶת דָּא"כ לְמַה הַנְּצִירָה הַגַּמ' לְשִׁנוֹת וּלְתַרְזֵן מְצִינָה שְׂאֵנִי אֲמַאי לֹא עֲשִׂנִי דַּעַת לֹא אִיזָה טוֹבָה אֲנִי תַּמָּה אִיךָ עֲשֵׂה עֲצָמוּ כְּלֵא יַדַּע דְּהַרְשָׁבִי אֶת עֵמֵד עַל זֶה וְתִרְזֵן דְּמִשְׁוֹם מַעֲשֵׂה וְלֹא מִשְׁוֹם גְּמִילוּת חֶסֶד שְׁחָרְרוּ וְאִיךָ נִתְעַקֵּשׁ אֲנַחְנוּ נִגְדַּת הַרְשָׁבִי אֶת לֹא מִרְצוֹ לֹא עוֹלָה יָפָה וְלִדְחוּק וְלִהַקְשׁוֹת דְּלֵמָּא הָא וְהָא גְּרָמָא וְעוֹד תִּימָא גְּדוּלָה עֲלֵיו שְׁהִבִּיא דַּעַת הַרְשָׁבִי אֶת לְכוּנְוָה אַחֲרֵת מַה שְׂלֵא עָלָה עַל לְבוֹ מַעוֹלָם וְרַצָּה לְהַשְׁוֹת דַּעַתוֹ עִם דַּעַת הַרְמַב"ן דַּעַת דְּלַעוֹלָם בְּהֵם תַּעֲבֹדוּ הוּא מִטַּעַם לֹא תַּחֲנִים וְתִימָא אִיךָ חֲשַׁד לְמֵאוּרָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי שְׂבַעֲצָמוּ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם דְּחָה דְּבָרֵי הַרְמַב"ן בְּשִׁתֵּי יָדַיִם מִחֲמַת קוֹשְׁיָא וְאִיךָ חֲזַר וְקָרְבַּן וְלֹא חָשׂ לְמַה שְׁהַקְשָׁה תַּחֲלָה בְּעֲצָמוּ וְהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים שְׁרַחֲוִקִים זֶה מִזֶּה כְּרַחֲוִק מִזְרַח מִמְעַרֵב דְּחָרִי לְשִׁיטַת הַרְמַב"ן לֹא ק"מ מִדְּר"א שְׁשַׁחֲרֵר לְצוּרָה מְצִינָה דְּלַצוּרָה מְצִינָה אוֹ לְצוּרָה אִיזָה דְּבָר לֹא שְׁיִיךָ לֹא תַּחֲנִים אֲמַנָּם לְדַעַת הַרְשָׁבִי אֶת אִיךָ לְצוּרָה מְצִינָה אִיכָּא עֲשֵׂה דְלַעוֹלָם בְּהֵם תַּעֲבֹדוּ רַק דְּמְצִינָה דְּרַבִּים דְּחִי לִי' אוֹ לְהַפְרִישׁוּ מֵאִסּוּרָא דוֹחָה הַעֲשֵׂה וְקָרוֹב הַדְּבָר דַּס"ל כְּדַעַת הַרְ"ן שְׂאִינוּ עֲשֵׂה גְּמוּר רַק דַּס"ל דַּעַתוֹ כֵּן אֵין לְדַחֲוֹתוֹ מִשְׁוֹם מְצִינָה לְקִיָּים דְּבָרֵי הַמַּת וְע"ז תִּירוּץ דְּכָל שְׂעֵשֶׂה לֹא טוֹבָה הוּי כְּמוֹכְרוּ לֹא וּבְמִכְרוּ לֹא פְּשׁוּט דְּלִיפָא עֲשֵׂה כְּדַכְתִּיבְנָא וְזֶה בְּרוּר וּפְשׁוּט וּמַה שְׂפַמְךָ עֲצָמוּ עַל הַפ"י א"צ לְהַשְׁיֵג דְּהַמַּעֲשֵׂה הִי' בְּלֹא הַתְּחִלָּה לְהַנִּיחַ וְאַחֲרַיִם שְׁיַצָּא לְהִתַּר ע"פ שְׁגַגַת הוֹרָאָה וּשְׁעַת הַדְּחַק וּבְקוֹשֵׁי הַתִּיר וְכַתֵּב בְּעֲצָמוּ שְׂאִין לְסַמְוֵךְ ע"ז אִם לֹא בְּדֵאִיכָּא עוֹד צְדִדֵי הִתַּר אָבֵל לְעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה לְכַתְּחִלָּה בְּמִקוֹם שְׁיֵשׁ עוֹרְרִין וְאוֹסְרִין לְצוּוֹת לִיתָן בְּנָה לְמִנִּיקַת אַחֲרַיִם שְׁהַפְרִיָּה בְּכַדִּי לְהַתִּירָה לְהַשְׁתַּדֵּף לְכַתְּחִלָּה וְלְהַנְשֵׂא לֹא עָלָה עַל לֵב אָדָם מַעוֹלָם: תְּשׁוּבָה ב כְּעִנְיָן הַסִּיּוּמָה וּבְאַמְת מו"ז ז"ל כְּתִב דַּעַת הַפּוֹסְקִים דְּגַם בְּנִיתִק בְּאַמְצַע עַל יְדֵי הַעֲבֵרַת הַיָּד הַבּוֹדֵק הוּא סִיּוּמָה עֲדִיין וּבְאַמְת וְקִינֵי נִשְׁמַר בְּזֶה וְכַתֵּב הַטַּעַם הָא דְּצָרִיכִין שְׂלֵא יִשְׂאָר שׁוּם דְּלִדּוּל הוּא מִטַּעַם דְּנִיתִק בְּאַמְצַע הוּי סִיּוּמָה אֲמַנָּם לְדְבָרֵי הַדְּרָא קוֹשְׁיָא לְדוּכְתִי' דָּאִם כֵּן מַה מְהִי הַקְּלוּף וְקוֹשָׁה לֹא מִרְצָה דְּכָל הַשׁוֹחֲטִים וְהַבּוֹדְקִים עוֹשִׂים שְׂלֵא כְּדִין עִם הַקְּלוּף אֲמַנָּם בְּאַמְת נ"כ א"א לְהַנְהִיג הַשׁוֹחֲטִים שְׂלֵא יִקְלְפוּ רַק שְׂיַמְעֵכוּ בְּנַחַת אִם כֵּן הִיָּה צָרִיכִין לְמַעַף כָּל הַסִּיּוּמָה שְׂלֵא יִשְׂאָר בְּדוּפָן אוֹ בְּרִיָּאָה אוֹ בְּשׁוֹמֵן הַלֵּב אוֹ מְקוֹם שְׁנִסְרָכָה לְשֵׁם דְּחָרִי בְּנִשְׂאָר רֵאשֵׁה בְּרִיָּאָה אוֹ בְּדוּפָן אַפ"ה הוּי סִיּוּמָה וְאִם כֵּן הִיָּינוּ צָרִיכִין שְׂפָל הַסִּיּוּמָה יִתְמַעַף עַל יְדֵי מִיעוּף בְּנַחַת בֵּין הָאֲצָבָעִים שְׂלֵא יִשְׂאָר מְמַנּוּ כְּלוּם מִחֲמַת הַמִּיעוּף וְזֶה לְפַעַנ"ד דְּבָר שְׂאֵי אֲפִשֵׁר לֹא יִמְצָא אִיךָ אַחַד מִנֵּי אֵלֶּךָ שְׂיַתְמַעַף כָּל הַסִּיּוּמָה רַק ע"י מִיעוּף בֵּין הָאֲצָבָעִים בְּנַחַת וְאִשֵׁר לְבִי אוֹמֵר לִי לְפַעַנ"ד שְׂמַנְהִיגוּ שְׂלֵא יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה הִיא וְחַס וְשְׁלוֹם לֹא מְנַהֵג כָּל יִשְׂרָאֵל שְׂלֵא כְּדִין כְּפָה דוֹרוֹת וּפְנֵי גְּאוּנֵי הַדּוֹר וְקוֹדֵשִׁי עֲלִיוֹן יְרִיאִים וְשְׁלָמִים אֲשֶׁר הִיוּ לְפָנֵינוּ וּבְזַמְנֵינוּ כְּאִשֵׁר עֵינֵי רָאוּ גְּדוּלֵי הַדּוֹר וְרַבּוֹתֵי אֲשֶׁר שְׂמַשְׁתִּי לְפָנֵיהֶן שְׁהִיָּה הֵם וְאַבּוֹתֵיהֶם בְּעֲלֵי הוֹרָאָה: וְתַחֲלָה אַקְדִּים הַקְּדָמָה אַחַת הִנֵּה מְבֹאֵר בְּפּוֹסְקִים בְּרִיָּאָה שְׂנַמְצָא עֲלֵיהֶם קְרוּם וּקְלָפוּהָ מְמַנָּה וְנַמְצָא

הַרְיָאָה תַּחְתִּי שְׁלֵם וְנִפְהַ פְּשִׁירָה רַק שְׁצָרִיכָה נְפִיחָה מְשַׁמֵּעַ דְּלֵא הַצְרִיכוּ רַק נְפִיחָה וְלֹא הַצְרִיכוּ בְּדִיקַת פּוֹשְׁרִין וְהִנֵּה הַדְּבָר בְּרוּר מְצַד הַטָּבַע דְּבִלְתִּי אֶפְשָׁרִי שְׂיִבְרָא קְרוּם גְּדוּל שְׁמִכְסָּה פֶּל הַרְיָאָה בְּרַגַע אַחַת: אֲמַנְם צ"ל שְׁמַחְמַת לַחּוֹת הַרְיָאָה מִתְרַקַּם עָלָיו מְעַט מְעַט קְרוּם עַד שְׁפֹסֶה פֶּל הַרְיָאָה אֲמַנְם בְּמָה יִוָּדַע אִם הִיא קְרוּם אוֹ סְרְכָּה הִנֵּה הַנְּסִיּוֹן עַל זֶה אִם אֵינָה דְּבוּקָה בְּשׁוּם מְקוֹם וּמְנוּפֹחַ מִן הַרְיָאָה לְגַמְרֵי בְּנַחַת הַרִי נּוֹדַע שֶׁהִיא קְרוּם פִּינּוֹן שְׂאִינּוֹ דְּבוּקָה בְּשׁוּם מְקוֹם בְּרִיאָה אֲבָל אִם אֵינָה יְכוּלָה לְהִתְקַלֵּף וּנְשַׁאֲרָה דְּבוּקָה לְמְקוֹם אֶחָד זֶה וְיִוָּדָאֵי הוּא סְרְכָּה עוֹד מְבֹנָאָר בְּפוֹסְקִים דְּאֶפִּילוּ נְסְרְכָּה מִן הַקְרוּם הַמְכֻסָּה אֶת הַרְיָאָה לְמְקוֹם אַחַר לְדוֹנְפֵן אוֹ לְשׁוּמֵן הַלֵּב אֵין פֶּאָן סְרְכָּה פִּינּוֹן שְׂלֵא נְסְרְכָּה מְגוּרָה הַרְיָאָה וְהִנֵּה אַחַר שְׂבִאָרְנוּ פֶּל זֶה נִרְאָה דְּזֶה הָיָה טַעַם הַמְבַחֵן מִהַבְּוֹדְקֵי אֲשֶׁר הֵבִיא ס' תוֹרַת יְקַתִּיאֵל שֶׁהִי נוֹהֲגִין שְׂלֵא לְמַעַף פֶּלֶל רַק לְקַלּוֹף הַסְרְכָּה וְהַרְיָאָה וּלְבָדוּקָה בְּפוֹשְׁרִין מְשׁוּם דְּהָיָה ס"ל דְּכִינּוֹן דְּנִקְלָף בְּנַחַת מִן הַרְיָאָה הַרִי אָנוּ רוֹאִין שְׂאִין זֶה סְרְכָּה רַק קְרוּם שֶׁהִתְחִיל לְהִתְקַרֵּם עַל הַרְיָאָה וּמִן הַקְרוּם נְסְרְכָּה לְמְקוֹם אַחַר דְּבִנּוּדָאֵי אֵין לְחַלֵּק בֵּין אִם הַקְרוּם מְכֻסָּה פֶּל הַרְיָאָה אוֹ מְקַצְתָּה דְּהָרִי כְּבָר פְּתַבְנוּ דְּעַל פְּרַחֵף קוֹדֵם שְׁכִיפְסָה הַקְרוּם פֶּל הַרְיָאָה הִתְחִיל לְהִתְקַרֵּם עַל הַמְקַצְתָּה תַּדַע דְּהָרִי לְפָרְקֵי פְּשַׁמְקַלְפִין הַסְרְכָּה מְעַל הַרְיָאָה הוֹלְכִים כְּמוֹ קְרוּם לְפַעְמִים עַל אֲוַנָּא אוֹ אֲוַנָּא שְׁלִימָה וּלְפַעְמִים הוֹלְכִים מְאֻנָּא לְאֻנָּא אוֹ עַל פֶּל צְדָאָת שְׁל הַרְיָאָה מְפֶל מְקוֹם אָנוּ נוֹהֲגִין לְהַחְמִיר בְּכָל הַחֻמְרוֹת וְאִף אִם נִיתַק בְּאֲמַצְעַ עַל יְדֵי מִיעוּף דְּלְכָאוּרָה דַּעַת הָרָא"ש וְרַש"ל דְּנִיתַק בְּאֲמַצְעַ לֹא הָיָה סְרְכָּה אֲנוּחוּשְׁשִׁין לַדַּעַת הַפוֹסְקִים דְּאִף אִם נִיתַק בְּאֲמַצְעַ עַל יְדֵי מִיעוּף אַעפ"כ הָיָה סְרְכָּה וְעוֹד דְּמִיעוּף גּוּפָא הִיא קוֹלָא גְּדוּלָה וְעוֹד חִיּוּשִׁין שְׂמָא לֹא מִיעוּף פֶּל כֶּף בְּנַחַת לְזָאָת אָנוּ מַחְמִירִין וְקוֹלְפִין הַרְיָאָה בְּנַחַת וּבּוֹדְקִין אוֹתָהּ בְּפוֹשְׁרִין וְא"כ יֵשׁ לָנוּ עוֹד שְׁנֵי צְדָדִים לְהַקְלֵל חֲדָא פִּינּוֹן שְׁנִקְלָף מְעַל הַרְיָאָה הַרִי הוּא קְרוּם וְאֶפִּילוּ בְּדִיקַת פּוֹשְׁרִין אֵין צָרִיף וְעוֹד צַד שְׁנֵי לְהַקְלֵל שְׂאֵנוּ מְצָרִיכִין בְּדִיקַת פּוֹשְׁרִין: תְּשׁוּבָה ג גי"ק וּפִיּוּהוּ פְּתַח בְּחֻמְכָּה פְּדָרְכוּ בְּנִידוֹן הַנּוֹרְדָא הַדְּבוּקָה בְּשׁוֹרֵשׁ שְׁלָה בְּפִיס וּמְכוֹתֵלִי כְּתָבוּ נִיפָר שְׁהַבִּין הַחֲזִילוּק בֵּין דְּבוּקָה לְנְסְרְכָּה דְּבוּקָה הִיא בְּלֹא פִילּוּשׁ וְסְרוּכָה הִיא בְּפִילּוּשׁ חֲלוֹן וּבְזָה נִיפָר שֶׁהוּא סְרְכָּה וּלְכַף פִּקְפִק וְנִרְאָה לוֹ שְׁשִׁחִיטוֹת אֲוֵהֶל יִשְׂרָאֵל וּמְאֹר קִידּוּשִׁין חֲלוּקֵי עָלָיו וּס"ל דְּגַם בְּחֲלוֹן פֶּשֶׁר וּלְבָבֵי לֹא כֵן יְדָמָה וְעֵיקָר דְּדְבוּקָה הֵינּוּ שְׂגוּרָה הַבְּשֶׁר דְּבוּקָה מְמַשׁ לְפִיס בְּאֵין הַפְּרָשׁ עוֹר סִרְכָּה בִּינֵיהֶם וְנְסְרְכָּה הֵינּוּ שְׁדְבוּקָה לְכִיס עַל יְדֵי עוֹר סְרְכָּה וְהוּא דְּבָר הַלְמַד מְעַנְיָנוּ בְּרִיאָה הַדְּבוּקָה בְּשׁוּמֵן הַדְּבוּקָה לְשַׁדְרָה כְּמִבּוֹנָאָר בְּדַבְרֵי אַמ"ז סְעִיף ק"ו וְהָאֵרִיף בְּזָה בְּסִי זֶה דְּדוֹנוּקָא בְּדְבוּקָה מְמַשׁ יֵשׁ לְהַכְשִׁיר וְלֹא עַל יְדֵי סִרְכָּה וְזֶה בְּעַצְמוֹ פּוֹנוֹת הַכְּנָה"ג לֹמַר דְּאִף לַדַּעַת הָרַמ"א אֵין לְהַכְשִׁיר רַק בְּדְבוּקָה לְמַטָּה וְלֹא בְּנְסְרְכָּה לְמַטָּה דְּהֵינּוּ דְּבוּקָה עַל יְדֵי סִרְכָּה.

וּמָה שְׂפַתְב מַעַכ"ת דְּלַטְעַם הָר"ן יֵשׁ לְהַטְרִיף אִף בְּנִדְבָק וְהַשׁוֹחֲטִים הַשִּׁיבוּ לוֹ דְּבַכָּה"ג שְׁפִיר הוּא יוֹצֵאת דְּשִׁלְחוּפֵי מְשַׁלְחִיף הַפִּיס לְאַחוּרֵיו וּלְפִי דְּבְרֵיהֶם אִף בְּנִפְרָק יֵשׁ לְהַכְשִׁיר וְאֶפְשָׁר דְּזֶה טַעַם אֲוֵהֶל יִשְׂרָאֵל אֲבָל מְמַאֲמֵר קִידּוּשִׁין אֵין רְאִיָּה דִּישׁ לְדַחוּת כְּמוֹ שְׂפַתְב זְקִינֵי סִי ל"ה וְדו"ק.

אַמְנָם לַדַּעַת הַכְּנָה"ג וְכַפְשֻׁטָא דְּלִישְׁנָא דְּהָרַמ"א מְשַׁמֵּעַ דְּנִדְבָקָה עַל יְדֵי סְרְכָּה טְרִיפָה אֲמַנְם לַדַּעַתִּי בְּלֹא הֶכִי לֹא קָשָׁה מִיְדֵי דְּהָרִי בְּרִיאָה הַדְּבוּקָה מְחַלְקִינּוּ ג"כ בֵּין דְּבוּקָה מְמַשׁ וּבֵין ע"י סִרְכָּה וּבֵין דְּבוּקָה פְּוֵלָה אוֹ מְקַצְתָּה וּצ"ל דְּבְדְבוּקָה מְמַשׁ אֵין סוּפָה

להתפרק ותשאר כף ובסרקה סופה להתפרק ותנתק וכו בקרום שקורין טילא דמכשירין אי למטה מחצין ובסרקה כה"ג טריפה וצ"ל בסרקה סופה להתפרק ולא בקרום אף שדרפן של אונות להתפרק זה מזה וכן ה"א י"ל דבדבוקה למטה היינו רבותיהו ומה בקף אם לא יצא מהפיס ואינו יכולה לצאת ולא להתפרק כיון דהיינו רבותיהו משא"כ בדבוקה כולה דלאו רבותיהו וסופה להתפרק מקצתה.

ואגב אזכיר מה דקשאי נאמאי כמה שנין במ"ש אמו"ז בס"ק ס' ק"י דלשון טילא הוא מורה על דקות הקרום ולפענ"ד קשיא טובא מעה שפי' רש"י ז"ל ב"חולין דף ח' ע"ב בד"ה מפסיק פי' קרמא טילא נאח"כ ד"ה שהיא אותה קרום שאנו נוטלין מן הפסלים והיא עב וחקק וכבר פתבתי על הגליון בתב"ש שלו שצ"ל דבריו בזה ולפי מה שפתבתי הדבר פשוט להחמיר בחלון ואף לדעת אנהל ישראל אפשר בסרקה בחלון יחמיר דאין לנו להקל רק מה שמבואר בפירוש דאפשר לומר דהכי רבותיהו בלא חלון דווקא או דבחלון אינו מדובק יפה וסופו להתפרק כמו בדבוקה לשדרה והנה שלחתי אחר השוחטים ואמרו ג"כ שלא בא לידם זולת שוחט זמן שהי' פה לפני הגאון המנוח מוה"ר מענדיל ז"ל העיד שבא מעשה ליזו כזה בסרקה וחלון בשורש הנרדא והגאון הנ"ל הטריפו והגאון הנ"ל הכרתיו וגם היה מפונקס מאוד לגדול הדור ובעל הוראה אמנם אינו יכול להעיד אם היה טעמו דאף בלא חלון או דווקא מטעם חלון הטריפו זולת שדעתו נדעת יתר השוחטים הסכימו שכדומה להם שמטריפין בסרקה אף בלא חלון ועל ספר אנהל ישראל אין לסמוך לפי ענ"ד הייתי זוכר שזה כמה שנים שראיתי וכדומה שראיתי שם ג"כ טעות בהוראה בענין פיצול מקמא באונה עליונה פללו של דבר הלכה למעשה נ"ל לענ"ד להטריף אף בלא חלון כל שנדבקה ע"י סרקה ודבוקה ממש וחלון יש ג"כ להטריפו אמנם לדעתי הוא רחוק המציאות ואם נמצא אינו נקרא דבוקה בשורש רק למעלה מן השורש כיון שיש הפסק בין השורש להדיבוק כנלענ"ד ומה שהקשה רומעכ"ת לשון אמו"ז במאי שכתב דלית דחש להא דכה"ג דבעינו קריא בקיוטא לא ידענא מה קשיא לי' דלא נעלם כל זה מזקניי שהרי הביאו בס"ק הקודם אמנם דעת זקניי שלשון פושרין כולל מתמימות הרוק עד קרירי בקיוטא כמו שהכריח בס"ק הקודם דרוק הוא יותר חם הרבה מקרירי בקיוטא ולזה פתב דבצמקה דווקא יש להקפיד על קרירי בקיוטא דווקא כמבואר בגמרא שם דבעינו קרירי בקיוטא אבל ה"א די בפושרין שהוא פתמימות הרוק אף שהוא חם יותר מקרירא בקיוטא וכל מקום שאמרו פושרין כולל פתמימות הרוק וקרירי בקיוטא זולת היכא שאמרו בפירוש קרירי בקיוטא דוק ותשפח שזה כוונת זקניי והעיקר דס"ל דכאן אין להקפיד בקרירי ודי בפתמימות הרוק והתם בעינו דווקא כמו קרירי בקיוטא ואין די בפושרין פתמימות הרוק דנלענ"ד בכוננת זקניי ז"ל כנ"ל ע"ז ברור ודו"ק היטב כמבואר בגמרא אבל לענ"ד ברור דלאו דווקא קאמר שם וכן איתא בגמרא קרירא בקיוטא ופתמימי בסתנא: ראיתי ונתון על לבי לעמוד על מנהגי' בענין הסרכות שמקלפין אותן מן הריאה וזה לא נזכר בשום פוסק וכבר עמדו בזה גדולי אחרונים אשר בזמנינו וכפי מה שראיתי בס' פרי מגדים וכפי.

מה שראיתי מועתק מס' תורת יקותיאלנראה דעתם דמתחילה צריכין למעך בסרכות ואחר שנתמעך ונשאר עוד על הריאה מקצת הסרקה יכולין לקלוף ונראה דעתם משום דכיון דניתקה על ידי מיעוץ שוב אין לו דין סרקה זולת שאנו מחמירין והצריכה בדיקה

בפּוֹשְׁרֵינּוּ כַּמְבֹאֵר בְּכֹל הַפּוֹסְקִים שֶׁלֹא יִשְׁאַר עַל הַרְיָאָה לְכַף אִם קוֹלְפִין שֶׁלֹא יִשְׁאַר שׁוּם דְּלִדּוּל עַל הַרְיָאָה וְאִם כֹּפֵּי יְכוּלִין לְבַדּוֹק בְּפּוֹשְׁרֵינּוּ שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְבַדּוֹקָה כִּינּוּ שְׂיֵשׁ עֲדִינּוּ מְקַצֵּת סְרָכוֹת עַל הַרְיָאָה לְכַף אֲנִי קוֹלְפִין שֶׁלֹא יִשְׁאַר שׁוּם דְּלִדּוּל עַל הַרְיָאָה דְּאֵי לֹא הֵכִי הַסְרָכוֹת סוֹתְמִים אֶת הַנֶּקֶב וְאֵין לֵה בְּדִיקָה אִמְכֶם לְפִי דְּבְרִיהֶם עַל פְּרָחָה אֲנִי צְרִיכִין לֹמֵר כָּל שְׁנֵיתֶם עַל יְדֵי מִיעוּף אֵינוֹ סְרָכָא וּלְכַף יְכוּלִין לְקַלּוֹף הַיּוֹתֵר מִשׁוּם בְּדִיקָה אֲבָל לִפְ"ז אִם הַסְרָכָא נִיִּתְקָה עַל יְדֵי הוֹלְכֵת יֵד הַטַּבַּח בְּנַחַת בְּאַמְצַע ק"ו שְׂרָאוּי לֹמֵר שְׂאֵין כָּאֵן סְרָכָא וְאִם כֵּן אֵין צְרִיף בְּדִיקָה דְּכִינּוּן שְׁעֵבְרָה בְּהַכְנָסֵת יֵד הַבּוֹדֵק בְּלִי שׁוּם מִיעוּף הִיא רְאוּי לֹמֵר שֶׁלֹא לְהַחְמִיר לְהַצְרִיכָה בְּדִיקָה דְּהַרִי וְנוֹקָא בְּמִיעוּף הַחְמִירוֹ לְבַדּוֹק מִשׁוּם דְּמִיעוּף גּוֹפֵא הוּא קוֹלָא גְדוֹלָה אֲבָל בְּהַעֲבַרְתֵּן יֵד הַבּוֹדֵק הַרִי פְתַחוּ הַרְאִשׁוֹנִים דְּלֹא מְקַרִי סְרָכָא וְכִינּוּן דְּאַפִּי' בְּמִיעוּף ס"ל כָּל שְׁנַתְמַעֵף בְּאַמְצַע לֹא מְקַרִי סְרָכָא רַק דְּהַחְמִירוֹ לְבַדּוֹק ק"ו בְּנִיתֶם בְּאַמְצַע בְּהַכְנָסֵת יֵד הַבּוֹדֵק דְּלֹא מְקַרִי סְרָכָא וְאַפִּילוּ בְּדִיקָה אֵין לְהַצְרִיף תַּדַּע דְּהַרִי הַרְאִשׁוֹנִים פְתַחוּ דְּכָל סְרָכוֹת דְּמִתְנַתְּקַת בְּהַכְנָסֵת יֵד הַבּוֹדֵק פְּשִׁירָה וְאִם נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ בְּדוֹפֵן אוֹ בְּרִיָּאָה מְקַרִי סְרָכָא וּלְדַעַת הַרְאִשׁוֹנִים אֶפְילוּ בְּדִיקָה לֹא מְהַנִּי לְסְרָכָא וְאִם נִימָא דָּאֵם נִיתֶם בְּאַמְצַע הֵי סְרָכָא לְדַעַת הַרְאִשׁוֹנִים הַדְרָא קוֹשְׁיָא לְדוֹכְתֵי' א"כ מַה מְהַנִּי קוֹלוֹף לְדִינּוּ בְּנִיתֶם בְּאַמְצַע עַל יְדֵי מִיעוּף: תְּשׁוּבָה ד' שְׂאֵלֵת חֲכָם חֲצִי תְשׁוּבָה בְּדִין אֲרוֹנָה וְעֵבֶה שְׂצֻמָּה מְקַצֵּתָה וּמַחְמַת זֶה נִתְקַטְנָה מִהֶאֱמַצְעִית בְּאַמְתֵּן דְּלְכַאוּרָה הֵי תְרַתִּי לְרַעוּתָא כַּמֶּש"ל וְאֵין לְחַלֵּק דְּאֵילוּ הִיא טַעַם הַמְכַשִּׁירִים בְּצֻמָּה מְקַצֵּתָה מִשׁוּם דְּהַדְרָא בְּרִיאָה הִיא מְקוּם לֹמֵר דְּלֹא הֵי חֲלִיף דְּהַדְרָא בְּרִיאָה אֲבָל בְּאַמְתֵּן פְתַח מו"ז דְּאַף הַמְכַשִּׁירִים מוֹדִים דְּלֹא הַדְרָא בְּרִיאָה וְא"כ אֵיכָא לְמִימַר דְּהַרִי תְרַתִּי לְרַעוּתָא וְגַם אֵין לֹמֵר דְּחִילוֹף אֵינוֹ מְטַרִיף אִם כֵּן הִיא מִתְחַלֵּת בְּרִיָּתוֹ כְּמוֹ יִתְרַת דְּהַרִי זְקִינֵי פְתַח בְּשֵׁם הַגְּהוֹת מוהרִי"ו הַטַּעַם דְּבְרָא הַקַּב"ה כּוֹנְנִיּוֹת בְּאַדָּם וְה"ה בְּבִהֶמָה וּלְפִי טַעַם זֶה אֵף בְּנִתְחַלֵּף אִם כֵּן טְרִיפָה כְּמוֹ בְּכַנֵּי מַעִים אֲמַנָּם אַעפ"כ גַּלְעַנ"ד לְהַקֵּל בְּהַפְסֵד מְרוֹבָה דְּבַנ"ד אֵין נוֹפֵל עָלָיו שֵׁם חִילוֹף כָּלֵל דְּעִיקָר שֵׁם חִילוֹף הוּא דְּהֵינּוּ הַתְּחַתּוּנָה הֵי תְרַתִּי רְאוּי לְהִיּוֹת בְּתוֹרָא הָאֱמַצְעִית וְהָאֱמַצְעִית בְּתוֹרָא הַתְּחַתּוּנָה וְעַתָּה הוּא לְהִיָּף וְהֵנָּה בַּנ"ד אֵילוּ הִיא הַתְּחַתּוּנָה עוֹמְדַת בְּאַמְצַע וְהָאֱמַצְעִית תְּחַתּוּנָה לַעַנ"ד הִיא רְאוּי לְהַטְרִיפָה מִטַּעַם חִילוֹף כִּינּוּן דְּבַכְמוּתָה הִיא גְדוֹלָה מִהַתְּחַתּוּנָה רַק הַצִּיּוּק גוֹרֵם לָהּ הַקְטַנּוּת וְאַף לְהַמְכַשִּׁירִים הֵי תְרַתִּי טְרִיפָה מִטַּעַם תְּרַתִּי לְרַעוּתָא וּבְלִי סֶפֶק דְּאֵין הַצִּיּוּק מְכַשִּׁירָה וּמוֹצִיאָה מִיַּד חִילוֹף וְכִינּוּן דְּאֵילוּ כְּמוֹ שְׁהֵם עֲכָשְׁוּ הֵי עוֹמְדִין לְהִיָּף הִיא מְקַרִי חִילוֹף וְא"כ אֵיךְ אֶפְשָׁר לֹמֵר דְּעַכְשָׁיו מְקַרִי חִילוֹף וְזֶה בְּרוּר אֲצִלִי וְדִין בּוּעָה אֲצִל חֶסְרוֹן מוּעַט לֹא מְצַאֲתִי מְקוּם לְהַקֵּל: שְׂאֵלָה ה' הֵנָּה תְּבַנִּית יֵד שְׁלוּחָה אֲצִלִי מַעִיר אַחַת זֶה יוֹתֵר מִשְׁשִׁים שְׁנָה שֶׁהִיא וְעַד לְחַכְמִים שְׁהִי בַעַת הַהוּא בְּעִיר הַהוּא וְעָשׂוּ תְקֻנָּה שֶׁלֹא לְמַעַף וְשֶׁלֹא לְמַשְׁמַשׁ בְּרִיָּאָה כָּלֵל וְכָלֵל אֲלֵא לְהַטְרִיף כָּל סְרָכָא מִיָּד וְעָשׂוּ חִיּוּק לְדְבְרֵיהֶם וְהַכְרִיזוּ זֹאת בְּכַתְּבֵי כְּנִסְיוֹת פְּעֻמִּים וְשְׁלוּשׁ וְכַתְּבוּ זֹאת בְּסֵפֶר הַפְּנוּקָס וְטַעַמָּם וְנִימוּקָם כְּתוּב בְּצִידָם יַעַן מָה הַתְּקִינוּ זֹאת וּמָה רְאוּ עַל כֶּכָּה יַעַן אֲשֶׁר קָמוּ תְּרַבּוּת אֲנָשִׁים חֲטָאִים קַצְבִּים תְּקִיפִים וּמוֹסְרִים וְהִיא הַשׁוֹחֵט יֵרָא מֵהֶם וּבְיוֹקֵשׁ הַדְּבָר וְיִמְצָא שֶׁהַקֵּל כְּמָה פְּעֻמִּים בְּכַמָּה שְׂאֵלוֹת מְפִנֵי הַרְאָה וְאֵירַע כְּמָה פְּעֻמִּים שְׂבָדֵק בְּמִים קָרִים שְׂפוֹתֵמִין הַנֶּקֶב וְגְדוֹלָה מִזֶּה אֵירַע פְּעַם אַחֲרַת שְׂבָדֵק שֶׁלֹא בְּמִקוּם הַסְרָכָא כָּלֵל וְלֹא עָשָׂה אֲלֵא לְפָנִים וְהַעֲבִירוּ הַשׁוֹחֵט הַהִיא וְהַעֲמִדְנוּ אִישׁ אַחֵר מִחוּצָה וְהוֹלֵף בְּתוֹם וִירָא שְׂמִים מְאוּד וְגַם הוּא לֹא הִשִּׁיב אַחוֹר יְמִינוֹ מְלַעֲשׂוֹת כַּמְשָׁפֵט

הראשון ומעשיו יהיו מחמת היראה ועמדו להתקינו שלא למעף ולמשמש בשום סירכא ולא
יהא העולם פולם מסורים ביד השוחט ועפה הקצבים התקיפים התטאים בנפשותם אגדו
לעלמא דקשוט ושקלי למטרפסייהו והגי אחרינו נינהו וכבד עליהם הדבר מאוד לעמוד
בתקנה הנ"ל ומונעים עצמם מלשחוט.

ויש בדבר זה ביטול שמחת י"ט ורבים מבני הקהילה לא הריחו ריח בשר תורא בי"ט
אחרון של פסח העבר ואכלו מאכלי חלב והוכחתי אותם על פניהם שאין נכון לעשות
כן וישיבו אותנו דבר תנה לכו בשר ונאכלה עפה יבא נא דבריך פשמן בעצמותינו אם
יש פח ביד הרב שבערינו עם קבוץ פל חכמי העיר להקל מעלינו פוכד התקנה ההוא
אחרי שהטעם של מתקני התקנה פבר חלף הלך לו זהו תנרף השאלה: תשובה פתב
הרמב"ם פ"ב מהל' ממרים הלכה ב' ב"ד שגזרו גזירה וכו' השיג עליו הראב"ד
דעיסטורפירות קשיא והכ"מ ישבו דריב"ז גדול מראשונים הי' נלפענ"ד יש ליישב עוד
באופן אחר ותחילה אוסיף מ"א וקמחא מאי דקשיא עוד לשיתות הרמב"ם מהא דאימא
פ"ה ממעשר שני משנה ב' פרם רבעי וכו' ותנאי הי' בדבר שאימתי שירצו יחזור הדבר
לקמות שהי' ר"י אומר משחרב בה"מ הי' התנאי הגז' ותנאי הי' בדבר שאימתי שיבנה
בית המקדש יחזור הדבר לקמות שהי' והקשה התוס' ונ"ל ואת"ל בין להרמב"ם בין
להראב"ד מה הי' צריך לתנאי כלל שהרי התקנה שיהא נפדה אינו תקנה כלל רק דין
תורה שעקרו תקנה הקודמת והעמידה על דין תורה ומעפה נודאי הרשות נתונה לכל
ב"ד לתקן פטוב והישר בעיניהם אם יום או יומים פחות או יותר כמו שהראשונים תקכו
כמהלך יום וכו' דמתניתן דייקא דקתני התקינו וכו' דמשמע שהתקינו תקנה שיהא נפדה
ולא יעלו כלל לפי שרבו הפירות ואין קונה וכיוצא בזה מצאנו לר' והודה פ"ה דכ"מ
שסובר לא יחלק חגוני קליות ואגוזים נראה דהיינו סברת ר' יוסי דס"ל פתחמים שאמרו
זכור לטוב ולפיכך אוסר שאחר החורבן הי' התקנה והיתה התקנה שלא לעטרה בהיותה
ביד אויבים וזה הב"ד פבגין בה"מ קודם למלכות ב"ד וכו' ומזה נודאי קשיא להראב"ד
דכשיבטל הטעם אף קטן רשאי לבטל ויש לי להליץ בעדו מזה הירושלמי שמשמע שבית
המקדש העתיד לבנות קודם למלכות בית דוד בהיותה ביד אויבים קצת ממשלה ועדיין
לא נתבטל הטעם לגמרי לך הוצרכו לתנאי פנ"ל והרואה יראה פמה יש בו מהדחוק
וביותר שפרמב"ם הלכות מלכים מבואר להיפך דמלכות ב"ד קודם לבגין הבית אמנם
לפענ"ד לכאורה מזה ראיה לשי' הראב"ד דלשיטתו י"ל דאותן שהותנו התנאי הי' קטנים
ממתקני התקנה ואם פן לא הי' פח בגידם לבטל רק מטעם שנתבטל הטעם ואם פן ממילא
הוצרכו לתנאי שהרי כשיבנה המקדש יחזור הטעם הראשון על מכונו וא"כ ממילא אין
בביטולם להתקנה ממש כי בעוד הטעם קיים אין בגידם לבטל ומכ"ש לשיתות הת"ק
דונדאי כל שיתמעטו הפירות אין בביטול התקנה ממש פינן שחזר הטעם והא דהוצרכו
להתנות בפירוש משום שחששו דפירות לכל נתנה ויאמרו אשתקד מי לא נפדה סמוך
לחומה השתא נמי נפדה וישכחו התקנה הראשונה או שלא ידעו לחלק ויסברו שנעקרה
התקנה הראשונה לגמרי ולא ידעו לחלק שכל שחזרה טעם חזרה התקנה וכאותה שאמרו
גבי ביצה אישתקד מי לא אכלנו וביצה לכל מסור והא דלא התירו ביצה בתנאי משום
דלא הוצרכו לה כ"כ אבל הכא הוצרכו כדי שלא לעטר בהיותה ביד אויבים ואף אם
נימא דשאר אמוראי לית להו שינויא דרב שלמן גבי ביצה אפ"ה י"ל דהכא מודה משום

דְּהֵתָם אֶף לְשִׁיטוֹת הָרָאָב"ד ע"כ אֵין הַפְּנוּנָה שְׂיָבֵא לִידֵי קַלְקוּל שְׁהַתְּקַנָּה תַּחֲזוֹר מֵעֲצָמָה לְמַקּוּמָה וְהֵם לֹא יָדְעוּ לְחַלֵּק כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתֵי לְעִיל דו"א דְּהֵתָם אֶף שְׁחֹר הַטַּעַם הַבִּיטוּל שְׁלֵהֶם קִיָּים מִשׁוּם דְּלַעֲנֵן קְבִיעוֹת הַמוֹעֲדוֹת הַדְּבָר תְּלוּי בּב"ד דְּאֵתָם אֶפְּיֵלוּ שׁוּגְגִין וְכו' (וּבְרַמְבַּ"ם יֵשׁ פָּאן מְקוּם עֵיוֹן) וְלִכֵּן הִי פַח בְּיָדָם לְעַקוֹר דְּאוֹרֵיִתָּא וְיִהְיֶה לְמַחֵר קוֹדֵשׁ רַק דְּכּוֹנְנַת הַגַּמ' דִּיטְעוּ אֶף אַחַר שְׁנִתְקַנּוּ הַב"ד פֶּן שְׁנִית שְׂיִהְיֶה הַיּוֹם קוֹדֵשׁ וְלְמַחֵר קוֹדֵשׁ וְכֵן לֹא יָדְעוּ הֶרְחֻקִים לְחַלֵּק דְּהַרֵי לְעוֹלָם הֵן עוֹשִׂים שְׁנֵי יָמִים וְכֵן קוֹשְׂיָא וּפְרִיקָא דְּעֵדוֹת קָאִי אִמְתַּנִּיתוּן וּמְשַׁנֵּי דְּעֵדוֹת מְסוּר לַב"ד וְלֹא יִטְעוּ בְּזֵה וְכֵן פְּשִׁיטָא דְּצָרִיף לְפָרֵשׁ לְשִׁיטַת הֶרַמְבַּ"ם וְא"כ אֶף אִם גִּימָא דְּאִינְיָה אִמּוֹרָאִי לֹא ס"ל הָא דְּרַב שְׁלֵמֹן הִיָּינוּ מִשׁוּם דְּלֹא ס"ל שְׂיִטְעוּ אַחַר הַתְּקַנָּה אֲבָל הֵכָא דְּהַתְּקַנָּה תִּיְקַף מִמִּילָא חוֹזֶרֶת לְמַקּוּמָה וְנוֹדָאִי דְּמִזְזָה יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁלֹא יָדְעוּ לְחַלֵּק נַחֲזוֹר לְעַנְיָנוּ וְלִכְפֵּי לֹא הִשְׁיֵג הָרָאָב"ד עַל הֶרַמְבַּ"ם מֵהָא דְּהַתְּקִין רִיב"ז שְׂיִהֵא מְקַבְּלִין עֵדוֹת הַחוּדֵשׁ כֹּל הַיּוֹם מִשׁוּם דְּלַעֲנֵן קְבִיעוֹת מוֹעֲדוֹת יֵשׁ פַּח בְּיָד קֶטֶן לְתַמְנָן כַּמ"ש לְמַעֲלָה וְרֵאִיתִי לְהַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ שְׁהַקְּשָׁה דְּאִמָּאִי לֹא מִיִּיתִי רֵאִיָּה דְּבִדְרַבְּנָן צָרִיף מְנַן אַחַר לְהַתִּירוּ מֵהָא דְּהַתְּקִין רִיב"ז וְתִיַרְץ דְּהוּא דְּאוֹרֵיִתָּא וְלֹא נִהִירָא לִי לֹמַר דְּמַקְרִי דְּאוֹרֵיִתָּא לְעַנְיָן זֶה וּלְפַעַנ"ד הַקּוֹשְׂיָא מְעִיקָרָא לִיתָא דְּאִם גִּימָא דְּלֹא בְּעֵינָן אַחַר י"ל דְּהַוָּצְרִיף לְתַמְנָן דְּאִי לֹא הֵכָא תִי רְשׁוֹת בְּיָדֵינוּ לְעַמּוּד בְּתַקְנָה רֵאִישׁוֹנָה דְּאֵתָם אֶפְּיֵלוּ מְזִידִין וּמַכ"ש דְּאִיכָּא טַעְמָא מְהִירָה יְבִנָּה הַמְּקַדֵּשׁ וְעוֹד י"ל דְּמָאִי הַתְּקִין דְּרַשׁ וְהַתְּקִין שְׁכַל שְׁכַבְּטֵל הַטַּעַם בְּטַל הַתְּקַנָּה וּבְאַמַּת לֹא הִי מְנַן אַחַר נַחֲזוֹר לְעַנְיָנוּ דְּלְשִׁיטַת הֶרַמְבַּ"ם גְּוֹשְׂיוֹת הַתּוֹס' לְכַאוּרָה חֲזָקָה וּבִיּוֹמֵר לְפִי מַה שְׂיִשְׁבּוּ הַלְכוּ' אִמְנָם נִרְאָה לְעַנ"ד דְּקוֹשְׂיָא זֹו וְקוֹשְׂיוֹת הָרָאָב"ד כֹּל אַחַת מִתּוֹרַצַּת בִּינְרָף חֲבֵרְתָּהּ דְּנִרְאָה לְהִיָּפֵף דַּמְש"ה הַוָּצְרִיכוּ לְתַנָּאִי מִשׁוּם דְּהַמְּתַקְנֵי הִיוּ קַטְנִים מְהֵרָאִשׁוֹנִים וְלֹא הִיוּ יְכוּלִים לְכַטֵּל אֶף כְּשִׁנְתַּבְּטֵל הַטַּעַם אֲבָל בְּתַנָּאִי הִיוּ יְכוּלִים לְכַטֵּל דְּהַרֵי הֶרַמְבַּ"ם פֶּסֶק בְּפָרֶק הַנְּ"ל הַלְכָה הַנְּ"ל דְּבִסְיָג אֶפְּיֵלוּ גְדוּל אֵינוּ יְכוּל לְבַטֵּל וְאֶפְּיֵלוּ הֵכָא פֶּסֶק דִּישׁ לַב"ד לְעַקוֹר אֶף דְּדְבָרִים אֵלוּ לְפִי שְׁעָה אַעפ"י שְׁהוּא קֶטֶן מְהֵרָאִשׁוֹנִים רַק שְׁלֹא יִקְבְּעוּ כֵּן הַלְכָה לְדוֹרוֹת וְא"כ הַדְּבָרִים קַל וְחוֹמֵר דִּיכּוּל לְעַקוֹר לְפִי שְׁעָה לְצוֹרֵף שְׁעָה דְּבָרִים שְׂאִינָן מִשׁוּם סְיָג אֶף ב"ד קֶטֶן מְהֵרָאִשׁוֹנִים וְא"כ כִּינּוּן שְׁהוֹתְנוּ שְׂיִחֲזוֹר הַדְּבָר אַחַר כְּפֵי לְכַמוֹת שְׁהִי מִמִּילָא לֹא קְבִיעֵנוּ לְדוֹרוֹת רַק לְצוֹרֵף שְׁעָה לְכֵן הִי יְכוּלִין לְבַטֵּל תְּקַנַּת הֶרָאִשׁוֹנִים וְאֵין לְפַקְפֵּק דְּהַרֵי בְּרַמְבַּ"ם מְבֹאֵר דְּוּנְקָא בְּדְבָר שְׂיֵשׁ בּוֹ לְמַגְדֵּר מִילְתָּא אוֹ צוֹרֵף מְצוּנָה וְלְמַדּוּ בַק"ו מִדְּבָרֵי תוֹרָה ע"ש חֲדָא דִּי"ל דְּדוֹקָא בְּדְבָר שְׁהִי תַחֲזִילָה הַתְּקַנָּה מִשׁוּם מַגְדֵּר מִלְתָּא אוֹ סְיָג בְּעֵינָן ג"כ הַבִּיטוּל לְפִי שְׁעָה שְׂיִהְיֶה מַגְדֵּר מִלְתָּא אֲבָל בְּתַקְנָה שְׂבָא הִי תַחֲזִילָה מִשׁוּם סְיָג לֹא בְּעֵינָן מַגְדֵּר מִלְתָּא אֶף נִרְאָה לְעַנ"ד לְהוֹסִיף נוֹפֵף מְשַׁלִּי וְיִתְיַשְׁבּ ג"כ מַה שְׁהֶרַמְבַּ"ם פֶּסֶק בְּכָל דְּוִקְתָּא נְטַע רְבָעֵי וּבפ"ט מֵהַלְכוֹת מְעַשֵּׂר שְׁנֵי פֶּסֶק גַּבֵּי הַתְּקַנָּה כְּרַם רְבָעֵי וְעֵינָן בְּתוֹס' מַה שְׂפַתְבַּי בְּזֵה וְנִרְאָה לְעַנ"ד דְּמִזְזָה הַכְּרִיחַ הֶרַמְבַּ"ם לְגְרוּס כְּרַם דְּהוּי קוֹשְׂיָא לִי קוֹשְׂיוֹת הָרָאָב"ד וְא"ל לְצוֹרֵף שְׁעָה דְּמָאִי מַגְדֵּר מִלְתָּא אִיכָּא הֵכָא אֲלֵא וְנוֹדָאִי דְּהַתְּקַנָּה לֹא הִי מִתַּחֲזִילָה רַק עֲנָבִים שְׁלֹא הִיוּ מְצוּיִים וְיֵינן לֹא הִי מְצוּי ע"ש בְּתוּי"ט וּמְשַׁרְבּוּ הַפִּיּוֹרוֹת גַּם הֵינן הִי בְּזוּל וְאִמְרִינוּ בְּבָבָא בְּתָרָא דָּף צ"א מִתְרִיעֵין עַל פְּרַקְמִטָּא אֶפְּיֵלוּ בְּשַׁבַּת וְקָאֵמַר ר' יוֹחָנָן כְּגוֹן יֵין בַּא"י וּפִירֵשׁ"י פְּרַקְמִטָּא שְׁהוֹזְלָה וּפְסִקָה הֶרַמְבַּ"ם פ"ב מֵהַלְכוֹת תַּעֲנִית וְהַש"ע ס' תַּקְע"ו דַּאֵע"ג דְּבִשְׂאָר אֲרַצוֹת אֵין מִתְרִיעֵין בְּשַׁבַּת עַל צְרוֹת הַמְּזוֹנוֹת תוֹקְעֵין וּמְרִיעֵין אֶפְּיֵלוּ בְּשַׁבַּת וְעוֹד הוֹסִיף ה"ה שְׁם דְּאִם הִי הַדְּבָר בְּרוּר שְׂיִצְאִיל הִיָּינוּ

מתריעין בשופר בשבת וא"כ שפיר הי' מגדר מלתא דאפילו שבת מחללינן עכ"פ במידי דרבנן בשופר בדבר ברור וזה הוי דבר ברור למעט הפירות והוי צורך שעה ודו"ק היטב ולזה אף קטן יכול לבטל והוצרכו לתנאי דלא יהי' פקובע הלכה לדורות או כמ"ש לשיטות הראב"ד ועדיין חל עלינו לבאר שיטת הרמב"ם לדעת ר' יוסי למי שיצאה לפקפק ולומר דטעמא שלא לעטר בהיותה ביז אויבים לא מקרי מגדר מלתא ונראה לענ"ד להליץ גם בזה בעד הרמב"ם דאזיל לשיטתו דס"ל בפ"ט מהל' בית הבחירה דקדושת ירושלים לא בטלה אף אליבא דר' יוסי וס"ל כפ"ט מהלכות מעשר שני דרבעי דינו כמעשר ולפ"ז בזמן הזה אין אוכלין ואין פודין אותו בירושלים רק ירקב כמו מעשר שני ועיין בש"ע סי' ל"ה ועיין במל"מ פ"י מהלכות בית הבחירה ולכך אסור להעלות רבעי בזמן הזה לירושלים כמבואר בש"ע שם לכך שפיר הוי צורך שעה אבל הראב"ד אזיל לשיטתו דס"ל אליבא דר' יוסי דקדושת ירושלים בטלה ויכול לפדותה עכשיו בירושלים דוק ותשפח רק בלא פדי' תרקב או הפדיון ירקב וא"כ ליפא מגדר מלתא ודו"ק היטב ועיין בפני יהושיע מה שהקשה על אמו"ז מוהרש"א בד"ה וביקש להפקירו ולפענ"ד בלאו ה"א אין פוננת זקניי דגוף נטע רבעי בטל די"ל דתוס' ס"ל כמ"ש בזבחים דף ס"א דאף דקדושת מקדש וירושלים בטלה דזה תלוי אבל שאר קדושות א"י לא בטלה וכדעת הראב"ד ז"ל אליבא דר' יוסי רק דבאמת פוננת זקניי על דין העלאה לירושלים שבטלה פיון שבטלה קדושת ירושלים וזה בעצמו פוננת התוס' וד"ה בר"ה ובלקמוד השייבה אמרתי לבאר עפ"ז פוננת רש"י בביצה שכתב אית דתני פרום רבעי ואית דתני נטע רבעי והוא אינו ענין פלל לכאן גם מאי דמיייתי בגמרא מאן חבירך ריב"ז הוא מיותר ועוד דהרי ר' נחמן בר יצחק פליג בר"ה וס"ל דלאו ריב"ז הוי והנה לשיטת הראב"ד יש ליישב בפשיטות דהנה הפ"י הקשה דלמא הברייתא אתיא כת"ק ור"א הי' קודם החורבן ובריבוי הפירות לא מקרי נתבטל הטעם ע"ש אף באמת זה לק"מ דא"כ האף היו יכולים לבטל דברי הראשונים אף י"ל דלמא באמת היו גדולים מהראשונים ולא ס"ל כסברת הראב"ד דבפשט איסורו אף גדול אינו יכול לבטל ואף לשיטת הראב"ד י"ל דהמתקנים הראשונים בעצמם חזרו ותקנו וזה אפשר דיכולין לעשות אף בפשט איסורו וכן כתב בזרע יצחק וזה קאמר מאן חבירך ריב"ז ובהו נודאי נדחו כל התירוצים דלדעת הראב"ד ריב"ז קטן הי' מהראשונים וגם ליפא למימר דהוא הי' המתקן הראשון דהרי לא קחשיב רק תשע תקנות תיקן ריב"ז ואם הי' המתקן הראשון הי' עשרי' וכו' ודחוק לומר דלא קחשיב פיון דנתבטלה דהרי התנו שתחזור וגם דחוק לומר דכחד חשיב גם בלא"ה י"ל דאי ריב"ז הי' נודאי לא תיקן רק אחר החורבן כמ"ש התוס' ובהו יש ליישב מ"ש רש"ל אית דתני נטע רבעי וכו' משום דאפתי הוי קשיא לי' למהש"ל דלמא פולם קודם החורבן הוי ולא נתבטל הטעם ואי קשיא היאף היו יכולי' לבטל דלמא משום מגדר מלתא כמ"ש לדעת הרמב"ם לכך כתב רש"י אית דתני נטע רבעי וא"כ לא הי' מגדר מלתא דבשאר פירות ליפא מגדר מלתא ומוכיח הגמרא שפיר ודו"ק: אמנם לכאורה תקשה על שיטת הרמב"ם דהיאף מיייתי ראי' מר"א דהא על פרום ר"א סבר דקדושת ירושלים לא בטלה דאי בטלה מאי הרוויחו הענינים וא"כ ליפא מגדר מלתא לאסר החורבן והאף היו יכולים לבטל ודחוק לומר ד"ז מחולקין עליו חבירו שבטלו גם בזה אלא על פרום דברייתא אתיא כת"ק וא"כ קשה קושיות הפני' יהושע דלמא לא

נתבטל הטעם בריבוי הפירות ונראה דס"ל להרמב"ם בפשיטות דבריבוי הפירות נתבטל הטעם ועוד יש ליישב בכמה גוונא והנה אחר שבררנו שיטות הרמב"ם והראב"ד נ"ל ששיטת הרמב"ם יותר מרווח לפי פשטא דסוגיות הגמרא תדא ממאי דאיבעיא לן בגיטין דף.

איבעיא להו פי תיקון היכל לדרי עלמא תיקון או לדרי' תיקון למאי נפקא מיני' לבטולי נאי לדרי' עלמא תיקון אין ב"ד יכול לבטל וכו' אא"כ וכו' והנה כבר פירש הר"ן דהא דקאמר לדרי' לאו למימרא דרק לדרי' תיקון דאם פן לא צריף ביטול כלל רק דהפוננה שתיקון לדורות שיהיה כמו הדור שלו דלא יהי אפשר דרי' ע"ש ולפ"ז קשא טובא על שיטת הראב"ד דע"כ הא דקאמר נ"מ לבטולי היינו באפשר דרי ונתבטל הטעם דאי לא ה"א אף אם נימא דלדרי' תיקון אי אפשר לבטלו שהריכתתי בשם הר"ן דעכ"פ תיקון לדורות שלא יכשור דרי' אלא דהנפקא מיני' פשיכשור דרי' ונתבטל הטעם ואם פן אף נימא לדרי' עלמא פיון שנתבטל הטעם יכול ב"ד הקטן לבטלו ודוחק לומר דלדרי' דידן' הפוננה שפירש בהדיא לדור שיהי' כמו הדור שלו ולדרי' עלמא יהי' ג"כ הפוננה שפירש בהדיא אף שיתבטל הטעם ומלבד הדוחק קשיא לי דמהיכי תיתי יסתפק בעל האיבעיא אם פירש בהדיא דאף שיתבטל הטעם יחול התקנה דמהיכי תיתי גיחוש לזה והנה אפשר לומר דס"ל להראב"ד דכינן שקרוב הדבר תמיד שיחזור הטעם לקדמיתו מקרי לא נתבטל הטעם דאם פן קשיא עלי' עיטור פירות וא"ל דהתם הי' תנאי דאם פן גם ה"א הי' יכול לבטל ולהתנות ודוחק לומר דהאיבעיא אי צריף תנאי וגם הפשיטות משמואל לא יתיישב שפיר ואף דהי' אפשר לומר דהראב"ד מפרש לדרי' תיקון כמו שכתב הרמב"ם דרק לדרי' תיקון והא דקאמר מבטלינן לי' היינו שלא להושיב ב"ד ע"ז ע"ש או י"ל דאע"ג דלדרי' תיקון מכל מקום כל שנהגו מעצמם פן אחר הדור שלו צריף ביטול וזה הי' כראה פוננת התוס' למעלה דף ה' ד"ה ורחץ בקרונה שכתבו פיון שפבר קבלוהו וכו' דאין לומר שלא הי' רצון רבי לבטלו דאם פן תקשה למה לא הקשו בד"ה שאח"ז מיני' ובי' שהרי י"ז בתמוז לא רצה לבטל אלא ונדאי פוננת התוס' פדכתובנא אבל יש לדחות דהתם הוי גדר עיין ביו"ד סי' רי"ז דאפ"י הסכמה שקבלו מעצמם ועיין בר"ן ספ"ק דר"ה שמשמע דמטעם זה לא הי' צריף ביטול והרמב"ן ס"ל דצריף ביטול ועיין בריטב"א, שם.

אבל אפשר לומר דצריף ביטול דבלא ביטול כל שנהגו כף הוי פאלו התנן שלא תשמיינון שביעית כמ"ש הרא"ש ליישב המנהג מה שלא נהגו שמטות פספים בספרד. נחזור לעניינינו דאכתי קשה לשיטות הראב"ד דלמה לי' למבעי אי לדרי' דידן' תיקון מבטלין הו"ל למיבעי דאי סתם תיקון גם פן מבטלינן וזה ונדאי דוחק לפרש לדעת הראב"ד דלדרי' היינו סתמא וגם כל המפרשים פרושו להיפך וגם אין הלשון סובלו אבל לשיטות הרמב"ם אתיא הסוגיא בפשיטות דלדרי' עלמא היינו סתמא ולכן אף אם נתבטל הטעם צריף ב"ד גדול אבל אי בפירוש לא תיקון רק לדרי' ולדור כמו דרי' דידן' אי נתבטל הטעם ואפשר דרי' לא הי' צריף ביטול כלל כמ"ש הר"ן בהדיא דהא דקאמר מבטלינן לי' היינו להושיב ב"ד אי ראוי לבטלו וכן דעת התוס' בהא דאל מול ה"ה שהוא דאי הפוננה כל ששכינה בהר הוי פחרמות לזמן ולא בעי ביטול ובלאו ה"א הדבר פשוט

כמ"ש ה"ר"ן להדיא ולא ידענא מאי דקשיא למעכ"ת לשיטת הרמב"ם ועוד לענ"ד ברור
לפרש הסוגיא לשיטות הרמב"ם דנראה לענ"ד ברור טעם הרמב"ם דס"ל דאף בנתיבטל
הטעם משום דתיישינו אף דתחילת התקנה הי' מחמת איזה טעם מ"מ כל שגזרו סתם
ולא חלקו בדבר יש לחוש ולומר דמסתמא הי' דעתם שיעמוד התקנה לעולם אף שיתבטל
הטעם ולזה נראה קצת סיוע מדברי הלח"מ ביישוב דעת הרמב"ם וקושיות הראב"ד
מעטור פירות ולפמ"ש יש להמתיק עוד ישוב הלח"מ דכיון דהראשונים גילו דעתם
דיש לבטלם בבטול הטעם א"כ אף שהתנו שניתמעט ויחזור לכמות שהיה אפתי התקנה
נאמרה מאותו המתקנים השניים די"ל דהמתקנים השניים היו גדולים מהראשונים או
שהם בעצמם הי' המתקנים הראשונים וכיון שהמתקנים עצמם גילו דעתם שיש כבטל
בבטול הטעם ממילא אף קטן יכול לבטל בבטול הטעם אף מצד אחר ואף דלפי מה
שישבתתי למעלה דברי הרמב"ם אין ראי' מ"מ הסוגיא נכונה ולפ"ז נראה דהרמב"ם
מפרש האיבעיא דבזה עצמו הי' מסתפק בעל האיבעיא אי כשיטת הרמב"ם או כשיטת
הראב"ד דנודאי הי' סתמא תיקון אבל אנו הוא דמספקא לן בכוננתו אם הפנונה הי'
לדרי' אלמא אף כשיבטל הטעם או לדרי' דידן' תיקון דעת הראב"ד ולכך קטן יכול
לבטל וס"ל להרמב"ם דמסקינו לדרי' עלמא תיקון דעת הרי"ף וכמ"ש הרמב"ן ואע"ג
דהרמב"ן פסק דבעינו כגון בי דינא דרבי אמי ור' אסי היינו משום דאע"ג דלדרי' עלמא
תיקון י"ל דבעינו כגון בי דינא דר' אמי ור' אסי פמבואר בגמרא ואע"ג דהר"ן כתב בדעת
הרמב"ם דלא איפשטא בעינינו אינו מוכרח ואע"ג דנראה מדברי הרמב"ן דעיקר הראי'
דאיפשטא בעינינו משום דליתא לדשמואל וכיון דהרמב"ם פסק לדשמואל א"כ אין ראי'
לפשוט האיבעיא י"ל מ"מ כיון דסתם גמרא מהדר לשנוי' דלדרי' עלמא תיקון הכי קי"ל
וכן מצינו הרבה פעמים בשיטות הפוסקים אבל לשיטות הראב"ד קשה טובא וא"ל דגם
הראב"ד מפרש כן האיבעיא וס"ל הפשיטות לקולא דהמענין בהשגות הראב"ד מהלכות
שמטה נראה מבואר דס"ל לדרי' עלמא תיקון וקשה לומר דלענין דלא בעינו ב"ד דר'
אמי ור' אסי הוי הקולא להיפך ולענין אי יכולין לבטל הוא ג"כ הקולא להיפך ופסק
הקולא להיפך וגם נראה דהא דלא בעינו בי דינא דר' אמי ור' אסי לא הוי קולא רק
חומרא לנתבע ודו"ק גם לשון שתקנו אימתי שירצו יותר מדוקדק לשיטות הרמב"ם
דלשיטת הראב"ד אף אם נימא דהפנונה אימתי שירצו אף בריבוי פירות מכל מקום הי'
להם להתנות דבמיעוט הפירות יחזור התקנה ממילא למקומו וצ"ל לדחוק דריבוי ומיעוט
הפירות תלוי בהבנת הב"ד איזה מקרי ריבוי ומיעוט ודחוק עוד יש קצת ראי' לשיטות
הרמב"ם מהא דאמר רבא מי לא מודה ר' יוחנן ב"ז שנוהגין אותו היוםוכו' ועל פירוש
הפנונה דגם ע"ז הי' צריך מכין בפ"ע וענין ברמב"ן ומוההר"א ופני יהושע ונהגה באמת
קשה אמאי לא אמני אי דנודאי הי' ראוי לבטלו אלא על פירוש צריך מנין בפני עצמו
יותר גדול ואין להביא ראיה להיפך מהא דקאמר שם אביצה לא אמנו משמע דמהני מנין
וכן מבואר בשיטה מקובצת אמנם לפענ"ד אינה ראי' כלל דהרי הוא הקשה בעצמו דמאי
ס"ד דר' יוסף דבנודאי ביצה בעדות תליא ותירוץ דס"ד דאעפ"י שצריך שיתירו בפירוש
ולכך י"ל דעכ"פ קטן יכול לבטל.

גם מ"ש מעלתו דפרובול הוי סייג לענ"ד דברי הכ"מ נכונים ואף הב"ח בסי' ר"ח חזקון
ע"ש אמנם לענ"ד בלא"ה הדבר ברור דעת הרמב"ם דסייג לא מקרי רק מה שעשו

חכמים משמרת למשמרת וגוף הסניג הוא דבר איסור שאסרו לעשותו וכיון שעשו משמרת לתורה לאסור דבר המותר הרי הוא כגוף איסור תורה ושום ב"ד אינו יכול לבטלו וכמ"ש הרשב"א הביאו הש"ע סי' רי"ד דביחיד לא מהני שאלה ואף להרא"ש שחולק וכן נראה פדעת הש"ע להלכה וס"ל דמהני שאלה מ"מ ונדאי יש לחלק בזה דהרי אף לשיטת הרא"ש אם נהגו בסניג מעצמם צריף התרה בלא מנין ואם ע"פ חכמים בעיניו מכין אחר ובפרוזבול לא שייף התרה ואינו ענין לפרוזבול כלל ויש לי בזה למקום עיון ממה שפכת הש"ע סי' רכ"ח סעיף כ"ח וז"ל אם היתה בהספמה גדר פרבים או סניג לתורה ולדבר מצוה אינם יכולים להתיר עכ"ל והוא מתשובת הריב"ש סי' קע"ח והריב"ש הביא ראיה ע"ז מהא דאיתא בירושלמי דאין מתירין גדר שלא לשחוק בקוביא ונראה מדבריו דאין חילוק בין להתיר מה שגזרו לאסור האסור ובין שגזרו משום סניג ולפ"ז צ"ל דגם ביחיד שקיבל דבר לסניג אין להתיר לו והוא פדעת הרשב"א שהבאתי למעלה והנה הש"ע בסי' רי"ד נראה שהספמים לדעת הרא"ש הרי שאחזי החבל בשבי ראשים אבל הי' פראה לי ליישב דעת הש"ע משום דכוננתו למ"ש הרמב"ם דכל שהתקנה לגדר וסניג אף ב"ד גדול מהם אינו יכול להתיר וא"כ ה"ה בהספמת הקהל אבל עדיין יש לפקפק תקשה להריב"ש דאמאי לא הביא בפשיטות ראיה זו ועוד דאפילו לדעת הראב"ד כל שפשט ולא נתבטל הטעם אפ"י ב"ד גדול אינו יכול לבטל ועדיין הי' אפשר לומר שפכי הנראה בתשובה שם שעשו התקנה משום ספנה ונתבטל הספנה הראשונה רק שעדיין נשאר ספנה אחרת וס"ל דזה מקרי נתבטל הטעם אף עדיין עכ"פ הי' לו להביא סברת הרמב"ם והראב"ד בזה אלא על פרוץ צ"ל חדא מתרתי או דיש לחלק בין תקנת הקהל בענייניהם לדבר שגזרו ב"ד הגדול שהרי תקנות וטרמות הקהל ניתרין אפ"י בלא היתר ותוף הזמן משום דכף נהגו והני פאלו התנו וה"ה לענין זה שעד"כ נשבעו וכיון דהשתא ליכא איסורא יכולין להתיר או משום דאין זה ענין לדברי הרמב"ם דמייירי בסניג שעשו לאיזה דבר מצוה או עבירה דנעשה הסניג בגופו של איסור כמש"ל בטעם הרמב"ם ובין האי מעשה שהי' משים ספנה ונתבטל הספנה דלא שייף למימר דנעשה בגופו של איסור דהא יחול עליו שם איסור וא"כ יש לדקדק בסתימת לשון הש"ע וגם יש לדקדק דהרי הש"ע בב"י לא הביא דברי הרמב"ם כלל רק דברי הריב"ש ומטעמים הנ"ל אין להביא ראיה מדברי הריב"ש לנידון דידן דכל שנתבטל הטעם אף בסניג יכולין להתיר דהרי לא התמיר הריב"ש רק מצד שנשאר ספנה אחרת הא לאו הכא יכולין להתיר משום די"ל דהתם פשנתבטל הספנה ממילא יכולין לבטל שמתחלה על דעת פן גזרו וע"ד הקהל גזרו ע"ש בתשובה ודו"ק.

ומה שפכת מעלתו דשמן לא הוי סניג תימה בעיני ומ"ש משום דאין הגזירה מיני' ובי' לא ידענא מאי בכף והנה גם פתו ניין ובנותיהם ודבר אחר משום ד"א גזרו ועוד דלפ"ז מאי מקשה על שמן דאין אליהו יכול לבטלו וא"ל דהמקשן לא ידע לחלק בין סניג אם לאו א"כ מנ"ל לתרצן דלהתרצן יש חילוק דהרי התרצן לא הזכיר פלום מסניג וקושיות הכ"מ בלא"ה לא קשה מידי דזהו בעצמו קושיות הגמרא שוב מצאתי בלח"מ גם מה שפירש פדעת הרמב"ם לחלק בסניג ופשט לא נהירא ולא ראיתי להאריף ולדקדק בהם כי גוף הפירוש לא נראה לי ואינו מוכרח ומה שהקשה על רש"ל לא ידענא מאי קשיא לי' דנודאי ר"ג לא גזר תחלה על כל העולם פילו וגם לא הי' פח בידו כי לא הי' עלף או

נשיא או סנהדרין עיין ברין ב"ש סי' תע"א וכן משמע ברש"י א עצמו שהביאו מור"ם אלשיך רק דר"ג גזר רק על אנשי מדינתו ושאר המדינות שרצו לקבלו קבלו מעצמם וגזירתו והוי כפשט איסורו כיון שמתחלה לא גזר רק על אותן מדינות שקבלו גזירתו וכמ"ש מעכ"ת בעצמו בשם התוס' והטעם נ"ל דכל שלא פשטה ברוב ישראל א"כ לא הספיקו רוב ישראל עלי' תחלה והמיעוט נגרר אחר הרוב ולכך יכולין להתיר ומ"ש מדקדוק לשון הרמב"ם שלא הזכיר בתלוקה שני' אף אם נתבטל הטעם אינו החרת פל כף דקאי אדלעיל שהרי כתב בד"א ואדרבה מדלא הזכיר ההיפך נראה דאין לחלק וזה דהזכיר דבעינן פשט קמ"ל רבותא דאף בסניג בעינן פשט ומ"ש ראיה ממאי ששינה הרמב"ם מלשון עקירה ללשון ביטול ג"כ אינו דקדוק כ"כ תדע דהרי הרמב"ם הוציא זה מלשון הגמרא דבבב"ד יכול לבטל חוץ מי"ח דבר הרי משמע דאפילו לבטל א"א ומה שהקשה מעלתו למה לא התיר משה מעצמו לק"מ חז"ל דלמצות עונה ג"כ אתי ומלות עונה לחדוד ופרי' ורבי' לחדוד וכן משמע פאן בהר"ן וכן מבואר בע"ז דף ד' והא דלא משגי בסנהדרין דף נ' כן משום דקושטא משגי דגם לדבר שבמנין אתי רק בזה הי' יכול לעשות רק דבלאו הכי רצה הקב"ה להזהירו על מצות עונה לכך התיר בעצמו אמנם בלאו הכי אין בו ריח קושטא דנודאי כל שהגדולים מתקני התקנה חיים וקיימים אין להקטנים להתיר בדבר שצריך היתר בלתי ידיעתם ורצונם וכ"ש הדבר שיצא מפי השם ובלימוד השיבה אמרתי דבלאו הכי על פרוץ אין ראי' משם דהא בלא"ה קושטא קצת לאיזה צורך אמר השם למשה ואתה פה עמוד עמדי דנראה דלא הי' בכלל ההיתר שהרי הקב"ה צוה למשה להתיר לישראל ולי' לא התיר ממילא יאסור ועוד יש לדקדק אהא דאמרינן דמשה עשה מדעתו לפרוש מן האשה מקל וחומר תקשה ממה נפשך אם יתיר לו השם יתברך אין פאן ק"ו ואם לא יתיר לו ממילא יהיה אסור והנלפענ"ד עפ"מ שהקשה הפני יהושע לשיטת התוס' דחרמות לזמן אין צריך היתר שהרי הקב"ה לא אמר רק וקדשתם היום ומחר ולפענ"ד לק"מ דעכ"פ נאסרו מדבורו של משה שאמר והיו נכונים דהוי בלא זמן ולפ"ז ממילא משה שלא שמע רק לזמן לא הי' צריך היתר ולפ"ז לא נאסרו ישראל רק מדבורו של משה וא"כ בנודאי הי' יכול משה להתיר בעצמו רק שלא רצה להתיר בלי רשות מהשם יתברך תו הקשה לשיטת רש"ל דילמא במשנה היובל לסימן הוא דאתי ויש לדחות דא"כ אל מול ההר שהוא למה לי גם מה שפירש מעכ"ת בדברי הרמב"ם לא פינו יפה וכוננת הרמב"ם להיפך שהקשה איך שייך לומר שב"ד השני גדול במנין מהראשון הרי כל ב"ד הוא של ע"א וע"ז השיב דהמנין קאי על חכמי הדור שהספיקו עמו עם הב"ד על התקנה וזה פשוט וראיה לדבר ית' שנמנו תלמידי ב"ש וב"ה ועמה אבא לגידון דידן דיש להסתפק בו הרבה חז"ל אף לדעת הראב"ד איזה מקרי נתבטל הטעם דאף אם נימא דלא תקנו רק בשביל שהי' ידוע להם שאין לסמוך על השוחטים בשביל אלמות הטבחים וכעת נפלו בעלי זרוע אפתי יש להסתפק דלמא לא מקרי נתבטל הטעם דשכיחי אפקורי דמצערי רבנן ואיפא למיחש שמא יחזור הדבר לקקולו ולא מקרי נתבטל הטעם רק בידיעה שנתבטל הטעם לעולם ואף דכבר כתבתי דיש להביא ראיה מעיטור פירות הי' פראה לכאורה לדחות משום דהתם מנכר מלתא ולכך עכ"פ תנאי מהני אבל הכא לא מנכרי מלתא פולי האי ולשיטת התוס' י"ל אף דמיעוט העירות לא מנכרי מלתא כל כף מפל מקום הי' אפשר לומר דבאמת המבטלים

היו גדולים מהמתקנים והיו יכולים לבטל אף שלא נתבטל הטעם אבל זה אינו דמידי
הוא טעמא אלא להראב"ד והוא ס"ל דבפשט איסורו אף גדול אינו יכול לבטל ותיקון
פירות הוי פפשט איסורו כמו שפכתב מעלתו בשם התוספ' ועוד דאם פן התנאי למה לי
כמש"ל ואף עכ"פ מוכח דמהני תנאי אף בדבר שקרוב שייחזור לכמות שהי' ומכ"ש
שיכולים להתנות בעוד הטבחים אלו קיימים שידועין ומחזקים להם בכשרות וזה מקרי
מידי דמנפר אבל עדיין יש להסתפק דלמא בעינן גדול אף בנתבטל הטעם פדעת הרמב"ם
ועוד יש להסתפק דלמא אף בגדול אינו יכול לבטל דמקרי סיניג ואף בנתבטל הטעם אינו
יכול סיניג לבטל פדעת הכ"מ אמנם לכאורה הי' נראה לצדד להקל מהא דמנספם מפל
הפוסקים דעכשיו לא תיישינו לגילוי פינון שאין הנחשים מצוין וכל דבר שהוא משום
חשש ועבר החשש אף היתר אין צריך ואין לחלק בין ספנתא לאיסורא ועוד דהרי גם
בביצה דף ה' פתבו התוס' גבי הא דהאינדא דאיכא חברי תיישינו פתבו התוס' והאינדא
לא תיישינו לזה משום שנתבטל החשש ואפילו מנן אחר אין צריך וכן פתב הד"מ ביו"ד
סי' קכ"ב דאי איסור סתם יינם בהנאה משום מלתא דיי"נ א"כ עכשיו שאין רגילין
בניסוף מותר בהפאה דכיון שבטל הטעם בטלה הגזירה מידי דהוי אגילוי וה"ה לסתם
יינם הואיל ואין יינם מצוי בינינו הרי נראה מבואר דאף בסיניג פשבטל הטעם בטלה
הגזירה פינון שאינה רק משום חשש בעלמא וזה דעת חכמי נרבונא שהתירו גבינה
שהעמידהו בפרחים ואפילו לדעת הסמ"ק שאסרו בשם ר"ת עיין שם הטעם משום
דהרבה טעמים וכמ"ש עיין ביו"ד סי' קט"ז הא לא"ה משמע דהוי שריא אבל כראה
ברור דאין מפל זה ראי' דבאמת צריך ביאור לחלק בין דבר שהוא משום חשש דאפילו
מנן א"צ פשנתבטל הטעם ובין דבר שבמנן ומה שנראה לענ"ד בדבר שגזרו משום
חשש ונדאי אף מתחלה לא גזרו אלא במקום דשייך החשש דמה הי' להם לגזור פלל
במקום דליכא חשש וא"כ השתא במקום שנתבטל החשש לא נודע מאותו מקום שלא
הי' החשש בשעת הגזירה וזה קרוב למ"ש למעלה שבמקום שגילוי דעתם המתקנים
דבמקום שלא שייך הטעם לא תקנו ממילא אם נתבטל הטעם לא בעינן גדול ממנו וכ"ש
לענן זה דלא בעינן מנן פלל שוב מצאתי בתוס' בע"ז דף כ"ז ע"ב וכן מבואר שם
ברא"ש ועיין במ"א סי' תרכ"ח ס"ק ו' במ"ש שם ולא מקרי דבר שבמנן וצל"ע דנראה
דלא שייך שם סברא זו אם לא בדוחק ובלאו הכי לסברת הרא"ש גבי ציצית שהבאתי
לקמן דבגזירה לא שייך דבר שבמנן אתי שפיר וכן מבואר ברא"ש שוב מצאתי במ"א
ר"ס תס"ח בשם הרא"ם וכן מצאתי במהרי"ט סי' י"ג ומטעם זה אף לאסור בכלים
גקלייזט דלא נאסר בכל מקום וגם בלאו הכי אין לאסורו דלא נאסר במנן פלל רק
שפתבו שראוי לאסור מצד הדין ועיין בהר"ן פ"ק אין מעמידין שכ' בשם הרמב"ם טעם
זה על גילוי וזה דבר פשוט דלא מקרי דבר שבמנן ומלשון הרמב"ם נראה שבשעה
שגזרו על הגבינה גזרו ג"כ על המעמידין בעשבין מפני אותן שמעמידין באיסור וה"ה
נתן טעם משום דבר שבמנן ויש לעיין לכאורה דלמה לי טעמא משום דבר שבמנן
ת"ל דהרי מתחלה גזרו אפילו על הגבינות שהעמידוהו בעשבין וכן כראה מלשון הרא"ש
שהבאתי למעלה בשיטות הרמב"ם ונראה לענ"ד דכוננתו אפי' ידוע לנו בבירור שאין
שום אדם בעולם מעמיד בקיבת איסור אפילו הכא אסור משום דבר שבמנן וא"כ בנד"ד
יש להסתפק דאולי יש לומר אם הי' ידוע לנו בבירור שלא נהגו איסור פשהלכו למקומות

אחרים דאף דבמקומות אחרים לא הי' שניף אותו פרצה אפתי הי' להם לנהוג חומרי מקום שיצא משם וגם אולי לפי לשון השאלה שנועד החכמים גזרו הוי כב"ד הגדול דארקפתא דגברי מוכח כמו בחרם רגמ"ה ע"ש לקמן אלא ונדאי שלא היתה הגזירה רק במקומם משום אלתמות הטבחים ולכה עכשיו שגם שם אפשר דרי הי' נראה להתיר כמש"ל ובלתי ספק פי בלשון התקנה אינו מבואר שהתנו בפירוש שלא ינהגו איסור רק בעודן במקומן ומטעם שכתבתי למעלה הותר עוד ספק אחד שהיה ראוי להסתפק בו דאולי מטעם אלמנות הטבחים שהיו שם תקנו שיקבלו עליהם חומרת האוסר מיעוה ומשמוש לגמרי אמנם לפי מש"ל דיש להכריח זה ממה שנהגו פשהלכו למקומות אחרים: עוד יש לצדד להקל ממ"ש הטור דם והש"ע בא"ח סי' י' לענין ציצית וענין בב"י ומ"א שהעתיקו לשון הרא"ש שכל שטעם האיסור ידוע כל שנתבטל הטעם אפילו מכין אחר אין צריף ולא דמי לביצה ושובו לאהליכם שאין הטעם ידוע כל כף ואף אם נימא דטעם ידוע מקרי כל שהזכירו הטעם בפירוש בשעת מנין אמנם מלשון התקנה שהעתיק מעכ"ת נראה ג"כ שפנרש הטעם בהתקנה וא"כ יש מקום בפשיטות להתיר אבל לשון הרא"ש כפי מה שהעתיקו הפגו אברהם צריף לענין דמסוף לשון הרא"ש משמע שחילק עוד באופן אחר דהתם אף תקנה לא היה רק ביש אוסרין משום גזירה וכינון דליכא גזירה שריא ומשמע שלא היה מנין לאסרו וא"כ הוא טעם משום אחר ומלשונו משמע שהכל הוא טעם אחד והי' צ"ע בגוף תשובת הרא"ש היות קונטרס תשובה זו חסר ברא"ש שת"ל ועכ"פ לדינא נראה לענ"ד להקל להתיר לפי שעה וצורף שבת וי"ט בעת שיש דוחק בפשר אף בב"ד קטן חדא דכדאי הוא הראב"ד לסמוך עליו אף שלא בשעת הדחק וכ"ש בשעת הדחק ובפרט במילי דרבנן שומעין להקל ובשעת הדחק אף ביחיד נגד רבים ומכ"ש לפי מה שכתבתי למעלה דלהרא"ש אפשר דאין צריף מנין כלל וגם יש לצרף הסברא שכתבתי פינון שלא נהגו איסור פשהיו במקומות אחרים ועוד אפשר דלפי שעה לצורף מצוה אף הרמב"ם מודה בפרט שנתבטל הטעם וגם אפשר דגם הרמב"ם מודה להרא"ש כל שהזכירו הטעם בפירוש בשעת המנין כמש"ל ועל כל מה שכתבתי לעיל צריכין נאמנים ירא שמים ובשעת המיעוה וגם י"ל דהוי קצת דבר שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה ענין כ"ז סוף פרק הספינה: שאלה ו ע"ד השאלה בנשבר בעוה רוב צלעותי ואפילו הפוסקים דמחמירין אפילו בנשבר צלע אחד בעוה דחיישינן לנקיבת הריאה יש נפקא מ כי בשאלה זו היכא דאנו מסופקים אם נשבר מחיים או לאחר מיתה דאי אמרינן דטריפה מחמת מכת נקיבות הריאה הוי ספק ספיקא אבל אי הוה טריפה מחמת עצמה הוה ספק אחד ודו"ק עד כאן השאלה: תשובה נ"ל דנדאי אין לספק בזה דאין לחלק כלל בין בהמה לעוה מכת האי דתני לוי כל טריפות שמו חכמים בבהמה פנגדו בעוה וראיה לדברי מדברי ת"ה שכתב הביאו ב"י סוף סי' י"ג וז"ל כת"ה שמעתי משם אחד מהגדולים שאם נשבר העצם המחופר לגוה ונשבר סמוך לגוה ממש חוששין שפא נדחק ונקב את הריאה ואסור עד שנבדק את הריאה ואין הדברים אלו מחנורים בעיני שהרי נשתברו מיעוט צלעותי פשרה ואין חוששין כו' הרי מדויק לשון מיעוט צלעותי פשרה משמע אבל רוב טריפה וכן משמע יותר בלבוש עטרת זהב סי' נ"ד סעיף ב' יענין שם וכן משמע בפרי חדש יו"ד סי' י"ג יעיי"ש ובזה ננדאי די שלא להכשיר מכת ס"ס בנשבר רוב הצלעות אף מפני שראיתי שאעפ"י כן מפקפקים בזה ואומרים דלאו

דווקא נקט לזה הרהייתי להם דזה מבואר ברש"י והר"ן פ"ד דביצה דף ל"ד ו"ל הגמרא תנו התם דרסה או שטרפה בפנותל פירש"י אדם שדרס על העוף וכו' אמר ר' אליעזר בן אנטיגנוס צריכה בדיקה פירש"י כי שהתה מע"ל נמי צריכה בדיקה לאחר שחיטה שמה נשפתרו רוב צלעותי' וכן פתב הר"ן פלשון רש"י והנה שיטת רש"י והר"ן דאין שינוי אחרת פוסל אחר שהי' מע"ל רק דצריף בדיקה אחר טריפות ודלא כשיטת הרמב"ם הרי מבואר בהדיא ברש"י והר"ן אף בגשפתר רוב צלעותי' טריפה ודו"ק:תשובה ז צריף אני לבאר תחילה דין אם צורם אנון בכור הוא דאורייתא בזמן הזה או דרבנן והנה מפשטא דלישנא דגמ' בגיטין פרק השולח דף מ"ד גבי מוכר עבדו לנכרים ובמ"ק דף י"ג גבי בעיא דמכוון מלאכתו במועד קאמר דצורם אנון בכור יש לומר דלקה קנסוהו רבנן מפני שהוא דאורייתא ודוחק לומר דכוננת הגמ' די"ל דמתניתן דקנסו בצורם אנון מייירי רק דווקא בזמן שביה"מ קייים.

או אליבא דר"מ וכאשר יתבאר לקמן ועוד דא"כ הו"ל למבעיא בצורם אנון גופא בזמן הזה אליבא דרבנן ועוד דדוחק לומר דס"ד דכל המשניות דלדעת אסור מייירי דווקא בזמן שביה"מ קייים ואדרבה מזקן ושערו מדולדל מוכח דמייירי בזמן הזה דאי לאו הכי הרי עובר בבל תאחר וצריף להקריב בתוף שנתו וגם איף אמרו שאין לו תקנה בלא מום וזה ברור.

אמנם קשיא טובא דאיף אפשר לומר דצורם אנון בזמן הזה הוא דאורייתא דהרי מבואר בע"ז דף י"ג דמטיל מום בקדשים בזמן הזה גרע ממטיל מום בבעל מום ואתי אלא פנראה דמטיל מום בקדשים וכינן דאפי' מטיל מום בבעל מום אינו אלא מדרבנן לרבנן כ"ש מטיל מום בזמן הזה וכן פתבו התוס' בבכורות דף ל"ג ע"ב ד"ה בעל מום וגדולה מזו פתבו התוס' שם דאפילו לר"מ דס"ל דמטיל מום בבעל מום הוא דאורייתא דאפילו הכי מודה דאפילו בתם בזמן הזה אינו אסור רק מדרבנן ק"ו לרבנן דפליגי עלי' דר"מ ולכאורה צ"ע על מו"ז בתבואות שור סי' ט"ז שהביא ראיה גבי אותו ואת בנו היכא דישראל עביד אסורא דאורייתא קנסו לו ולאחרים מהא דצורם אנון וצריף עיון דהרי גם בצורם אנון בזמן הזה קנסוהו ג"כ אע"ג דאינו אלא דרבנן וכמבואר בכל הפוסקים אמנם לא עליו התלונה דהרי כן מבואר בגמ' בהדיא כמש"ל דצורם אנון הוא דאורייתא וצ"ל דכוננת הגמ' פיון דכבר קנסו בזמן שביה"מ קייים דהיא דאורייתא ואמרו שלא ישחוט עליו א"כ אף השתא שהוא רק דרבנן לא בטלה התקנה דדבר שבמנין אף בנתבטל הטעם לא בטל הגזירה וכיון דאסרו לשחוט על אותו מום בזמן שביה"מ קייים אף אחר החורבן לא בטלה התקנה אמכם אין זה מספיק דבשלקמא אם גזרו בפירוש על בכור שפיר יש לומר אע"ג דבטל הטעם לא בטיל הגזירה אבל אם גזרו על כל איסורים דאורייתא וממילא הי' בכור בכלל לא שייף לומר אעפ"י שבטל הטעם דהרי לא גזרו רק על אסור דאורייתא וכמ"ש התוס' ריש ביצה גבי פירות הנושרין ועיין פני יהושע.

אמנם הרמב"ם פ"א מהל' איסורי מזבח פסק בהדיא דהמטיל מום בקדשים בזמן הזה עובר בל"ת ואינו לוקה וכן פראה דעתי במטיל מום דכתב דאינו לוקה משמע הא איסורא דאורייתא איכא והלח"מ רצה לומר דכוננת הרמב"ם שהוא רק דרבנן אמנם הרמ"א ראה דלשון הרמב"ם אינו סובלו ובלאו הכי כבר עמד הלח"מ על דברי הרמב"ם והניחם

בצריה עיון ומה שגראה לפענ"ד דהרמב"ם פסק כר' מאיר דמטיל מום בבעל מום הוא דאורייתא מריבויא דכל רק דלא לקה משום דאיתא מריבויא ולא פתיבא בהדיא וכן לרבנן לא לקי על גרמא וטעמו נראה לפענ"ד משום דשמה פסק כר"ש דמותר לשחוט בהקיו דם לאחיות דם ומותר להקיו לה לכתחילה וקאמר בגמ' הטעם משום דס"ל כר"ש דדבר שאינו מתפנין מותר אבל בפסיק רישא אסור וכן מבואר בהדיא בפירוש המשניות להרמב"ם וכן מבואר מדבריו בהלכות בכורות וא"כ על פירוק דס"ל שהמטיל מום בבעל מום הוא דאורייתא דאי ס"ד דרבנן אפילו בפסיק רישא יש להתיר ולא הוי צריה לטעמא דדבר שאינו מתפנין מותר כמו שכתב התוס' שם בטעמא דרבנן דס"ל מטיל מום בבעל מום הוא דרבנן ובאחיות דם לא גזרו והרמב"ם לא הזכיר שום חילוק בענין אחיות דם דאיכא דמתה ואיכא דלא מתה ולא הוי בעלת מום ונראה מלשון הרמב"ם בפירוש המשניות ובהל' דהמקיו דם באחיות דם בכל גוונא הוי מטיל מום בבעל מום ואפ"ה תלי שמואל טעמא בדבר שאינו מתפנין א"כ על פירוק דס"ל דמטיל מום בבעל מום הוא דאורייתא ועוד נראה לענ"ד דהרמב"ם ז"ל פסק בפשטי' דלישנא דגמרא דמשמע דצורם אונן בזמן הזה הוא גם כן דאורייתא ורקאן יתבאר דלשי' הרמב"ם אי אפשר לפרש בגמרא כמש"ל.

ועוד נראה לענ"ד להוכיח דהרמב"ם פסק כר' מאיר מדלא הביא הרמב"ם בשום מקום דין דגרמא בבכור להטיל מום הוא דאורייתא כדס"ל לרבנן דפליגי אדר"מ זולת בהלכות בכורות פרק ב' פתב דאם גרם מום לבכור או אמר לעכו"ם לעשותו אסור לשחוט עליו דקנסו אותו אבל לא הביא הרבנייתא דאסור לגרום מריבוי דכל וא"כ על פירוק דפסק כר' מאיר ואצטריה לרבות מטיל מום בבעל מום ועוד נראה לענ"ד דמטעם זה עצמו פסק כר' מאיר משום דאמרינן בגמ' בכורות ל"ה זה הפלל לדעת אסור לאתוי גרמא משמע בגמרא דיותר יש לקנסו באמירה לעכו"ם ובגרמא ומצוה לעכו"ם איבעיא בגמ' ב"מ דף צ' אם יש שבות באיסור לאו וכתב הרא"ש בשם הראב"ד בפירוק השוכר את הפועלים גבי בעיא דחסימה דהא דאסרו אמירה לעכו"ם בבכור אע"ג דליכא רק איסור לאו משום.

דבקדשים החמירו אי ס"ד דגרמא דאורייתא היא אמרו לאתויי גרמא דאדרבה יותר יש לקנסו בישראל הגורם בעצמו דאיכא אסורא דאורייתא ממצוה לעכו"ם דז"א רק שבות דרבנן אלא על פירוק דסתם גמרא ס"ל דגרמא לאו דאורייתא וא"כ ממילא הלכה כר"מ כמ"ש לעיל עוד נראה לפענ"ד לבאר דהרמב"ם לשיטתו ומוכח דס"ל כר' מאיר מהא דפסק הרמב"ם פרק י"ח מה' פסולי המוקדשין דהמטיל מום בקדשים ושחטו על אותו מום ואכל ממנו כזית לוקה מלאו דלא תאכל כל תועבה והקשה המל"מ פרק ד' מהל' בכורות מההיא דצורם אונן דמשמע דאינו אלא קנסא דרבנן וכן פתב הרמב"ם בעצמו ונראה לענ"ד דס"ל להרמב"ם דהכא מיירי בבכור דזמן הזה ואע"ג דכתבנא דאף בזמן הזה עובר בל"ת אם צרם אונן בכור נראה לענ"ד פנין דלא לקוי עליו אינו בכלל לא תאכל כל תועבה ואינו אלא קנסא ונהיה מזה בעצמו הוכיח הרמב"ם דאף בזמן הזה הוא דאורייתא דלמאי שכתבנו האי מתנייתו דצורם אונן שהיא קנס מייירי בזמן הזה וא"כ הדרא קושיא לדוכתו' מה שהקשיתי למעלה דאיך קאמר בגמרא דצורם אונן איכא איסורא דאורייתא ואין ליישב דהכא קאמר פנין דבזמן שביה"מ קניי הוי

דאָרײַטא וקנסו גם לסוף ימים אף השתא לא בטיל התקנה זה אינו דבזמן שביה"מ קנים לא הנצרכו לתקן דהרי בלאו הכי אסור משום לא תאכל כל תועבה ועוד דאם פן מאי קא מפעיא לן דהרי בזמן שביה"מ הי' קנים ודאי הי' אסור אף לאחר מותו לבנו משום לא תאכל כל תועבה אלא על פרחף דקי"ל כר' מאיר דאף בזמן הגה אסור מדאורייתא והא דמשמע בע"ז דף י"ג דאינו אלא דרבנן נראה לי על דעת הרמב"ם מפרש פרש"י דהתם מייגרי בקדשי בדיק הבית ודו"ק שם.

עוד צריך אני לבאר כמה שקנסו לצורם אונן בכור שלא ישחוט על אותו מום ולא קנסו בנו אחריו והדבר פשוט ומבואר בגמ' ופוסקים דבחי הצורם אסור לכל הפהגים וכ"ש לבנו ומה חילוק יש בין בחיי הצורם ובין לאחר מיתת הצורם ומדוע אסור לכהנים אחרים בחיי הצורם ונראה לענ"ד דלא מיבעיא לשיטת הטור שכתב הטעם הא דהפהגים חשודים משום דהטיפול מרובה וא"כ לפירוש זה ונדאי הנצרכו לקנס להמטיל מום שיהא אסור אף לכהנים אחרים ולא יהא נשחט ע"י משום דאי הי' מותר לכהנים אחרים לשוחטו אתעבידא מחשבתו ועיקר פוננתו שלא יצטרף לטפל בו אף לשיטת רש"י דמשמע בכמה מקומות ופשטא דלישנא דהטעם דהפהגים חשודים להטיל מום בקדשים כדי לאכלו וכו' מבואר בהדיא בפירוש המשניות בכורות ל"ה פ"ה מ"ד להרמב"ם ובאמת לשיטת הטור צריך לדחוק מאוד בלשון הגמ' שם גבי רועה פהו בכהמת ישראל דקאמר אנא טרחנא וכו' בלישנא בתרא דקאמר לא שביק צורבא אמנם להר"י ורמב"ם הדברים כפשטן שוב ראיתי ברש"י ביומא דף ע"ח דכתב ונ"ל הפהגים חשודים בזמן הגה שצריך לטפל בו ולזונו עד שיפול בו מום עיין דף ע"ח ע"ב אמנם אף לשיטתו יש ליתן טעם לחלק בין בחיי פהו הצורם בין לאחר מיתה לפי מאי דקי"ל דאין הפהו נאמן להעיד לכהן אחר שגפול בו מום מאיליו משום דחיישינן לגומלין וא"כ מהאי טעמא פיון דחשידי אם נתיר לכהן אחר חיישינן לגומלין ולכך אסור לכל הפהגים אבל לאחר מיתת הצורם תו לא חיישינן לגומלין ולכך מותר אף לבנו אמנם אף לשיטה זו י"ל דדינו של הש"ך אמת באם עבר ונשחט דאינו אסור רק לו ולאחרים מותר דכולי האי לא חיישינן לגומלין שיעשה בו מום וגם יעבור וישחטנו ויאכילנו לאחרים משום גומלין אמנם אינו מוכרח לשיטת הטור דעיקר הטעם משום טיפול ונדאי דברי הש"ך ברורי פיון דעבר ושחטו ממילא תו אין לאסרו עכ"פ לאחרים ולפי מה שראיתי בש"ע קשיא טובא על מורי זקני שכתב ונ"ל הנ"ל שהביא ראיה מצורם אונן בכור דהיכא דעבר על אסורא דאורייתא קנסו אף לאחרים דאין ראי' פלל לפימ"ש ואדרבה מדלא קנסו בנו אחריו לכאורה איכא ראיה להיפך אמנם יש לדחות כמ"ש לעיל דלא מיבעיא לשיטת הפוסקים דס"ל בזמן הגה הוא דרבנן אלא אף לשיטת הרמב"ם י"ל בין היכא דעבר על לאו דלוקין עליו אבל בצורם ליכא מלקות אמנם הראי' שהביא מחמץ שעבר עליו פסח הוא ראי' ברורה ולכאורה הי' מקום לחלק בלאו הכי בין צורם אונן לחמץ דהתם לא קנסו לבנו גם בשלו רק בשל אביו דהיינו החמץ שנשאר מאביו.

אבל הכא אם קנסו לבנו הרי קנסו לבנו בשלו שיצטרף לטפל בו אמנם לפ"ז הי' לו לגמרא לחלק חילוק זה בין צורם אונן למכונן מלאכתו במועד ולפי מ"ש לעיל בשם מורי זקניי דכל דעבר אדאורייתא עכ"פ היכא דאיכא מלקות קנסו גם לבנו יש להוכיח שיטתו דבזמן שביה"מ קנים אם הטיל בו מום ושחטו עלי' ואכל ממנו פזית לוקה משום

לא תאכל כל תועבה ובזמן הזה איכא ג"כ איסורא דהא לפי מה דכתיבנא על פרחא הא דאמרינו דצורם לא קנסו בנו אחריו על פרחא מיירי בזמן הזה דאי בזמן שביה"מ קנים ונדאי קנסו פניו דעבר אדאורייתא קנסו אפילו לאחרים כ"ש לבנו כמ"ש לעיל דאין לחלק בין אחרים בתיי הנותן לבנו לאחר מיתה אלא על פרחא בזמן הזה ואפילו הכי קאמר בגמרא דעבר אדאורייתא ועוד דאיך אפשר לומר דמיירי בזמן שביה"מ קנים דהרי כבר פתיבנא דעיקר הטעם דקנסו לאחרים בצורם אנון אף דלא קנסו או דהטעם משום טיפול או דחיישינו לגומלין כמש"ל ושני הטעמים לא שייכי בזמן שביית המקדש קנים דהרי יכול להקריבו ולא מצינו בשום מקום שיהיו הפהגים חשודים על קדשים להטיל בו מום פדי שיאכלם בתורת חולין וזה נראה פוננת הר"י לקמן גבי הפל נאמנים על מעשרבהמה ופירשו דמיירי בתשיעי ספק עשירי דאינו קרב רק נאכל במומו לבדלי משום דהוי קשיא לי דבזמן שהוא קרב אף בבכור לא חיישינו שיטיל בו מום וס"ל דמעשר בהמה אינו נוהג בזמן הזה אמנם הרי גם פירשו בכהן שיש לו מעשר בהמה משלו אמנם בדוחק גדול אמנם יש לומר דס"ל כשיטות התוס' ר"פ מעשר בהמה דלא בטלו מעשר בהמה תיכף אחר החורבן ומיירי בזמן הזה קודם שבטלן למעשר בהמה או אף בזמן הזה ועבר והקדישו כמ"ש הרמב"ם פ"י מהלכות בכורות אמנם זה יש לדחות דאם פן לא היה צריך לטעם דאיבעי הוי שדי מומא בכולה עזרא ת"ל דאי בעי לא הי מקדישו וקשה בעיני לומר דאי לאו טעמא דשדי מומא בכולה עזרא הי הפהגים חשודים בזמן הבית להטיל מום אף שיכול להקריבו ולאכלו שלמים כמש"ל שיאכל בתורת חולין אמנם לשון הברטנורה במתני' צורם אנון משמע קצת פן ויש לדחות אמנם מצאתי בתשובת מנחם עזרי' סי' י"ד שפירא מדבריו דבזמן שביית המקדש קנים היה חילוק בין חבר לעם הארץ משמע דאף בזמן שביית המקדש היה קנים היו עם הארצים חשודים.

נחזור לעניינינו וכינון דלא שייך לא טיפול ולא גומלין א"כ מה חילוק יש בין אחרים בתיי הפהג לבנו לאחר ומיתה ואם נימא דבאמת דבזמן שביה"מ קנים היה אסור לכולה עלמא אף לבנו משום קנס דעבר אדאורייתא כמ"ש בשם מורי זקניי והאיבעיא קאי בזמן הזה ממילא מוכח דגם בזמן הזה הוא דאורייתא כמבואר בגמ' כמ"ש לעיל אמנם לפי"ז מוכח גם דין השני של הרמב"ם דבזמן שביה"מ קנים האוכל לוקה משום לא תאכל כל תועבה דליכא למימר משום קנס פניו דכבר הוכחנו דבזמן שביה"מ קנים היה אסור גם לבנו א"כ ממילא גם בזמן הזה היה ראוי לאסור גם לבנו כפאשר פתבתי למעלה דדבר שבמנין אף שבטל הטעם לא נתבטל הגזירה אלא על פרחא דלאו מטעם גזירה היה אסור רק מטעם לא תאכל כל תועבה ודוק אמנם יש לדחות דלא היה גזירה מיוחדת על צורם אנון רק על כל העופר איסור דאורייתא ולא שייך דבר שבמנין ודו"ק ועיין פני יהושע ריש ביצה גבי פירות הנושרין ואי טעמא שפא יעלה ויתלנש ודוק עוד יש לומר לדעת התוס' והפוסקים החולקים דס"ל דלא שייך לא תאכל כל תועבה במטיל מום דיש לומר באמת בזמן שביה"מ הי קנים הי מותר לכהנים אחרים אף אם קנסו לבנו רק בזמן הזה אסור מטעמים שפתבתי למעלה ודו"ק אמנם מחמץ בפסח שבהי מו"ז איכא ראי דהיכא דעבר אסורא קנסו אף לאחרים ולפ"מ שפתבתי לעיל צל"ע בדברי הטורי זקב במ"ש בסי' שי"ד בספק בכור ע"י פשיעה פניו שאין הפהג צריך לקבלו והטיפול מוטל על הישראל וממילא הישראל אינו נאמן כמו הפהג ולפענ"ד דבריו סותרים זה את זה דהרי

פּתב בסי' שי"ג דְהָא דְרוּעָה עֲפוּ"ם נְאָמְן דְוּוּקָא בְּבִכּוּר אַצֵּל יִשְׂרָאֵל אַבְל בְּבִכּוּר אַצֵּל
כִּהֵן אֵין שׁוֹחֲטִין עֲלָיו דְחִיּוּשֵׁינּוּן שְׁמָא צְנוּהוּ הִפְתָּן וּמִהֲרָאנִי מִיִּירֵי בְּסַפֵּק בְּכּוּר אַצֵּל יִשְׂרָאֵל
וְקִשְׂיָא טוּבָא אֲפֹתֵי הֵיכָא הֵיתֵר מֵהֵרָא"י בְּעֹבְדָא דִידוּעַ הֵיכָא דִישׁ סַפֵּק אִם צְנוּהוּ יִשְׂרָאֵל
וְהָרֵי בְּסִי' קס"ח פְּסֵק בְּאוֹתוֹ עֹבְדָא דְאֵין הִפְתָּן צְרִיף לְקַבְּלוֹ וּא"כ אֲמַאי לֹא חִיּוּשֵׁינּוּן
שְׁמָא צְנוּהוּ יִשְׂרָאֵל בִּינּוּן דְפִסֵּק דְהִישְׂרָאֵל מְחֻנְיָב לְטַפֵּל בּוֹ וּכְמ"ש הַט"ז וּבְאַמַּת דִישׁ
לִישְׁב בְּדוֹחַק דְבְעֹבְדָא דְמֵהֵרָא"י בְּלֹא הָכִי הִי הִרְבָּה סְפִיקוֹת אִם הוּא בְּכּוּר רַק דְהִתְחַמֵּיר
בְּשִׁבִיל אִיסוּר פְּרַת אַבְל לְעִנְיָן קִנְס סְמוּךְ נִפְשֵׁי דְבְלָאו הָכִי מְדִינָא לֹא הָוִי בְּכּוּר אֲמַנְם
לְפַעַנ"ד אֵין צְרִיף לְחַלֵּק בְּזָה דְהָרֵי לְשִׁיטַת רַש"י וְהִרְמַב"ם פְּבָר הֶאֱרַכְתִּי לְמַעְלָה דְהִטְעַם
דְהִפְתָּנִים חֲשׂוּדִים הוּא מְשׁוּם אַכִּילָה אֲפִילוֹ הָכִי בְּסַפֵּק בְּכּוּר יִשְׂרָאֵל נְאָמְן הִישְׂרָאֵל וְהוּא
גְמָרָא עֲרוּכָה אֲמַנְם הַדְבָר בְּרוּר דְוּוּקָא הִפְתָּנִים דְאֲמָרוּ חֲכָמִים ע"ז שְׁיֵשׁ לְהֵם תְּמִיד
בְּכּוּרֵי וּמְצָאוּ שְׁהֵם חֲשׂוּדִים גְזָרוּ עֲלֵיהֶם אַבְל חֲלִילָה לֹאמֵר דְכָל יִשְׂרָאֵל חֲשׂוּדִים לְהַטִּיל
מוּם בְּבִכּוּר וּמְאִיזָה טַעַם חֲשׂוּדִים כָּל יִשְׂרָאֵל וְנִחְזוּק אוֹתָם בְּחֲשׂוּדִים חֲלִילָה וְכֵן הוּא
בְּהִדְיָא בְּגְמָרָא דָף ל"ה ע"ב פְּתָנִים הוּא דְחֲשׂוּדֵי אֲמוּמֵי יִשְׂרָאֵל לֹא חֲשִׁידָא אֲמוּמֵי וּא"כ
ה"ה לְשִׁיטוֹת הַטּוֹר וּע"כ גַּם לְשִׁיטוֹת הַטּוֹר צְרִיף לֹאמֵר כֵּן דְהָרֵי עַל פְּרָחָף הָא שְׁאָמַר רַב
חֲסָדָא סַפֵּק בְּכּוּר בִּיד יִשְׂרָאֵל צְרִיף שְׁנִים מִן הַשּׁוּק עַל פְּרָחָף לְשִׁיטתוֹ מִיִּירֵי שְׁהִטְיָפוּל
חַל עַל יִשְׂרָאֵל דְאֵי לֹא הָכִי בְכַה"ג כְּמ"ש הַפְּרִישָׁה דְמִטְעַם אַכִּילָה ס"ל לְהַטּוֹר דְלֹא
חֲשִׁידֵי אֲפִילוֹ פְתָנִים דְלִיפָא טִיפּוּל נְאָמְנִים וּא"כ רַב נַחְמָן דְפְלִיג וּק"ל פְּנוּתִי מְטַעֲמָא
דְיִשְׂרָאֵל לֹא חֲשִׁידֵי ע"כ ג"כ אֲפִילוֹ בְכַה"ג שְׁהִטְיָפוּל חַל עַל יִשְׂרָאֵל אַפ"ה נְאָמְנִים.

וְעוּד דְאִם גִּימָא דְרַב חֲסָדָא ס"ל דְאֲפִילוֹ מְטַעֲמָא דְאַכִּילָה חֲשִׁידֵי לְשִׁיטוֹת הַטּוֹר וּר"נ פְּלִיג
וּס"ל דְוּוּקָא מְטַעַם טִיפּוּל חֲשִׁידָא וּלְכָף רַק הִפְתָּנִים חֲשִׁידֵי וּר' נַחְמָן מִיִּירֵי בְּסַפֵּק בְּכּוּר
שְׁאֵין הַטְיָפוּל עַל יִשְׂרָאֵל לְשִׁיטוֹת הַטּוֹר א"כ לֹא הִזָּה צְרִיף לֹאמֵר דְכִהֲנִים חֲשִׁידֵי וְיִשְׂרָאֵל
לֹא חֲשִׁידֵי דְהָרֵי לֹא בְכֵהן וְיִשְׂרָאֵל תְּלִיָא מְלִתָּא רַק בְּאִם חַל הַטְיָפוּל עַל יִשְׂרָאֵל אִם לֹא
וְזָה בְרוּר וְדָבְרֵי הַט"ז צְרִיף עִיּוֹן גְּדוּל.

וְעַתָּה נְבוּא לְנִידוֹן דִידוֹן וְהִנֵּה בַש"ע סְעִיף י"ג מְבוּאָר דְאִם בִּינּוּן הָעֲפוּ"ם לְהַתִּירוֹ אַע"ג
דְלֹא צְנוּהוּ יִשְׂרָאֵל אִיסוּר אֲמַנְם בְּד"מ הִבִּיא בְּשֵׁם הַמְרָדְכֵי בְשָׁנֵי מְקוּמוֹת דְאָף בְּכִינּוּן
לְהַתִּירוֹ מְוֹתֵר אֲלֵא א"כ צְנוּהוּ יִשְׂרָאֵל וְצְרִיף לֹאמֵר לְדִידָהוּ עֹבְדָא דְתִינּוּקַת וְקִסְדָר אוֹ
דְחֲשׂוּ חֲכָמִים שְׁמָא צְנוּהוּ הִפְתָּן כְּמ"ש הַטּוֹרֵי זָהָב אוֹ מְפָנֵי שְׁהֲרָגִילוֹ לְעֲשׂוֹת כֵּן תְּמִיד וּלְכָף
הָוִי כְּמִצְוָהוּ וְדָבְרֵי יְרוּחָם בְּכּוּ בְּדִינִים אֵלוֹ צְרִיף עִיּוֹן גְּדוּל וְאוּלֵי יֵשׁ טְעוּת סוֹפֵר שְׁם
הִרְבָּה אֲמַנְם פְּתַב דְבְמֵהֵרָא"י לֹא מְשַׁמַּע כְּוּמְשַׁמַּע כְּדַעַת הַתְּשׁוּבָה שְׁהִבִּיא רַבִּינוּ הַטּוֹר
בְּשֵׁם הָרָא"ש וּלְפַעַנ"ד כִּי מְדָבְרֵי הָרָא"ש אֵין הֶכְרַח כָּל כְּף דְהָרֵי סִיִּים וְגַם הָאוּמָרִים
לְכָף גְּתַפּוּנוֹ וְדָבְרֵי רַבִּינוּ שְׁהִבִּיא שְׁם בְּתִשׁוּבָה הַנ"ל יִתְבָּאָר לְקַמְן אֲמַנְם מֵה שְׁכ' הַד"מ
דְּמְדָבְרֵי מֵהֵרָא"י מְשַׁמַּע דְבְכִינּוּנוֹ לְהַתִּיר לְחוּד אִיסוּר וּלְפַעַנ"ד דְבְרֵי תְמוּהִין וְלֹא מְצָאֵתִי
שׁוּם מְשַׁמַּעוֹת וְגְדוּלָה מְזוֹ יֵשׁ לְתַמְוָה עַל הַטּוֹרֵי זָהָב שְׁפַתַב בְּסִק"ד דְכִינּוּת מֵהֵרָא"י אָף
אִם יִשְׂרָאֵל מְכַחֵשׁ הָעֲפוּ"ם וְאוּמֵר שְׁלֹא צְנוּהוּ אֲפִילוֹ הָכִי אִיסוּר מֵאַחַר שְׁהִגְוִי מְסִיחַ לְפִי
תְנוּמוֹ שְׁפִינּוּן לְהַתִּיר וּבְאַמַּת דְבְרֵי נְכוּנִים לְפִי דַעַת הַש"ע דְבְכִינּוּן לְהַתִּיר לְחוּד אִיסוּר אַבְל
תְּמִיחֵנִי מְאוּד שְׁמְדָבְרֵי מֵהֵרָא"י מְשַׁמַּע לְהִיפָף שְׁפַתַב אִם סַפֵּק בְּעִינְיוֹ אִם הִגְוִי אוּמֵר אֲמַת
שְׁצִינּוּהוּ יִשְׂרָאֵל אִם לֹא הִבְכּוּר מְוֹתֵר מְסַפֵּק וּלְדַעַת הַטּוֹרֵי זָהָב אֲדָרְבָה עֲדִינּוּן אִיסוּר בִּינּוּן
שְׁהִגְוִי יוֹדַע שְׁהוּא מְוֹתֵר ע"י כְּף וּמְסִיחַ לְפִי תְנוּמוֹ שְׁפִינּוּן לְהַתִּיר כְּמ"ש הַטּוֹרֵי זָהָב וְעוּד

לדעת הט"ז לאיזה צורך כתב מהרא"י דאין לחלק בין צוהו הבועלים ובין אחר צוהו ת"ל דבלאו הכי אסור כגון שפיון להתיר אף אם לא צוהו שום ישראל ועוד קשיא לי טובא בעובדא דא"ז שהביא הש"ך דמשמע דס"ל פדעת המרדכי דכיון להתירו ולא צוהו ישראל מותר ומ"ש בהג"ה הטעם משום דוודאי לא פיון העפוי"ם להתיר דנוח לו לגדלו צריף לעיון טובא חדא דהרי באמת עשהו הרועה והסירוס לא נעשה ממילא וא"כ אנו רואין שעשה העפוי"ם וא"ל דלא ידע שיהא נותר על ידי פה דהרי בא"ז משמע שהעפוי"ם הי' יודע שניתר על ידי פה ודוחק לומר שפיונותו היה שיגדלו מסורס דבא"ז משמע שפיון להתירו ועוד דלסברא זו אין ראי' ממתניתין דבכורות ואיך כתב וכן פשוט במתניתין דבכורות ויותר נראה דר"י שבמרדכי והא"ז אזלי לשיטתיהו דכתב הג"א בשם א"ז בפרק השוכר את הפועלים מבעיא דחסימה דאפשטי' לחומרא ואפילו הכי אם העפוי"ם עשה מעצמו לטובת ישראל מותר והגי' תרי חסידי התם אחמורי אנפשייהו וכן נראה שם דעת התוס' אמנם ברא"ש מבואר שם בהדיא דאפילו עשה העפוי"ם מעצמו לצורך ישראל אסור אמנם נראה לפענ"ד ברור דעיקר הטעם שפא יאמר לעפוי"ם לעשותו כמו בנכרי שהביא דורון.

והנה לולי דמסתפינא אמינא לכאורה דישראל שצורם אנון בכור אף בכיון להתיר מותר לפי מה שהוכחתי דעל פרחף פיון דבצורם אנון בכור לא קנסו בנו אחריו על פן גם לאחרים מותר והא דבאמת אסר לאחרים מחיים צריף לומר משום טיפול או משום גומלין ואי נמי בישראל לא שייף הגי' טעמא ומדוע יקנסו לכהן בשביל שעשה הישראל איסור ואף אם נימא בכיון סתם להתיר לפנהיגים אסור לכל הפנהיגים עכ"פ בכיון להתירו לכהן מיוחד שפכירו אינו אסור רק לכהן זה במבטל איסור ואין להקשות מעפוי"ם שפיון להתיר דהתם איכא טעמא דשפא אמר לעפוי"ם לעשותו משא"כ בישראל דלא חיישינו לזה ולא ישמע לו כמו שכתבו כל הפוסקים לחלק בין נכרי שהביא דורון למושל בשבת ואפילו אם פיון להתיר למיוחד המכירו היה ראוי להתיר מטעם זה אמנם על כל פנים לכהן אחד לכאורה אין שום טעם לאסור דהרי כבר כתבתי דאפילו בכהן בצורם אנון לא נאסור לכהן אחר רק שחשודים להטיל מום משום טיפול או גומלין ובישראל לא שייף זה וכן נראה מלשון רש"י וברטנורה שכתבו להדיא בכיון קא מייירי וכן כ' רש"י בגיטין אמנם מסתפינא להקל משום דאמרו בגמ' דאי אשמעינו נכרי הני אמינא דלא אתי למיסרה ואי אשמעינו קטן הני אמינא דלא אתי לאחלופי בגדול ולפירוש זה בגדול ישראל דאיכא תרתי טעמא יש לאסור אמנם בעפוי"ם שהטיל מום בבכור שבבית ישראל וסבור היה להתירו בשביל ישראל לפענ"ד אין שום טעם לאסור דאי בשביל שפא יאמר לעפוי"ם לעשותו דמה איכפת לישראל בכף וכלא מיבעיא לשיטות הרא"ש בשיטת בשם ר"ת גבי נכרי שהביא דורון וכן דעת בעל המאור והראב"ד שאפילו בנכרי שעשה מלאכה דאורייתא מותר לישראל אחר וכן בנכרי שהדליק נר מותר לישראל דוודאי הך ראוי להתיר אלא אפילו לרעת הפוסקים דבמלאכה דאורייתא אסור לכל ישראל מ"מ כבר הוכחתי למעלה דלא אסרו לאחרים אף בכהן הצורם א"כ ק"ו בנכרי הצורם ומעשה דקסדור מייירי בבכור בבית כהן או שלא היה יודע הבועלים ונתפיון להתיר לשם מי שהוא ולכף חיישינו שפא יאמר הפכה לעפוי"ם וא"כ חיישינו לטיפול וגומלין ולכף אסור לכל הפנהיגים משא"כ אם הגוי נתפיון להתירו לישראל ועכ"פ יש לסמוך ולעשות

סניף הפוסקים המתירים לגמרי בנתפונן להתיר ומה שנמצא במקצת פוסקים נתפונן להתירו לישראל אין זה דקדוק דלאו דווקא נהטי ישראל רק דקרי לי ישראל משום דנגד הנכרי קרי לי ישראל ועובדא דמהרא"י העיקר שרצה לאסור מחמת ציוי ישראל ולא מחמת פוננת העכו"ם להתיר ועכ"פ די לאסור לאותו ישראל באכילה ואפילו דבזה הי' ראוי להתיר דלגומלין לא תישינו רק דיש להתמיר לחומרא בעלמא אבל לא גרע מעבר ושחטו די דאסרינו לו באכילה ולאחרים מותר ולא שייך פאן לומר דבקדשים התמירו כמ"ש הרא"ש בשם הראב"ד בבב"מ גבי בעיא דחסימה דס"ל דאפשטא לקולא ואפילו הכי בבכור אסור בצוהו ישראל משום דבקדשים התמירו דלא דמי לזה דכאן אין שום טעם לאסור דלא גרע מכהן הצורם און דכתבתי דלא אסרו לאחרים ודוק ודחוק לומר דגזרו בנכרי העושה בשביל ישראל דמתלה בנכרי העושה בשביל פהן אחר שלא מצינו גזירה בש"ס וראשונים בהדיא וכבר כתבנו דכל המשניות מיירי בבכור ביד פהן וכל כי האי הוי להו לראשונים לפרושי חידוש פנה פון דאיפא הרבה טעמים להתיר כדכתיבנא: תשובה ח ע"ד הבהמה חולבות שלקחו מעכו"ם וילדה זכר.

פתח דבריו יאיר ויצא לדון בדבר חדש בבכור הפא על בהמה דעלמא אם הנולד מותר והעלה בפלפולו דהגרע אינו קדוש דהני פכחו וניעו ואפילו למאן דאמר זוז"ג אסור משום דאין פאן איסור פלל ודבריו ברורין ואין להרהר אחריהן דאין קדושה בגרע מדע דאפילו בנולד עצמה איפא למאן דאמר דאינו קדוש במעי אמה ואפילו מ"ד דקדוש לאו משום גידולי הקדש רק מריבוי דקרא כמ"ש התוס' בתמורה דף ל"ב ע"ב ולא עוד דאף למאן דאמר דקדוש במעי אמה על פרוץ דווקא אחר שנוצר אבל קודם לכן אין הגרע קדוש דהרי בריש פרוץ גיד הנשה אמרו דמוקדשין קדים לג"ה והוצרכו להביא דר' יוחנן דיש פפל שלא נקשרו איבריו בגידיו ולא אמרינו בפשיטות דהגרע קדוש קודם היצירה אלא על פרוץ שגם מוקדשין אינו חל כי אם משנוצרו האיברים עכ"פ ועוד דאפילו ביצי תורין ובני יונה אינו קדושין מדאורייתא ואף דברש"י משמע קצת שהוא דאורייתא ברמב"ם ותוס' מבאר שהוא דרבנן ואין צורך להאריך שהדבר ברור כמ"ש רומעכ"ת.

ומה שהק' רומעכ"ת על הרמב"ם ית' לקמן: (ב) ומה שהקשה רומעכ"ת על הר"ן וכתב שדבריו תמוהין במה שמשמע מדבריו אי אין חוששין לגרע האב אף זוז"ג לא הוי וקשיא למעכ"ת מנלד טריפה דמשמע מתוס' בחולין דף נ"ח דאף אם אין חוששין לגרע האב אפתי מקרי זוז"ג ומעכ"ת הסביר הדברים הנה לפענ"ד מצד הסברא אין להכריע דאפשר אם אין חוששין לגרע האב לא הוי גורם פלל פאשר אבאר לקמן.

אמנם אני תמה על מעכ"ת עד שהוא מתפלא על הר"ן שלא כתבו רק בדרה ספק פמבואר למעיין יותר הו"ל לתמוה על תוספת גופא בבכורות דף ז' שכתבו בפשיטות דאי אין חוששין לגרע האב לא הוי גורם פלל והניחו בקושיא מה שדמי ולד טריפה לזוז"ג וא"כ לדעת רומעכ"ת תוס' דחולין ותוס' דבכורות סתרי אהדדי ובאמת מהגמרא לדינא אין ראיה דאמת למסקנא פולה עלמא סבירא להו דמספקא לן אי חוששין לגרע האב ומתוס' דחולין פשיטא דאין ראיה דעיקר פוננת התוס' דבפרדות לא שייך זוז"ג אבל לעולם לא מקרי גורם אלא א"כ חוששין לגרע האב אמנם בפוס' בסנהדרין דפ פ' ע"ב כתבו שני הסברות: (ג) וראיתי להרחיב הדיבור מה שנראה לענ"ד בענינים אלו ותחלה אבאר

החילוק שפיתבו התוס' והר"ן דבשני היתרים לא שניקו זוז"ג וכחדא איסורא כחד היתרא שניקו זוז"ג.

ולכאורה הוא פהלקתא בלא טעמא דמאי חילוק יש בזה לענין זוז"ג. איברא לפי מה שהסביר הר"ן בע"ז ס"פ כל הצלמים לשיטת רש"י דטעמא דזוז"ג משום ביטול נגע בה ותורף דבריו דכיון דאין גוף האיסור מעורב בו זולת שבגדמתו נעשה גוף זה לזאת גורם האיסור מתבטל וכל היתר הפא מחמת גורם האיסור או איפא בהדיא עוד גורם ההיתר האיסור מתבטל בהיתר והדבר ידוע ומוספם שאין היתר ובטל היתר והר"ן בנדירים האריה בזה שהוא דאורייתא ולכן אין גורם של חיה מתבטל בגורם של בהמה ולכך נודאי התקבל אסור אף על גב דהוי זוז"ג וכן בפירוט אין גורם אחר מתבטל בהבירו פיון ששניהם היתר משא"כ באבר הינצא דגוף האבר הגורם הוא איסור ושניקו שפיר דמתבטל בהיתר וליפא למימר דגם לענין חלב נימא הכי דאיפא חד גורם מתקבל איסור דהא נודאי בורכא דבשלקמא אי הוי אמרינו דחלב מוליד חלב שפיר אבל אנו קי"ל דמבלבל זרעיה וכל בהמה מתקבל ודם קאתי ואפילו הכא שריא רק דאין דנין איזה מין מהגורם הוא עיקר או שניהם עיקרים דאין אחר מתבטל בהבירו דשניהם היתר ומיושב דעת הרמב"ם.

ועוד כראה לפענ"ד דאפילו על גוף הגורע אין אנו דנין דאלו היינו דנין על הגורע הי' לנו לדון באבר הינצא ג"כ על הגורע הינצא ממנו וא"כ הוי דומיא דחלבו ואפתי לא אסיק אדעתיה למיבעי על חלבו אלא על פרוח דאין הספק על הגורע רק על הבהמה הגורמת הוולד ובה ג"כ מבואר דבבכור הפא על בהמה דעלמא אין טעם לאסור דלא מצינו גרם קדשים ושיהיה בו איסור הקדש כמ"ש למעלה.

והנה מטעם זה בעצמו יש לחלק ולומר דאי אין חוששין לזרע האב לא הוי גורם פלל משום דהאם היא עיקרית ויותר ניפר גורם שלה משלו ודמיא למה שכתב הר"ן בטעם דשבח עצים בפת אע"ג דהתנור הוא ג"כ גורם מ"מ פיון שאין הגורם שלו ניפר כל כך בפת כמו העצים והוי כחד גורם דאיסורא ע"ש בע"ז וצריה טעם לחלק בין הא דאתי מפח איסור דחלב ודם וינצא דאמרינו כל מפח לא אמרינו ובין ולד דאמרינו דאתי מפח איסור: (ד) מה שכתב מעכ"ת ראיה מקריתות דף ד' דכל חלב אתי לרבויה חלב פלאים הפא מעז ורחל לא ידעתי להולמן ולא מצאתי ריבוי זה בתלמוד ואולי יש איזה טעות סופר: (ה) והנה ראיתי להרחיב הדבור אף לשיטת הסוברים דזוז"ג אינו מטעם ביטול והנה מצאנו ענין זה וזה גורם בעיסה שנתחמצה בשאור של חולין ותרומה ופת שנתחמצה בעצי ערלה וביצת טריפה וולד טריפה ושדה שנתחמכה ופרה שנתחמכה בכרשיני ע"ז ואגוז של ערלה שנטעה וטמא שנוולד מן הטהור ועוברו מן הטמא כאשר אבאר לקמן והדומה להן וכשנבחינו באלו הענינים הנה בעיסה שנתחמכה מצד עצמה אין בה שום איסור ומצד התערובת ג"כ אין לאוסרה דבטל ברובו זולת מחמת שהאיסור גרם לו לתקן העיסה שנתחמכה ע"י איסור לכך ס"ל פיון שהאיסור לבד לא היה יכול לגרום לו תקון זולת בצירוף ההיתר לכך אין פח בגורם האיסור לאסור העיסה המתרת מצד עצמה וכן הסביר הר"ן בע"ז פרק השוכר את הפועל גבי קיתון של יין נסוף שנפל לבור וכן ביצת טריפה וולד טריפה שאין שום רעותא לא בביצה ולא בולד מצד עצמם שהרי

הביצה והנולד מצד עצמם אין בהם שום רעותא בכל הביצים והנולדות פשרים זולת שפאו לעולם ע"י גורם איסור וכן השדה והפרה והאילן ולקמן אבאר גם בטמא שנולד מן הטהור דהוי נמי דכונתו' אבל בפרדה שנולדה משיר ונחמור שהוא בריה בפני עצמו ואנו דנין עלי' מאיזה מין יקרא שמה אם מין סוס אם מין חמור או הוא ממין שניהם ולכה לא שניה פלל זוז"ג דמה בכה ששניהם גרמו אפתי צריכין אנו לידע מאיזה מין הוא.

ולכה אין הדבר תלוי רק אם אין חוששין לזרע האב הוא מתניחס במינו אחר אמו ועיין בפ"י בקידושין סוף פרק האומר אהא דילפינו ונולד שפחה כמוה מעם הדומה לחמור.

ואם חוששין לזרע האב הוא ממין שניהם לחומרא ובענין הטמא שנולד מן הטהור ועבורו מן הטמא דבבכורות תלו פלוגתיהו דר"א ור"י בזוז"ג היינו לפי המסקנא דמייירי בקלוט שיש לו מקצת סימנין דומה לאמו דמצד עצמו הוא פשר גמור אפילו לר"ש רק שנולד מקלוט שלא הנה לו מקצת סימנין דומה לאמו ואסור אב אליבא דר' שמעון לכה שפיר תלוי בזוז"ג דאין פח בגורם האוסר לאסור המותר מצד עצמו וגם לא דעי לשני מינין דהרי גם מין אביו הוא טהור לגמרי רק דר' שמעון אוסר מגזירת הפתוב מריבוי דגמל פל שאין לו מקצת סימנין דומה לאמו ולכה תלוי שפיר רק בזוז"ג ובאמת לפי הס"ד שם בגמרא דמייירי בטמא גמור הבא על הטהור איכא למימר דלא תלוי פלל בזוז"ג רק בחוששין לזרע האב ולכה לא מדמי דר"א ור"י אהדדי רק לפי המסקנא.

אבל בן פקועה הבא על בהמה דעלמא הנה הנולד מצד עצמה פכל בהמות דעלמא הטעונין שחיטה ובנדאי אין פח בגורם אביו לפוטרו משחיטה דכמו שאנו אומרין שאין פח בגורם איסור לאסור ההיתר כ"ש שאין פח הגורם ההיתר להתיר האיסור מתמת שיש לו גורם ההיתר וכ"ש דליכא למימר להיפך שיהיה נותר בשחיטה פיון דעכ"פ מצד אב אין לו סימנין לשוחטו או מטעם שהיה.

אבל בן פקועה הבא על בת פקועה ויש באבר אחד איסור יוצא ובדידי' ליכא איסור יוצא או אפילו יש בו איסור יוצא רק דאמרינן מבלבל זרעיה א"כ פיון דהנולד מצד שניהם הוא בן פקועה ואין צריך שחיטה פלל מצד הנולד עצמה שהרי פל סימנים שחוטין זולת שיש בו גורם מאבר אחד שלא נשחטו סימנין ואין שחיטה מועלת לאותו אבר שאין לו סימנין לשוחטו שפכר נשחטו סימנין ואותו אבר הוא בכלל הגורמים שלו לכה שפיר י"ל דאין פח בגורם זה לאוסרו לשיתת הר"ן ולא דמי למה שפכתתי למעלה בן פקועה הבא על הבהמה דעלמא דאנו אומרים דמצד עצמה הוא כבהמה דעלמא וטעון שחיטה מצד עצמה והכא אמרינן דמצד עצמה הוא כבן פקועה ואין טעון שחיטה ומותרת דונדאי לא דמי אהדדי דהתם אנו דנין תחלה אם טעון שחיטה פלל אם לאו ואנו דנין על השחוטתה עצמה ונדאי שניה לומר דבלא הדין שאנו דנין אותה על הגורמין הרי היא בהמה הטעונה שחוטתה.

אבל פאן אין אנו צריכין לדון אם טעונה שחיטה אם לאו דהרי מצד שניהם אינה טעונה שחיטה רק שאנו דנין אם נאסרה מצד האבר האסור שיגרום לה איסור לכה שפיר י"ל שאין בו פח לאוסרה ודו"ק: (ו) אמנם בחי' הבא על הצב' או להיפך לענין אויב או

כּיִסּוּי וּמִתְנַוּת הָיָה מִמֶּשׁ דְּוֹמָיָה דְּפְרָדוֹת שְׁאֵנוּ דְּנִין מְאִיזָה מִיַּן מִתְיַחַס בְּרִי' זֹו וּבְסִנְהֶדְרִין בְּנֹלֵד הַנְּרַבְעַת דְּהָיָה זֹו"ג כַּמ"ש לְעֵיל וּדְבָרֵי זְקִינֵי מוֹהֶהֱר"א שְׁם צָרִיף עִיּוֹן בְּמַה שְׁתַּמַּה עַל דְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּלַפְעַנ"ד דְּבָרֵיהֶם פְּשׁוּטִים שְׁרָצוּ לְהוֹכִיחַ בְּחַד אִיסוּרָא וְחַד הֵיִתְרָא בְּנוֹדָי חוֹשְׁשִׁין דְּהָרִי ר' אֱלִיעֶזֶר מְסַנְפֵּק אִם חוֹשְׁשִׁין לְזַרְע הָאֵב וְאֶפִּילוּ הֵכִי מִתִּיר בְּנִרְבָּעוּ וְלִבְסוּף עֵיבָרוּ וּא"כ אִמְאֵי מִתִּיר דְּלָמָּא אִין חוֹשְׁשִׁין וְלִיכָּא רַק חַד גּוֹרֵם אִיסוּר אֱלָא עַל כְּרַחֲמֵי בְּחַד אִיסוּרָא וְחַד הֵיִתְרָא וְנוֹדָי חוֹשְׁשִׁין.

וּלְכַף הָיָה זֹו"ג: (ז) וּבְעַנְיַן הַטְּלַת מוּם בְּקַדְשִׁים בְּזִמְן הַזֶּה זֶה פְּמַה שְׁנִים שְׁהֶאֱרַכְתִּי בְּזֶה דְּהֵנָּה דְּלִישְׁנָא בְּגִיטִין פְּרַק הַשּׁוֹלַח גְּבִי מוֹכֵר עֶבְדוֹ לְנִכְרִים. וּבְמוֹעֵד קָטָן גְּבִי מְכּוּן מְלֹאכְתוֹ בְּמוֹעֵד קְאָמֵר בְּהֶדְיָא דְּלְכַף קְנִסוּהוּ מִפְּנֵי שֶׁהוּא דְּאוּרִייתָא וְדוֹחֵק לֹוֹמֵר דַּס"ל דְּמִתְנִיתוּ דְּקִנְסוּ לְצוּרֵם אֲנֵן בְּכוֹר מִיִּירֵי בְּזִמְן שְׁבִיחָה"מ קִיָּים אוֹ אֲלִיבָא דְּר' מְאִיר פְּאֶשֶׁר אֲבָאֵר לְקָמֵן וְעוֹד דָּאֵם כֵּן הָיָה לִי לְמַבְעֵי בְּצוּרֵם אֲנֵן בְּכוֹר גּוֹפִי' בּוֹמַה"ק אֲלִיבָא דְּרַבְּנֵן וְעוֹד דְּדוֹחֵק לֹוֹמֵר דְּכָל הַמְּשַׁנְיּוֹת דְּלַדְעַת אֲסוּר הוּא מִיִּירֵי בְּזִמְן שְׁבִיחָה"מ קִיָּים וְאֶדְרַבְּהָ מִמְּשַׁנְיָה דְּזִקְוֹן וְשַׁעֲרוֹ מְדוֹלְדֵל מוֹכַח דְּמִיִּירֵי בְּזִמְן הַזֶּה דָּאִי לָאוּ הֵכִי הָרִי עֶבֶר אֲבָל תְּאֵחֵר.

וְעוֹד הֵיִאֵר אֲמָרוּ דָּאִין לֹוֹתְקָנָה בְּלֹא מוּם אֲמָנָם קִשְׁיָא טוֹבָא דְּהָרִי בְּהֶדְיָא אֲמָרוּ בַּע"ז דְּף י"ג דְּהַמְטִיל מוּם בְּקַדְשִׁים בְּזִמְן הַזֶּה גְּרַע מִמְטִיל מוּם בְּבַעַל מוּם וְכִיּוֹן דְּמִטִּיל מוּם בְּבַעַל מוּם לָאוּ דְּאוּרִייתָא אֲלִיבָא דְּרַבְּנֵן דְּר' מְאִיר כ"ש מְטִיל מוּם בְּזִמְן הַזֶּה וְפָן כְּתַב הַתּוֹס' בְּבִכּוּרוֹת דְּף ל"ג ע"ב וּגְדוּלָּה מְזוּ פְּתַבּוּ דְּאֶפִּילוּ לַר"מ דְּמִטִּיל מוּם בְּבַעַל מוּם דְּאוּרִי' מ"מ מְטִיל מוּם בְּזִמְן הַזֶּה אִינוּ רַק דְּרַבְּנֵן.

אֲמָנָם הֶרְמֵב"ם פ"א מֵהַל' אִיסוּרֵי מִנְבַּח פְּסַק בְּהֶדְיָא דְּהַמְטִיל מוּם בְּקַדְשִׁים בְּזִמְן הַזֶּה אַעפ"י שְׁעוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה אִינוּ לֹוֹקָה וְכֵן נִרְאֶה בְּמִטִּיל מוּם בְּבַעַל מוּם דְּאִיכָּא א"ד דְּהָרִי כְּתַב דְּאִינוּ לֹוֹקָה מִשְׁמַע דְּאִיסוּרָא דְּאוּרִייתָא אִיכָּא רַק דְּאִינוּ לֹוֹקָה וְהַלַּח"מ ר"ל דְּאִינוּ רַק אִיסוּרָא דְּרַבְּנֵן וְאִין לְשׁוֹן הֶרְמֵב"ם מוֹרָה כֵּן וּבְלָאוּ הֵכָּא הַנִּיחַ הַלַּח"מ דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם בְּצָרִיף עִיּוֹן.

וּמַה שְׁנִרְאֶה לַעֲנ"ד שְׁהֶרְמֵב"ם פְּסַק כַּר' מְאִיר דְּמִטִּיל מוּם בְּבַעַל מוּם דְּאוּרִייתָא מְרִיבּוּיָא דְּכָל וּלְכַף לֹא לְקִי דְּלֹא פְּתִיבָא לְאוּרִי בְּהֶדְיָא וְכֵן לְרַבְּנֵן לֹא לְקִי עַל גְּרַמָּא. וְהַטְעַם שְׁפַסַּק הֶרְמֵב"ם כַּר' מְאִיר מִשּׁוּם דְּשְׁמוּאֵל פְּסַק כַּר' שְׁמַעוֹן דְּדָבָר שְׁאִינוּ מִתְּפַנּוּן מוֹתֵר וּלְכַף מוֹתֵר לְשַׁחוּט בְּהַקִּיז דָּם לְאַחַזּוֹת דָּם וּמוֹתֵר לְהַקִּיז לָהּ לְכַתְּחִלָּה וּמִשְׁמַע דְּפַסִּיק רִישָׁא אֲסוּר וְכֵן מְבִנְיָר בְּהֶדְיָא בְּפִירוּשׁ הַמְּשַׁנְיּוֹת לְהֶרְמֵב"ם וּבְהַל' בְּכוּרוֹת וּא"כ מוֹכַח דְּמִטִּיל מוּם בְּבַעַל מוּם הוּא דְּאוּרִייתָא דָּאִי סְלֵקָא דְּעַתָּן דְּרַבְּנֵן אֶפִּילוּ בְּפַסִּיק רִישָׁא יֵשׁ לְהַתִּיר וְלֹא הָיָה צָרִיף לְטַעֲמָא דְּדָבָר שְׁאִינוּ מִתְּפַנּוּן מוֹתֵר כַּמ"ש הַתּוֹס' שְׁם בְּטַעֲמָא דְּרַבְּנֵן דַּס"ל מְטִיל מוּם בְּבַעַל מוּם דְּרַבְּנֵן וּבְאַחַזּוֹת דָּם לֹא גְזָרוּ וְהֶרְמֵב"ם לֹא הִזְכִּיר שׁוּם חִילּוּק בְּעַנְיַן אַחַזּוֹת דְּאִיכָּא דְּעַתָּה וְאִיכָּא דְּלֹא מִתָּה וְלֹא הָיָה בְּעַלְת מוּם וְנִרְאֶה מְלִשׁוֹן הֶרְמֵב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשַׁנְיּוֹת וּבְהַל' דְּמַקִּיז דָּם בְּאַחַזּוֹת דָּם בְּכָל גְּזוּנָא הָיָה מְטִיל מוּם בְּבַעַל מוּם וְאֶפִּילוּ הֵכִי תְּלִי שְׁמוּאֵל טַעֲמָא בְּדָבָר שְׁאִינוּ מִתְּפַנּוּן א"כ עַל כְּרַחֲמֵי ס"ל דְּמִטִּיל מוּם בְּבַעַל מוּם הוּא דְּאוּרִייתָא וְעוֹד נִרְאֶה לַעֲנ"ד לְהוֹכִיחַ דְּהֶרְמֵב"ם פְּסַק כַּר' מְאִיר מְדִלָּא הֵבִיא הֶרְמֵב"ם בְּשׁוּם מְקוֹם דְּגוֹרֵם מוּם הוּא דְּאוּרִייתָא כְּמוֹ שֶׁהוּא אֲלִיבָא דְּרַבְּנֵן דְּפְלִיגֵי עַל ר' מְאִיר זוּלַת בְּהַלְכוֹת בְּכוּרוֹת כְּתַב אִם גְּרַם מוּם לְבְּכוֹר אוֹ אֲמַר לְעַפּו"ם לְעַשׂוֹתוֹ אֲסוּר לְשַׁחוּט

עליו דקנסו אותו אבל לא הביא הברייתא דאסור לגרום מריבוניא דכל ועל פרחו דפסק כר' מאיר ואיצטרף כל לרבות בעלת מום מטיל מום בבעל מום.

ועוד נראה לענ"ד דמטעם זה פסק הרמב"ם כר' מאיר משום דאמרנו זה הפלל לדעת אסור לאתוי גרמא. ומשמע מלשון זה דיותר יש סברא לקנוס באמירה לעכו"ם מלקנוס בגרמא ואמירה לעכו"ם ונדאי הוא דרבנן ואדרבה בעיא היא בבבא קמא אם יש שבות באיסורי לאו וכתב שם הרא"ש בשם הרמב"ם דהא דאסרו אמירה לעכו"ם בבכור משום דבקדשים החמירו ואי ס"ד דגרמא הוא דאוריין' היאך אמרו לאתוי גרמא הלא אדרבה גרמא גרע מאמירה לעכו"ם וק"ו הוא דאם קנסו באמירה לעכו"ם שהוא חומרא בעלמא קל וחומר בגרמא שהוא דאוריין' אלא ע"כ דסתם גרמא ס"ל דגרמא לאו דאורייתא כר' מאיר וכל אתי לרבות מטיל מום בבעל מום.

עוד נראה לענ"ד לכאור דהרמב"ם לשיטתו' ומוכח דס"ל לדינא כר' מאיר מהא דהרמב"ם פסק פירק י"ח מהל' פסולי המוקדשין דהמטיל מום ושחטו על אותו מום ואכל ממנו פזית לוקה משום לא תאכל כל תועבה ונראה לענ"ד ליתן טעם לדעת הרמב"ם משום דהרמב"ם בפ"א מהל' איסורי מזבח דפודין קדשים בעלי מומין אחר שחיטה בעודן מפרכסת ולפ"ז תקשה קושיות התוס' בבבא קמא דף ע"ו ע"א ד"ה שחיטה שאינו ראוי דאמאי הוי שחוטי חוץ שחיטה שאינו ראוי' הא יכול לפדותו בעודו מפרכסת ואע"ג דאפסיל מהני לה פדיון ומה שתמצו תוס' דמום שלאחר מיתה לא חשיב מום יש לכאורה לעיין בזה לפענ"ד מהא דאיתא בחולין דף ל' דכינן ושחט פורתא חזי לדמי פסח ופירש"י דחזי למפנר קודם גמר שחיטה ולצאת לחולין דאין לה מום קבוע גדול מזה וא"כ לא מיבעיא לר"ל גופי' דעליו הקשו התוס' והוא ס"ל אין לשחיטה אלא לבסוף דונדאי קשיא טובא דהרי יכול לפדותו לאחר שחיטה על מום שהי' קודם שחיטה דהיינו בתחלת השחיטה דהרי אין לשחיטה אלא לבסוף אלא אפילו ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אפתי יכול לפדותו על מום שבתחלת שחיטה אע"ג דאפסיל לה מתחלת שחיטה הרי פתבו התוס' דאע"ג דאפסיל יש לה פדיון ועכ"פ לא מקרי מום דלאחר שחיטה פמבואר בחולין דיכול לפדות על מום זה ולכאורה לפירוש זה נדחה ראיות התוס' מהא דתנן בתמורה עתו יקברו דלפמ"ש יש לחלק בין מיתה לשחיטה אמנם המעיין בתמורה יראה דאוקמי' למתניתן דמתו אליבא דר"ל בעבר ושחט יל"ד מתו וא"כ שפיר מיייתי תוס' ראי' אבל גם על הגמרא קשיא מה שהקשיתי למעלה וצריכין אנו לדחוק לשיטות התוס' דאע"ג דבשוחט בפני' יכול לפדות על מום זה מ"מ בשוחט בחוץ על פרחו הכי אגמרי' רחמנא דלא לחשבבו למום דאי חשוב מום תו לא משפחת להשוחט בחוץ שיתחייב פרת דהרי מתחלת השחיטה הוי בעל מום אלא על פרחו דלא חשבי' רחמנא תחילת השחיטה למום פינן שהיא דרף שחיטה ולכך ה"ה לענ"ד פדיון לא הוי מום בשחטו בחוץ אבל כל זה דחוק דאיכא למימר דאע"ג דלענ"ד שחוטי חוץ לא חשיב מום והכי אגמרי' רחמנא דחייב פרת מ"מ לענ"ד פדיון הוי מום ומזה הוכיח הרמב"ם דקיימא לן פהספרי דמטיל מום בקדשים לוקה על אכילתו משום לא תאכל כל תועבה ולכך שפיר הוי שוחט בחוץ שחיטה שאינו ראוי' דהרי עושה מום בכנונה ולא דמי לשוחט בפנים שאינו מתפנין לאיסורא ואין להקשות דבלאו הכי גם בשוחט בחוץ ליתסר משום לא תאכל כל תועבה זה אינו דכבר פתבו התוס' בחולין דף קט"ו דכל שאין האיסור גיכר אינו אסור משום

לא תאכל כל תועבה ולכה מעשה שבת אינו אסור משום לא תאכל כל תועבה וא"כ ה"ה שוחט בחוץ דאינו נזכר אם נשחט בחוץ או לא ולכה אין איסור באכילת שחוטי חוץ רק משום דכל שפקודש פסול וכו' ולכה ס"ל לתוס' כל שפודהו ונזתר: נחזור לענינינו דהרמב"ם ס"ל דמטיל מום ואכלו לוקה משום לא תאכל כל תועבה והמשנה למלך הקשה בפרק ד' מהל' בכורות דהרי בגמ' משמע דאינו אלא קנסא.

והנה מזה בעצמו הוכיח הרמב"ם דצורם אנון בכור בזמן הזה הוא דאורייתא דהנלענ"ד דס"ל להרמב"ם דהא דאינו אלא קנסא מיירי בבכור בזמן הזה דאע"ג דהוא דאורייתא מ"מ באכלו אינו לוקה משום לא תאכל כל תועבה דהרי המטיל מום בזמן הזה דהוי כמטיל מום בבעל מום הוא עצמו לא פתיבא לאו"י בהדיא רק דאתיא מריבויא דכל כ"ש דאין האכלו בכלל לאו דלא תאכל כל תועבה ולכה אינו אלא קנסא דרבנן וכיון דמתניח דצורם אנון קנסוהו שלא לאכלו על מום זה על פרוק הוא דאורייתא על פרוק איירי בזמן הזה ואמרו בגמ' דקנסוהו משום דעבר אדאורי' ממילא מוכח דצורם אנון בזמן הזה הוא דאורייתא.

ועוד יתבאר לפנינו טעם אחר בדעת הרמב"ם. אמנם חל עלינו לבאר הסוגיא דע"ז דמשמע שהוא דרבנן לשיטות הרמב"ם ומה שנראה לענ"ד ברור דהרמב"ם מפרש הסוגיא דע"ז בקדשי בדיק הבית וכן מבואר להדיא מדבריו הלכות ערכין פרק א' ה"ח וראיתי למעכ"ת שכתב וז"ל וליכא למימר דמיירי בקדשי בדיק הבית דא"כ מאי מקשה מבכור עכ"ל ולא ידעתי אה"א קאי דאם על קושיות הגמרא ממטיל מום בבעל מום הרי כבר פרושו התוס' ע"ש אמנם לפענ"ד הרמב"ם בלא ה' יש לו שיטה אחרת ונראה לענ"ד לתת טעם אחר בדעת הרמב"ם דפסק דמטיל מום בזמן הזה הוא דאורייתא ואזיל לשיטתו וגם הראב"ד החולק וס"ל דצורם אנון בזמן הזה הוא דרבנן אזיל ג"כ לשיטתו.

ומלבד שהארכתי למעלה יש להוסיף טעם בשיטת הרמב"ם דאזיל לשיטתו דפסק בפרק ו' מהל' בית הבחירה דמקריבין אעפ"י שאין בית דקדושת עזרא קדשה לעתיד לבוא ואם שחט בחוץ בזמן הזה חייב פרת ולוקה ומה עצמו מוכח דברייתא דע"ז מיירי דווקא בקדשי בדיק הבית דאי בקדשי מזבח לא הוי מקשה הגמרא ונשחטין נשחט דהא מחייב עלה משום שחוטי חוץ ועיין בתו"י דזבחים דף נ"ט ע"ב ומטעם זה בעצמו ס"ל דאיסור מטיל מום בזמן הזה הוא דאורי' פיון דכחול להקריבו והא דלא לקי עלי' משום דעכ"פ אינו עומד להקריבה דאין לנו פהו טהור וכלי שרת טהורים ועוד נראה לענ"ד דס"ל להרמב"ם פיון דהמקדיש תמימים לב"ה אינו יוצא מידי מזבח לעולם וזכרים ימכרו לצרכי עולות ונקיבות לצרכי זבחי שלמים ומפיק לי' מקרא וע"ש בכ"מ דלדעת הרמב"ם הוא דאורייתא ולכה ממילא אף בקדשי ב"ה אסור להטיל מום מדאורייתא וכבר כתבו התוס' סברא זו בזבחים דף ה"ל זולת שהתוס' כתבו שהוא רק דרבנן והביא ראיה מריש פרק המנחות והנסכים ובאמת לפענ"ד אין הראיה מוכרחת דאיכא למימר דוודאי לשמואל דס"ל דאפילו טהורין נפדין על פרוק מוכח שהוא דרבנן משא"כ לאינה אמוראי דפסק הרמב"ם כנותיהו דטהורין אינו נפדין ממילא איכא למימר דס"ל דהוא דאורייתא וכן פסק הרמב"ם להדיא בפ"ה מהלכות ערוכין הלכה י': והנה לפי מה שבארנו בשיטת הרמב"ם נראה לפרש סוגיות הגמ' בע"ז דהגמרא מקשה דקאמר נראה כמטיל מום ודרי

הוא מטיל מום גמור ועבר אדאורייתא וע"ז משני בזמן הזה לא חזי להקרבא דאינו עומד לכה ולכא איסור דאורייתא ומקשה דעכ"פ לא גרע ממטיל מום בבעל מום בקדשי מזבח וע"ז משני דלא דמי למטיל מום בבעל מום בקדשי מזבח בזמן שביה"מ קנים דחזי לדמי לקנות עבורם קרבנות אחרים משא"כ קדשי ב"ה בזמן הזה ותמימים לא חזי פלל אפילו לדמי דהרי אינו יוצא מידי מזבח לעולם וימכרו לצרכי עולות או שלמים וכיון דאין מקריבין בזמן הזה שום אדם לא יפדה אותם פנראה לענ"ד פירוש הסוגיא לשי' הרמב"ם אבל קדשי מזבח תמימים אפילו בזמן הזה איכא איסורא דאורייתא דהרי אין צריף פדיון וראוים עכ"פ לגבי מזבח ולפירוש זה י"ל דגם הראב"ד לשיטתו דס"ל דקדושת עזרא לא קדשה לעתיד לבוא ואינו ראוי להקרבא בזמן הזה ולכה אף קדשי מזבח אינו בזמן הזה רק דרבנן.

והנה בטור יו"ד סי' של"א משמע דס"ל דקדשה לע"ל. עוד בא בדברי מעכ"ת דברי הגאון נ"ב דאוסר להכניסו לכיפה משום צער ב"ח ויש לו מקום עיון בדבריו במה שפלפל משום בזיון קדשים ולחלק בין ספק לנודאי ובין איכא הפסד פהן או לא: והנה בתוס' והרא"ש בבכורות מבואר הטעם משום הפסד קדשים דאף בכור במומו שם קדשים עלי' דהרי אסור בגיזה ועבודה וכן פתבו התוס' בכבא מציעא דף נ"ג ע"ב ובזה מיושב מה שהקשה מעכ"ת דאמאי לא תקנו להשקותו מים רעים.

גם מה שהקשה הנ"ב על תוס' והרא"ם איך עלה על דעתו להתיר משום תקלה דהא אמרינן ביומא תקלה דמאי ע"ש וכו' עוד דחק עצמו בסוגיות הגמ' לפרש הטעם דהתקלה היא דאם יבנה המקדש עומדים להקרבא וחישינן שעא יקריבום בזמן הזה אע"ג דקדשי בדיק הבית ניהו וכל זה דברים דחויים והרבה יש להשיב עליהם אבל אני תמה דאגב חריפתו נדחק בדברים פשוטים דהדבר פשוט דלשיטת רש"י והרמב"ם דס"ל דמייירי בקדשי ב"ה לק"מ דדונקא בזמן הזה דאין לו תקנה פלל דאף הפדיון אגיל לאיבוד לים המלח וא"כ אין פאן ספק קדשים לכה התירו משום תקלה דגיזה ועבודה כמבואר בתוס' פרק מעשר בהמה ובכמה מקומות אבל בזמן שביה"מ קנים ושאר רעיות המעות נופלים לנדבה לא התירו משום תקלה להפסיד קדשים וכן לשיטת התוס' דמוקי לה בקדשי מזבח אזלי לשיטתיהו דס"ל דאי אפשר להקריבן בזמן הזה ואם נפסלו לגמרי במומן המעות לים המלח וא"כ ליכא הפסד קדשים לכה התירו משום תקלה ולא הביאו ראיה בגמ' ביומא רק לגוף הדין דחישינן לתקלה ובאמת הקשו בגמרא דל"ד דאם פן כל רעיות נמי ומדברי הרמב"ם עצמו מוכח דהיכא דאיכא הפסד קדשים לא חישינן לתקלה דהרי במעשר בהמה פסק דאם עבר והקדיש יאכל במומו לבעלים אע"ג דעבר על תקנת חכמים.

אמנם קשיא לי טובא על הרמב"ם פרק ג' מהל' איסורי מזבח שפסק בקדשים שנועשו טריפה ירעו עד שמימותו ואמאי לא יכניסו לכיפה פיון דליכא הפסד קדשים. ונראה לענ"ד דנראה מדעת הרמב"ם בהלכות מעשר בהמה דהא דחישינן לתקלה היינו דחישינן להקרבא בחוץ וא"כ י"ל דתקלה להקרבא בחוץ הוא ג"כ הטעם לקדשים בזמן הזה

דימוותו ואע"ג דכתבתי למעלה דמיירי בקדשי ב"ה הרי כבר כתבתי דהמקדיש תמימין אין יוצאין מידי מזבח.

ובאמת לא מצאתי בשום מקום והרמב"ם שכתב בקדשי בידק הבית תמימין אין חייבי עליהם משום שחוטאי חוץ זולת פרת חטאת לשעיר המשפלת ונראה דס"ל כלשון שני של רש"י דדונקא בעלי מומין פטור אבל תמימין חייב וראיות רש"י אינה ראיה כמ"ש התוס' ועי' משל"מ פ"ה מה' פה"מ הלכה ה' והא דמקשה בגמ' בע"ז ונשחט' היינו משום שהוא בזמן הזה והוא נכון ע"פ מ"ש המשנה למלך פי"ט מהל' מעשה קרבנות הלכה ט"ז דעל שוחט לא מחייב זולת אם העלה ג"כ עיי"ש וזה בעצמו תירץ הגמ' משום תקלה שפא יקריבנו בחוץ כמו מעשר בהמה.

אמנם גם פירש"י תקלת אכילה נכון. אמנם יש לעיין במה שכתב הרמב"ם פ"ה מהל' ערכין הלכה י"ב כל המקדיש בהמה בחי' בין טהורה בין טמאה בין קדשי בידק הבית בין קדשי מזבח שפול בהם מום או תמימה הראוי לקרב כמו שיתבאר ה"ז צריכה העמדה והערכה שנאמר והעמיד הבהמה וכו' לפיכך אם מתה הבהמה קודם שתערוך ותפדה אין פודין אותה אחר שמתה אלא תקבר עכ"ל ולכאורה קשיא דמשמע דאם מתה אחר פדי אין צריך קבורה והרי הרב המגיד כתב בהל' נזקי מומן דדעת רבינו דפסולי המוקדשין שפול לבור אע"ג דפרקי תקבר ואע"ג דבשעת פדי ה"ה ראוי לאכילת אדם אמנם גם מדברי הרמב"ם גופא קשיא למה לי טעמא דתקבר משום דבעי העמדה והערכה תיפוק לי' כל שמתה אין פודין אותה להאכילן לכלבים וקושיא זו הקשו בגמ' ותירצו דמיירי בשחט וצ"ל דגם פונת הרמב"ם פן הוא אבל תקשה לפירוש זה הא"י משכחת לה בתמימין הראוין להקריב אם נימא בקדשי בידק הבית חייבין משום שחוטאי חוץ בתמימין וצריך לומר דמיירי בשחט בפנים או לחלק כמו בזמן הזה דאינו חייב על שחיטה רק על העלאה וצריך עיון עי' בסוף מ"ש בזה: ומה שכתב עוד לחלק דלהרמב"ם ס"ל ספיקא דאורייתא מדרבנן לחומרא לא נהירא לי ולא מצאנו בשום מקום שיהא עפ"ם מסיח לפי תומו נאמן באיסורי דאורייתא אף בלא אתחזוק איסורא וכבר האריך בפרט זה הפר"ח בזו"ז סי' ט"ט ע"ש.

ומ"ש עוד דאיכא חזקה דרוב בהמות מתעברות ויולדות תמימהני דהרי אליבא דמסקנא אין רובא דתלי במעשה חשיב רובא אע"ג דתוס' והרא"ש הנפירו שם ההיא רובא כבר עמד על זה המעדני מלך וכתב לחלק דדונקא לענין צירוף מיעוטא הוי רובא ויותר הו"ל דלענין בכור איכא חזקה דאינו קדוש בבכורה כמ"ש התוס' והרא"ש: ומ"ש מעכ"ת דמהרי"ל והגמ"ר דבתראי פוסקים דהעור מותר לא עיין מעכ"ת בגוף תשובות מוהרי"ל דאדרבה מהרי"ל אוסר רק שהביא בשם ספר הפרנס להתיר ע"ז כתב דמהרי"ח כתב דלא נהגין פהפרנס ואין להתיר וז"ל בסי' מ"ב אם ימצא טריפה אז העור והבשר והדם טעון קבורה וכתב בפרנס לפיכך פשיפול בו מום טוב והגון למוכרו לעפ"ם מחיים (ועוד כתב נ"ל שהוא טעות סופר וצריך לעיין על זה) כתב מהרי"ח שאין להתיר למכור לגוי ולא עבדינו עובדא פספר הפרנס ע"כ לשון מהרי"ל הרי נראה מלשונו דאף למאן דס"ל דהעור אסר אפילו הכי מקיל הפרנס למוכרו לעפ"ם מחיים וזכורני זה כמה שנים בא מעשה לידי והייתי חוכך מאוד בדברי הרמ"א הללו ורציתי לומר דטעם הרמ"א

אע"ג דמבואר בש"ף סי' נ"ז דאף בספק אין להתיר מכירה לעפוי"ם אף דהוי ספק ספיקא מ"מ פאן פיינן דאיפא רובא דרוב בהמות בתזקת פשרות מותר למוכרו לעפוי"ם קודם שחיטה ואעפ"כ עדיין הייתי חוכה למעבד עובדא והנהגרא לענ"ד לפרש פוננת הרמ"א דאין פוננתו למוכרו פולו בשלימות לעפוי"ם זולת פוננתו דימפור הבשר לעפוי"ם ואם יהי טריפה תשאר הבשר של עפוי"ם ואם יהיה פשר יחזור הישראל ויקנה הבשר ממנו או על תנאי שאם יהי פשר יתבטל המקח והסכימו עמי חכמי העיר פמנא ואלו זה רחוק לפרש בין דברי המתירים: אמנם בגוף הדין ברור אף לשיטת ר"ת דס"ל חלב פוטר הוא רק מדרבנן כמבואר בהד"א ברא"ש יבמות ריש פרק האשה שהלכה דדוקא להחמיר אמרינן סמוך מיעוטא אבל לא להקל וכן כתבו תוס' בפכורות וכן כתב בהגמרא דמשום חומרא דקדשים בחוץ ואוכל קדשים בטומאת הגוף החמירו וכיון דאינו אלא חומרא מדרבנן אף לדעת התוס' נראה לענ"ד בנידון דידן שהוא פשוט הבר ואיפא למיחוש לסכנא והזיקו מצוי ואי אפשר להתרחק ממנו ובאמת כבר שמעתי כמה פעמים גם זה מקרוב שפמה בני אדם באו לידי סכנה משור שאינו מסורס ובבבא קעא משני רבה פגון שאמדהו לשלשה בני אדם הוי מועד אע"ג דקי"ל אומדנא לאו פלום דלא פרבה מ"מ לענין זה שהיא איסור קל דרוב הפוסקים מתירין נאפילו לשי' ר"ת אינו אלא דרבנן מכ"ש ע"י אמירה לעפוי"ם דגרע משבות דשבות באיסור לאו בנידון דידן אומדנא מלתא ויש להתיר אמירה לעפוי"ם אפילו בהד"א זולת אני חוכה משום מראית עין דאתי לאחלופי בבכור ממש ולהטיל מום ע"י עפוי"ם דמאן ידע דהכא הי' אמו חולקת ויותר היה נראה לענ"ד להתיר להכניסו לכיפה ובדין העור יש לי מקום עיון בתוס' בזבחים דף ע"א ע"ב שהקשו אמאי קרינן שור פסולי המוקדשין אין המת שלו הרי יכול להנות מעורו וע"ז תירצו דאתיא פמאן דאמר העור בקבורה וצריף לעיון גדול דאין פאן קושיא פלל דעל פרחף לא התיר' פולה עלמא אלא בנמצא טריפה לאחר הפשט אבל במת הבכור פולה עלמא עודה דהמת אסור בהנאה וכן מבואר בדף כ"ד בהד"א וכן כתב התוס' בפסחים דף כ"ט ובבכורות דף ל"ב וצריף עיון גדול וגם הרמב"ם אע"ג דפסק דהעור פשר מ"מ הביא הפסוק דהמת יהי לו אבל מהרמב"ם אין ראיה עיין תוס' ריש ב"ק דף: תשובה ט ע"ד שאילתא דשאלו מקמי דמר וזו תנארה זה כמה שנים נדפס חיבור לגאון אחד גדול הדור נרב מובהק ומקורב נדפסו השגות על החיבור הנ"ל בדברי חירופין וגידופין יותר מדאי נגד המחבר הראשון.

אמנם המשיג לא הזכיר שמו עליו זולת מדבריו נראה שהוא ארי' דבי עילאי פאחד מהשרים הראשונים הגאונים גדולי הדור. אשר בדורינו וכן שותא דעמא דבר שגם ההשגות נובעים מבאר מים חיים ומקום קדוש? הלכו מעין חכמה היוצא מבית קדשי הקדשים.

והנה פאשר הגיע חיבור ההשגות מקום תחנותו של הגאון המחבר הראשון טרם חקרו מבטן מי יצא הפך הנורא חשו לכבוד רבינו הגאון ומהרו והכריזו קול תרועת חרם ע"פ ציווי פו"מ וב"ד רבא דק' הנ"ל.

ועתה שאל השואל אם יש ממש בחרם או הוא פחרמו של ים. ורומעכ"ת ברוחב שכלו האריה בחריות ובקיאיות לברר הדברים שהעלו חרם בידם ואין ממש בהחרם והוא נידוי שלא כדין ובקיש ממני לחוות דעתי אף אני.

ואם כי קשה בעיני להכניס ראשי בין ההרים הגדולים ולהכניס פסוטי בין לביא ללביאה ובפרט כי באמת שבגוף הענגן רע עלי המעשה ולא טוב עשה בעל ההשגות במחילה מכבודו אף אם גובה ארזים גבהו לא הי' לו להטיח דברים נגד גדול הדור הגאון המחבר ולשלוח קנה רצוץ חפשי לנפשה בכל מקום שתראה תניח להפביר מילין מרים פלענה קשים פגידים ואף אם אורייתא מרתחא לי' הי' לו לחוש לכבוד הגאון המחבר אשר יצא טבעו בעולם וכבוד עיר ואם בישראל אשר קבלוהו עליהם פנראה מלשון השאלה ואם דרפו חיצו שכלו דבר מר הי' לו לאסוף הקולמס והקלמר במשמר בדלתיים וברית וסוגר ונטירוותא יתירא שאירות חמות תחגור ולא יהיה גודר פרוץ בדברי קנטורים פותח וסוגר ומפני איש דברי קנטורים לאגור ודברי חכמים בנחת נשמעים ומדת חכמים להיות דרכיו דרכי נועם ונתיבותיו שלום ודי בזה.

והנה גם רומעכ"ת אינו משבחו בזה: אמנם בעיקר הדין אם יש ממש בחרם אחר שרומע"ת פקד עלי לגלות דעתי ומצותי עלי חובה לעשות רצונו חפצתי ואני פי מלך אשמור ונראה לענ"ד שיפה דן ויפה זיפה רומעכ"ת ובנודאי אם מתוך ויפות דבר הלכה מלבד יוציא מילין אגב רותחא דאורייתא מרתחא לי' ומטיח דברים נגד חכם אחר מחמת שנראה לו שטעה לא אמר אדם מעולם שיהי' בכלל מנדין על כבוד הרב ובראיות שהביא מר מש"ס ותשובות יש די והותר וביותר הרואה בדברי הרשב"א במשמרת הבית ואם לא הי' ראוי הי' רבינו הרשב"א מונע מזה וזכורני בתשובת מור"ם אלשקר דבר קשות נגד הר"י בי ר"ב וכדומה: אמנם כדי שלא יאמר מר אטו לא ידענא דשפיר קא אמינא ואהי' כמסייע שאין בו ממש אמרתי להרחיב הדיבור ואלקפסי' נקטי' ור"מ והרבה תשובות מלאים מזה: והנה מה דקשיא לי' למר מהא דעובדא שנידו אותו הוא בעדיות פ"ה מ"ו אע"ג שמתוך דבר הלכה דבר לפענ"ד לק"מ דהדבר ברור דלאו משום לשון דוגמא שהוא לשון גנאי נידוהו רק משום שהוציאשם רע עלי שמעני' ואבטליון שעשו שלא כדין כדי שלא להרחיק גיורת מהסתפח בדת ישראל וכן לפירוש התוס' בברכות והראב"ד ג"כ מבואר כי חשד אותם שעשו שלא כדין שהשקוה מי צבע ויש לחוש להוצאת לעז על מים המאחרים והוציא שם רע עליהם כמבואר בראב"ד דתדע דאי משום דלשון דוגמא הוא לשון של גנאי נידוהו תקשה הלא הרמב"ם פסק דהמבנה הזמן לאחר מיתה מתירין לו כשיחזור בתשובה וא"כ עקבא שהיה חכם וחסיד גדול בלי ספק אף לדעת הת"ק אמאי לא חזר בתשובה מלשון דוגמא ומדוע זילול בנידוי החכמים ומת בנידוי וכשאמר לו בנו ואתה מ"ט לא חזרת בה מה תשובה השיב אני שמעתי מפי המרובים.

זה לא הספיק על דיבור גנאי של לשון דוגמא ומדוע לא חזר עכ"פ. ואם באמת חזר ושבו בתשובה מדוע לא התירו לו חכמים נידויו אלא ונדאי לאו משום לשון גנאי נידוהו זולת מטעם הוצאת שם רע על שמעני' ואבטליון שאמר מפני שהיתה גיורת פמותן לכך השקוה שלא כדין או פדעת הראב"ד ומזה לא הי' יכול לחזור שנה עיקר שנחלקו עליו

אם משקין הגיורת אם לאו והם הביאו ראיה משמעלי ואבטליון ועיקר מה שפטר ראיתם משום דלדבריו באמת עשו מעשה בהוראה שלא פדין מפני פבוד הגיורת או פדעת הרב"ד ואלו הי' חזר מזה הנה חוזר מעיקר הדין והוא לא רצה לחזור מפני ששמע מפי המרובין.

וכפ"ז אין זה ענין פלל ורב המרחק ביניהם ועוד פלל לא דמי פאוכלא לדנא. והי' מאמת הדבר לעיקר הדין דהתם הכריעו הסנהדרין דשלא פדין הוציאו שם רע על שמעיה ואבטליון אבל פל שאין פאן הכרעה ואולי הדין עם המשגי מדוע יהיה חייב נידוי אם היה נראה לו ששגג בהרבה מקומות והי' בלבבו פאש בוערת פמבואר בירושלמי פרק אלו מגלחין וכן נראה מפשט לשון הגמרא המספר אחר מיטתן וכו' לפי שהם בחזקה שעשו תשובה ודו"ק.

ולפי' זה אין זה ענין פלל לת"ח המשגי על חבירו מחמת שנראה לו שטעה ואגב ריתחא מטיח דברים נגדו דשייך לומר אגב שנראה לו שטעה אורייתא הוא דקא מרתתא לי' ואין לכו להאשים אותו על דברי קנטורים להא דעקביא שהנידוי לא הי' על דברי גנאי רק על עיקר הדין שחשד לשמעיה ואבטליון שעשו שלא פדין ובזה לא שייך אורייתא מרתחא לי' ובלאו הכי אין ענין חכם המשגי להא דעקביא דהתם פל הסנהדרין הכריעו שלא פדעתו ובטלו דבריו ואעפ"כ ה'חזיק במעונו להוציא שם רע פנ"ל משא"כ בחכם המשגי וקל וחומר בנידון דידן שעד עתה לא הכריעו חכמים הדין עם מי ואולי הדין עם המשגי: והנה גם מדברי הרמב"ם יש לדקדק דנודאי לא מייירי בכה"ג דהרי התחיל אעפ"י שאמרו המבזה חכמים אין לו חלק לעולם הבא דנראה דאייירי בכה"ג דלעיל דמבזה חכמים דנפקא לן מדבר ה' בזה והיינו משום דכבוד חכמים הוא פבוד התירה דכבוד חכמים ינחלו ובנודאי תלמידי חכמים המנצחים בהלכה וחושד לחבירו בשגיאה וטעות ומדבר שפת יתר בלשון גנאי חלילה לומר דהני אפיקורס ובכלל דבר ה' בזה דאין זה בזיון תורה ח"ו פי אם פבוד תורה.

ועוד נראה להביא ראיה ברורה מדברי ר"א והירושלמי והרמב"ם עצמו לפימ"ש הריב"ש בסו"ר"ח דהא דמנדין אחר מותה הוי רבותא דליכא צערא דגופא דלכאורה קשיא על הרמב"ם דפסק אפילו המבזה את החכם לאחר מיתה מנדין אותו דנראה וכתב הב"ח דהוציא זה או ממעשה דעקביא או מעובדא דנדרים דשמתא ר' יהודא להאי איתתא פמבואר בר"ש פרק סי' ע"ח בבבא קמא.

ולכאורה אין ראיה מהני עובדא וגם על ר' אליעזר בברכות דף י"ט דיליף מעובדא דעקביא דהמספר אחר מיטתן של תלמידי חכמים חייב נידוי דמנא לי' למימר הא דלפמ"ש הריב"ש בסו"ר"ג דתלמיד שנידה לכבוד רבו בכלל פבוד עצמו הוא שאין פבודו שייבזו ויחרפו רבו בפניו.

ולפי זה לא מיבעיא דאין ראיה מההיא עובדא דנדרים דס"ל דמבזה חכם לאחר מיתה חייב נידוי די"ל דלאו משום פבוד רבו נידו אותו רק משום פבודו כמ"ש הריב"ש שאין פבודו שייחרפו רבו בפניו.

אָלאַ אַף מעןבאָדאָ דעקבאָ ג"כ אין רא' דלפי הנראה מסדר הקבלה וסדר הדורות דעקבאָ ונהולקים עליו היו מהמקבילים משמעיה ואבטליון וא"כ היו פולם תלמידיהם וא"כ י"ל דנודוהו בשביל פבודם.

וא"ל משום פבודם לא היו מנדין לעקבאָ וכמ"ש הריב"ש להוכיח דחייבין לנדות לכבוד הרב מהנודוי לעקבאָ דגם התנא קמא מודה לר' יהודא. לפענ"ד זה אינו מכונן דכל הסנהדרין היו החולקים עמו.

וכנראה דכולהו היו תלמידי שמעיה ואבטליון שהם היו נשיא ואב"ד דכזה הי' בזיון פל ישראל וסנהדרין שקבלו מהם והיו תלמידיהם וכן כתבתי בכ"מ פ"ק מהל' תלמוד תורה הלכה י"ב ובנדאי לכבוד פל הסנהדרין ראוי לנדות אף לגדול והרי ר' אליעזר הוא מרי' דשמעמא והוא ס"ל בסנהדרין פ"א הנחנקין שאלו עשה מעשה הי' לו דין זקן עמרא ועל פרחו שקלק על סנהדרי גדולה בלשפת הגזית כמ"ש הרש"י ועי' מ"ש הריב"ש ונמוקי יוסף ס"פ הגהב גם עובדא דר' אליעזר בשם הרמב"ן דמטעם הדומה לזה התמירו עליו ובכוחו וצריף עיון מ"ש עליו דאולי ר"א אמר פה נראה בעיני דהרי אמרו בסופה על ר"א שלא אמר דבר שלא שמע מרבו מפי רבו לעולם.

אָלאַ על פרחו ונדאי הא דחשיד לשמעיה ואבטליון שעשו שלא כדין מאיזה טעם לא הי' חייב נודוי בשביל פבוד התלמידים דמה הנה לו לעשותדלפ"ד הנה נראה לו שהוא שמע מפי רבו המרובים כמ"ש הרמב"ן ולא נתפונן לפנשת פלל ואין חייבין על הבושת אלא על פרחו אלא א"כ נתפונן לבייש ולפי שהי' נראה לו שהוא שמע מהרוב ע"כ הנה מוכרח לומר שמעיה ואבטליון עשו שלא כדין מאיזה טעם ועל מה שאמר דנגמא השקוהו ונתן טעם של גנאי ג"כ נודאי לא נודוי או משום דאין מנדין על דיבור של גנאי הבא דרף פלפול אי משום דמדדיבור של גנאי הנה יכול לחזור כ"ש אם נימא פיון דהחולקים היו בחיים ופסק הרמב"ם דאין מתירין לו עד שינצא וכיון דפגע בכבוד הסנהדרין וכל ישראל לא הנה יכול לרצות פולן או דהסנהדרין לא היו יכולין להתפייס עמו מאיזה טעם עד שיחזור מפל הד' דברים שקלק עליהם פמבואר במשנה א"כ כ"ש דצריף לומר דאין מנדין על דבר בזיון דרף פלפול ולכף לא נודוהו על שנתן טעם של גנאי רק הם נודוהו מפני שהם היו יודע באמת שהם שמע מפי הרוב כמ"ש הרמב"ן ד וכדין עשו שמעיה ואבטליון והוא הוציא שם רע עליהם ולכף נודוהו ומוכח ר' אליעזר והירושלמי והרמב"ם שפיר דהמספר אחר מיטתן של ת"ח חייב נודוי ומשום פבוד שמעיה ואבטליון נודוהו ולא משום פבודם ודו"ק ומה דדייק מר מדוע לא הביא הרי"ף והרא"ש הא דעקבאָ למידק מנ"ל דמנדין על פבוד הרב ולענ"ד לק"מ דהרי ריב"ל ס"ל דבכ"ד מקומות מנדין לכבוד הרב ור' אליעזר אשפח תלתא וכייל בהדדי וכולהו טעם אחד דמנדין על פבוד הרב וכבר הביא בהלכות ההיא דחוניי ושהיא דתודס שנגמנו במשנתנו מלבד מה שהביא בהלכות בההיא טבחה דאתפקר ברב טובי בר מתנה ושהיא דשבת דאורי' בסרתא דארגיז כר"ש ושמת' רב המנונא וכתב הב"י בס' של"ד דההיא פמי משום מנדין לכבוד הרב הוא ולשון הש"ע ס"ל של"ד ס"מ מ"ד שקתב וכן המורה הוראה במקום רבו והבאר הגולה הראה מקום למס' שבת לההיא דאורי' בסרתא דארגיז וזה תימא דבגמרא מבואר בהדיא דלאו משום דהורה במקום רבו שמת' רק משום דאורי'

באתרא דרב דלא פרב וא"ל דאפתי הוי לי להרי"ף והרא"ש להביא ההיא דעקבא למיזק מיני דחיבים ב"ד לנדותו כמ"ש הריב"ש דמהא דעקבא שמעינן דחיבים ב"ד לנדותו תדא דמהא דתודס שמעינן דחיבים לנדות מדשלה לי שמעון בן שטח צריף אתה להתנדות.

וא"ל דכבוד המקום שאני דהרי ריב"ל מדמי מלתא למלתא ואף דר' אליעזר לא מדמי מ"מ פניל לי בהדי פבוד הרב ועוד הא הביא הרי"ף סוף סנהדרין במהרהר אחר רבו במהרהר אחר שכינה ומורא רבך פמורא שמים.

ואדרבה מהא דעקבא אינו מוכח פל פך דחיבים לנדות דהרי אף אם נימא דחיבים לנדות מ"מ על פרחך מוכח דיש רשות ביז הב"ד לנותר דהרי ריב"ל אמר בכ"ד מקומות מצינו משמע דבכל הכ"ד מקומות חיבים לנדות.

ולא אשפח ר' אליעזר רק תלתא וגם באילו וויתרו לשנים וא"כ תקשה אמאי לא וויתרו גם לעקבא דנודאי אף התנא קמא מודה שהי גדול הדור כמ"ש הריב"ש בעצמו וצריף לומר דמאינה טעם לא רצו לנותר א"כ י"ל דבאמת אין חיבים לנדות רק רשאים לנדות ומזה הטעם עצמו נידוהו.

ועוד נראה לענ"ד דמקומו הוא מוכרע מעובדא דהאי טבחא דחיב מן ב"ד לנדות. דנראה ברור דהא דאמר אב"י לשמתא תלתין יום וגם מה דדחיק לחלק בין ממונא לאפקירותא היינו משום דקשיא ליה האי ברייתא דאין נידוי פחות משלשים יום ובאמת לדעת הרי"ף הוצרך הרב"ד לפרש בדוסק הברייתא דאין נידוי פחות מל' יום ויש שפסקו פאב"י מחמת האי ברייתא פמבואר בריטב"א, וא"כ אי ס"ד דרשאין אבל לא חיבין א"כ מנ"ל לאב"י לחלק בין ממונא לאפקירותא פינון דגם באפקירותא אין חיוב לנדות ואי משום הברייתא אין נידוי פחות מל' יום י"ל דהברייתא איירי היכא דמדינא חיב לנדותו משום דבר עבירה אלא על פרחך מוכח דגם באפקירותא הב"ד חיבים מדינא לנדותו.

ולפענ"ד גם הריב"ש מודה דאליבא דאמת גם ההיא עובדא דטבחא מוכח דחיבין לנדותו מפח ההוכחה הנ"ל רק שהשיב להשואל שהביא ראיה מההיא דעובדא דטבחא בפשיטות בלא הוכחה הנ"ל לכך השיב דמגופא דעובדא אין ראיה ונהביא ראיה היותר פשוטה מהא דמנדין על פבוד הרב ובזה נתנישב מה שהקשה המל"מ דברי הריב"ש אהדדי מסי' ר"כ על סי' ס"א והא דלא הביא הריב"ש ראי' בסי' ס"א מהא דמנדין על פבוד הרב ותבאר לקמן.

ואי משום דאפתי הוי להו להביא האי דעקבא ללמדנו רבייתא דאפי' מבזה זקן לאחר מיתה מנדין ומעובדא דסרתא דארגיז דמשמע דהי' רב המנונא השני מתלמידי רב חסדא ועיין בעירובין ריש הדר יש לדחות בקל וכמ"ש הריב"ש בסי' ר"כ באמת לענ"ד אין ראיות הריב"ש ממקלל אביו ראי' דאיכא רבייתא בלאחר מיתה די"ל דא יצטרף במקלל אביו קרא דלא יניף ממפה כדמשמע פשטי' דגמ' דף פ"ה ע"ב וכן מבואר בחידושי הר"ן שכתב דנודאי לפום קרא אין לחלק אי לאו דהוי ילפינן ממפה ועוד דלסברת הריב"ש דמדמה מבזה למקלל בפשיטות הנ"ל להביא ראיה ממקלל אחר דפטור לאחר מיתה אלא נודאי דאין מזה ראיה פלל דאין טעם מקלל משום בזיון דהרי אף מקלל עצמו חיב

ואז הרתת' מנשמרתם מאוד לנפשותיכם כמבואר בשבועות ועוד דבמקלל אחר ביוצא ליהרג אף מחיים פטור דבעינו מקנים שבעמק אף דחייב על הפנישת אף ביוצא ליהרג ועיין בכ"מ פ"ה מהל' ממרים הלכה י"ב שדבריוצריה עיון לפענ"ד שהעתיק גירסת וילשון רש"י דביישו ישן ומת פטור ע"י ברמב"ם וצריה ליתן טעם דביוצא ליהרג חייב מקנשיות הגמ' והרמב"ם על פתחה גרס כר"ח שהביאו התוס' בד"ה וקא אמר רב ששת דגרס בישן ביישו חייב ונדאי להביא יוצא ליהרג וע"ש בתוס' ועיין ברמב"ם פ"ג מהל' ב' ודו"ק.

וא"כ אין להביא ראיה ממקלל לבושות ולפירוש זה י"ל דאליבא דאמת אין רבותא בלאחר מיתה פניו דעיקר החיוב משום פבוד תורה ות"ח וגדולים צדיקים במיתתן וכבר הביא הרי"ף והרא"ם דהמספר אחר מיטתן של ת"ח נופל בגיהנם דמוכח מינ' או דהמתים יודעים בצערא או דצורבא מרבנן קב"ה תדע ביקר' וקאמת במהרי"ו ס"ס כ"ח וברש"ל בקא קמא פרק ח' סי' מ"ב וסי' נ' משמע דיותר יש להחמיר בכבוד המתים אפי' אינם ת"ח ועיין בס' א"ח סי' תר"ז שנתן טעם דאליבא דאמת המתים יודעין.

ולכך חמיר טפי המוציא שם רע עליהם ממוצא שם רע על החיים. וממה שכתב בירושלמי הדין אמרת אפי' מבזה זקן לאחר מיתה וכן לשון הרמב"ם אינו מוכרת כל כך דהוא רבותא אליבא דאמת די"ל אף דסק"ד דלא ידעו קא משמע לן דידעי או דקב"ה תבע ביקר' ואליבא דאמת אחר שהביא הרי"ף והרא"ש הדין דמספר אחר מיתתו נופל בגיהנם ממילא תו ליכא רבותא עוד כראיה לענ"ד בביתול החכם דביתול החכם אחר שנתקור תחלה החילוק בין מנודה לעירו או מנודה לעיר אחרת.

והנה הד"מ פירש תחלה בדעת הרא"ש דאף מנודה לעירו אין מנודה לעיר גדולה ממנה והב"ח השיג עליו דאם כן אין חילוק בין עירו לעיר אחרת ואין זו קושיא כל כך דלעירו גופא יש נפקא מינ' וכן דעת הריטב"א לדעת הראב"ד וכן צריה לומר לדעת הקונטרסים דוק ותשפח אמנם יותר קשיא דאיהו אפשר לומר בדעת הראב"ד דאף מנודה לעירו אינו מנודה לגדולה ממנה דאם כן איהו פתב הראב"ד דמנודה אינו חייב בדיני נידוי כי אם באפקרוי' או לא צניית דינא אבל מנודה לתלמוד או לעיר אחרת בשביל פבודם לא דאין אבילות לתצאין דמאי איריא נידוי עיר אחרת הא אפילו נידוי עירו הוי ממש אבילות לתצאין כמו עיר אחרת ונראה דזה הנה דעת הב"י בש"ע שהביא פבר דין הראב"ד באבילות לתצאין וממילא מוכח דנידוי עירו הוי אף לגדולה הימנו וראיתי שהב"ח פתב על הב"י דהבין דברי הרא"ש דהא דלמילי דשמאי מנודה לכל העולם היינו דווקא במנודה לעירו וכתב עליו ושאר לי' מארני' ובחנם חשד לרבינו דאיהו אפשר שיספור כן דהרי אפילו נידוהו קטן שבישראל הוא מנודה לכל העולם.

אמנם בלאו הכי הרי בפירוש פתב הב"י דבמילי דשמאי אפילו מנודה לעיר אחת מנודה וכל העולם זולת דהב"י ס"ל דבנידוי לכבודם אף מנודה לעירו אינו מנודה לגדולה ממנה וכמ"ש בשם הריטב"א אמנם לדינא פסק בש"ע כהטור מטעם שכתב בשם הקונטרסים לפי שזולת בכבודם והוא כפוף להם בדין הוא שינדו אותו ולכך חמיר נידויים דהוי לכ"ע עכ"ל פי הלשון צריה ביאור דארב"א אהרי ריכשא מתחילה פתב הטעם לפי שזולת בכבודם והוא כפוף להם ולפירוש זה נראה דאפילו נידוהו עיר אחרת לכבוד עירו כגון

שְׁבִנֵי עִירוֹ אֵינָם יְכוּלִים לְנַדוֹתוֹ מִשׁוּם אֲלֻמוֹת הוּא ג"כ מְגֻנָּה לְכָל הָעוֹלָם וְכוּ' שֶׁפָּתְבוּ בְּדִין הוּא שֶׁיִּנְדוּ אוֹתוֹ דְּנִרְאָה דְּהוּי כְּמוֹ מִיֵּלֵי דְשִׁמְיָא וְא"כ אַף קָטָן יְכוּל לְנַדוֹתוֹ וְכֵן אִם אֲנָשִׁי עִירוֹ נִידוּהוּ לְכַבּוּד חֻכְם אַחַר אֵינוֹ מְגֻנָּה לְכָל הָעוֹלָם שֶׁהָרִי לֹא זְלוּל בְּכַבּוּד מִי שֶׁהוּא כְּפוּף לָהֶם וְא"כ הִלְשׁוֹן שְׁסִיִּים וְלִכְךָ חֲמִיר נִידוּיָם הוּא מְגֻנָּם קֶצֶת דְּמִשְׁמַע דְּוּוּקָא אִם הֵם עֲצָמָם נִידוּהוּ אֲבָל אַחֲרֵים שֶׁנִּידוּהוּ אֵינוֹ מְגֻנָּה כְּכָל הָעוֹלָם וְעוֹד דְּגַם לְשׁוֹן הַגַּמ' מְגֻנָּה לְעִירוֹ אֵינוֹ מְדוּקָק וְצָרִיךְ לְפָרֵשׁ לְעִירוֹ בְּשִׁבִיל כְּבוֹד עִירוֹ וְאֵן הִלְשׁוֹן מִשְׁמַע כֵּן וְכֵן נִרְאָה מִלְשׁוֹן הָרִיב"ש וּמִלְבַּד זֶה דְּבָרֵי הַקְּוֹנְטְרָסִים תְּמוּהֵים לִפְמ"ש הַב"י דְּבָרֵי לְמַעֲלָה דְּגַם בְּנִידוּי עִיר אַחֲרַת מְגֻנָּה לְגְדוּלָה הַיְמָנָה רַק לְעִירוֹ אֵינוֹ מְגֻנָּה דֹא"כ אֵין צִוְרָה לִתְמוֹן טַעַם בְּמְגֻנָּה לְעִירוֹ דְּמְגֻנָּה לְכָל הָעוֹלָם וְאוּלַי פָּתַח טַעַם זֶה לְדַעַת הָרִאָב"ד שֶׁפָּתַח הַמְּבַזָּה הַחֻכְם יְנַדוּהוּ ב"ד וְאֵן הוּי מְגֻנָּה לְעִירוֹ מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹנוֹ שֶׁפִּשְׁיִנְדוּהוּ ב"ד שֶׁבְּעִירוֹ הוּי מְגֻנָּה לְעִירוֹ מִשְׁמַע דְּהַעֲיָקָר תְּלוּי אִם אֲנָשִׁי עִירוֹ נִידוּהוּ אוֹ אֲנָשִׁי עִיר אַחֲרַת וְגַם לְמַדְנוּ מִלְשׁוֹנוֹ דְּגַם בְּנִידוּ ב"ד לְכַבּוּד ב"ד חֻכְם יֵשׁ חִילוּק בֵּין ב"ד שֶׁבְּעִירוֹ לְב"ד שֶׁבְּעִיר אַחֲרַת וְטַעַמוֹ כְּרִאָה לִי כְּשֶׁנִּידוּהוּ ב"ד שֶׁבְּעִירוֹ יֵהִי בְּשִׁבִיל אֵיזָה חֻכְם כֵּינּוֹן שֶׁהוּא כְּפוּף וְהַמְּחֻסֵּם רַבִּים עֲלֵיהֶם אֲנָשִׁי עִירוֹ יֵשׁ כַּחַ בְּיָדָם לְנַדוֹתוֹ לְכָל הָעוֹלָם שֶׁהֵם ב"ד שְׁלוֹ וּמְגֻנָּה לְכָל הָעוֹלָם כְּדִין נִידוּי ב"ד אֲבָל כָּל שֶׁהִנְדוּי מִב"ד שֶׁל עִיר אַחֲרַת כָּל שֶׁהִנְדוּי אֵינוֹ עֲנָן לְב"ד כְּגוֹן לְדַבֵּר עֲבִירָה אוֹ דְּמִסְרַב וְלֹא צִיָּית לְדִינָא וְעַל פִּי הַדִּין מְחֻיָּב לְדוֹן שֵׁם בְּאוֹתוֹ הַב"ד אִם הוּא מְסֻרַב וְלֹא צִיָּית לְדִינָא אוֹ מְפָקָר כְּנִגְדָם בְּאוֹתוֹ עֲנָן הוּא מְגֻנָּה לְכָל הָעוֹלָם אֲבָל אִם בְּשִׁבִיל אֵיזָה כְּבוֹד כֵּינּוֹן שֶׁהוּא אֵינוֹ כְּפוּף לָהֶם וְאֵינָם ב"ד שְׁלוֹ מִמֵּילָא הוּי כְּחֻכְם אוֹ תְּלֻמִּיד שֶׁנִּידוּהוּ שֶׁאֵינוֹ מְגֻנָּה לְגְדוּל מְמַנּוֹ וְלֹא מִיְקָרֵי נִידוּי ב"ד שֶׁהָרִי לֹא יִקְבָּלָם עַל עֲצָמוֹ לְב"ד וְאֵינוֹ כְּפוּף לָהֶם וְלִכְךָ פָּתַח הָרִיב"ש שֶׁפִּיר כָּל שֶׁנִּידוּהוּ ב"ד שֶׁבְּעִירוֹ מִיְקָרֵי נִידוּי עִירוֹ מִשְׁמַע ב"ד שֶׁבְּעִיר אַחֲרַת לֹא עֵיְקָרֵי נִידוּי ב"ד וְכֵן בְּדִין וּבְפִרְט בְּזִמָּן הֵזָה וְנֻדְאֵי לֹא מִיְקָרֵי ב"ד שֶׁבְּעִיר אַחֲרַת נִגְדַּ אִישׁ מְקַהֲלָה אַחֲרַת רַק כְּנִגְדַּ אֲנָשִׁי עִירָם שֶׁקְבָלוֹם וְהַמְּחֻסֵּם עֲלֵיהֶם וְזֶה פְּשוּט דְּאִטּוֹ עִיר קְטַנָּה וְאֲנָשִׁים בָּהּ מְעֻט יִקְבָּלוּ הַטּוֹבִים שֶׁבָּהֶם לְב"ד שֶׁיְהִיוּ נִקְרָאִים ב"ד נִגְדַּ אַחֲרַת מְקַהֲלָה גְדוּלָה בְּנִידוּן שֶׁאֵינוֹ שִׁיָּיִךְ לְדִין וּמִשְׁפָּט זוּלַת בְּשִׁבִיל כְּבוֹדָם וְעוֹד תְּלַתָּא דְּאִית בְּהוּ חַד דְּגַמִּירֵי הֵם יְכוּלִין לְנַדוֹת לְכָל מִי שֶׁיִּרְצוּ שֶׁיְהִי מְגֻנָּה לְכָל הָעוֹלָם א"ו וְוּוּקָא ב"ד שֶׁבְּעִירוֹ שֶׁנִּידוּהוּ יֵהִי מְגֻנָּה לְכָל הָעוֹלָם אֲבָל לֹא ב"ד שֶׁבְּעִיר אַחֲרַת רַק שֶׁיֵּשׁ לָהֶם דִּין תְּלֻמִּיד שֶׁנִּידוּהוּ לְכַבּוּדוֹ אוֹ לְכַבּוּד רַבּוֹ.

שׁוֹב בָּא לִידֵי סֶפֶר לְבוּשׁ וּמְצָאֵתִי שֶׁפָּתַח בְּזֶה הִלְשׁוֹן מְגֻנָּה לְעִירוֹ וְכוּ' שֶׁכ"א כְּפוּף לְב"ד שֶׁבְּעִירוֹ וְכָל מַה שֶׁיַּעֲשׂוּ עָלָיו בְּדִין חֵיבִים כָּל יִשְׂרָאֵל לְהַחֲזִיקוֹ אֲבָל מְגֻנָּה לְעִיר אַחֲרַת וְכוּ' מִשְׁמַע אֲפִילוֹ נִידוּהוּ ב"ד שֶׁבְּעִיר אַחֲרַת לֹא הוּי נִידוּי ב"ד עוֹד פָּתַח בְּד"א שֶׁמְגֻנָּה לְעִיר אַחֲרַת וְכוּ' שֶׁנִּידוּהוּ עִיר אַחֲרַת מִשׁוּם אֲפִקִירוּתָא אֲבָל מִיֵּלֵי דְשִׁמְיָא מְגֻנָּה לְכָל יִשְׂרָאֵל וְעוֹד מְצָאֵתִי רִאָה בְּרוּרָה לְדְבָרֵי מִמ"ש בְּתִשׁוּבוֹת מִים עֲמֻקִּים תְּשׁוּבָה ס"ט לְמַהֲרָאנ"ח וְז"ל מַה שֶׁפִּי הָרִאָב"ד בְּהַאי דְּמְגֻנָּה לְעִיר אַחֲרַת אֵינוֹ מְגֻנָּה לְעִירוֹ שֶׁהַכְּוֹנָה שֶׁהוּא כְּפוּף לְבָנֵי עִירוֹ וְוּוּקָא וְהִי לָהֶם לְהוֹדִיעַ לָהֶם לְנַדוֹתוֹ הֵם וְלֹא יְנַדוּהוּ בְּנֵי עִיר אַחֲרַת עַכ"ל וְהִנֵּה דְּהַאי דְּמְגֻנָּה לְעִיר אַחֲרַת מִיְרִי בְּשִׁבִיל כְּבוֹד בְּנֵי עִיר אַחֲרַת וְאִפְ"ה מִשְׁמַע דְּאִלוֹ הוֹדִיעוּ לְבָנֵי עִירוֹ וְנִידוּהוּ הֵם הוּי מְגֻנָּה לְעִירוֹ וְזֶה שֶׁכָּא פְּדָרֵי בְּעַל הַקְּוֹנְטְרָסִים וְכֵן פָּתַח שֶׁפֵּן פָּתַח הָרִיב"ש: וְהִנֵּה לֹא מְבַעֲיָא לְפִי מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן הַשְּׂאֵלָה

שְׁהַכְרִיזוּ עָלָיו חֲרָם דְּאֵינוֹ כְּלוּם כְּמוֹ אֲרָב בְּשׁוּ"ע בַּהֲגִ"ה סִי' י"א וּבְפִירוּשׁ פְּתַב הַרִיב"ש
דְּאֵם הַחֲרִימוּ אַף נִידוּי אֵין פֶּאן דְּכָל הַמּוֹסִיף גּוֹרַע וְאֵף דְּהַשִּׁ"ף פְּתַב דְּפִשׁוּט דַּב"ד יְכוּלִים
לְהַחֲרִים מְלַבַּד דְּכָבֵר הוֹכַחְתִּי דַּב"ד שֶׁל עִיר אַחֲרַת לֹא מִקְרִי ב"ד דְּכִינּוּן דְּאֵין הַחֲרָם חָל
גַּם הַנִּידוּי בְּטַל.

אֲמַנָּם בְּלֹא הֶכִי לְכַאוּרָה דְּבָרֵי הַשִּׁ"ף תְּמוּהִים דְּהָרֵי הַרִיב"ש הוֹצִיא זֶה מֵהָא דְּמַנְדִּין עַל
כְּבוֹד הַרַב דְּמִשְׁמַע מְנַדִּין אֲבָל לֹא מַחֲרִימִין וְהֵתֵם קָאֵי עַל הַב"ד כַּמ"ש הַרִיב"ש בְּעֶצְמוֹ
לְהוֹכִיחַ מִזֶּה דַּהֲב"ד חֲטִיבִין לְנִדוּת.

וְעוֹד דְּהָרֵי בִנְי" בְּכַבָּא מְצִיעָא סוּף פֶּרַק הַזֶּהב הַקָּשָׁה בְּשֵׁם הַרְמַב"ן וְגַם הַרִיב"ש הִבִּיא
עַל הָא דְּבִרְכוּהוּ לַר"א דַּס"ל דְּהֵינּוּ חֲרָם וְהֵלֵא מְנַדִּין שְׁנִינוּ וְלֹא מַחֲרִימִין וְשֵׁם גַּם כֵּן
ב"ד הָיִי וְתִירָץ דְּשֵׁם הַחֲרִימוּ מִשׁוּם דְּהַחֲזִיק בְּמַחְלֻקָתָא וְכוּ' וְהֵינּוּ הָא דְּהִבִּיא בַּהֲגִ"ה
וְצ"ל דְּגַם פְּנוּנַת הַשִּׁ"ף הִיא אִם עוֹשִׂים לְצוּרָה שְׁעָה לְמַגְדָּר מְלִתָּא שְׁיְכוּלִים לְהַחֲרִים אַף
שְׁלֹא מִן הַדִּין וְא"כ הַדְּבָר בְּרוּר שְׁאֵין ב"ד יְכוּלִין לְעַשׂוֹת שְׁלֹא מִן הַדִּין לְצוּרָה שְׁעָה זוּלַת
הַמְּחֻסֵּם רַבִּים וְקַבְלוּם עֲלֵיהֶם שְׁיְכוּלִים לְמַתְּנָן בְּעֵרִם אֲבָל לֹא עַל אֲנָשֵׁי עִיר אַחֲרַת וְעֵינִין
בַּח"מ סִי' כַּר"ח וְדַרְיָשָׁה ק"ו בְּנִידוּן זֶה שַׁח"ו לֹא שְׁיִיף פֶּאן הַטַּעַם לְמַגְדָּר מְלִתָּא נִגְדָּא
וְגִדּוּל הַדּוֹר וְגַם פְּתַבְתִּי וְהוֹכַחְתִּי דְּבְלֹא הֶכִי אֵין עַל ב"ד שְׁבָעִיר אַחֲרַת שֵׁם ב"ד בְּנִידוּן
כְּזֶה וְכִינּוּן שְׁאֵין בְּיָדָם לְהַחֲמִיר וְלְהַחֲרִים שְׁלֹא מִן הַדִּין מִמִּילָא אַף נִידוּי אֵין פֶּאן אֲמַנָּם
אַף אִם לֹא הַכְרִיזוּ עָלָיו חֲרָם זוּלַת נִידוּי לְפַעַנ"ד אֵין פֶּאן נִידוּי וְתַחֲזִיקָה אֲנִימָר דַּעֲכ"פ לֹא
יָפָה עֲשׂוּ עַכ"פ בְּנִידוּי בְּפִרְהֶסְיָא דְּהָרֵי פֶּסֶק הַרְמַב"ם וְהַשִּׁ"ע חֲכָם זָקֵן בְּחֻמְהָ אֵין מְנַדִּין
אוֹתוֹ בְּפִרְהֶסְיָא לְעוֹלָם וּבְרַמַּב"ם מְבִנְיָא שְׁאוּמְרִים לוֹ הַכְּבֵד וְשֵׁב בְּבִיתָהּ וְנִרְאָה מִדְּבָרֵי
הַכ"מ שְׁפִנוּנַת הַרְמַב"ם דְּאֵין מְנַדִּין בְּפִרְהֶסְיָא אֲבָל בְּצִינְעָה מְנַדִּין וְהֵינּוּ דְּאוּמְרִים לוֹ
הַכְּבֵד וְשֵׁב בְּבִיתָהּ שְׁזֵה מִקְרִי בְּצִינְעָה דְּאֵין מְפָרְשִׁין הַנִּידוּי אֲלֵא בְּהַעֲלָם וְנִרְאָה דְּדַחֲזִיק
לְפָרֵשׁ כֵּן מִשׁוּם דְּהֵכִי דִּיִּיק שְׁפִיר לִישְׁנָא דְּהַרְמַב"ם וְהָיִי סִיפָא הַפּוּכָא דְּרִישָׁא דְּקֶאֱמַר
בְּרִישָׁא דְּאֵין מְנַדִּין אוֹתוֹ בְּפִרְהֶסְיָא רַק דְּמַלְקִין וּמְנַדִּין בְּצִינְעָה אֲמַנָּם בַּשִּׁ"ע הַשְּׁמִיטָה הִיא
דְּאוּמְרִים לוֹ הַכְּבֵד וְשֵׁב בְּבִיתָהּ וְכַתְּבֵי דְּאֵין מְנַדִּין אוֹתוֹ בְּפִרְהֶסְיָא רַק דְּמַלְקִין אוֹתוֹ
בְּצִינְעָה וְא"כ לְכַאוּרָה אֵין הַסִּיפָא הַפּוּכָה דְּרִישָׁא וְגַם צָרִיף עֵיוֹן אֲמַאי לֹא הִעֲתִיק
דְּאוּמְרִים לוֹ הַכְּבֵד וְשֵׁב בְּבִיתָהּ וּמִסִּיפָא מִשְׁמַע אֲפִילוּ בְּצִינְעָה אֵין מְנַדִּין אוֹתוֹ רַק דְּמַלְקִין
אוֹתוֹ לְכֵן נִרְאָה לִי דְּהַרְבַּ ב"י חֲזַר בּוֹ מִמ"ש בַּכ"מ דְּהָיִי קִשְׁיָא לִי לְפִימ"ש בַּכ"מ לְדַעַת
הַרְמַב"ן מִשְׁמַע דְּעַבְדִּינָן לִי תְּרַנּוּיָהוּ דְּמַלְקִין אוֹתוֹ בְּצִינְעָה וּמְנַדִּין אוֹתוֹ בְּצִינְעָה וְהִיא
מֵהִי תִיתִי וּמִנ"ל הִיא דְּעַבְדִּינָן לִי תְּרַנּוּיָהוּ נִידוּי וּמַלְקוֹת וְאֵי מִשׁוּם דְּבִירוּשְׁלָמִי בְּהוֹרִיזוֹת
קֶאֱמַר דְּנִשְׂיָא מַלְקִין אוֹתוֹ בַּב"ד שֶׁל ג' וּבִירוּשְׁלָמִי דְּאֵלוּ מְגַלְחִין קֶאֱמַר דְּזָקֵן שְׁאֵירַע בּוֹ
דְּבָר אֵין מוֹרִידִין אוֹתוֹ מְגַדְּוֹלְתוֹ אֲלֵא אוּמְרִים לוֹ הַכְּבֵד וְשֵׁב בְּבִיתָהּ וְכֵן הוּא בְּגִמְרָא
דְּאוּמְרִים לוֹ הַכְּבֵד וְשֵׁב בְּבִיתָהּ דִּילְמָא דְּמְנַדִּין אוֹתוֹ בְּמַקּוֹם שְׁאֵינוֹ חֲטִיב מַלְקוֹת שֶׁל תוֹרָה
וּבִירוּשְׁלָמִי בְּהוֹרִיזוֹת מְבִנְיָא דְּמִינֵי בְּמַקּוֹם שְׁחֲטִיב מַלְקוֹת שֶׁל תוֹרָה וְעוֹד דְּקִשְׁיָא דְּהָרֵי
בִירוּשְׁלָמִי בַּמ"ק קֶאֱמַר ר' יַעֲקֹב בַּר אֲבִיבִי בְּשֵׁם רַב שְׁשֵׁת נִמְנוּ בְּאֲנָשָׁא שְׁלֹא לְנִדוּת זָקֵן
קֶאֱמַר סְתָמָא דְּמִשְׁמַע דְּאֲפִילוּ בְּצִינְעָה אֵין מְנַדִּין וְאִיתְּמַר עֲלֵה אֲתִיָּא כִּי הִיא דְּאֶמַר ר'
שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם ר' אֲבָנָה זָקֵן שְׁאֵירַע בּוֹ דְּבָר אֵין מוֹרִידִין אוֹתוֹ מְגַדְּוֹלְתוֹ אֲלֵא אוּמְרִים לוֹ
הַכְּבֵד וְשֵׁב בְּבִיתָהּ דְּמִשְׁמַע דְּגַם הַכְּבֵד וְשֵׁב בְּבִיתָהּ אֵינוֹ נִידוּי שֶׁל צִינְעָה וְלָכֵן חֲזַר בּוֹ
בַּשִּׁ"ע וְס"ל דְּאֵף בְּצִינְעָה אֵין מְנַדִּין אוֹתוֹ וְלִשׁוֹן דְּהַכְּבֵד וְשֵׁב בְּבִיתָהּ לְעַנְיַן הַמִּינּוּ וְהַשִּׁירוֹת

שְׁלוֹ וְהָא דְאָמַר ר"ל אִין מְנַדִּין אוֹתוֹ בְּפִרְהָסְיָא לְעוֹלָם לָאוּ לְמִידָק מִינְיָ דְבְצִינְעָה מְנַדִּין אוֹתוֹ רַק אֲדַרְבָּה דכ"ש דְבְצִינְעָה אִין מְנַדִּין וְהָכִי דִּינִיק תְּלַמוּדָא דר"ל ס"ל דְבְפִרְהָסְיָא אִין מְנַדִּין אוֹתוֹ לְעוֹלָם וּא"כ מְמִילָא אִין מְנַדִּין אוֹתוֹ כְּלָל דְכִינּוּ דְאִין מְנַדִּין אוֹתוֹ בְּפִרְהָסְיָא כ"ש דְאִין מְנַדִּין אוֹתוֹ בְצִינְעָה דְהָרִי גַם רַב אֲנִיא מוֹדָה דאב"ד שְׁפָרַח אִין מְנַדִּין אוֹתוֹ רַק דס"ל כְּשִׁפְרַח פְּעַם שְׁנִית מְוַכְרַחִין לְנִדּוּת אוֹתוֹ מְפָנִי חִילּוּל הַשֵּׁם וְזֶה דְוּוּקָא אִילּוּ הָיָה מְנַדִּין אוֹתוֹ בְּפִרְהָסְיָא הָיָה תִּיקוּן לְחִילּוּל הַשֵּׁם אָבָל פִּינּוּ דְבָלְאוּ הָכִי אִין מְנַדִּין אוֹתוֹ בְּפִרְהָסְיָא מְמִילָא אִין פֶּאן תִּיקוּן לְחִילּוּל הַשֵּׁם א"כ וְנִדְאִי דְאִין מְנַדִּין אוֹתוֹ בְצִינְעָה אַחַר תְּקֻנּוֹת אֲנִישָׁא וּבְזָה ג"כ נְתִיבָא מַה שְׁלֵא הִבִּיא הַש"ע הַפְּכָד וְשָׁב בְּבִיתָהּ מִשּׁוּם דְלֹא הִבִּיא הַדִּין דְאִין מוֹרִידִין אוֹתוֹ מְגֻדּוּלְתוֹ וְאוּלַי ס"ל דְלֹא שְׁיִיף זֶה בְּזַמְנֵינוּ וְרִאִיתִי לְהַמְל"מ דְמַחְמַת קוֹשְׁיָא דְעַקְבָּיָא גְדַחַק לומר דְוּוּקָא מִשּׁוּם שְׁאָר חֲטָאִים אִין מְנַדִּין אוֹתוֹ אָבָל בְּבִיזָה תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים מְנַדִּין דְמֵאִי חֲזִית דְחִינְשׁ לְכָבוֹד זְקַן הַמְבֹזֶה נִיחּוּשׁ לְכָבוֹד זְקַן הַמְתַּבְּזֶה וְדְכָרְיוֹ תְּמוּהִין כְּלַפִּי לִינְיָא יִצְיָא בְּאַרְעָא דְוּוּדְאִי שְׁאָר חֲטָאִים חֲמִירֵי טְפִי דְהָרִי בְשְׁאָר חֲטָאִים אֲפִילוּ נִידוּהוּ קֶטַן מְגֻדּוּתָהּ לְכָל הָעוֹלָם וּבְגִידוּי מַחְמַת כְּבוֹד מְגֻדּוּתָהּ לְתַלְמוּדֵי אִינוּ מְגֻדּוּתָהּ לְרַב וּבָלְאוּ הָכִי כְּתַב הַמְל"מ דְהַרְמַב"ם לָא ס"ל לְחַלְק וּלְקַמֵּן אָבִיא רֵאִי דְגַם הָרִי"ף לָא ס"ל חִילּוּק זֶה וּמֵאִי דְקֻשְׁיָא מְהָא דְעַקְבָּיָא וּלְפַמ"ש גִּסְתֵּר גַּם תִּירוּץ הַכ"מ דְתִירוּץ דְבְצִינְעָה נִידוּהוּ וּלְפַמ"ש גַּם בְצִינְעָה אִין מְנַדִּין אֲמַנָם הַיּוֹתֵר נְכוּן מַה שְׁתִּירוּץ קָרְבֵן הַעֲדָה דְבְאֲנִישָׁא הַתְּקִינּוּ דְאִין מְנַדִּין זְקַן וְעַקְבָּיָא הִי קוֹנְדֵם תְּקֻנּוֹת אֲנִישָׁא וְאִף דר"ל קָרָא קִדְרֵשׁ וְכִשְׁלַת הַיּוֹם הִינּוּ דְאִין מְנַדִּין בְּפִרְהָסְיָא וּבְאֲנִישָׁא הַתְּקִינּוּ דְאִף בְצִינְעָה אִין מְנַדִּין בְּפַעַם רֵאשׁוֹן רַק אוֹמְרִים לוֹ הַפְּכָד וְשָׁב בְּבִיתָהּ וְאִם כֵּן קָם לִי תִירוּץ הַב"י.

אֲמַנָם אַחַר תְּקֻנּוֹת אֲנִישָׁא כָּל שְׁאִין מְנַדִּין אוֹתוֹ בְּפִרְהָסְיָא כ"ש שְׁאִין מְנַדִּין אוֹתוֹ בְצִינְעָה וּכְמ"ש לְמַעְלָה וּבְמַה שְׁכַתְּבָתִי נְתִיבָא הִירוּשְׁלַמִי דְרַחֲב"א אָמַר לר' ירְמִי' שְׁמַעְתִּי שְׁאִין מְנַדִּין זְקַן וְלֹא אָמַר לִי דְבְאֲנִישָׁא הַתְּקִינּוּ וּלְכַף הָיָה ס"ד דְמִדִּינָא אִין מְנַדִּין וּלְכַף הָיָה קוֹשְׁיָא לִי שְׁפִיר מְהָא דְעַקְבָּיָא אָבָל אֲלִיבָא דְאָמַת שְׁלֵא לְנִדּוּת זְקַן מְמִילָא לָא קוֹשָׁה מִיַּדִּי מְהָא דְעַקְבָּיָא וּכְמַש"ל וְדוּק.

וְהִנֵּה לְפִי מַה שְׁבִאֲרֵנוּ דְתְּקֻנּוֹת אֲנִישָׁא הִי דְאִין מְנַדִּין זְקַן כְּלָל וּבִיאֲרֵנוּ שְׁכֵן דַּעַת הַרְמַב"ם נִרְאֶה לְפַעַנ"ד הַדְּבָר בְּרוּר דְאָפִי בְּדִיעֵבַד אִין הַנִּידוּי כְּלוּם דְהָיָה נִידוּי שְׁלֵא פִדִין דְהָרִי אָמְרוּ לְנִדּוּת בְּשָׁבִיל כְּבוֹד חֲכָם וְהֵם אָמְרוּ שְׁלֵא לְנִדּוּת זְקַן נְעַקְרִי לְתַקְנָה רֵאשׁוּנָה וּא"כ מְמִילָא הָיָה נִידוּי שְׁלֵא פִדִין וְאִף דְהָרֵא"ש ח"א ש"מ כְּתַב דְהָא דְאִין מְנַדִּין זְקַן וּפִרְהָסְיָא הִינּוּ לְכַתְּחִילָה אָבָל בְּדִיעֵבַד הָיָה נִידוּי הִינּוּ לְפִי מַה שְׁהָבִין הַמַּעַכ"ת בְּדַעַת הַרְמַב"ם דְוּוּקָא בְּפִרְהָסְיָא אִין מְנַדִּין הָא בְצִינְעָה מְנַדִּין וְנִדְאִי בְּדַעַבַד הָיָה נִידוּי אָבָל לְפִי מַה שְׁבִאֲרֵנוּ דְבְאָמַת אֲפִילוּ אִין מְנַדִּין מִתְּקֻנּוֹת אֲנִישָׁא א"כ מְמִילָא אֲפִילוּ בְּדִיעֵבַד לָא הָיָה נִידוּי וְרֵאזִיָה לְדְבָרֵינוּ מִהִירוּשְׁלַמִי כְּמַש"ל.

וְרֵאזִיָה לְדְבָרֵינוּ מִהִירוּשְׁלַמִי מְעוּבָדָא דר' ירְמִי' וְר' יַעֲקֹב דְקָאָמַר דְחֲשׁוֹן אִילוּן עַל אִילוּן וְצָרְכִין מְשַׁתְּרִינּוּ אִילוּן עַל אִילוּן וּא"כ תְּקוּשָׁה לְדְבָרֵי ר' ירְמִי' הָיָה ר' יַעֲקֹב חֲטִיב נִידוּי אִף דְהַקְשׁוּ לוֹ מְהָא דְאִין מְנַדִּין זְקַן לְכַד הַתְּשׁוּבָה שְׁהַשִּׁיב מְדַעַקְבָּיָא ת"ל דְאִף דְאִין מְנַדִּין זְקַן מְכָל מְקוּם בְּדִיעֵבַד הָיָה נִידוּי וּא"כ הִי נִידוּי פִדִין וּא"כ אֲמֵאִי חָשׁ לְנִידוּי דר' יַעֲקֹב נְהָרִי הַב"י בְּסִי' ש"ל דְ כְּתַב בְּשֵׁם הַקְּוֹנְטְרִיסִין דְאִם נִידוּי רֵאשׁוֹן הִי פִדִין נִידוּי הַשְּׁנִי

אפילו מתלמוד חכם אינו פלום רק דצריה לנהוג נזיפה לנפש' לכבודו וא"כ אמאי חש ר' ירמיה לנדידי של ר' יעקב אלא על פרתה דאף בדיעבד אינו נדידי לכה חש ר' ירמיה לנדידי של יעקב דשמא אין מנדין זמן ואף דר' ירמיה ג"כ זמן הוי אפתי פיון שניידה לר' יעקב שלא פדין ונדאי דזקן יכול לומר אדרבה לזקן שניידה אותו פוענבדא דר"ל וקא דר' יעקב חש לנדידי של ר' ירמיה מישוב דלא הוי שמייע תקנות חכ' אןשא פדכתיבנא והוי קשיא להו קא דעקביא והי' הלכה זו רופפת בינדם ולכה חשש שמא קא דאין מנדין זמן לאו דהלקתא הוא ולכה חשש לנדידי של ר' ירמיה וזה ברור זכינו לדין שאם נדידי לזקן אפילו בדיעבד לא הוי נדידי ודברי הירושלמי יתבאר עוד לקמן: ועוד נ"ל לבאר מטעם אחר דאפילו בדיעבד אינו נדידי אמנם נראה מלשון הרמב"ם דאם אי אפשר מלהשמט מנדין אותו ונראה מלשון הרמב"ם שפירש הוה דבמערכא מימנו אנגידיא קצת כפירש"י אמנם דעת הרי"ף פ"א בפסחים קא דבמערכא מימנו אנגידיא ו"ל פירוש מתקבצין אצל הרב להלקותו ואין מלקין אותו עד שיספיימו פולן להלקותו ולא מימנו אשמתא דאין משמתין אלא על דבר חמור ובדבר חמור אין חולקין פבוד לרב אלא משמתין אותו מיד עכ"ל וצריה לומר לדעת הרי"ף קא דאמרינו בע"ק קא דרב פפא תיתי לי דלא שמתין וכו' וקאמר וכי סייב צורבא מרבנו שמתין אותו שמתא היכא עבד פי קא דבמערכא וצריה לומר דהכא קאמר דלא שמתין לצורבא מרבנו דבדבר קל אין משמתין ובדבר חמור הוי משמתין בלא דעתו ודו"ק.

ונראה דהרי"ף פליג עם הרמב"ם בתרתי קדא דהרמב"ם ס"ל דאם אי אפשר להשמט משמתין אותו אף בדבר קל ודרי"ף ס"ל דאין משמתין אותו בדבר קל ומשמע דמזולזל בדברי סופרים כמו י"ט שני מקרי דבר קל לדעת הרי"ף ועוד דנראה מלשון הרמב"ם דאף בדבר חמור נשמטין מלשמתין ומדברי הרי"ף משמע דמשמתין אותו מיד.

והנס מדברי הרי"ף מוכח ג"כ אף בחכם שבינה חכם אין משמתין אותו דלא כמלמ"ל דאי בדבריו תקשה האיך אמרינו דלא מימנו אשמתא קא משפחת לה דצריכין למימנו אשמתא לכבוד הרב ובכבוד הרב לא שייך לומר דלא צריכי' למימני משום דמשמתין אותו מיד ואין צריכין להסקמת הרב משום דאין חולקין פבוד לרב דהרי בהדיא אמרינו במ"ק גבי מנודה לתלמוד אינו מנודה לרב דדווקא במילי דשמאי אמרינו אין חולקין פבוד לרב משא"כ במנודה לכבוד חכם ועיין בפר"ח סי' תצ"ו לש"ע א"חשם מבואר ג"כ פנ"ל.

ואגב ראיתי להפר"ח בסי' תצ"ו שהאריך להשיג על הר"ן שחילק בין דבר שעיקרו דבר תורה שמפין מרדות לדבר שעיקרו מדברי סופרים שמנדין ופירש בדעת הרמב"ם דכל מקום שאמרו חכמים חייב נדידי ה"ה דיכולין להלקותו מרדות וכן בכ"מ שאמרו חכמים שחייב מרדות יכולי' לנדותו עכ"ל.

אמנם לא נתן טעם לדבר. ולפענ"ד מה שפירש בדעת הרמב"ם יפה פיון דהרמב"ם אזיל לשיטתו דס"ל דמרדות אין לו קצבה ומפין אותו עד שתצא נפשו כמ"ש הפר"ח סי' תע"א ולכן פשוט פיון דרשות בינדם להפכותו הפאות שאין לו קצבה כ"ש דרשות בינדם לשמתו דהרי חומרא דשמתא אמרינו בגמ' מאי שמתא שם מיתה ודרי בכתובות פרוק אלו נערות קאמר רב אשי ולא שאני לה בין הפאה שיש לו קצבה להפאה שאין לו קצבה

משמע שם דהפאה שאין לו קצפה חמיר ממיתה וכינן דס"ל דיכולין להפוחו בלי קצפה עד שתצא נפשו ממילא דיכולין לנדותו והא דאמרינן דבמערכא מןנו אנגידא ולא מןנו אשמתא דהיננו דבאמת אין מוכרחי להפוחו עד שתצא נפשו רק כפי ראות עיניהם יכולין למעט או להרבות וא"כ יש נגידא דקיל ממיתה ובמערכא מןנו אנגידא דקיל ממיתה ועיין ברמב"ם פ' כ"ו מה' סנהדרין דנראה פדעת הפר"ח וכדומה דאשתמיט זה להרב מוהרי"ט בתשובה שהאריך לענין מצער שלוחא דרבנן גם להרב ב"י פריש סי' של"ד אשתמיט דברי הרמב"ם פ"א מה' טוען ונטען ועי' בפר"ח סי' תע"א שכתב דאשתמיט להריב"ש דברי הרמב"ם כמזומה דאשתמיט לי' דברי הרמב"ן במגן המצות ודברי התשב"ץ ח"ב סי' נ"א שכתבו דבספרי הרמב"ם ליתא הנוסחא עד שתצא נפשו אמנם הר"ן לשיטתו דס"ל דמפוח מרדות קל ממלקות של תורה וא"כ ממילא שאין לנדות במקום דחייב מרדות דנידוי חמיר.

אמנם לפי מה שפירשתי בדעת הרמב"ם ממילא נתיישבו ההשגות שהשיג הפר"ח על הר"ן דהרי הפר"ח גופו בס' תע"א הביא דברי הר"ן דמודה דכל שהיא על עבירה נמשכת מפיו אותו עד שתצא נפשו לקיים דברי חכמים וא"כ ממילא דכ"ש דיכולין לנדותו כמ"ש לעיל בדעת הרמב"ם וא"כ ממילא לא קשה בההיא דעירובין וכבר הארכתי בזה במקום אחר וכן נראה מלשון רש"י שם ומלשון הרא"ש במ"ק גבי עובדא דנטר פרדיסא פסקי תוס' פ"ק אלו מגלחין אמנם מה שהשיג הפר"ח על הר"ן מהני חד בקיאות מהא דשפת דרב עמרם חסדא מנגיד למאן דזרע פשותא בכרמא ודפ"ק דקידושין דרב חנא ורבנן דאמרי תא ונשמת' נראה ברור דאשתמיט לי' דברי התוס' במקומו בשפת שכתבו דנודאי רב עמרם עודה דהלכה כר"י בח"ל דכשותא מן מין ירק רק דמנגיד להו שאינו בני תורה: נחזור לענינינו דלא מיבעיא שאין מנדין חכם פלל אפילו בצנינעא כמו שהוכחתי למעלה אלא אפילו צורבא מרבנן אין מנדין לכבוד חכם לדעת הרי"ף ועוד בה שלישי' הרי גם הרמב"ם פ"ב חכם יכול לנדות לעם הארץ משמע דנוקא לע"ה קל וחומר לתלמוד שמנדה לכבוד הרב שכתב הריב"ש שדינו פתלמיד שנידה לכבוד עצמו דפשיטא שאין יכול לנדות רק לעם הארץ.

ואף דבכ"מ חולק דדנוקא חכם שנידה לכבוד עצמו אין יכול לנדות רק לע"ה משא"כ הב"ד יכול לנדות אף הת"ח והביא ראיה מהא דעקבא מ"מ נראה שבב"י חזר בו במקצת וכתב דדנוקא בהפקיר חכם גדול בחכמה וביראת חטא דכע"ה חשיב גבי'.

או בגדול הדור דכרבו חשיב. והרמב"ם מייירי בחכם פל דהוא שאין יכול לנדות לחכם פמוהו רק לע"ה והביא ראיה דמנדין בשביל גדול הדור דכתבו דכרבו חשיב והביא ראיה מהא דעקבא הרי מבואר דאין מחלק בין ב"ד לחכם עצמו וראיתי להמבי"ט ח"א סי' שי"ו שכתב דהא דאין מנדין אלא לע"ה היינו דלכתחילה אין מנדין אותו ב"ד ואפילו החכם העלוב אבל אם נידוהו הוי נידוי.

נחזור לענינינו דאף למה שחילק הב"י בין ב"ד לחכם פבר פתבתי דאין להם דין ב"ד רק דין תלמוד שנידה לכבוד רבו שיש לו דין תלמוד שנידה לכבודו. ובזה גם המבי"ט הסכים שם דמנדה לכבוד רבו בעינן שיהיה ראוי לנדות לכבודו ובזה פולה עלמא מודה ולית דין ולית דיין שאם המשיג גדול מהמנדה שאין בנידיים ממש.

וכמ"ש התשב"ץ מאלו הראיות שתלמיד שנדה לכבודו אפילו דיעבד אין נידוי נידוי וכן יש להוכיח מלשון הריב"ש בסי' ס"א שכתב אף שחולק על התשב"ץ בזה וס"ל בש"ס אמרו סתם מנודה לתלמיד פל תלמיד במשמע מ"מ יש להוכיח ממש בסי' ס"א דאין מנדין רק דווקא לכבוד הרב דמחייבין הב"ד לנדות ולהעניש לפי גדר התלמיד וחקמתו ומייתי ראיה מעובדא דהאי טבא דאתפקור ברב טובי וכבר פתבתי למעלה ליישב קושיות המל"מ.

אמנם לכאורה עדיפא הו"ל להקשות דהאיד פתב הריב"ש דמחייבין הב"ד לנדות דהרי הריב"ש מיירי שם בתלמידו ולא בחכם כמבואר שם בכל התשובה וא"כ תיקשו הרי הריב"ש ס"ל דאין ב"ד מחייבין לנדות לכבוד תלמיד.

והיא נראה לפרש פוננת הריב"ש על הפלל ולא על הפרט דעכ"פ מחייבים להעניש ולפעמים רשאים אף לנדות כפי ערך חקמת התלמיד ובזה מיושב ג"כ קושיות המל"מ ל אמנם לדעתנו זה אינו דווקא רב טובי בר מתנה ת"ח גמור הנה ויהי ב"ד מחייבים לנדותו לכבודו כמבואר ברמב"ם פ' ט"ו מהל' סנהדרין ואף שהרמב"ם סיים שם שהרי בינה את הזקן ובפרק ז' מהל' ת"ת פתב דזקן היינו מופלג בחכמה מ"מ בנודאי גם רב טובי בר מתנה הי' מופלג בחכמה.

ומ"ש הריב"ש דאין הב"ד מחייבין לנדות לכבוד תלמיד היינו תלמיד גמור ולא תלמיד חכם ופליג על התשב"ץ וס"ל דגם סתם תלמיד יכול לנדות לע"ה לכבודו ומחונקתא כדשנינו מעיקרא על קושיות המל"מ אמנם עכ"פ למדנו מדברי ריב"ש דפסק דהא דב"ד מחייבין לנדות דווקא לכבוד הרב אבל לא לכבוד התלמיד וע"כ דנפקא לי' מלישנא דגמרא מנדין לכבוד הרב דרב שנינו אבל לא תלמיד או בע"ה לגבי דת"ח פעובדא דהאי טבא דאתפקור ברב טובי אף אנו נימא דרב שנינו אבל לא חכם פמותו או אפילו גדול ממנו קצת פל שאינו בגדר רב אפילו אינו מובהק שאין המבייש ראוי ללמוד מהמתבייש שאינו מחייב נידוי פלל ובזה מיושב מה שלא הביא הריב"ש סי' ס"א ראיה דמחייבין לנדות לכבוד ת"ח מהא דמנדין לכבוד הרב משום דמשם אין ראוי דא"ל דווקא לכבוד הרב שהוא רב מובהק לכך מביא ראוי מההוא טבא אעפ"י שאינו רבו מובהק פינון שהוא מופלג בתורה ובחכמה וראוי ללמוד הימנו מחייב ב"ד לנדות וכן נראה מלשון הרמב"ם דלא מיירי מחכם שבינה את החכם שהרי פתב שמנדין אותו ברבים ובפ"ז פתב שאין מנדין לחכם ברבים וכבר פתבתי לעיל דליתא לחילוק של המל"מ ל גם לפענ"ד לענין ליטרא דדהב אין חכם שבינה חכם אחר מחייב ליתן וכינון שלא מצינו בשום עקום שמנדין חכם על פבוד חכם אחר ממילא הוי נידוי שלא פדין וכבר פתבתי שאין בינדם לעשות שלא מן הדין למגדר מלתא פינון שאינו מבני עירם ואינם ב"ד שלו וגם דבמגדר מלתא פעינון המחום עליהם או אין בדרו פמותו ועיין בב"ח ודרישה בח"מ סי' ב' ובפרט דלא שייך מגדר מלתא נגד גאון פמותו כבעל השגות ואולי גדול מהם.

ואין להביא ראיה מהירושלמי מעובדא דר' ירמיה ור' יעקב מלבד פי לפי פירוש הקרבן עדה שר' יעקב נידה לר' ירמיה אין ראיה אמנם לפי מה שפי' הב"י והמל"מ ל' דר' ירמיה נידה תחילה לר' יעקב אפתי אין ראיה דנראה דר' ירמיה הי' בטבר' ראש וממונה לב"ד שהומחהו רבים עליהם אנשי טבר' והוי מנודה לב"ד שבעירו שהיא כפי' להם מדע דר'

יעקב שלח לו עדיין לא שב ר' ירמיה מרעתו פי' קרבן העדה שהי' דרכו לגבות מס מן החכמים וגם ממה ששלח לר' יעקב לגבות ממנו מנרתא דכספא משמע דר' ירמיה הי' ממנה על הציבור וא"כ אין ראיה פלל מירושלימי דהב"ד שבעיר יכולין לנדות לחכם שהוא פפיה להם (ובפרט לפענ"ד ברור אפילו פשה' חגיב ר' יעקב לעגן המגודה) והא דר' יעקב נידה לר' ירמיה פבר פתבתי למעלה וכיון שלא מצינו בשום עקום שיכולין לנדות לחכם מפני פבוד חכם אחר מעילא הדבר ברור פדכתבנא דאין לנדות לחכם פלל אם לא בינה עכ"פ לגדול עמנו שראוי ללמוד ממנו ואם נידהו הוי נידוי שלא פדין מפל הני טעמי דכתבנא נראה ברור דאין בחרם ממש והוא פחרמו של ים: שאלה י באחד שפכר חמצו בערב פסח לערל והעפוי"ם לא קיבל השטר מכירה עד אחר חצות ונתינת מעות הדרויף הי' קודם חצות והגיד המוכר לעפוי"ם בשעת נתינת הכסף בפה מלא הרי מעתה הפל שלך וכן העפוי"ם הקונה חזק דבריו ואמר מעתה הפל שלי רק השטר לא קבל אחר חצות מהו דינו: תשובה צריף אני לבאר בתחלה דין קניית קרקע עפוי"ם מישראל.

והנה בבבא בתרא דף נ"ד אמרו נכסי עפוי"ם הרי הם פמדבר דכותי פי מטי זוי לידן' אסתלק לי וישראל לא קני אלא בשטר. ופירוש הרשב"ם דהא דעפוי"ם מסתלק בכסף שהרי פל קנינו בכסף ומשקיבל הכסף הוי לדידן' מכירה גמורה שאין יכולין לחזור זה מזה וישראל לא קני עד דמטי שטרא לידו דאפילו מישראל חבירו לא קנה עד שיכתוב לו שטר ק"ו מכותי דסתם כותי אנס הוא ואין בדעתו להקנות בלא שטר עכ"ל.

ומבואר מלשון רשב"ם דאף בישראל הקונה מכותי לא בעינן דליקנא בשטרא זולת במקום שפותבין שטר. וגם משמע דאף במקום שפותבין שטר היינו ישראל מישראל וק"ו ישראל מעפוי"ם אבל עפוי"ם מישראל י"ל דלא בעי שטרא אף במקום שפותבין פן פראה מדקדוק לשונו שהרי עיקר הטעם דבעינן שטר דלא סמכא דעתן' דלוקח עד דמטי שטרא לידן' כמ"ש רש"י בקידושין.

וא"כ י"ל דווקא ישראל הלוקח הוא דלא סמכא דעתן' ק"ו בקונה מעפוי"ם אנס אבל עפוי"ם הלוקח דודאי סמכא דעתן' דהרי סתם עפוי"ם אפילו אנס הוי קל וחומר היכא דדינא קאמר דסמכא דעתיה וכפ' רשב"ם פי' הר"ן בקידושין וכ"כ הב"י בשם ר' ירוחם.

אמכם הרב המגיד פרק א' מהל' זכי' בשם הראב"ד והרשב"א כ' דאף במקום שאין פותבין שטר אפילו הכי לא קני ישראל מעפוי"ם עד דמטא שטרא לידן' משום דהעפוי"ם אנס הוא אמנם אף לפי דבריהם לפענ"ד ברור דאף לדידהו דווקא ישראל מעפוי"ם אבל עפוי"ם מישראל נודאי קונה ולא מצאנו בשום א' מהפוסקי' שיכתוב דעפוי"ם מישראל לא קנה אלא בשטרא.

ואדרבה דעת ר"ת ור"י בקידושין וב"ב ובכורות דאין לעפוי"ם קנין שטר פלל והמענין בקידושין בלשון התוס' יראה דהוא דעת רשב"ם פאן. ועוד אני אומר אף אם נימא דבמקום שפותבין שטר אף העפוי"ם אינו קונה אלא בשטר מ"מ פיון דלדעת התוס' אין לעפוי"ם קנין שטר פלל א"כ אף אם נימא דאעפ"כ אינו קונה עד שיבא השטר לידו דלא גרע משטר ראי' מ"מ הרי הר"ן פכת דבשטר שהוא לראנ' פתר דמטו לידן' קנו למפרע משעת נתינת הכסף וא"כ קני הקא ג"כ למפרע פללו של דבר לא מצינו בשום מקום

בגמרא ולא בחיבורי הראשונים שאין העפוי"ם קונה בכסף אלא בשטר ואדרבה מצינו להיפך בהדיא בדברי התוס' שאין לעפוי"ם קנין שטר כלל ואף אם נימא דאפתי לראי' בעי פבר פתבתי דא"כ חל הקנין למפרע אמנם מצאנו להרמב"ם שכתב פ"א מה' מכירה דאין העפוי"ם קונה כ"א בשטר ובאמת לא מצאנו לו חבר: והה"מ פתב שהוציא זה ממימרא דר' נחמן דעפוי"ם אין לו חזקה ופירשו הרמב"ם דגם לענין קנין מיירי ובאמת כל המפרשים ראשונים ואחרונים לא פירושו זהו זולת לענין ערעור שאין לו חזקה שלש שנים.

אמנם לענ"ד בנ"ד אף לשיטת הרמב"ם יש להקל. נאבאר תחלה דברי הרמב"ם הנה הפרישה פתב דהא דלא פירשו הרמב"ם על ענין ערעור משום דהרי קשיא לי דא"כ למה תלי ר' נחמן דין זה דקנין ישראל מעפוי"ם בדין קנין עפוי"ם מישראל והל"ל בקיצור ישראל הבא מחמת גוי אין לו חזקה אלא בשטר.

ועוד פי אינו דומה ממש דגוי מישראל צריך שטר מהמוכר לו וישראל מעפוי"ם לא סגי בשטר מעפוי"ם המוכר לו זולת בשטר מישראל ראשון לעפוי"ם מש"ה ס"ל דלענין קנין אמרו ומפני שזה דבר שאין לו טעם תלווהו בקנין עפוי"ם מישראל כמו שהגוי הקונה אינו קונה אלא בשטר מטעם שכתב הה"מ שפא יקח הקרקע בחזקה באלמות או ישליך הכסף לפניו פן הישראל הקונה ממנו אינו יכול לקנות אלא בשטר פי אין הגוי מקנה אלא במה שהוא קונה עכ"ל ודברים אלו לא נתחננו לפענ"ד חדא מה שהקשה דלמה תלי וכו' והול"ל בקצרה וכו' לא ידענא מאי.

קשיא ליה דהרי עיקר הטעם דישאל הבא מחמת עפוי"ם אין לו חזקה משום דעפוי"ם עצמו אין לו חזקה מחמת אלמותא ה"ה הישראל הבא מעפוי"ם הרי הוא כעפוי"ם מטעם זה בעצמו משום דעפוי"ם הראשון אין לו חזקה ומ"ש דלא דמי ממש עיין בט"ז ועוד דהרי אף לשיטתו מיירי בין בחזקה דקנין ובין בחזקה דשליש שני' והדבר מוכרח דהרי בה' טוען ונטען הביא הרמב"ם מימרא זו לענין חזקת ג' שנים וא"כ נימא לנפשי' דפשיטא קשיא דאין לשון אלא בשטר שנה דלענין קנין בעי שטר מעפוי"ם ולענין חזקה בעי שטר מלוקח ראשון גם מ"ש שאין הגוי מקנה אלא במה שהוא קונה הוא עלתא בלא טעמא ובאמת טובא יש לחלק ביניהם שהרי באמת מצד הדין גם העפוי"ם קונה בכסף זולת חכמים חששו דשפא יחזיק באלמות וא"כ לענין אם הישראל קנה מעפוי"ם אמאי לא יקנה הישראל ומלבד כל הנ"ל קשיא לי דאפתי לא הזכיר בשום מקום דעפוי"ם אינו קונה בכסף ואף אם נימא דדקדקו בלשון הרמב"ם דקאמר עם נתינת הכסף דמשמע בכסף לחוד לא קנה מ"מ גם על הרמב"ם תקשה מנ"ל דהרי בגמ' לא נזכר אלא חזקה ומ"ש בסמ"ע לפרש דברי הרמב"ם תמוהים ג"כ ובתחלה עשה ט"ס בדברי הה"מ וצ"ל ולא קנה וה"ה לא מקנה ולפענ"ד לדבריו תלי תניא בדלא תניא דהרי לא מקנה מפורש במקומו בדין שהרמב"ם עסיק דנקסי עפוי"ם הרי הוא כמדבר ולא קנה אינו מפורש אפי' לענין חזקה זולת שלמדו מדף נ"ה כמש"ל וגם זה אינו מפורש שהרי כל המפורשים פירושו זהו לענין ערעור ומ"ש דסיפא דישאל הבא מחמת עפוי"ם לא מיירי רק לענין ערעור הוא תמוה גדולה לפרש פן בלשון הגמ' ועוד דהרי הרמב"ם פתבו פעמיים פעם א' בה' טוען ונטען לענין ערעור ופעם א' בה' מכירה לענין קנין והעתיקו בלשון הגמ'

וישראל הבא מחמת העפום וכו' גם מ"ש שהכ"מ נדחק בישובו לא ידעתי מה דוחק יש בו הלא דבריו ברורים שזכה מן ההפקר וכן כתבו הרשב"א והראב"ד כמו שהביאם הה"מ רק דהרמב"ם ס"ל דראשון קנה מן ההפקר וע"ש הוא שבחזקה קונה לא ידעתי אמאי הרי פל שאינו מקנה אינו קונה כמו פל שאינו קונה אינו מקנה וגם הטעם שנתן הוא דוחק מאוד ועיין בט"ז וגם ע"ש וכו' אין להקשות דאף דנאמר דלא קנה בחזקה וכו' אינו מבין כלל דהרי עיקר הטעם שאינו קונה בחזקה מטעם שפא יעשה חזקה בע"כ ודבריו צריף עיון אמנם לפענ"ד בחנם נתחבטו כל המפרשים בלשון הרמב"ם דמה שפירש מ"מרא דעפום אין לו חזקה לעננו קננו המעניין יראה שהרמב"ם פירש פל המירות האמורות למעלה ג"כ לעננו קננו וזו היא בתקנתא ולכך ס"ל דגם זו מייירי ג"כ בין לעננו קננו בין לעננו חזקה ומ"ש הה"מ שהעפום אינו קונה וה"ה שאינו מקנה אין הפונה דתלי זה בזה זולת פוננתו בפשוטו דבחזקת הבתים נתבאר במקומו שאינו מקנה וה"ה שאינו קונה נתבאר בפ"ק הנ"ל אבל אינו תולה זה בזה.

אמנם צ"ע לפי מה שפירשו לדעת הרמב"ם דעפום אינו קונה בכסף כלל מטעם שפא יתן כסף בע"כ א"כ כ"ש באם באמת תלוהו וזבין או נתן הכסף בע"כ ותקנה שזה חבירו שאינו קונה וא"כ קשיא דברי הרמב"ם פ"י מה' גזילה ואבידה דעפום בעל זרוע שאנס נכסי ישראל בעד חובו ואח"כ מכרה לישראל אין הפעלים יכולין להוציא מיד הלוקח וקשיא במה קני לה העפום הראשון ובאמת דברי הרמב"ם בלאו הכי תמוהים בפירוש הגמ' והה"מ פירוש סוגיות הגמרא לדעת הרמב"ם אבל לא נתן טעם במאי נקנה ללוקח ראשון ובאמת הריב"ש סי' ר"ל פ"א כל הסוגיא שקנה אותה באחד מדרכי הקניה: נחזור לענינינו והנה לדעת הכ"מ הטעם דאין העפום קונה כי אם בשטר משום דישאל אינו סומך דעתו פיון שהוא אלם שפא יחזור בו או המקח כי היכי שפתבו למעלה בשטר ראי' ומבואר בהדיא דכל שאח"כ לקח העפום השטר קונה למכרע וא"כ ממילא אין פאן חשש כלל.

אמנם אף לטעם שנתן הה"מ שפא יחזיק העפום בעל פרחו לכה תקינו דבעינו שטר מ"מ נלענ"ד להקל בצד אף אם ירצה לצאת כל הדיעות ונתפוס כל החומרות אפתי יש להקל פאן אף לדעת הרמב"ם דהרי הרמב"ם ס"ל דעפום קונה מטלטלין בכסף א"כ פבר קנה העפום גוף החמץ בכסף שהרי אמר בהדיא הרי הפל שלי מעתה אחר שנתן הכסף והרמב"ם פסק קני את ונחמור קנה מחצה ואע"ג שפתב בשטר שמקנה לו מטלטלין אג"ק היינו לצאת כל הדיעות דס"ל דלא קני בכסף ואנו אליבא דרמב"ם קיימינו וכיון שפן אע"ג דלא קני קרקע אפתי לא קבלו בתורת פקדון ואינו חייב באחריות ואף אם נתפוס עוד חומרא זו לדעת הרמב"ם דאף בעפום אלם צריף לבער והכא אם יאבד לא ישלם לו מלבד כי אינו ברור דאפשר הי' צריף לשלם בדיניהם.

ועוד הרי הא"ר כתב דהרמב"ם מודה ביחד לו בית אף שקיבל אחריות פדעת ר"ת ואף אם נתפוס חומרות המפורשים דהרמב"ם ס"ל פדעת רש"י אפתי לענ"ד יש להקל משום דנלענ"ד עיקר דלעננו דינא לא פליג הה"מ עם הכ"מ ואף לטעם הה"מ פדעת הרמב"ם נ"ל שכל שקיבל אח"כ השטר קני למכרע משום דלא שייף הגזירה שפא יחזיק בעל פרחו פיון דאינו קונה אלא אם פן קיבל שטר אבל מ"מ פיון שקיבל אח"כ שטר קונה

למפרע קל וחומר לעגנו חמץ דרבנן כל דהוא סגי כמ"ש האחרונים ונדאי דמודה הרב המגיד לדעת הרמב"ם דעל כל פנים אחר שהגיע השטר לידהעפוי"ם קנה למפרע מפל אלו הטעמים נראה לענ"ד להקל בנ"ד בדיעבד: שאלה יא שלקחו הרבה אנשים מישראל אחר הפסח שמרי' משפר שעבר עליו הפסח ממומר א' מחזיק השענק מהסקארב בבלי דעת להבין לחלק בין ישראל מומר לשאר אשר לא מבני עמינו הוא וחמצו בהם עיסות הרבה לצורך השבת והאנפי' לגדל מעשה האופה והי' הפסד גדול מאוד עכ"ל השאלה: ונ"ל השאלה איננה בק' נאבאר תחלה התירוצים שאמרו על הא דאמר שמואל כו' דאסרו גבינות הכותים מפני שמעמידין בקיבת נבילה והקשו התוס' אמאי לא קאמר בקיבת פשיטה משום בב"ח ותירצו בע"ז דף ל"ה דמשום בב"ח ליכא דצונן בצונן הוא וליכא איסורא דאורייתא ואע"ג דאוקמי מוקים אינו אלא דרבנן ומעלתו נתקשה בדבריהם דאם פן גם מטעם קיבת נבילה לא היה לנו לאסור מספק פיון דגם מעמיד הוא דרבנן.

ותמיהני שנוטה מדרך הפשוט ודבריהם מבוארים ופשוטים מאוד דתכמינו עשו לדבר המעמיד פאלו הוא בעין ולא בטיל פיון דאוקמי מוקים הוי פאלו היא בעין ואנו דנין על המעמיד ולכך אם הוא דרבנן שרי אבל מדאורייתא פיון דבונדאי העמידו בשום דבר רק אין אנו יודעין אם באיסור או בהיתר ממילא מדאורייתא אסור גוף המעמיד ובטול אין לו לכך אסור ואין לומר פיון שעכשיו הוא רק איסור דרבנן הוי ספיקא דרבנן דכל שהספק באיסור עצמו ומצד אחר כגון מפת תערובת הוא דרבנן ועיין בסי' ס"ו בט"ז ופ"ד לעגנו דם ביצים ודו"ק.

ונה שפכתו דאוקמי מוקים הוי דרבנן היינו שאין פאן איסור בב"ח דאורייתא. שוב ראיתי בש"ג בשם ריא"ז שהדברים מוכיחים כמ"ש והריב"ן מיג"ש והרמב"ם וסייעתיהו תירצו דבב"ח לא שייך אוקמי מוקים חשיב פאלו הוא בעין משום דבטעמא תלי רחמנא וכיון דליכא טעמא והבשר מצד עצמו היתרא הוא והחלב ג"כ היתר ולא נתן הבשר טעם בחלב אין פאן בב"ח כלל וכולו היתר ומה בכך דהוי מעמיד פאלו הוא בעין אפתי היתרא הוא משא"כ בהעמידו בנבילה דכיון דחשוב פאלו הוא בעין הרי יש פאן איסור נבילה ומה שהקשה מעלתו על זה מש"ס דחולין יתבאר לקמן דלא ק"מ גם מה שהביא דר"ח חולק על סברא זו יתבאר לקמן דאינו מוכרח ומה שהקשה מעלתו על הא דמקשה גמרא מי אמר שמואל הכי דלשיטת התוס' וריא"ז ז"ל דחששא דקיבה הוא דרבנן ואין לאוסרו מספק תמהני מאוד דהא דרב חסדא אפרך וע"כ מתניתן בנבילה ממש קאמר ועוד דלישנא דשמואל שפרש מתני' דקיבת שחיתת עפוי"ם נבילה ליכא לפרושי מפני שנהא פאוכל נבילות רק רב חסדא מפרש לשנו' קמא דקתני של נבילה אסור ובזה הי' מקום ליישב קושיא קושיות התוס' בד"ה חדא ובד"ה ומי אמר שמואל ודוק אמנם בלא"ה כבר כתבתי דבלאו הכי אפרוק פרקא דרב חסדא: שוב עיינתי במפרשים ומצאתי לדודי הגאון תורת חיים שתיירץ פן על קושיות התוס' ושמתתי שכוננתי לדעתו הקדושה ומה שדימה קיבה דרבנן לעגנו מעמיד לביצת עוף בחלב תמהתי דאמאי לא קשיא לי' מפל איסורי דרבנן דלכטלו מין במינו ברובא או לדעת הסוברים טעם פעיקר באינו מינו דרבנן דלכטלי ברובא אמנם באמת דאינו עגנו לביצה שלא עשו אותו כבשר כלל ואין פאן בשר בחלב אבל דבר שכבר חל עליו בפ"ע איסור דרבנן ממילא צריך בטול כל חד פדינו ומה שהקשה רומעכ"ת על הפר"ח דאפילו אם אמרינו

נ"נ באיסור דרבנן מ"מ במעמיד גמרא ערוכה דלא אמרינן נ"נ בדרבנן ממ"ש התוס' לעיל לא ירדתי לסוף דעתו דהתם האיסור הראשון נעשה ע"י העמדת משא"כ פאן שאיסור ראשון נעשה ע"י כבישה ודו"ק.

כאשר יתבאר לקמן: עוד הקשה רומעכ"ת על המרדכי דמאי מהני זה וזה גורם פיון דמעמיד אוסר במשהו כמ"ש המ"א דאיסור משהו לא מהכי זה וזה גורם לא ידעתי ענין לו דמאי ענינו לכאן דונדאי באיסור האוסר מצד עצמו במשהו מה בכך דזה וזה גורם אפתי איפא איסור משהו או משום חומר איסור אבל הכא עיקר הטעם דאוסר במשהו היינו מטעם דהוא מעמיד וכל שהאיסור לבד אינו יכול להעמיד ממילא אין פאן מעמיד ואינו אוסר ובהו אפילו המ"א מודה אמנם זה פמה שנים שנתקשתי בדברי מג"א שם דנראה דאזיל בשיטת רש"י דאיבעיא דרמב"ם הוא לענין זה וזה גורם אבל העיקר כמ"ש זקני מוהרש"א ודברי הפ"י שם ברורים ואף דהט"ז סי' קמ"ב הסכים דזו"ג אוסר בע"ז היינו דנוקא בע"ז משום חומרא דע"ז ואף על זה השיג הנקודות הכסף ודברי הש"ך ברורים: גם מ"ש מעלתו דבדרבנן אין מעמיד אוסר יותר מס' ויחס סבא זו להפ"ח וכתב זו סבא מוכרחת דבלא"ה אין תירוץ לקושיא הש"ך על הט"ז מאוד נפלאתי על דבריך איך נטה מדרך הפשוט בכוננת הפר"ח דהלא כוננתו מבוארת דהקשה על הש"ך דמשמע מינן אף דכבישת בב"ח לענין חתיכה נ"נ כנפלה ט"ח לקדירה מ"מ לענין מעמיד לא הוי מעמיד ועל זה הקשה דכיון דאמרינן חנ"נ אף בדרבנן ממילא הוי מעמיד וכל דתיקון פעיון דאורייתא תקנו לכך כתב דבאיסור דרבנן לא אמרינן נ"נ וממילא לא הוי מעמיד כמו בבשר שהעמידו בו גבינה לדעת ריב"ן מגא"ש אמנם על קושיות הש"ך סי' פ"ז יש ליישב אף לדעת הטור ורמ"א דמשמע מדבריהם גבי פחל דאף באיסור דרבנן אמרינן בב"ח חנ"נ ואפ"ה לק"מ דהנה ידוע למעלתו מה שנתלקו האחרונים בכוננת הטור והמחבר בסי' ק"ה סעיף ז' שכתב דבשר בחלב הוי איסור מצד עצמו שהט"ז פירש דמירי בבשר שנגע בגבינה וכן כ' הש"ך בשם פמה אחרונים אמנם לבסוף כתב דאף בבשר בחלב שנגבלע בו הוי איסור מחמת עצמו ודברי הש"ך שם מגומגם וצריך עיון גדול אמנם העיקר כדעת הט"ז וכל האחרונים דכוננת הטור בשר בגבינה וראיה ברורה ממ"ש התוס' ואביו הרא"ש פרק נ"ה דף צ"ו ע"ב וז"ל לענין חתיכה שמקצתה בתוך הציר ואפילו יש שונן בבשר שבתוך הציר לא אמרינן שנעשה גבילה ומפעפע למעלה אפילו לשיטת ר"ת דס"ל בכל האיסור חנ"נ דלא אמרינן חנ"נ ואוסרין כל החתיכות אלא כשהאיסור יכול להתפשט עם הנאסר וליהן טעם בכל חתיכות כגון טיפת חלב שנפלה על חתיכה שטעם הטיפה מתפשט בכל החתיכה ונהי דאין לטיפה פח לאסור כל החתיכות אותה חתיכה שנאסרה מסייע לטיפה לאסרה אבל דם שאין לו פח למעלה לפעפע גם השונן הנאסר מפחו אין לו פח לפעפע למעלה הרי מבואר דלא אמרינן חנ"נ אא"כ משהו מהאיסור ההולך עמו הולך עמו הא אם אינו פולט כלל מגוף האיסור אף דהיתר פולט לא אמרינן נעשה גבילה ודברים אלו מבוארים דאף בב"ח הדין כן וכן מבואר בהדיא ברשב"א במ"ה בית ג' שער ג' בענין דגים ועופות שמתקן זה על זה וז"ל בקצרה דאף בב"ח כל שאין רוטב לערב ולהולך אנו רואין הבשר פאלו אינו פולט אלא ציר ורוטב של היתר עכ"ל וז"ב.

ולכאורה יש להקשות דלפ"ז מאי ראיה מיייתי התוס' והרא"ש לדעת ר' אפרים דלא אמרינן בשאר איסורין חתיכה נ"נ מיי"נ שנפל לבור דהתם מייירי בצונן ואין טעם בלוע יוצא כלל אמנם ברור דהתם פינון שנגאסר מחמת תערובת בעין לח בלח ונגלל הפל ממילא בכל.

טיפה היתר יש בו חלק איסור ועדיף מבלוע היתר הינצא מעורב עם בלוע איסור ועוד אפילו אם הנה היתר הראשון נאסר מבלוע איסור שנבלע בו פגון חלב שבלע מבשר ונתערב לח בלח בצונן אפתי אמרינן חנ"נ משום דנתערב בלח ונגלל בו הרי נתערב בתוכו חלב נבילה ואף שאין הבלוע יוצא ועדיף מאפשר לסוחטו אמנם יש חולקין בזה משא"כ בחתיכה שאין האיסור מצד תערובת בעין רק מצד כתיבת טעם כל שאין האיסור יוצא אין פאן רק נתינת טעם היתר ולפי"ז בקיבה שנקבשת בעורה והעמידו בה גבינה אף אם אמנם עד ששים שאוסרות מחמת תערובתה שייך לומר נעשה נבילה אמנם ביתר מששים שנתבטל הטעם והתערובת ואינו אוסרי' רק מטעם גרם העמדה שאינו טעם כלל כמ"ש התוס' ממילא לא שייך לומר נ"נ שאין בגרם ההעמדה תערובת איסור דאין הבלוע פועל כלום בהעמדה דהרי אין הבלוע יוצא כלל וכן מצאתי לכריתי ופלתי שאין הבלוע פועל בהעמדה כלל ובהעמדה אין איסור מצד בליעה כלל וכן מבואר בהרא"ש והרשב"א ליישב דעת ר"א דאין החומץ מחמץ לפי השבון ע"ש ודו"ק (או בנ"ט גמור ואולי ס"ל להטור דאפתי אינו קונה בעלמא).

ועוד יש ליישב דעת הטור דס"ל כר"ת דאינו אוסר רק בששים אמנם מה שהביא דעת הראב"ן בא"ח סי' תמ"ב דהנה הטור ר"ס הנ"ל הביא שני דיעות לענין פותח הבבלי דעת הרמב"ם וסייעתו דאסור מדאורייתא ודעת הרי"ף דאינו רק מדרבנן משום דהוי רק קיוהא ואינו טעם גמור ולר"א אף דאינו רק קיוהא מרבינן לי' מקל מחמצת ועיין פר"ח שהאריך בזה וברשב"א הביאו הב"י ס"ס קל"ד ורמ"א סי' תע"ב וכן דעת הראב"ד הביאו הרא"ש פרק בתרא דע"ז דהא דכותח אסור ולא בטיל משום דעיקרו כף ועכ"פ הדבר ברור מבואר בטור דכותח אינו טעם גמור רק קיוהא בעלמא ואפ"ה אסור להשהותו מדאורייתא בפסח מרבויו דכל מחמצת ולפי זה י"ל דהנה התוס' פתבו בחולין דף צ"ט דמעמיד יותר מששים יש בו טעם קיוהא בעלמא ולפ"ז מאן דאוסר בכותח מדאורייתא ה"ה במעמיד דעיקרו כף ויש בו קיוהא ואף דהטור הסכים לדעת אביו הרא"ש דגם בכותח ליכא רק איסור דרבנן מ"ע חשש בזה פינון דבלאו הכי יש פוסקים דמעמיד הוי כאלו איתא לאיסורא בעלמא בעיני' ואף שהוא דרבנן ובדרבנן ס"ל להטור דמותר להשהותו היינו בתערובות אבל מעמיד עשו אותו כאלו הוא בעיניא וממילא אסור להשהותו מדרבנן כמו חטה שנמצאת בתרנגולת בפסח שאסרו להשהותו פינון שנעשה התערובת תוך הפסח ואסור מדרבנן כ"ש דבר שהוא בעין בפסח מדרבנן ואף שבשאר איסורין מעמיד בטל בס' מ"מ בלא"ה בחמץ יש פוסקים דכותח וכיוצא בו אסור מדאורייתא וכמ"ש לקו' פסק לחומרא ומ"ש רומעכ"ת לענין השלכת הנאה לים המלח כבר כתב הר"ן בשם הראב"ד בע"ז דף: דבדבר שעיקרו כף לא מהני השלכת הנאה: ומ"ש מע"ל עוד דלשיטת ר"ת דאין מעמיד אוסר ביותר מס' מייירי בע"ז פחות מס' קשיא לי טובא דא"כ באמת למה לן טעמא דמעמיד ה"ל פינון דליכא ס' מדינא אסור וגם על מורי"ס הקשה אמאי לא אסרוהו פינון דליכא ס' ואם נימא דטעמא דמורי"ס כמבואר לקמן

דף ל"ח ע"ב דלעבורי ונהמא עבודי קשהתרתמי חדא דא"כ לא מקשה מגבינה אמורקייס דהתם לעבורי ונהמא עבודי משא"כ גבינה ועוד גוף הדבר צריה טעם מאי בכה דלעבורי ונהמא עבידי אפתי פיון דהוא פחות מס' הרי נותן טעם ואפתי אמאי לא יאסר בהנאה ובתרומת ריש פרק יו"ד מבואר דבצל בצתנה מותר אף בנ"ט דלעבורי ונהמא מותר אף בנ"ט דלעבורי ונהמא עבידי יתבאר לקמן אמנם לכאורה אף אם נימא דס"ל כר"י בן מג"ש אפתי יש לומר דיקפה דקדק ר"ת דביתר מס' לא חשיב טעם גמור דאל"כ אף בב"ח הי' לנו לאסור אלא ונדאי דליפא נ"ט רק דפעולתו ניקרת והוי ס"ד דדווקא במעמיד חשיב הפעולה ומשגי דמחמיץ גרע דהוי טעם גמור אמנם במרדכי מבואר להדיא דר"ת ס"ל דבין מעמיד אוסר ביותר מששים וצ"ל דס"ל פדעת הראב"ד דלא הלכו בשל נכרים אחר כ"ט וכן דעת הרשב"א ומקצת אחרונים והתם בע"ז מייירי אף ביתר מס'.

וראיתי להרש"ל שכתב בסוף פרק כל הבשר דאע"ג דאמרינן בע"ז פיון דאוקמי מוקים היינו באיסורי ע"ז דאיסור משהו הוא וצ"ל כפונתו דהיינו משום חומרא דע"ז דאי ס"ד לפי שאוסר במשהו קשיא תרתי חדא דאם פן למה לי טעמא דאוקמי מוקים ועוד דבאמת שלא במינו בנ"ט אע"כ כפונתו דאיסורי ע"ז חמירי ועדיין יש לפקפק עוד כתב דדוקא לענין איסור הנאה ונראה כפונתו פיון דמוקים הוי הנאה ודו"ק.

אמנם לפענ"ד הדבר פשוט כמ"ש בר"מ פ"ב דלענין איסור הנאה לא גזרו רק מטעם מעמיד דהוי קאית' לאסורא בעיני' אמנם דעת הרמב"ם וסייעתו דאף באיסורי נכרים בעינן ששים פיון דאיפא נתינת טעם והנה כבר עמדו ע"ז ה"ה דלכה לא פסק כטעמא שמתחילין בשומן חזיר דתקשה לבטל במיעוטו ולפ"ז ע"כ ס"ל דלפי האמת ס"ל להרמב"ם שכל הדברים שגזרו עליהם אין בהם ס' נגד האיסור ולפי"ז קשיא באמת אמאי מורקייס מותר בהנאה ונדאי במורקייס אין בו ס' ובטל האיסור ומאי מהני מאי דליתא בעיני' פיון דאיפא נתינת טעם וצ"ל הטעם כמבואר לקמן דלעבירי ונהמא עבידי ועדיין צריה ביאור פיון דאיפא נתינת טעם וצריה לומר פיון דלא עביד רק לעבורי ונהמא לא מקרי הנאה וא"כ לפי"ז לא מקשה הגמ' מידי ממורקייס אגבינה.

ועוד תקשה דלשיטת המקשן דלא ידע מסברא דאוקמי מוקים כמאן דאית' לאיסורא בעיני' תקשה לי אמאי אסור באכילה פיון דלשיטת הרמב"ם אף באכילה הנה מותר אי לאו דאוקמי' מוקים ואע"ג דהוא תקרובת ע"ז אפתי באינו מינו בטל בס' כמו יי"ג כמבואר ברמב"ם פט"ז ובהל' ע"ז מין במינו לא בטיל ולא הזכיר שם רק מין במינו וצ"ל דהמקשן הי' סבור באמת פסברת הראב"ד דע"כ לאותן האמוראי דס"ל מפני שמתחילין ע"כ ס"ל הכי אמנם לפי מאי דמשגי אוקמי מוקים תו לא צריכין לסברת הראב"ד אמנם לקושיא הראשונה צ"ל דס"ד דגם מוקים לא הוי הנאה כמו לעבורי ונהמא דהא לאו למתוקי טעמא עבידי ואין הפאתו ניקרת ועדיין צריה עיון דמלשון רש"י משמע דהתם הוי הולך לאיבוד אמנם קושיות זו תקשה בלא"ה בגמרא דמאי מקשה ממורקייס דס"ל דלעבורי ונהמא עבידי ונ"ל דזה דחקו להראב"ד לומר דלא אצטריוה לשינוי דאוקמי מוקים רק לר' יוחנן דס"ל אף בידיע מותר ואינו מחלק בין לעבורי ונהמא אכל לדידן דס"ל כחזקת' ממילא צריה לחלק דלעבורי ונהמא עבידי תו לא צריה לטעמא דאוקמי' מוקים תדע דהרי הר"ן כתב בשם הראב"ד לחלק בין כבשים שדרכן

לתת לתוכן זין באינו ידוע לו נדאי משום דגנבינה נודאי העמידו ולא תירץ דאוקמי מוקים והר"ן תירוצ דאוקמי מוקים ודו"ק וצ"ל דע"כ לא הוצרך לטעמי' דמוקין' רק לפום דס"ד דקשיא ממורי' דהוי ידוע משא"כ לפי מאי דמשני דלעבורי ונהמא עבידי לא צריכין לטעמא דאוקמי' מוקים וממילא לא צריכין למה שכתב מהרש"ל וזה ברור והדבר מבואר לדעת הראב"ד דאף לענין אכילה נמן טעם דלא הלכו בו אחר נתינת טעם בגבינה עצמה ועוד פראה לענ"ד דאולי גם הרמב"ם ז"ל סובר דבדבר שיש לפעמים נ"ט לא הלכו אחר נ"ט בדברים של עפוי"ם רק בגבינה הוא מלתא דלא שכיחא שיהיה בו נותן טעם פנראה מלשונו שם וע"ז חולק הראב"ד אמנם הראב"י הביאו רמ"א בס"י קכ"ג נראה דס"ל דבעינן באיסורי עפוי"ם נתינת טעם קשה לי אמאי מקיל ר' יוחנן בידוע כנין דאיכא נתינת טעם וצ"ע ואולי דס"ל דווקא בדברים שגזרו חכמים ולא חילקו פלל בדבר אין לחלק בין פחות מס' ביותר מס' אבל בדבר שחכמים בעצמו חלקו בדבר דמן הפתק מותר ומן הנמכרים בקטלגיא לפי החנוני אסורים ממילא יש לחלק בין ס' לפחות מס' ומ"ש רומעכ"ת בהג"ה ראי' מש"ע סי' קי"ד דמעמיד אינו אוסר ביותר מס' תמהתי דמשם ראי' לנ"ד להיקף דשמים במי דבש לא הוי מעמיד כמו שכתב דודי זקני בת"ח ותמהתי מאוד על הט"ז בס"י תמ"ב שהעתיק דבריו מלה במלה ולא פתב בשמו אמנם שמים בעיפה בת עביד לטעמי' כמבואר לקמן ובסי' ק"ב סי"ג בש"ע.

אמנם כ"ז אין ענין לנידון דידן דנ"ד אינו מעמיד זולת מחמץ דהפל מודה דאוסר בכל שהו והוא משנה ערוכה בערלה ובזה נפל הבנין של מעלתו מה שהביא ראיה מש"ס דחולין בלאו הכי יש לדחות הראיות דהרמב"ם דס"ל הטעם שפעולתו ניכרת יפרש פן הגמ' והראיה הנ"ל נדחה על פי מ"ש הפר"ח בס"י צ"ט ואבאר לקמן ולא תימא דווקא שאור שחיימוצו קשה אם כי בנדון דידן הוא נ"כ שאור דשמי שחר שאור גמור הוא.

אמנם באמת פל המחמצים אוסרים בכל שהוא כמבואר בתוס' בשם ר"ת בע"ז דף ל"ד ד"ה דנרדניא ואין לומר דלא הוי רק בפחות מס' דז"א פאשר אבאר בראיות ברור ת אחת על אחת. הנה הב"י סי' קט"ו ונהביאו הט"ז ס"ס הנ"ל והפר"ח דהמעמיד בחלב חמץ וכו' דחלב שלישי מותר והנה חלב עפוי"ם בטל ברוב לדעת מקצת הפוסקים ואפ"ה אסור עד חלב שלישי ורא' יותר ברורה ממ"ש הב"י ר"ס קי"ב שם בהדיא דאלו הי' שאור עפוי"ם אסור מטעם פת עפוי"ם הנה אסור פל העיפה אבל אין לומר כיון דשאור מתערב עם העיפה וכו': ועוד ראי' ברורה מאמרא ערוכה בחולין הביאו הב"י שם דהנותר לשכנתו וכו' קאמר דשאור ותבלין לטעמא עבידי ולא בטיל אע"ג דלא גזרו על התערובת דמאי וכבר הביא ראיה זו גם הפר"ח סי' צ"ח והוכיח דאפילו באיסורי דרבנן לא בטיל ופירש"י שם לפי שהשאור והתבלין מתקן הפל והוא עיקר ואפילו לקח קזירה מבןשלת וכו' יעיי"ש והדבר ברור שאף ר"ת יודה בזה אף דס"ל מעמיד בטל בס' וכמש"ל מטעם שכתבו תו' דהוא עיקר וכיון דנותן טעם לא בטיל ומלשון רשפ"ם משמע בפירוש דחיימוץ הוא כ"ט גמור והן הן דברי הרשפ"א והראב"ד ששהבאתי למעלה ועוד לא מצאנו מפורש הדין אם גזרו בתערובת דמאי מין במינו ומרש"י מנחות דף ל"א אין ראיה משם דהתם בנתערב אצל החבר שאני אבל בהביאו מעורב לפני החבר אפשר דלא גזרו וכבר פתבתי דלא מיבעיא שאור אלא אפילו פל דבר המחמץ אפילו באלף לא בטיל כמ"ש ר"ת גבי שמי' זין ונהביא ראיה מהא דחולין דשאור ותבלין לא בטילי ולכאורה הנה מקום לפרש

דברי ר"ת בדרה רחוק דס"ל לר"ת דמחמץ לא עדיף מפחות מס' וְהָא דקאמר בְּחולין
שְׁאֵינִי שְׂאֹר וְתַבְלִין הֵינּוּ דתִּי' הגמ' פִּינּוּ דְלִטְעָמִין עֲבִידֵי הֵוִי מִיָּן בְּמִינוּ כַּמ"ש הַתּוֹס' סוּף
בִּיצָה וְדַמְאֵי הֵוִי דְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אַף לְדַעַת ר"ת בַּע"ז דָּף ע"ב וְדו"ק הֵיטֵב.

וְהָא דְמֵינִי רֵאִי מְחולין לְשִׁמְרֵי יי"נ הֵינּוּ ג"כ דְמִקְרֵי מִיָּן בְּמִינוּ וִי"נ מִיָּן בְּמִינוּ לֹא
בְּטִיל דְבֵאִינוּ מִינוּ בַּנ"ט דו"א דְהֵרֵי ר"ת ס"ל דְסַתָּם יִינָם אַף בְּמִינוּ בַּנ"ט אֶלָּא עַל פְּרָקָה
דְעִיקָר רֵאֲתוֹ דְאֵזִיל לְשִׁיטְתוֹ דְפִירוּשׁ בְּחולין דס"ד דְמִקְשָׁה בְּשִׁשִּׁים אַף בְּמִחְמָץ לֹא
מִקְרֵי טַעַם וְלִכְּה מֵינִי רֵאֲתָה מְחולין דְמִפְנֵי בְּהִדְיָא דְאֵף בְּדָבָר שְׁבִטֵל בְּרִנּוּבָא הֵכָא לֹא
בְּטִיל דְהֵוִי טַעַם גָּמוּר וְהוּא עִיקָר וְעוֹד דְמִדְבָר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין נִשְׁמַע לְמִחְמָץ וּבְלֹא הֵכִי
הוּא דְרָף דְחוק בְּלִשׁוֹן הַגַּמ' וְהַתּוֹס' וְעוֹד רֵאֲתָה מְפִנְשָׁת מִדְבָרֵי בַּעַל הָעֵיטוֹר הֵבִיאוּ הַב"י
סוּף ס' קט"ו בְּחִמְץ שְׁעֵבֵר עָלָיו שְׁאִין הַשְּׂאֹר בְּטֵל וְהָיִית שְׁדָבָרֵי בַּעַל הָעֵיטוֹר יֵשׁ בְּהֵם
קִצָּת מְקוֹשֵׁי הַהֲבָנָה אֲמִרְתִּי לְבִאָרָם וְתַחֲלָה אוֹמֵר שְׁדָבָרֵי הַב"י בַּס' קמ"ב שְׁדַחַק א"ע
בְּדָבָרֵי בַּעַל הָעֵיטוֹר בַּמ"ש דְשִׁלַּח נְחֻמִּין לְאַחַר ג' אֲפִיּוֹת הֵינּוּ לַעֲנֵן דְמֵאֵי נֶאֱמַר תְּמַה
מְאוֹד דַּע סְנִי לִי לְפָרֵשׁ לַעֲנֵן חִמְץ בְּפִסַּח עֲצָמוּ דְאֵי, מְחַלִּיפִין הַשְּׂאֹר שְׁלֵהֶם דס"ל דְאִין
הַפּוֹתִי חוֹשְׁשִׁין עַל חִמְץ שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפִּסַּח וְאֵף בְּפִסַּח חִיִּישִׁין לְחִמְצוֹן שְׁאִין בְּקִיִּין
בְּדַקְדוּקֵי מִצּוֹת וְכֵן מְבִנְיָר בְּהִדְיָא בְּתוֹסְפָתָא לְמַעֲיִן שֵׁם דְמֵינִי בְּלֹא עֲשׂוּ פִסַּח וְהֵי עַם
יִשְׂרָאֵל אוֹ הַקְּדִימוּ י"ט אֶחָד אֲמָנָם תַּחֲלַת לְשׁוֹן בַּעַל הָעֵיטוֹר צְרִיף בִּיָּאוֹר שְׁכַתָּב וְנ"ל
מִפְנֵי שְׁמַחֲלִיפִין פִּירוּשׁ שְׁמַחֲלִיפִין הַשְּׂאֹר שְׁלֵהֶם וְע"י תַּעֲרוּבוֹת הֵוִי וּמִיָּתֵר וְלִכְאוּרָה
תַּקְשָׁה פִּינּוּ שְׁמַחֲלִיפִין הַשְּׂאֹר לְאִיזָה צְוִרָף כְּתָב דְהֵוִי ע"י תַּעֲרוּבוֹת פִּינּוּ שְׁכַתָּב הַחֲלִיפּוֹ
וְצ"ל שְׁאֵזִיל לְטַעְמִין דְאֵף חִמְצוֹ שֵׁל עֲכוּ"ם אֲסוּר בְּאֲכִילָה לְאַחַר פִּסַּח מִשׁוּם סִיגָּ וְגָדֵר
וְצ"ל דַּע"ג שְׂאֹר שֵׁל יִשְׂרָאֵל לֹא בְּטִיל שֵׁל עֲכוּ"ם דְאִינוּ אֶלָּא מִשׁוּם גָּדֵר בְּטֵל וְאִין
לְהַקֵּל מִטַּעַם דְשִׁמְרֵי שְׁכָר הֵם שְׂאֹר מְשֻׁעוּרֵי וְעִיסָה הִיא חִטִּים וּמְפִשְׁטֵי דְלִישְׁנָא
דְהַרְמְב"ם מְשַׁמַּע דְשְׂאֹר שְׁעוּרִים בְּעִיסָה חִטִּים בְּטֵל דְהֵוִי מִיָּן בְּאִינוּ מִינוּ אֲמָנָם כְּבָר
הַכְרִיחַ הַפּוֹר"ח בְּרֵאִיוֹת בְּרוּרוֹת דְאֵף בְּאִינוּ מִינוּ אוֹסֵר בְּכָל שְׁהוּא וְדִלָּא כַּהֲלַח"מ וּבְאֲמַת
שֶׁהַפּוֹר"ח נִדְחַק מְאוֹד בְּלִשׁוֹן הַרְמְב"ם דְמְשַׁמַּע בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת דְבֵאִינוּ מִינוּ אִינוּ אִיסוּר
וּלְפַעַנ"ד דס"ל לְהַרְמְב"ם דְכָל מִרֵי דְעֲבִיד לְטַעְמִין הֵוִי מִיָּן בְּמִינוּ כַּמ"ש הַב"ש לְדַעַת
הַרְמְב"ם ס' צ"ח אֲמָנָם דְוּוֹקָא בְּנִתָּן בְּמִתְפּוֹנִין אֶבֶל בְּנִפְל מַעֲצָמוּ וְנִדְאֵי יֵשׁ לְחִלְקָה בְּעִין
בְּמִינוּ אוֹרְחֵי בְּהִכִּי אֶבֶל עֵין בְּאִינוּ מִינוּ דְלָא אוֹ חִיָּה לֹא שְׁיִיף לֹמֵר דִּיְהִיב לְטַעְמָא וְלֹא
בְּטִיל וְדו"ק הֵיטֵב: וּבְזָה נִתְיָשְׁבוּ כָּלֵל כָּל דְבָרֵי הַרְמְב"ם עַל נְכוּן שׁוּב מְצִאתִי בַּאו"ה
כָּלֵל כ"ה ס' ק"ד שְׁכַתָּב וְנ"ל וְהוּא דְדָבָר שְׁנַעֲשָׂה לְטַעַם לֹא בְּטִיל אֲפִילוּ נִפְל מַעֲצָמוּ
הֵינּוּ דְוּוֹקָא שְׁנַפְל לְתַבְשִׁיל שְׁדַרְכוּ בְּכָה אֶבֶל אִם אִין דַּרְכוּ בְּכָה וְנִדְאֵי בְּטֵל וְשְׁמַחֲתִי
כְּמוֹצָא שְׁלָל רַב פִּי כְּנוֹנְתִי לְאַמַּת לְפַעַנ"ד: וְמָה שְׁהַקְשָׁה רומע"ל עַל ר' יוֹנָה דְהִיכֵן מְצִינוּ
בְּזָה בְּשׁוּם מְקוּם בְּשׁוּם אִיסוּר בְּעוֹלָם וְעוֹד מֵאֵי הוֹעִילוּ חֲכָמִים בְּתַקְנָתָן תְּמַהֲתִי דְוּוֹדָי
לֹא הִתִּיר ר' יוֹנָה לְעַרְבוּ לְכַתְחִילָה וְכָבֵר הָאֲרַכְתִּי בְּתַשׁוּבָה בְּמְקוּם אַחַר רַק דָּאֵם עַרְבֵן
קָאֵמֵר וְמָה דְקָשִׁי לִי דְהִיכֵן מְצִינוּ וְמָה הוֹעִילוּ בְּזָה תְּמַהֲתִי הַלּוֹא הוּא גְמָרָא עַרוּכָה
בְּבִיצָה דָּף י"ז וְעִינֵן בְּרִש"י ד"ה שְׁאֵנִי הַעֲרָמָה גַּם גּוֹף הַדִּין לְהַשְׁלִיכָה הַנְּאָה לִיָּם הַמְלַח
לֹא נְהִירָא לְפַעַנ"ד דְהֵרֵי בְּכַבְשִׁים שְׁדַרְכוּ לְתַת לְתוֹכוֹ יִין דַּעַת הַרְאָב"ד דְלֹא מְהִנֵּי הַשְּׁלַכְת
הַנְּאָה לִיָּם הַמְלַח וּמִדְבָרֵי הַר"ן בְּפָרָק בְּתָרָא דַּע"ז פְּרָאָה דְהוּא וְהַרְשָׁב"א הַסְפִּימוּ לְזָה
וְהִבִּיאוּ רֵאִי מִהִירוּשְׁלָמִי וְטַעְמִיָּהוּ מִשׁוּם דְמִכְשִׁיר הַתַּבְשִׁיל לְאֲכִילָה וְאֵף דַּבְש"ע ס"ס

קי"ד מייתי פסק להקל היינו משום דלא עביד לטעמא ממש דליהוי פאלו הוא בעין תדע דאל"ה למה להו להרשב"א וקר"ן בכבשים דלא בטל משום דלא הלכו באיסורי נכרים אחר הרוב ת"ל דהרי הרשב"א וקר"ן מודים דדברים שעיקרן פה לא בטלי אלא ונדאי דלא מקרי דברים שעיקרן פה ולפ"ז בדברים שעיקרן פה והוי בעיני' כא בטל ואין להקל ועיין בח"מ סי' תמ"ב ס"ק ט"ז שנסתפק בזה ואין ספק מוציא מידי ונדאי דמור"ם וכמש"ל וכן הסכים הא"ר וכן הביא בשם ראב"ן ואין להקל מטעם זה וזה גורם במחמץ מתחילה מעט קמח ואין המחמץ מחמץ כ"א לפי חשבון דהתם בדבר יבש שעומד בפני עצמו כמו שאור יבש אבל שמרים לחים הם ומתערבים בכל הקמח נ"נ כמו שהוכחתי למעלה מהרא"ש שפכת בפירוש דלכך אינו מחמץ לפי חשבון דהוא דבר יבש ועומד בפ"ע וכן הוא ברשב"א אמנם עדיין היה מקום לסמוך שלא לומר נ"נ באיסור קל אמנם אחר החקירה המציאות להיפוך ומקצתן מחמץ תיכף כל הקמח בפעם אחד וכן המנהג בקצת מקומות גם אין להקל משום חמצו של עפ"ם בבית העפ"ם משום דלפ"ע השמרים אחר מכירות השכר הוא שלומי' וגם אינו בביתו של עפ"ם כי שכיר הוא בא בשכרו ושכירות קניא גם אין להקל משום דקבלות אחריות על שניהם והוי זה וזה גורם דז"א אא"כ לא נתערב תחילה אבל אם נתערב תחלה חד בחד הרי הוא כגופו של איסור כמבואר בש"ך סי' ק"י ע"ש וזה פשוט אבל עדיין הי' מקום לסמוך דלא נימא חתיכה נעשה נבילה כמש"ל אבל לפי הנשמע הערלים אינה שותפי' זולת בכנסת בערבו' וגם בלא"ה השותפים שקבלו ביחד עריבים זה.

לזה אמנם אם אלו הי' שותפי' בשכירות הבית הי' אחריות בביתו של עפ"ם גם אין להקל מטעם דשמא נעשה אחר פסח דכל שידע שהי' לו חמץ שעבר עליו פסח וכן מוכח בחולין גבי חמץ של עוברי עברה דפירוש ר"ת דמירי בבצק ושהה שיעור לישא ולפי המסקנא אתיא כר"ש ולא תלינן שנעשה אחר פסח אמנם זה יש לדחות די"ל לפי המסקנא באמת מירי שלא שהה שיעור לישא ודו"ק.

אמנם בלאו הכי נראה לי לחלק דכל שידוע לנו שהיה לו חמץ שעבר עליו פסח יותר מל' אחר פסח י"ל כל דפריש מרובא פריש וגרע מקבוע ואף רבש"ע סי' קמ"ד מבואר דבהולך לביתו של עפ"ם מקרי קבוע היינו דווקא באם שיש ספק אם זה הנכרי הוא מוכר הדין או נכרי אחר אבל אם אצל נכרי אחד יש איסור והיתר ונדאי דשייך גבי' פל דפריש מרובא פריש אבל אם אינו ידוע איזה הרוב יש להקל לפענ"ד דכבר פתבתי דלא מקרי קבוע (נשמט מלעיל) ולפענ"ד הי' נראה לפרש מתנית' פרק י' דתרומות דר' יהודה מתיר בצל בצנחותה שאין עשוי אלא להעבר הגנהא והיה נראה לענ"ד דהרמב"ם ס"ל דנכלל בכלל תבלין דעבידא לטעמא ולא בטיל כמבואר ברמב"ם פ"ב דערלה בפירוש המשניות אמנם כבר כתבו תוס' בע"ז וכן מבואר בש"ע דבעינן שיהא הטעם בתבשיל ולפ"ז י"ל דהת"ק דקאמר בנ"ט היינו אף ביותר מס' פל שהטעם נתבשם וכן נראה מלשון רש"י בחולין בנ"ט הוי יש בו פדי להחמיץ אף ביותר מס' אמנם זה דווקא בעבידי לטעמא אבל בלא עבידי לטעמא בטל אף שעדיין מרגישים הטעם מפני שאין זה טעם גמור ולכך ס"ל לר"י דלא עביד לטעמ' רק להעביר ונהמא ולכך בטל ולעולם דבעינן ס' רק דאינו בנ"ט כמו תבלין פה היה נראה לי אבל שמעתי אומרים בשם הירושלמי דר"י ס"ל דהוי טעם פגום ואיני מבין דאין זה בכלל בלשון להעביר

וְנִהְיָא תַדְע דְהָרִי גַם אָמְרוּ כֵן וְאִי סְלֵקָא דַעְתָּךְ דְהָרִי טַעַם פְּגוּם אַף בְּאַכִילָה לְשִׁתְּרִי וְיֵשׁ
מְקוּם לְפִלְפֵל בְּדַעַת הַפּוֹסְקִים בְּכָל מְקוּם דְאָסְרוּ בְּמִשְׁהוּ אַף טַעַם פְּגוּם אָסוּר וְאִין פְּאֵן
מְקוּם לְהֶאֱרִיךְ וְגַם מְרִישׁ חוֹלִין מְמוֹרְיָיִס דְדִמְאִי יֵשׁ רְאָיָה וְאִין פְּנְאִי לְהֶאֱרִיךְ גַם כִּי
הִירוּשְׁלָמִי אֵינוֹ מְצוּי אֲצֵלִי: נְחִזֹּר לְגִדּוֹן דִּינֵן פְּלֵלָא דְמִלְתָּא אִם יֵשׁ לְהֶסְתַּפֵּק דְאֵילּוּ
הַשְּׁמָרִים הֵם מִהַשְּׁכָר שְׁלֵקַח אַחַר הַפֶּסַח וְהֵם הָרֹב נֶגֶד מָה שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח הַדְּבָר
פְּשוּט לְהִקְלֹל וְיֵמָה גַם בְּאִיסוּר קַל לְהִקְלֹל שׁוּמְעִין שְׁאָמַר פְּהֵלְכָה וְגַם בְּמוּמָר יֵשׁ הַגְּאוּנִים
הֶרְאִשׁוּנִים שְׁאָמַר דְמוּמָר הָרִי הוּא פְּנִכְרִי גְמוּר וְאִף קִידוּשִׁי אֵינוֹ רַק קִידוּשִׁי דְרַבְּנָן
וְכִבֵּר שְׁמִשׁוּ הַגְּאוּנִים הָאֲחֵרוּנִים בְּסִבְרָא זֹו לַעֲשׂוֹתוֹ סְנִיף קֶצֶת אַף בְּאִיסוּרֵין דְאִוְרֵייתָא
כְּמִבְּנֹאֵר בְּתִשׁוּבַת מַהֲר"מ מִינְיָן כֹּל זֶה נִרְאֶה לַפַּעַנ"ד: הֵנָּה הַגְּאוּן נוֹדַע בִּיהוּדָה הֶאֱרִיךְ
לְהִבִּיא רְאִיּוֹת דְמִי פִירוֹת עִם מִים אֵינוֹ בְּטַל בְּשִׁשִּׁים מְשׁוּם דְמֵאן ס"ל דְמִי פִירוֹת עִם
מִים הָרִי גְנוּקְשָׁה ע"כ גְנוּקְשָׁה דְאִוְרֵייתָא וְיֵמָה דַס"ל גְנוּקְשָׁה דְרַבְּנָן עַל פְּרִתָּךְ ס"ל מִי פִירוֹת
עִם מִי הָרִי חֲמִץ גְמוּר וְהָיִיתָ לַפַּעַנ"ד כֹּל רְאִיּוֹתֵינוּ אֵינָן מְכַרְיַעוֹת.

אֲמַרְתִּי לְבָאֵר הַנִּרְאֶה לַעַנ"ד וְהֵנָּה רְאָיָה רֵאשׁוּנָה שְׁהִבִּיא שְׁהָרִי בְּרִישׁ פְּרָק כֹּל הַמְּנַחֲוֹת
שְׁיֵאוּר דְר"י וְכו' מְדָלָא לְקִי עֲלִי לְאוֹ חֲמִץ גְמוּר הוּא וְלִפִּי זֶה תִּקְשָׁה מֵאִי מְשִׁנֵּי הַגְּמָרָא
אוּמַר הִיָּה רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי מְנַחַת נְסֻכִים יִגְבְּלָה בְּמִים דְמֵאִי בְּכַף אֲפִתִי גְנוּקְשָׁה הוּא
וּמְדַרְבְּנָן וְלֹא לְקִי עָלֶיהָ וְלֹא חֲמִץ הוּא וְא"ל דַס"ל כַר"מ דְגְנוּקְשָׁה דְאִוְרֵייתָא דַא"כ אֲמַאי
פְּסִקִינָן כַר"י וְלֹא כַר"ע רַבִּי וְהֵנָּה מְלַבֵּד כִּי אֵין זֹו קוּשְׁיָא דְטַעַם הַפּוֹסְקִים מְשׁוּם דְסַתְּמָה
לֵן תִּנָּא כַר' יְהוּדָה כְּמִבְּנֹאֵר הַפּוֹסְקִים בְּלֹא הִכִּי יָפָה הַקְּשָׁה לוֹ הַמְּשַׁכִּיל דִּי"ל דְכּוֹנְנַת
הַגְּמָרָא דְמְנַחַת נְסֻכִים מְגַבְּלוֹ בְּמִים וְא"כ מְשַׁפְּחַת חֲמִץ גְמוּר בְּצָרִיד שְׁל מְנַחֲוֹת שְׁלֹא
הִגִּיעַ הַשְּׁמֵן אֵלָיו רַק מִים וְהוּא חֲמִץ גְמוּר וְיֵמָה שְׁהִשִּׁיב לוֹ הַמְּחַבֵּר דְמְנַחַת נְסֻכִים דְשִׁמְנָן
מְרוּבָּה לֹא מְשַׁפְּחַת לִי צָרִיד יָבֵשׁ בְּלֹא שְׁמֵן אֲשֶׁתְּמִיטְתִּי לִי גַמ' בְּמְנַחֲוֹת דָּף.

דְקָאֲמַרְשָׁם אֲבָל מְזַרְקוֹת מְקַדְשִׁין אֵת הַלַּח שְׁנַאָמַר שְׁנִיָּהֵן עֲלֵאִין סוּלַת וְכו' וּפִירַשׁ"י
דְקָרָא מִיָּרִי בְּמְנַחַת נְסֻכִים וּמְקִשָׁה הַגְּמָרָא וְדִלְמָא לִיבֵשׁ שְׁבָה וּפִירַשׁ"י צָרִיד יָבֵשׁ שְׁלֹא
הִגִּיעַ הַשְּׁמֵן הָרִי אַף בְּמְנַחַת נְסֻכִים מְשַׁפְּחַת צָרִיד יָבֵשׁ וְחֲכָם אֶחָד הַקְּשָׁה לִי שְׁדַבְּרִי רַשׁ"י
בְּחֻזְמֵן סוּתְרִין לְרַשׁ"י שֵׁם בְּמְנַחֲוֹת שְׁבָחֻמָּשׁ כְּתַב רַשׁ"י שְׁהִי מְנַחַת נְדָבָה וּלַפַּעַנ"ד אֵין
פְּאֵן סוּתְרִיה דְאִף דְהָיָה מְנַחַת נְסֻכִים אֲפִתִי הָרִי נְדָבָה דְלֹא קָרְבוּ נְסֻכִים בְּמַדְבָּר: נְחִזֹּר
לַעֲנִינֵינוּ דְאִין רְאָיָה כֹּל דְמֵאן דַס"ל גְנוּקְשָׁה דְרַבְּנָן דְמִי פִירוֹת עִם מִים הָרִי חֲמִץ גְמוּר
לַעֲנִין מְנַחֲוֹת וְאִנִּי תָמָה עַל הַמְּחַבֵּר לַפ"ד הו"ל לְאֲתוּי רְאָיָה מְתוּס' שְׁפִתְבוּ מְפוֹרְשׁ דָּף
י"ד כְּשֶׁרְצוּ לִיִּשְׁב פִּירַשׁ"י דְמִי פִירוֹת לְחוּד הָרִי גְנוּקְשָׁה כְּתַבוּ וְהָא דְדַחֻק ר"ל לְשִׁנּוּי'
בְּגַבְלָה בְּמִים מְשׁוּם דְר"י דַס"ל דְגְנוּקְשָׁה לֹא הָרִי חֲמִץ לַעֲנִין מְנַחֲוֹת א"כ מוּכָח דְלַר"י הָרִי
מִי פִירוֹת עִם מִים חֲמִץ גְמוּר אֲמַנְם בְּאֶמֶת דְאִין רֵאִי כֹּל פְּאֵן דְאִיכָּא לְמִימַר דְמְשַׁפְּחַת
לִי בְּצָרִיד שְׁל מְנַחֲוֹת וְלְדַבְּרִי יְהִי פְּלִגְתוֹת חֲדָשׁוֹת רְחוּקוֹת מִן הַהִיפּוּף אֶל הַהִיפּוּף בֵּין
ר"מ לַר' יְהוּדָה דְלַר' מֵאִיר מִי פִירוֹת לְחוּד לֹקְהָ בְּחֲמִץ וְלַר' יְהוּדָה פְּטוּר וּבְמִי פִירוֹת
עִם מִים לַר' יְהוּדָה לֹקְהָ וְלַר' מֵאִיר חֲטִיב כְּרַת וּפְלוּגְתָּא זֹו לֹא מְצִינוּ בְּשׁוּם מְקוּם אֲלֹא
ע"כ דְכּוֹנְנַת הַתּוּס' כְּמוֹ שְׁפִתְבְּתִי דְנוּדָאִי לְשִׁיטַת רַשׁ"י מִי פִירוֹת לְחוּד אוֹ עִם מִים דִּין
אֶחָד לְהֵם שְׁהָרִי לֹא מְצִינוּ בְּכָל הַש"ס שׁוּם חֲזִלוּק בִּינֵיהֶם רַק דְלִשְׁיטַת הַתּוּס' בְּכָל מְקוּם

שהוֹנְכוּ שֶׁהוּא גִּוְקְשָׁה הוֹכִיחוּ דְּמִיִּירֵי עִם מִיָּם דְּבָלְאוּ הֵכִי לֹא מִחְמִיץ כָּלֵל אֲבָל לְשִׁיטַת רִשׁ"י דְּאָרְף הֵיכָא דְּהוֹנְפֵר גִּוְקְשָׁה מִיִּירֵי אָדָּר בְּלֹא מִיָּם אִין רִאָּה דְּאָם נָתַן לְתוֹכוֹ מִיָּם דְּהוּי חֲמִץ גָּמוּר וְהָא דְּמִשְׁנֵי מְגַבְּלָה בְּמִיָּם כְּבָר כְּתַבְתִּי דְּקָאֵי עַל צְרִיד שְׁלֹא הִגִּיעַ הַשְּׁמֶן אֵלָיו וּבְאַמַּת בְּלֹאוּ הֵכִי דְּבָרֵי הַתּוֹס' הִלְלוּ צְרִידָא לְעִיָּין בְּמ"ש הַתּוֹס' לְמַעַלָּה דָּרְף י"ג ע"א בְּד"ה אִי דְּר"י לְר"י דְּאִי פְּלֹגְתִּין דְּרַחֲב"ג וְרַבְּנָן אִי חֲמִץ גִּוְקְשָׁה הוּי חֲמִץ לְעַנְנֵי תוֹדָה א"כ קִשְׁיָא דְּהָרֵי בְּחֻלְיִין מִשְׁמַע דְּלַכְּוֹלָא עֲלֵמָא הוּי חֲמִץ לְעַנְנֵי תוֹדָה וּלְפִימ"ש הַתּוֹס' פֶּאן דְּלִר"י לֹא הוּי חֲמִץ גִּוְקְשָׁה חֲמִץ לְעַנְנֵי מְנַחֲתוֹת א"כ אִיכָּא לְמִימַר דְּרַבְּנָן כֵּר' יְהוּדָא ס"ל דְּלֹא הוּי חֲמִץ לְעַנְנֵי תוֹדָה וּלְפִימ"ש לְמַעַלָּה מִיָּוֶשֶׁב דְּלַכְּאוּרָה קִשְׁיָא מ"ש הַתּוֹס' וְאוּלֵי עִם אִיזָה יִתִּיר בְּתוֹדָה וּמְנַחֲתוֹת דְּחֻשִׁיב גִּוְקְשָׁה חֲמִץ דֹּא"ל דַּע"כ צ"ל כֵּן דְּאִי לֹאוּ הֵכִי לֹא מִשְׁפַּחַת חֲמִץ גִּוְקְשָׁה לְעַנְנֵי מְנַחֲתוֹת דְּהָרֵי גִּוְלִישְׁתָּ בְּשִׁמּוֹן וְאָרְף אִם מְגַבְּלָה בְּמִיָּם אֲפַתִּי לֹא הוּי אֵלָא גִּוְקְשָׁה וְכֵן הַקְּשָׁה הַבְּרַכַּת הַזֵּבַח אֵלָא ע"כ דְּהָא דְּקָאֵמַר מְגַבְּלָה בְּמִיָּם דְּמִשְׁפַּחַת לָהּ בְּצְרִידִים וְיָמָּה שֶׁהִשִּׁיב הַנּוֹדַע בִּיהוּדָה דַּע"כ הָא דְּהוֹכְרַח הַתּוֹס' דְּוּוֹקָא דְּמִי פִּירוֹת עִם מִיָּם הוּי גִּוְקְשָׁה מְמַנְחַת גָּסְכִים וְלֹא הוֹכִיחַ מִשְׁאָר מְנַחֲתוֹת אַע"כ דְּבְמַנְחַת גָּסְכִים לִיכָּא צְרִיד יָבֵשׁ בְּמַחֲלָה מִכ"ת מִחֲמַת שְׂרָצָה לְעֵשׂוֹת סוּגְיָין לְדְּבָרֵינוּ לֹא עִיָּין יָפָה בְּפִשְׁטַת הַתּוֹס' דְּאִין כְּוָנַת ר"ת לְהוֹכִיחַ דְּמִי פִּירוֹת עִם מִיָּם מִחְמִיץ וְעַכ"פ הוּי גִּוְקְשָׁה דְּזָה לֹא צְרִידָא הוֹכְחָה דְּהָרֵי בְּהִדְיָא אֲמָרֵי בְּגַמ' גִּוְקְשָׁה מִיָּהָא הוּי גְּבִי תְּפוּחִים וְעַכ"פ עִם מִיָּם הוּי גִּוְקְשָׁה רַק דְּהוֹכִיחַ דְּיֵשׁ חֲלִיּוּק בֵּין מִי פִּירוֹת לְחוּד וּבֵין מִי פִּירוֹת עִם מִיָּם וְזָה כְּרוּר לְמַעֲיָין הֵיטִיב בְּדְבָרֵי הַתּוֹס' אֲמָנָם אֲנִי תְּמַה דְּלַעַנ"ד אִין שׁוּם חוֹלֵק דְּמִי פִּירוֹת עִם מִיָּם אַע"ג דְּהוּי גִּוְקְשָׁה מְלִשׁוֹן זָה כ"ע מוֹדָה דְּהוּי דְּאוּרִיָּתָא וּמִנָּא אֲמִינָא לָהּ דְּהָרֵי בְּהִדְיָא מְבֹנָאָר בְּגַמ' דְּלִר"א תְּעַרְוֶבֶת אִית לִי וְגִוְקְשָׁה לִית לִי וְסָבִירָא לִי דְּגִוְקְשָׁה דְּרַבְּנָן וְהִנֵּה בְּכָלֵל הַתְּעַרְוֶבֶת חֻשִׁיב לִי חוֹמֶץ הָאֲדוּמִי שֶׁהוּא דְּרָמִי שְׁעָרֵי בֵּינֵינוּ וְכ' הָרָא"ש ע"ז דְּמִיִּירֵי שִׁישׁ גַּם מִיָּם בְּתוֹכוֹ דְּאִי לֹאוּ הֵכִי אִינוּ מִחְמִיץ וּלְפ"ז אֲפַתִּי תִקְשָׁה דְּהָרֵי הוּא גִּוְקְשָׁה ע"י תְּעַרְוֶבֶת וְהָרֵי גִּוְקְשָׁה גּוֹפֵי לִית לִי לְר"א אַע"כ בְּמִי פִּירוֹת עִם מִיָּם מוֹדָה ר' אֵלִיעֶזֶר אַעפ"י שֶׁהוּא גִּוְקְשָׁה הוּא דְּאוּרִיָּ: עוֹד הִבִּיא הֶרֶב רִאָּה מְדַקְאָמַר רַבָּא סְתָמָא חֲמִץ בְּזַמְנֵינוּ בֵּין בְּמִינוֹ בֵּין שְׁלֹא בְּמִינוֹ בְּמִשְׁהוּ וְאִי ס"ד אַע"ג דְּגִוְקְשָׁה דְּאוּרִיָּתָא בְּטַל בְּשִׁשִׁים א"כ הָאִיִּךְ קָאֵמַר רַבָּא סְתָם חֲמִץ בְּזַמְנֵינוּ בֵּין בְּמִינוֹ בֵּין שְׁלֹא בְּמִינוֹ בְּמִשְׁהוּ כְּרַב הָרֵי לְרַב אֲפִילוּ גִוְקְשָׁה לֹא בְּטַל כְּכָל אִיסוּרִין שְׁבַתוּרָה מִשְׁא"כ לְדִידֵי דְּלֹא ס"ל כְּרַב רַק מִשׁוּם חוּמְרָא דְּחֲמִץ א"כ בְּגִוְקְשָׁה בְּטַל בְּס' אֵלָא וּנְדָאֵי דְּאָרְף גִּוְקְשָׁה לֹא בְּטַל וְאֲנִי תְּמַה דְּלְדְּבָרֵינוּ אֲדַרְבָּה יֵשׁ לְהִבִּיא רִאָּה לְהִיפֹף דְּהָרֵי כְּבָר הִכְרִיחוּ הַתּוֹס' בְּזַבְּחִים וּמְנַחֲתוֹת דְּר' יְהוּדָה ס"ל יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ דְּבְטַל חַד בְּתָרֵי וְא"כ תִּקְשָׁה לְהִיפֹף דְּמִדְּבָרֵי רַבָּא יָבֵא קוֹלָא דְּאִי טַעֲמִי כְּדָרַב א"כ יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ בְּטַל וְאִי מִשׁוּם חוּמְרָא דְּחֲמִץ אֲפִילוּ יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ בְּמִשְׁהוּ כְּמִבְּנָאָר בְּפוֹסְקִים אַע"כ דְּאִין זָה דְּחַק כָּלֵל דְּהָרֵי בְּהִדְיָא אֲמַר רַבָּא דְּחֲמִץ בְּמִשְׁהוּ כְּרַב וְכַמ"ש הַתּוֹס' דְּוּוֹקָא בְּחֲמִץ מִשׁוּם חוּמְרָא דְּחֲמִץ פּוֹסֵק כְּרַב אֲבָל בְּשִׁאָר אִיסוּרִים אִינוּ פּוֹסֵק כְּרַב וּמוֹכַח מִמִּילָא דְּטַעֲמִי מִשׁוּם חוּמְרָא דְּחֲמִץ וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּשֵׁם רַב יְהוּדָא גָּאוֹן וְכִינּוּן דְּעִיָּקָר מִשׁוּם חוּמְרָא דְּחֲמִץ מִמִּילָא גִּוְקְשָׁה בְּטַל וְעוֹד דְּאָרְף אִם נִימָא כְּחֻזְרַת ר"ת בְּזַבְּחִים דָּרְף ע"ב וּמְנַחֲתוֹת דָּרְף כ"ב דְּלִר' יְהוּדָה אִין חֲלִיּוּק בֵּין לַח לְיָבֵשׁ ע"כ צ"ל דְּהָא דְּתִירוּמָה עוֹלָה בְּאֲחָד וּמֵאָה מִשׁוּם דַּס"ל דְּאֲזַלִּין בְּתֵר בְּטַל ע"ש וְע"כ צ"ל דַּס"ל כֵּר' חִיָּיא אָרְף דְּלַעַנְנֵי מְב"מ אֲזַלִּין בְּתֵר מְבַטֵּל וְא"כ קִשְׁיָא טוֹבָא דְּלֹא מִשְׁפַּחַת מִין בְּמִינוֹ גְּבִי חֲמִץ בֵּין אִי אֲמָרִינוּ

דאזיל בַּתֵּר בַּטֵּל אוּ בַּתֵּר מְבַטֵּל דָּאָף אַם נִימָא בְּעוּדוּ עֵיפֶסָה יְכוּל מְבַטֵּל דְּהֵינּוּ עֵיפֶסָה שְׂלֵא
הַחֲמִצָּה לְהֵיּוֹת כְּבַטֵּל לְהַעֲשׂוֹת חֲמֵץ הֵנָּה שְׁם הַכְּרִיחוּ הַתּוֹס' מְדַאָּמַר רַב חֲתִיכָה עֲצָמָה
נַעֲשֶׂה נְבִילָה דְשַׁחוּטָה אִי אֶפְשָׁר לְהֵיּוֹת נְבִילָה אַע"כ צ"ל דְּאֶזְלִינֵן בַּתֵּר בַּטֵּל וְנְבִילָה
אֶפְשָׁר לְהֵיּוֹת שְׁחוּטָה כְּשֶׁנֶּפְסָלָה מְאָכִילַת אָדָם וְאִין לֹאמַר דְּגַם בְּחֲמֵץ מִשְׁפַּחְתָּלָה שְׁנֶפְסָל
הַחֲמֵץ מְאָכִילַת אָדָם ז"א דְּבַחֲמֵץ לֹא מְהַיֵּי אַע"ג שְׁנֶפְסָל עַד שְׁנֶפְסָל מְאָכִילַת כָּלָב וְא"ל
דְּאֶפְתִּי מִשְׁפַּחַת לָהּ בְּנֶפְסָל מְאָכִילַת כָּלָב ז"א דְּהָרִי תוּס' כְּתָבוּ שְׁם דְּבַחֲמֵץ לֹא שְׁיִיף
לֹאמַר דְּאֶפְשָׁר לְהֵיּוֹת כְּמְבַטֵּל דְּלִכִּי סְרִיחִי אִין זֶה שְׁם מִשְׁקִין עֲלֵיו אָבֵל אוּכְלִין עֲדִינֵן שְׁם
אוּכְלִין עֲלֵיהֶם עַד שְׁיִפְסְלוּ מְאָכִילַת כָּלָב וְא"כ בְּחֲמֵץ לֹא מִשְׁפַּחַת לְבַטֵּל שְׁיִהְיִי כְּמְבַטֵּל
וְאֶפְיָלוּ לְאַחַר זְמַנּוּ ס"ל לְרַב כַּר' יְהוּדָה אַע"כ צ"ל לְרַב תַּיְרוּץ הֶרְאָשׁוֹן שְׁל תוּס' דְּיִשׁ
חִילּוּק בֵּין לַח לִיבֵשׁ וְהֶדְרָא קוּשְׁיָא לְדוּכְתָּי אִיף קְאָמַר רַבָּא סְתָם אֵלָא ע"כ פְּדַכְתִּיבְנָא:
עוּד הִבִּיא רְאֵיהּ וְכַתְּבַת שְׁהָאִיר ה' עֵינָיו וּמְצָא בְּהַרְשָׁב"א שְׁכַתְּבַת דָּאָף טַעַם חֲמֵץ בְּמִשְׁהוּ
וְהִבִּיא רְאֵיהּ מִירוּשְׁלָמִי דְּהָוִי לִי יֵין קוּסֵס יְהִיב בְּגוּזֵי שְׁעָרֵי בְּגִין דִּיחֲמַע אֲתִי לְקַמְיָא אָמַר
לִי צָרִיף אַתָּה לְבַעַר וְיִדְעָתִי כִּי אִינִי פְּדָאִי לְדוֹן אַף נֶגְדַת"ח דְּרַבִּינוּ הַרְשָׁב"א אָבֵל תּוֹרָה
הִיא וְלִלְמוּד אֲנִי צָרִיף חֲדָא קִשְׁיָא לִי דְּבָלִי סְפַק א"א לֹאמַר דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק
נָתַן הַשְּׁעוּרִי לְתוֹף הֵינֵן בְּפִסְחָא וְכֵן עוּד עוֹבְדָא שְׁם בִּירוּשְׁלָמִי ר' חֲנִינָא בַר ר"י דַּר"ח הָוִי
לִי דְּבַר מְזִיּוּף בְּסוּלַת אֲתִי לְקַמְיָא דְּרַבִּי מו"ז וּבְנוּדָאִי לֹא נָתַן סוּלַת בְּדָבֵשׁ בְּתוֹף הַפִּסְחָא
דְּהָרִי סוּלַת גּוּפִי הָוִי חֲמֵץ אַע"כ דְּכָל זֶה הִי קוּדָם פִּסְחָא וְא"כ הַשְּׂאֵלָה הִי קוּדָם הַבִּיעוּר
אַם צָרִיף קוּדָם פִּסְחָא וְכֵן מִשְׁמַעוּ כָּל הַעוֹבְדוּי דְּמִיִּיתִי שְׁם מִשְׁשָׂאֵלוּ קוּדָם פִּסְחָא אַם צָרִיף
לְבַעַר וְא"כ קִשְׁיָא הֲלֹא קוּדָם פִּסְחָא וְנוּדָאִי בְּטִיֵּל בַּס' וְאִי מְשִׁים דְּחוּזַר וְנִיעוּר בְּפִסְחָא לֹא
הִי צָרִיף לְבַעַר רַק הַשְּׁעוּרִים ע"י סִינּוֹן כַּמ"ש הַמ"א סִי תַמ"ז ס"ק מ"ג וצ"ל דְּבִאָּמַת
לֹא הוֹצֵרָה לְבַעַר רַק הַשְּׁעוּרִי וְא"כ אִין כָּאֵן רֵאִי אָבֵל לְפַעַנ"ד דְּגַם זֶה דוֹחֵק לֹאמַר דְּלֹא
הַצָּרִיף לְבַעַר רַק הַשְּׁעוּרִים וְלַעַנ"ד הַדְּבַר בְּרוּר דְּגַם הַחֲוֹמֵץ הַצָּרִיף לְבַעַר דְּהָוִי מְסוּג
חֲוֹמֵץ הָאֲדוּמִי וְכֵן כְּתַב הַמ"א בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א סִי תַמ"ב ס"ק א' דְּדוּוּקָא כָּל שְׁנִתְעַרְבַת דְּרִיף
מְקַרָּה לֹא הֶחְמִירוּ בּוּ עַד שְׁיִהָא בַּנ"ט אָבֵל כָּל שְׁדַעְתוּ לַעֲשׂוֹת אֶסְרוּ וְאִינוּ בַּטֵּל בְּמִיעוּטוּ
וְהִכָּא נָתַנוּ בְּמִתְכּוּנֵין בְּגִין דִּיחֲמַע וְעוּד קִשְׁיָא לִי דְּשָׂאִי הֵתָם דְּלֹא גָרַע מִחֲמֵץ וּמִמְעַמִּיד
דְּאֶפְיָ חוּמֵץ שְׁנִתְחַמֵץ בְּשִׁמְרֵי שְׁכָר אֶסוּר לְהַשְׁהוּתוּ וְדַבְרֵי הַרְשָׁב"א צַע"ג וְנַעֲלָם מִמְּנֵי
כְּוֹנְנָתוּ: תְּשׁוּבָה יב וע"ד בְּהֵמָה הָאוּכְלֵת חֲמֵץ בְּפִסְחָא אַם מוֹתֵר לְשׁוֹחֲטָה בִּי"ט.

וְהֵנָּה בְּתַחֲלָה צִדַּד מַעַכ"ת לְהַחְמִיר אַף דְּהָוִי זוּז"ג מ"מ פִּינֵן דַּהֲמ"א כְּתַב בַּסִּי תַמ"ה
דְּבַחֲמֵץ אַף בַּכָּה"ג בַּזוּז"ג אֶסוּר מִטַּעַם דַּעַכ"פ מִשְׁהוּ מִיְהוּ אִיכָּא וְא"כ ה"נ מְתַרְבֵּה שְׁוֹמֵן
הַבְּהֵמָה מִן הָאֲכִילַת חֲמֵץ וּמִשְׁהוּ מִיְהוּ אִיכָּא עַכ"ל וְהֵנָּה כְּדַבְרֵי רַמ"א כְּתַב גַּם הַפ"י
בְּחִידוּשָׁיו לְפִסְחָא דְּהַקְדָּשׁ פִּינֵן שְׁהוּא דְּבַשִּׁיל"מ וְעַכ"פ מִשְׁהוּ אִיכָּא וְלִכְּהָ אֶפְיָ לְרַבְּנָן
דְּשָׂרִי בְּקַמְיָתָא הִכָּא אֶסוּר אַע"ג דְּהָוִי זוּז"ג אָבֵל לַעַנ"ד דְּבַרְיֵהֶם תְּמוּהִים חֲדָא דְּהָרִי
בְּדַשִּׁיל"מ אַם אִין מִמְּשׁוּ שְׁל אִיֶּסוּר רַק טַעַמּוּ בַּטֵּל כַּמ"ש הַרְמ"א בִּינ"ד סִי ק"ב וְאַף
לְשִׁיטַת הַש"ף דְּמַחְמִיר בְּזָה מ"מ הִיכָּא דְּלִיכָּא תַעֲרוּבָתָא כָּלָל רַק גְּרָמָא בְּעֵלְמָא דְּגָרַע
אֶפְיָלוּ מִטַּעַם גַּם הַש"ף יוּדָה בְּזָה וז"ב בְּעֵינֵי וְרֵאִיתִי לְמַעַכ"ת דַּאָע"ג דַּאָגַב גְּרָרָא אֲתִי
וְאִיִּיתִי רֵאִי מְמָאן דְּחֲשַׁשׁ לְאִיֶּסוּר תְּחוּמִין בְּבִהְמַת שְׁוֹתְפִי מְשׁוּם דְּיִנְקִי תְּחוּמִין אַתְּהָדִי
אַע"ג דְּהָוִי זוּז"ג מְשׁוּם דְּהָוִי דַּשִּׁיל"מ עַכ"ל וְאַנִּי אִינִי מְפִיר רְאֵיהּ זוּ דְּהָרִי אֵלִיכָּא דְּמִסְקַנָּא
אַדְרַבָּה לֹא חֲשַׁשׁוּ לְאִיֶּסוּר תְּחוּמִין רַק מִטַּעַם בְּרִירָה וְשָׂמָא חֲלָק זֶה הוּא כְּוֹלוּ שְׁל הַשְּׁוֹתְפִי

ומסִבֵּרַת הַמְקַשֵּׁן נוֹדַאי אֵין לְהַבִּיא רְאִיָּה דְעַדִּיפָא מִיַּגְנִי מְקַשָּׁה דְאֵי הֵנָּה מְקַשָּׁה מְחַמַּת
זוּז"ג הֵנִי מְצִי לְדַחֲוִיָּה דְרַב ס"ל זוּז"ג אָסוּר אֲמַנְם הַתִּימָא הַיּוֹתֵר גְּדוֹל לִפְ"ד בְּאִיסוּר
מִשְׁהוּ אָף זוּז"ג אָסוּר וּא"כ כ"ש בַּע"ז כַּמ"ש הַפ"י שְׁם בְּחִידוּשֵׁיו דְבָהָא לֹא אִיבְעָיָא לֹן
כָּלֵל דְאַפִּילוּ לְרַבְּנָן אָסוּר מִשּׁוּם וְלֹא יְדַבֵּק בִּיָּדָה מְאוּמָה וְקַשְׂיָא טוּבָא דְהָא אָנּוּן קִי"ל אָף
בְּשִׁדָּה שְׁנֹנְדָבְלָה בְּזָבֵל ע"ז דְשָׁרְיָא כַּר' יוֹסִי מִשּׁוּם דְהֵנִי זוּז"ג וּגְדוֹלָה מְזוּ אָנִי תְּמַה עַל
רוּמַעַכ"ת שְׁנֹסְתַפֵּק בְּפָרָה שְׁאֲכָלָה חֲמִיץ בְּפִסַּח מִטַּעַם זוּז"ג וְאִיסוּר מִשְׁהוּ וְהָרִי תְלַמוּד
עָרוּף בַּע"ז בְּפָרָה שְׁנֹתַפְטָמָה בְּכַרְשִׁינִי ע"ז תְּנִי חֲדָא תִשְׁחַט וּמוֹקִי לָהּ כַּר"י דְזוּז"ג שְׁרִי
וְכֹן פִּסְק בַּש"ע ס' קמ"ב וְגַם אֲשַׁתְּמִיט לִי דְבָרֵי זְקִינִי מַג"א בְּתַשׁוּבוֹתָיו פ"י חֲלָק יו"ד
ס"ד שְׁהָאֲרִיָּה בְּזָה וְאֲגַב גְּרָרָא כְּתַב שְׁם דְּוּנְקָא גְּתַפְטָמָה דְשִׁבַּח הָאִיסוּר נִיכָר בְּעֵינֵי הָא
לָאו הֵכִי אֲפִילוּ לְמַאן דְאִיסַר זוּז"ג שְׁרִיָּא ע"ש וְקִצַּת יֵשׁ לִי מְקוּם עֵינֵן בְּדַבְרֵיו בְּמַה
שְׁיִיחַס טְעוֹת גְּדוֹל לְהַשׁוֹאֵל בְּמַה שְׁדִּיקָה חֲלָב טְרִיקָה לְנֹלַד טְרִיקָה שְׁהָרִי חֲלָב טְרִיקָה
וְנוֹדַאי אָסִירָא וְנוֹלַד מִן הַטְרִיקָה שְׁאֲנִי דְאֵין חֵיּוֹת הָעֵיבוּר תְּלוּי בְּאֵם וְאֲפִי אִם כְּוֹנֶנֶת
הַשׁוֹאֵל דְמָה הַנּוֹלַד מִן הַטְרִיקָה שְׁרִי כ"ש הַנּוֹלַד מִחֲלָב מִן הַטְרִיקָה דְמָה שְׁגִדְלָה מִן הַחֲלָב
הֵנִי כְּנֹלְדָה מִמֶּנָּה אַפ"ה טְעָה הַשׁוֹאֵל דְנוֹלַד מִן הַטְרִיקָה אֵין חֵיּוֹתוֹ תְּלוּי בְּאֵם כָּלֵל אֲבָל
הֵכָא גְּדַל לְגַמְרִי מִן הָאִיסוּר וּלְפַעַנ"ד יֵשׁ לְהַצִּיל הַשׁוֹאֵל מִן הָאֲר"י וְכְוֹנֶנֶת הַשׁוֹאֵל דְהָרִי
כָּל הַפּוֹסְקִים פִּסְקוּ דְנוֹלַד הַנּוֹלַד מִן הַטְרִיקָה שְׁרִי וּמִשְׁמַע אִם יְדוּעַ דְכָלוּ לוֹ חֲדָשֵׁיו אָף
בְּיוֹם רֵאשׁוֹן שְׁרִיָּא בְּיוֹם שְׁנֹלַד דְהָרִי לֹא חֲלָקוּ בְּדַבְרֵי אַע"ג דְבַמְעֵי אִמּוֹ כָּל גִּידוּלוֹ וּמְזוּנּוֹ
מֵאִמּוֹ שְׁהִיא טְרִיקָה וְאַע"ג דְבִלְא"ה נִיזוֹן מִדָּם הָאֵם הָרִי אֲמָרוּ בְּרִישׁ פְּרָק בְּהַמָּה הַמְקַשָּׁה
אַע"ג דְחַד אִיסוּר שְׁרִי רַחֲמָנָא תְּרִי אִיסוּר אָסוּר וְעוֹד דְנִילִיף מְהֵכָא דִּיּוֹנֵק מִטְרִיקָה שְׁרִיָּא
וְאַע"ג דְאֵין רְאִיָּה כ"כ מְהַפְּסֵק דְאָנּוּן ס"ל טְרִיקָה אֵינָה יוֹלְדַת וְא"כ ע"כ מִיַּרְי בְּנִתְעַבְרָה
וּלְכַסּוּף נְטְרָפָה וְא"כ לִיכָא חַד גּוֹרֵם דְהָרִי כְּבָר גְּדָלָה ג"כ קוֹדֵם שְׁנֹטְרָפָה מְלַבַּד דְגַם בְּזָה
יֵשׁ לְחֲלָק אִם נְטְרָפָה תִּיכְף כְּשֹׁנְתַעֲבְרָה קוֹדֵם שְׁנֹטְרָפָה וְגַם הִלָּא הַש"ף כְּתַב דְמִיַּרְי גַּם
בְּנוֹדַאי טְרִיקָה שְׁנֹתַעֲבְרָה אַח"כ וְגַם מְהַגְמָרָא אִיכָא קִצַּת רֵאִי לְהֵאִי לִישְׁנָא דְמוֹקִי לָהּ
בְּנְטְרָפָה וְאַח"כ גְּתַעֲבְרָה וְאַע"ג דְבַגְמָרָא מִיַּרְי בְּקַדְשִׁים וְא"כ א"א לְהַקְרִיבֵן רַק אַחַר ח'
יָמִים וְאִיכָא לְמִימַר דְאוֹתָן ח' יָמִים יִנְקָה מְכַשִּׁירָה וְהָא דְמְקַשָּׁה הַגְמָרָא וְלְפָלוּגִי בְּהַדְיוּט
הֵינּוּ ג"כ בְּכַה"ג שְׁיִנְקָה אַח"כ מְכַשִּׁירָה אֲבָל כָּל זֶה דְחוּק מְאוּד לְאוּקְמָה כָּל הַף בְּיִנְקָה
אַח"כ מְכַשִּׁירָה וְעַכ"פ אֵין לִיַּחַס טְעוֹת לְהַשׁוֹאֵל וּלְפַעַנ"ד דְבָר גְּדוֹל דְיִבְר אֲבָל אָנִי תְּמַה
דְנִרְאָה דְבָרִי הַש"ף בְּסִי' ס' בְּרוּרִין דְוּנְקָא בְּנִתְפְטָמָה בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה הוּא דְאָסְרִינָן בְּחַד
גּוֹרֵם מִשְׁא"כ בְּאִיסוּרֵי אֲכִילָה אֲפִילוּ חַד גּוֹרֵם שְׁרִי: נְחֹזֵר לְעַנְיָנֵינוּ וּמָה שְׁהַבִּיא הַמ"א
רְאִיָּה מְהַגְמָרָא דְאַפִּילוּ רַבְּנָן מוֹדִי בְּעַצֵּי הַקְדָּשׁ כֵּינּוּ דְבָאֲלָף לֹא בְּטִיל נִרְאָה לְעַנ"ד לְפָרִשׁ
דְבַאֲמַת בְּלִשׁוֹן יֵשׁ שְׁבַח עֲצִים בְּפַת נְכָלְלוּ שְׁנֵי עַנְיָנִים חֲדָא דְשִׁבַּח הָעֲצִים עֲצָמָן נִיכָר
בְּפַת וְלֹא אֲמָרִינָן דְאֵין כָּאֵן רַק שְׁבַח שְׁלֵהֲבַת וּלְכָף הוּא מוֹתֵר בְּעַרְלָה לְעַנְיָן הִיִּסַּק הַתַּנּוּר
כַּמ"ש הַתּוֹס' ד"ה חֲדָשׁוֹת וְעַנְיָן הַשְּׁנֵי דֵיִשׁ שְׁבַח עָלִים בְּפַת דְשִׁבַּח הָעֲצִים יוֹתֵר נִיכָר בְּפַת
מִשְׁבַּח הַתַּנּוּר וּלְכָף לֹא הֵנִי רַק חַד גּוֹרֵם כַּמ"ש רַש"י בְּמַסְקָנָא בַּד"ה אַת"ל וּמַאן דְמַתִּיר
בְּפַת אִיכָא לְמִימַר ג"כ מְתָרִי טַעְמָא אוֹ דַּס"ל דְאֵין שְׁבַח עֲצִים רַק שְׁבַח שְׁל הַפַּת וְא"כ
אֲפִילוּ אֵי סְבִירָא לִי זוּז"ג אָסוּר אֲפִילוּ הֵכִי שְׁרִיָּא אוֹ דַּס"ל דֵיִשׁ שְׁבַח עֲצִים רַק שְׁאֵינּוּ
נִיכָר יוֹתֵר מִשְׁבַּח הַתַּנּוּר וְס"ל זוּז"ג שְׁרִי.

וא"כ אפילו בנקברין שאפרן אסור אפ"ה שרי פנין שהוא זוז"ג אבל אם נימא דזוז"ג אסור רק דאין שבח העצים רק שבח שלהבת לכאורה יש חילוק באשר אבאר דלכאורה יש לעיין אם נימא דעיקר הטעם לרבנן דשרי בערלה אפילו באבוקה פנגדו משום דהוא שבח שלהבת א"כ מאי מקשה הגמרא מאי בין זו לערלה דלמא בערלה שריא מטעם דאין שלהבת אסור משא"כ בהקדש דאף שלהבת אסור ולא נהנין ממנה כמבואר בסוף ביצה דגריעי משלהבת ע"ש ולכך בהקדש אף אם נימא דהוא שבח שלהבת אפילו הכי הפת אסור וצ"ל דס"ל דזוז"ג ג"כ שרי ולכך מקשה שפיר ועוד נראה לענ"ד פנין דשלהבת הקדש אינה אסורה רק מדרבנן בלא"ה זוז"ג שריא אפילו למאן דאסר פנין דאינה אלא משום גזירה מדרבנן כמ"ש רש"י בע"ז דף מ"ח ע"ב והנה מזה הטעם עצמו נראה דגם בתמץ אף מאן דס"ל זוז"ג אסור הנה ראוי להתיר באפה ע"ג גחלים דהרי הרבה מחברים ס"ל דכל הנקברים חוץ מע"ז אין אפרן אסור רק מדרבנן ולפ"ז זוז"ג אף למאן דאסר יש להתיר באפרן אמנם מה שהשיב רבא הקדש אפילו באלה לא בטיל ולכך אסור אף בזוז"ג דכבר כתבתי דליתא דאפילו בע"ז זוז"ג שרי רק הפוננה פנין דחמיר מחמירין נמי בהא ואמרינן דיש שבח עצים בפת וניכר יותר מהתנור והוי חז גורם ולכך אסור כמו שהאריף הש"ך בס"י קמ"ב ולכך אפי' בגחלים אסור דשבח גחלים ניכר יותר מהתנור ודווקא בפת אבל בשאר זוז"ג לא איבעיא פלל לרמב"ח ושריא וכ"ש בתמץ ובאפה בו הפת אף בתמץ יש להחמיר ואפילו ע"ג גחלים כמו בע"ז וכמו שהאריף דליפא רק חז גורם אמנם הכ"מ כתב בשם הרמ"ך דדווקא באבוקה פנגדו נראה לענ"ד דס"ל פדעת הר"ן בע"ז דכתב דאפילו בע"ז בעינן אבוקה פנגדו וז"ל והיא באבוקה פנגדו אבל ע"ג גחלים הפת מותרת דמקלי קלי אסורא וצ"ל לדידן אע"ג דע"ז גם אפרה אסור אפ"ה יש לחלק בין עצים לגחלים דבעצים השלהבת בא מן העצים שכל שהעץ נדלק בא השלהבת והעצים בעין ושייך שפיר שבח עצים בפת משא"כ בגחלים אין השלהבת והחום בא בכל פעם מחדש מהגחלים ובפת אינו ניכר רק שבח החום ולא הגחלים פן נראה לענ"ד ליישב דעת הר"ן וכן דעת הרמ"ך אמנם יהי טעם הר"ן מה שהוא עכ"פ דעת הרמ"ך פדעת הר"ן ואנו מחמירין בע"ז שלא פדעת הר"ן וא"כ ה"ה בתמץ.

שוב מצאתי לבעל פרי מגדים שהרגיש בזה באשל אברהם רק דכתב דגם בע"ז בטל יבש ביבש או מין בשאינו מינו ואני חדשתי בזה ענין נכון במה שהשיג המ"א על הש"ך דכתב פיו"ד בתמץ הטעם משום דשיל"מ ולכך באינו מינו ביבש יש להקל והמ"א השיג עליו דעיקר הטעם כמ"ש הרשב"א הוא דצלויל שאיסורו במשהו ה"ה ביבש עיין סי' תמ"ז והביא ראי' מהא דבטיל בס' בע"פ ולפענ"ד עיקר דעת הרמ"א פה"ש"ך והנה הפר"ח בס"י ק"י הקשה דברי הרמ"א דסתרי אהדדי דביי"נ פסק בס"י קל"ד דבעינן דווקא חביות סתומות אבל דבר שאינו חשוב ביבש ביבש אפילו בע"ז בטל ובפסח פסק דתמץ לא בטיל יבש ביבש אפי' דבר שאינו חשוב והכר"ו נדחק מאוד והפרי מגדים ר"ל דבתמץ הטעם משום דשיל"מ וע"ז הקשה לו דא"כ אף בע"פ לא יתבטל ומה שפירא לענ"ד דהרמ"א פסק ע"פ הפלל דבספק דבר חשוב אם אינו מתבטל או מתבטל אזלינן לקולא דהוי ספיקא דרבנן והנה הב"י בס"י ק"ט כתב בשם הרשב"א הטעם דבכל איסור שהחמיר בהם לאסרם למעלה מנ"ט אין הפרש בין יבש לצלויל שלא מחמת טעם אסרום אלא חומר שהחמירו בהם ולפיכך פכר תמץ שנתערב בפסח עם פירות אחרות ואפילו

כפר קטן אינו בטל לעולם עכ"ל הרשב"א וכתב ע"ז הב"י והדב"ר ברור שאין פן דעת הרא"ש דס"ל דלגמרי נתבטל חד בתרי יבש ביבש וחוור האיסור להיות היתר גמור וא"כ אף באיסורים שהם למעלה מנ"ט שרי עכ"ל הב"י ומטעם זה מבואר דלכך פסק הרמ"א בסי' קל"ד ביי"נ לקולא פדעת הרא"ש דבעינן דווקא סתומי' וכן לענין אם חמץ מקרי דבשיל"מ איכא פלוגתא וקצת פוסקים ס"ל דלא הוי דשיל"מ הואיל וחוור לאיסורו בפסח הבא ולכך פסק ג"כ לקולא פדעת המתירין אמנם תוך הפסח ממ"נ יש לאסור במשהו אפי' ביבש דאם נאמר פסברת הרשב"א ונדאי דיש לאסור ואי ס"ל פהרא"ש דכולו חוזר להיתר גמור א"כ יש לאסור מטעם דהוי דשיל"מ היות דעיקר הטעם דלא מקרי דשיל"מ בפחוזר לאיסורו הוא משום דטעם דבשיל"מ לא בטיל משום עד שתאכלנו באיסור מטעם ביטול תאכלנו בהיתר ולכך פיון פמות שהוא עכשיו חוזר לאיסורו לא הוי דשיל"מ וכבר הארכתי במקום אחר דעיקר אם יש לו היתר עכשיו כמו שהוא מעורב ולכך בחמץ פשיבא פסח הוא חוזר ונייעור ביבש והוא בעין ונאסר לכך לא מקרי דשיל"מ והנה זה דווקא לדעת הרשב"א דס"ל דאין האיסור נהפך להיתר אבל לדעת הרא"ש ו"ל האיסור נהפך להיתר ואין פאן איסור פלל לא שינף לומר חוזר ונייעור וכ"כ המ"א בסי' תמ"ז וא"כ שוב אינו חוזר ונייעור לפסח הבא וא"כ הוי שפיר דשיל"מ וא"כ ממ"נ אינו מתבטל בפסח אבל באינו מינו דלא שינף דשיל"מ יפה כתב הש"ך דביבש ביבש מתבטל דהרי אף בע"ז הקיל הרב פדעת הרא"ש ודלא פהרשב"א ודו"ק: נחזור לענינינו מ"ש לחלק דבאפר אף בחמץ בטיל משום דלא שינף לא בדילי מיני' גם בזה הרגיש האשל אברהם ומה שתיירץ מעכ"ת דהוי דשיל"מ דפח"ח אבל לענין הפת פבר פתבתי למעלה דאם נתערב והוי זוז"ג שריא ומה שפקפק מדברי המ"א סי' תק"ז לענ"ד אין פאן פקפוק דכוננת המ"א דבשעה שמתבטלין עדיין אינו נהנה מהן פלל לעולם כמו שהו בשעה שמתבטלין רק אחר שנתבטל ונשרפו אז אח"פ אופה בהן פת וכבר פתב המ"א סי' תצ"ח ס"ק כ"ח דבכה"ג האפר בטל ברוב וכ"ש גחלים פל שלא נפרו מעולם ולכך יש להקל משא"כ הקא שאחר שהם גחלים הוא נהנה מהם ואנו באין לאסור מטעם גורם ונתם ליכא גורם איסור פלל דפת שנאפה בדיעבד שרי כמ"ש התוס' בפסחים אמנם בלא"ה פיון שפבר נתבטלו בעצי היתר שוב ליכא פאן איסור פלל וכוננת מהרי"ל קשה מאוד ואולי יש איזה ט"ס בדבריו ונראה מדבריו דחייש שמה יפול מהם לתבשיל וכיון דהוא במשהו אף נ"ט לפגם אסור וכן שלא פדרף הנאתו ועדיין צ"ע.

ומ"ש דטעם הרמב"ם דלא חיישינן לתקלה בזמן מועט שפתיים ישק מד"נ גם בענין אם מקרי מב"מ אם שדעת האשל אברהם הוא דהוי אינו מינו יותר נראה דעת מעכ"ת דהוי מב"מ אבל מה שהשיג על הפרי מגדים ביי"ד סי' ס' הוא תימא דהרי גם הפרי מגדים התיר החלב אף תוך מע"ל משום זוז"ג: תשובה יג שמעתי שרומעכ"ת רוצה להתיר קטניות דהיינו פאסאליעס ולא ידעתי מאין הרגלים דנודאי הוא בכלל קטניות וכ"ש אם נאסר קטניות הנה זה בכלל ונאסר במנין וצריף מנין אחר להתירו ומכ"ש דבר הנאסר מחמת סיני וגדר שאי אפשר להתיר פלל פמבואר ברמב"ם הל' מפרים דמחמת סיני וגדר חמיר טפי לענין שאם פושט' איסורו שאפילו אליהו וב"ד אינן יכולין להתיר וכן מבואר ביי"ד סי' רכ"ח שאפילו מנהג שנהגו מחמת סיני וגדר אינו יכולין להתיר ומכ"ש מנהג שנהגו אבותינו ונאבות אבותינו וקבלו עליהם ויעיין רומעכ"ת שכתב מהרי"ל על

קטניות פל העובר על דברי חכמים חייב מיתה וכן נראה בהג"מ וסמ"ק שקדמונינו אסרו קטניות ומי יוכל להתירו גם לא ידעתי שעת הדחק פל פה והנה מהרי"ל לא רצה להתיר אקליזא לרפואה רק מטעם דאינו בכלל קטניות לזאת לדעתי יהי' רומע"ל מתון בדבר ולא יהי' עי"כ פפורץ גדרו של חכמים ולא אפשר דרי ואם הם לא היו בני תורה אנו בני תורה נחזי דקא מצווחי עלי' בבי מדרשא ויעיין בלשון המרדכי שגזרו לאסור מפני שאין אנו בני תורה וכיון שצאסר במגן מתמת סיג ולא נתבטל הטעם חלילה להתיר מעולם לא נשמע מי שהתירו אף בשעת הדחק ומהרי"ל פתב דעובר בלאו דלא תסור וכל המנהגים שלנו על פי מהרי"ל: מה שמעלכ"ת פתב טעמים להקל אין צדיין דעתינו נוחה מזה ומה שפתב מעכ"ת שלא היה שכיח במדינות אלו ומי יודע אם היה בכלל קטניות הנה רש"י בראש השנה דף י"ג ובמנחות דף ל' ע"ב ובסוף פרק קמא דכלאים פתב הברטנורה פול המצרי פאשילא או פאסאליא וכן הוא בשפ"ה ברורה פאסאליעס בלשון אטליא פאזילא וכבר העמידו זקנים דמעולם נהגו בהאיסור ופול המצרי הוא קטניות פמבואר שם ברש"י וכן הוא בערוף ערוף פול פירש שם דרוף גידולם שהוא נראה בעליל שהם אותן פאסאליעס שלנו וביותר שמבואר בכל הפוסקים סתם דכל הקטניות גזרו לאסור ועיקר המחלוקת הביא על פול הלכן ומ"ש שלא הזכיר הגזירה רק מנהג מלבד מה שפתבתי דאפילו מנהג אין לבטל אמנם בפ"ה המרדכי כ' שפיון שאינם בני תורה גזרו ובפירוש פתב מהרי"ל בשם מהרב דאוכלו עובר בלאו דלא תסור והעובר על דבריהם חייב מיתה וישנה וישלש דגזרו על קטניות על פל מיני קטניות ומה שכ' דלא איפשט איסורי' ברוב ישראל תמיהני דהיינו בדבר שתחלה גזרו על פלל ישראל פגון נשיא או ב"ד הגדול.

אבל אותם גדולים שלא הי' בכוחם לגזור גזרו על אנשי מדינתם וקבלו עליהם גזירתם אין להתיר וכן הוא בתוס' בגיטין דף ל"ו ע"ב ומה גם פי לדעת הרמב"ם לא פשט איסורו היינו שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בו וכבר הארכתי הרבה בזה במקום אחר וראי' לזה ג"כ ממה שפתב רש"י בתשובה סי' נ"ד דחרם ר"ג צריף ב"ד אחר גדול ממנו בחכמה ובמגן ומ"ש דלפי שעה א"צ גדול ממנו בחכמה ובמגן פמבואר ברמב"ם תמיהני דרמב"ם למד מק"ו מאיסורי תורה ודיו לבא מן הדין להיות פנדון דדונקא למיגדר מלתא ולחזק הדין ובפירוש מבואר במהרי"ל הביאו הד"מ סק"א והיא הלכה מגולה דאפי' מנהג שנהגו מתמת סייג אין להתירו אף בשעת הדחק ומביא ראיה מעובדא דבני ביטן ויש להאריך בעניני' אלו הרבה והארכתי בזה בתשובה מיוסדת אבל אין צריף להאריך בנ"ד פי לדעתנו אינו אפי' א' ממאה חלקים שיהא נקרא בשביל זה שעת הדחק ויאיין לי רומע"ת שלא להקביתו פתבתי כ"ז ומאוד שמחני בדבריו שלא הוספמה דעתו להתירו בפומבי' אם לא בכנופי' תחלה ודעתי נוטה שרמע"ל ימשוך ידו מלמנות בהיתר זה וירחיק ממנו לזות שפתיים ומ"ש ראיה מהרי"ל דמדמה פת של עכו"ם לדמאי אין ראיה פלל דפת של עכו"ם מתחלה בשעת התקנה פמבואר בגמ': תשובה יד ראיתי בשבות יעקב שפתב באתרוג שגשפר פטמתו עם דדו ועדיין מחובר ודבוק בו שהוא פשר דמקרי לקיחה תמה ומביא ראיה מחולין דמבואר שם היכי דיליף לא מקרי נתיחה לנתחיה וגם מקרי האליה תמיה ולפענ"ד אין ראיה נכונה ואין זו ראיה של פלום דהתם מייירי שפותח מפניו לאורכו וגם לא על פני פולה רק מעט למעלה מבין הפרשות ולמטה

נשאר כולו שלם משני הצדדים וזה נודאי מקרי תמימה דהרי באתרוג כה"ג בנסדק לאורכו כולו ונשתייר רק מעט למעלה ומעט למטה פשר וכ"ש אם נסדק מקצת אתרוג ונשתייר רובו ולדבריו אם נסדק האתרוג לרוחבו אף ברובו פשר וזה מבואר היפה כל הפוסקים ולפ"ז פשוט דה"ה בעץ אם פשבר ולא נשתייר רובו מחובר פסול ואם רובו מחובר פשר וממקומו הוא מוכרע דאם פן למה לי לרש"י לפרש שחותרו לאורכו אמאי לא מפרש שחותרו לרוחבו והניח קצת מחובר ודברים אלו ברורים לדינא כמו שפתיבתי: תשובה טו לק' קאסטינטין מהגאון האמיתי מוה' ע"ד השאלה בנדון איש אחד שהי' לו מרחץ בשנתפוח עם אחיו ועם גיסו והי' לאחד גם ב' כלים י"ש בתוכו שהניח בתוכו כחצי שנה קודם הפסח והי' בנסוע על ירוד דק' בארדיטשוב שהי' לפני פסח צוה לאשתו לפני פסח ולאנשי ביתו לבדוק ולבטל כדיון.

ובדבר נזכר באותם ב' כלים י"ש והיה מתירא פן ישפחו אנשי ביתו למכרו שהמרחץ לא הי' באותו בית שהוא דר בו. לכן נחפז לשוב לביתו כדי למכור את הי"ש ומחמת קילקול הדבר לא נעשה חפצו והי' פראותו בע"פ שא"א לבא קודם זמן איסור חמץ ובבואו לכפר אחד והי' עמו ב' אנשים וגם המחזיק הפקר ואמר לפני שלשתן ראו אתם כי אי אפשר לבא לביתי למכור הי"ש.

בכך הנני מקביל את הי"ש בהפקר גמור זה הי' בפוקר בע"פ ובבואו לביתו שאל לחכמים ואמרו לו לפתוח המרתף ואח"כ יעיינו בדבר וצוה לפתוח את המרתף ועמד פן המרתף פתוח כל משפח ימי הפסח והי"ש שנה יותר מאלף זהובים.

מה דינו של הי"ש בזה: תשובה עם היות כי הדין מלתא דשו ביה רבים, וספרי שו"ת האחרונים מלאים בזה החפץ ומלא ידו במדה גדולה. אמנם אין ב"ה בלא חידוש.

ע"כ ראיתי לברר וללבן הדברים מעקרון ושרשן. והנה מקור הדברים ממעון קודש יצאו ונובעין מהירושלמי דפסחים כמבואר לשונו בבית יוסף סי' תמ"ח ששם הביא הטור בשם בעל העיטור שחמץ שבטלו ולא בערו ועבר עליו הפסח אסור באכילה ומותר בהנאה וכתב עליו הטור ואין טעם נכון לחלק ביניהם וכתב הב"י דנודאי טעם יש.

אף שאנו נראה לרבינו טור. אבל התימא פיון דהירושלמי לא הוזכר לחלק בין אכילה להפאה אף יחלוק בעל העיטור על הירושלמי והפרי חדש סי' הנ"ל הקשה על בעל העיטור מש"ס דילן מברייטא דחנות ומלאי אע"ג דמסתמא בטלו פתיקון חכמים.

ועוד הביא ראי' מדפרכינן בפרק כל שעה. ומי אמר רבא הכי דחמץ שלא בזמנו בין בזמנו בין שלא בזמנו בטל והא אמר רבא קנסא קניס ר"ש כו' ואע"ג דרבא מסתמא איירי בחמץ הנמצא אחר בדיקה וביטול עכ"ל הפר"ח בקיצור.

והנה מה שהקשה מחנות ומלאי אין פאן קשיא דהברייטא נשנית קודם תקנת רב יהודה דקאמר הבזק צריף שיבטל וכל הספרים מלאים מזה. ולפי"ז כש"כ דאין פאן ראי' מהמשנה דלא בדיק בתוך המועד שהביא הפר"ח בשם הב"ח דג"כ נשנית קודם התקנה ועיין במהרש"א אומהרש"ל ובמ"א הארכתי מזה.

וגם בלא"ה דחה הפר"ח ראי' זו ע"ש. ומה שהביא ראי' מקושיות הש"ס והא אמר רבא קנסא קניס כו' נלפע"ד להביא משם ראי' לשיטת בעהע"י.

דלכאורה קשה דלמה לי להגמרא להביא פלל וְהָא אָמַר רַבָּא קְנָסָא קְנִיס בְּפִשְׁיטוֹת הו"ל להקשות על רבא דאמר בין במינו בין שלא במינו מותר כר"ש ותיפוק לי' דאפילו בעינו שרי ואף דהמקשן לא ידע חילוק בין בעיני' לתערוכות הא ונדאי אין פאן מקום לומר פלל דמותר ע"י תערוכות היכי שהדבר בעין בעצמו שרי ולא חל עליו איסור פלל ואם תרץ דבעיני' אסור משום קנס אז ממילא יקשה דע"י תערוכות נמי ולא הי' צריך להביא הך דרבא פלל.

אף דבאמת אין זה קשיא פלל דלא שייך להקשות אי לא קניס אפילו בעיני' כמי פיון דבפירוש אמר רבא באמת בדוכתי אחריתא דלכך בעיני' אסור משום דקנסא קניס ואין לעשות ממנו מזה פלל ולפי"ז י"ל דזה הי' טעמו של הבעל העיטור דס"ל דהא דהבדק צריך שביטל תקנת רב יהודה אמר רב הוא כמ"ש לעיל לשיטתו וכמבואר בשו"ת אחרונים.

ולפי"ז קשיא לי' דבאמת מאי פריך הש"ס דרבא אדרבא דהא הא דאמר רבא דלאחר זמנו מותר היינו אחר תקנת רב יהודה אמר רב וכמ"ש. גם הפר"ח דרבא מייירי בבבליטל וְהָא דָּאֵמַר קְנָסָא קְנִיס ר"ש היינו בלא ביטל דנודאי דברי ר"ש נאמרו קודם תקנה ובהכי מייירי מתניתין דקתני לאחר פסח אסור וכדמשמע פשטא דלישנא דרבא דקאמר הואיל ועבר בבלי"י.

והיכא שביטל באמת לא עבר בכל יראה ובכה"ג הוא דקניס ר"ש. וא"ל דאף בבבליטל יהי' אסור משום הערמה וכמ"ש בירושלמי ז"א דמנ"ל להקשות על רבא דלמא רבא ס"ל פריש לקיש דמתיר בירושלמי ולא חייש להערמה וא"ל דקושיות הש"ס היא דאי סליק אדעתך דרבא כר"ל ס"ל א"כ מאי ארי' ע"י תערוכות אפילו בעיני' נמי אלא ע"כ דכר"י ס"ל ז"א דאפתי קשה דלפי"ז לא הנה לי' להביא פלל הך דאמר רבא קנסא קניס פיון דאיכא למימר דהך דרבא מייירי בגוונא אחרניא מאידך דרבא דהכא בבבליטל מייירי רק דמוכח מני' ובי' דאם בכה"ג ס"ל דאסור וא"כ אין הך דקנסא קניס עגון להכא פלל אלא ע"כ דקושית הגמ' הנ"ל דע"כ מוכרח דרבא מייירי בלא ביטל דאי בבבליטל אפילו בעיני' נמי שרי פיון שביטל לא קניס ר"ש וכשיטות בעל העיטור אלא ע"כ דבלא ביטול מייירי ולכך מקשה פיון דבלא ביטול איירי הרי כבר אמר רבא דקנסא קניס ומה טעם לחלק בין בעיני' לתערוכות ומשני דאף בלא ביטול לא קניס רק בעיני' אבל אם נאמר דבביטול נמי אסור א"כ מהך דרבא אין ראוי דאיכא למימר דהך דהכא מייירי בבבליטל ומהם בלא ביטול רק יהי' מוכרח מני' ובי' דע"כ ס"ל דבביטול אסור דאל"כ אפילו בעיני' נמי א"כ זה עיקר הקושיא והך דאמר רבא קנסא קניס מאי בעי הכא אלא ע"כ דבביטול מותר וניחא כמ"ל ואין להקשות דלפי מ"ש דבעל העיטור מפרש קושית הש"ס דמוכח דלא מייירי בבבליטל דא"כ אפילו בעיני' כמי ומאי קשיא דלמא נקט תערוכות דמותר אפילו באכילה דבעיני' אפילו בעל העיטור מודה דאסור באכילה י"ל דז"א דבאמת בדין הוא לפסוק דמותר אף באכילה פיון דלפי"ז קיי"ל כר"ל דלא חיישינו להערמה מהיכי תיתי נאסור באכילה והא דכתב בעל העיטור דאסור באכילה היינו טעמא דידי' דאזיל לשיטת' שהביאו הפוסקים בשמו דאפילו חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח אסור באכילה ועיין בח"י דטעמא דידי' משום מגדר מלתא הוא וא"כ מכש"כ בחמץ שביטל שיש לנו לאסור

באכילה עכ"פ דלא גרע מחמץ דנכרי וגם פי אם נתיר באכילה מיחזי מלתא דרבנן פחוקא
ואטלולא דקנודם שינפה הנכרי מן הפקר יהי מותר ואח"כ יאסור הדבר ברור דלא
אמרינן פן וכמבואר בדוקתא טובא בש"ס בגיטין גבי שתי נשים בקצור אחד ובעירובין
גבי מבטלין וחזרין ומבטלין למבי בית שער וכה"ג בדוקתי טובא בש"ס.

אמנם באמת דאין מפאן קושיא על החולקים על בעל העיטור דגם אינהו ס"ל דלא כפ"ח
וס"ל פיון דרבא סתמא קאמר ונדאי מיירי בין בביתל בין בלא ביתל וקושיות הגמ' קאי
על לא ביתל.

וגם י"ל דהש"ס הביא הך דרבא פי היכי דלא נדחי דלמא פר"ח ס"ל כר"ל. אבל עפ"י
האמת מצי סבר כר' יוחנן ועיין בחידושי פ"י שםבואר בדבריו דרבא חולק על ר' יוחנן.

אמנם אין פרושו מוכרח. ובאמת עפ"י סברתו שם דלטעם הערמה יש לחלק בין בעין
למערוכות הי' מקום להאריף בקאן דלמא מיירי רבא בביתל וכדכתבנא אף אין הזמן
מספים עמדי ואין פנאי להאריף.

ועתה נבא לבאר יותר דברי הפר"ח מ"ש על שירי בעל כנה"ג וכתב ונ"ל ומדע דהא
ע"כ לטעמא כו' ע"ש. לפע"ד אין זה הוכחה.

האמנם שהתוס' ביבמות דף מ"ב גבי מנסת הקשה קושיא פנה בשם ר"ת. אבל עיין
בשו"ת אמונת נשואל ובחידושי פ"י בכתובות מה שפירשו בזה ומה שרמז לסי' תמ"ז
יבואר לקמן אי"ה.

ומה שכתב עוד מהאי ארבא דטבעא בחשפא פבר השיג עליו בכנסת יחזקאל יעו"ש. וגם
פי מ"ש הפר"ח שאין אדם יכול לזכות בו אינו מוכרח ע"ש בט"ז ובאלף רבה סי' רמ"ו.

ועיין מה שכתב זקני בבכור שור בפסחים דף כ"א ורבא מציעא דף ס"ה. ומכ"ש פאן
דנראה לפע"ד ברור פיון דחכמים הטילו עליו מצנת ביעור.

ועוד שעובר בכל יראה. אפתי אגידא בי' ואין מועיל הפקר פנה פיון שעדיין הני פשלו
פיון שאין אחר יכול לזכות בו לא מיבעיא לשיטת ר"ת דדעיקר הביתול היא הפקר ואפ"ה
הצריכו ביעור אלא אף לשיטת רש"י י"ל אף שביטלו אם לא הפקירו לגמרי לא מהני
פיון שעדיין הוא קצת ברשותו ואפתי אגיד גבי' שהרי אין אחר יכול לזכות בו ויתבאר
עוד לקמן אי"ה.

עוד ראיתי באלף רבה שכתב פל דבר שבמגן כו' לענ"ד דלשיטת הרשב"א דחשש
הערמה הוא שמא לא ביתל בלבד א"כ לא הנה פאן מגן פלל רק חשש איסור וכמ"ש
הר"נ בשם הרמב"ן בע"ז גבי גילי.

ולפ"ז היכא דלא שייך הך חששא שרי. ועוד דהרי לא גזרו במפולת פיון דלא שייך
חשש הערמה.

וה"ה בכל הדומה לזה. ואי לשיטת הרא"ש דגזרינן שמא משקר י"ל ג"כ דגם בזמניהם
לא גזרו היכא דאיכא עדים.

ועוד יש לחלק כמו שכתב בתשובה הביאו הב"י והב"ח (ועוד הרי כתבתי והוכחתי לקמן דהירושלמי ס"ל בבביתול מטעם השבחה וא"כ לא המנו כלל אביטל ודו"ק) והמ"א בסי' ט' ס"ק ז' יע"ש. ועתה נבא לבאר דברי הגאון מוח"ז בתשובת פ"י תחלה הביא ראי' מדברי הר"נ פ"ק כל שעה דאפילו היכא דעבר אבל יראה דרבנן קניס.

ונה יש לדחות דאננס שאני כמו שכתב הוא בעצמו בתשובה שם. וכן הביא הכ"מ בפירושו הראשון לדעת הר"נ.

ואף כי מדברי ה"ה דקדק להיפך יתבאר לקמן דאין זה סתירה לנ"ד כלל. וגם לא לדברי הר"נ.

אף אם נפרש בפירושו הראשון. תו הביא ראי' מהא דאיתא בחולין חמץ של עוברי עברה מותר כו'.

ורא' זאת תמוה בעיני מאד. ולדעתי אדרבה משם ראי' להיפך וי"ל משם הוציא הבעל העטור סבתו דאל"כ תקשה מאי מיתי התם ראי' דאף בדאורייתא אמרינן לא שביק היתרא ואכיל איסורא דלמא לעולם דלא אמרינן פו בדאורייתא רק בדרבנן.

רק דהתם היינו טעמא דתלינן שמחליפין משום דאף אם נימא דלא אמרינן לא שביק היתרא ואכיל איסורא בדאורייתא. אפתי י"ל דוודאי בטלו כדי שלא יעבור על כל יראה.

דאטו משום דחשידי להצניע חמץ עד אחר פסח שהוא רק דרבנן נחשוד אותם אדאורייתא הרי קי"ל דחשוד על איסור דרבנן אינו חשוד אדאורייתא. רק דאפתי נשאר איסור דרבנן שאסרו אף בבביתול.

אבל ע"ז אני תולין שמחליפין דבאיסור דרבנן אמרינן לא שביק היתרא ואכיל איסורא. וא"ל פיון דהתם הוי ס"ד דהך דחמץ של עוברי עבירה אתיא כר' יהודא ולרבי יהודא לא מהני בביתול דהרי אפילו של עכו"ם אסור ז"א דהא הך ס"ד אתיא כרב אחא בר יעקב משמ' דהדר בי'.

וכן מבואר ברשפ"א בחולין ובתוס' בפסחים. וא"כ ה"ה ביטל דמותר אף לר"י.

רק דמדרבנן י"ל דאסור כמו לר' שמעון. אלא ע"כ דשיטת בעל העיטור דבביתול לגמרי מותר ואתי שפיר הוכחה הנ"ל.

דע"כ הך ברייתא מירי בגוונא דידעין שלא ביטלו ואף למאן דס"ל דבביתול בלב סני מ"מ מירי כגון שנתחמץ בתוך הפסח בלתי ידיעתם עד שנתחמץ דאז לאו ברשותיהו קיימי דלבטלי.

ונה נראה שדקדק רש"י בלשונו שם שכתב שאין מבערין חמץ בפסח כו'. ר"ל בפסח ממש.

אמנם לשיטת החולקין צריך לתרץ קושיא הנ"ל דבעוברי עבירה לא שייך ביטול פיון שמצניעים החמץ בביתם ובחדרים לא שייך לומר ביטול מטעם הפקר. וגם מטעם השבחה בלב לומר שחשוב בעינ' כעפ"ר לא שייך ה"כ דהא חזינו שחשוב בעיניהם להצניעו.

אָבֵל עַל כָּל פְּנִימִים. הָא וְנִדְאֵי לִיתָא מ"ש שׁו"ת פ"י בְּחֻמְצָן שֶׁל עוֹבְרֵי עֲבִירָה דְנִימָא מְפֻגֵי שְׁמִבְטָלִין שְׁהָרֵי כְּבָר הוֹכְחֵנוּ דְאֶפִּילוּ הַחֹלְקִין עַל בְּעַל הָעֵיטוֹר ס"ל דְהִקָּא לֹא שְׁיִיף בְּיִטוּל.

וּמָה שֶׁפֶתַח בְּתִשׁוּבָה הַנ"ל עוֹד רֵאִי לְדַבְרֵי דְאֶפִּילוּ בְּאֻנְסֵי ג"כ אֲסוּר דַּל"כ הָאִיף יִתְכַּן לְמַפְסֵק הַמְשָׁנָה בְּתִרְתִּי כו' עי"ש הַנָּה לִפְעֻ"ד אֵין זֶה מְוַכָּח דְלִפִּי מָה שֶׁפֶתַח הַכ"מ בְּדַעַת הַר"ן בְּשִׁנֵי תְרוּצִים הָרֵאשׁוֹנִים פְּרָאָה דְאֶפִּילוּ בְּדַאֲוֵרֵייתָא מְוַתֵּר דְבְּאֻנְסֵי גְמוּר וְאֵע"ג דְבְּשׁוּגָג לִיפָא לְמִימֵר הָכִי דְשָׂרֵי אֶפִּילוּ בְּלֹא בְּיִטְל כְּדַמּוּכַח מְבַרֵייתָא דְחִנּוּת וּמְלֵאֵי דְאֲסוּר אֶפִּילוּ בְּשׁוּגָג מ"מ בְּאֻנְסֵי גְמוּר וְלֹא חָל עָלָיו חוֹבַת בִּיעוּר פְּגוּן שֶׁהִי בְּמִקּוּם רְחוּק וְיִצָּא קוֹדֵם ל' יוֹם וְא"א לְבִטְלוּ פְּגוּן שֶׁהִי חוֹלָה אוֹ נִשְׁתַּטָּה י"ל בְּאַמַּת דְשָׂרֵי וְאֵי לְדַעַת הַרְמַב"ם דְאֲסוּר בְּפִירוּשׁ אֶפִּילוּ בְּאֻנְסֵי י"ל דַּס"ל דְבְּבִיטְל לְגַמְרֵי שָׂרֵי בְּדִיעֵבַד פְּשִׁיטַת בְּעַל הָעֵיטוֹר וְכַמ"ש לְקַמֵּן אַי"ה.

וְאֵי לְשִׁיטַת הָרֵא"ש וְהַטוֹר י"ל לְהַפֵּךְ דְנִדְאֵי מִתְנִיתָן לֹא מִיִּירֵי מְבִיטְל דָּאֵם אַתָּה אוֹמֵר דְמִתְנִיתָן אֵיירֵי אַף בְּבִיטְל א"כ הֵינּוּ בְּיָדוּעַ שְׁבִיטְל וּבַכַּה"ג מְמִילָא מְוַתֵּר כְּמוֹ שְׁאֲכַתְּוּב בְּשֵׁם פְּנִסַּת יְחִזְקִאל וּבְלָאו הָכִי א"ז הוֹכְחָה מְכַרְעַת כ"כ דְדִין דְאֻנְסֵי לֹא שְׁיִיף הִקָּא כָּלֵל וְלֹא מִיִּירֵי כְּאֵן מְזַה.

וְנִלְמַד מִמָּה שֶׁאֲחִיז"ז כְּפָרֵי שְׁהִלְוָה וְכו'. תוּ פֶתַח לְהַבִּיא רֵאִי מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם כו' עי"ש.

וְהַנָּה מְלַבֵּד כִּי מְדַבְרֵי ה"ה מְבִנְיָא שְׁהַרְמַב"ם הוֹצִיא דִין זֶה מִיִּשְׂרָאֵל שְׁהִרְהִין חֻמְצָן כו'. וּבְרַמְב"ם מְבִנְיָא דְיִשְׂרָאֵל שְׁהַפְקִיד אֲצֵל עַכּו"ם הוּא מְדַאֲוֵרֵייתָא פְּדַעַת רַבִּינוּ יוֹנָה וְלֹא כַהֲר"ן וְא"כ אֵין לְהַרְמַב"ם רֵאִי לְאֲסוּר אַף בְּדַרְבָּנּוּ.

דְהָא עֵיקַר רְאִיוֹת הַר"ן הִיא מִיִּשְׂרָאֵל שְׁהִרְהִין [דְהִתָּם הִיא דְאֻרֵייתָא] וְא"כ מְבִנְיָא מְדַבְרֵי ה"ה דְהַרְמַב"ם לֹא מִיִּירֵי בְּבִיטְל דְאֵי לֹא הָכִי הָאִיף מִיִּיתֵי רֵאִי מִיִּשְׂרָאֵל שְׁהִרְהִין דְהִתָּם הוּא דְאֻרֵייתָא אֲמַנְם בְּלֹא"ה א"א לְפָרֵשׁ שְׁהַרְמַב"ם כִּינּוּן לְדַבְרֵי הִירוּשְׁלַמִי וְתַחֲלָה צָרִיף אֲנִי לְפָרֵשׁ שִׁיחַתּוּ שֶׁל פ"י.

שְׁלִכְאוּרָה דְבְּרֵי מְגוּמָגוּם. וְנִרְאָה פְּוֹנְנָתוּ דְאֲזִיל לְשִׁיטְתוּ דַּס"ל דְהִירוּשְׁלַמִי מִיִּירֵי בְּבִדִיקָה וּבִיטוּל וְס"ל דְכָל דְמַצָּא אַחַר הַבְּדִיקָה מְקַרֵי אֻנְסֵי.

וּמְפָרֵשׁ דְכִיִּהִיכָא דְאֲסוּר בְּבִיטְל מְטַעַם הָעֲרָמָה שְׁמַח לֹא בְּיִטְל ה"נ חִיִּישִׁינּוּ אִם נִתִּיר בְּאֻנְסֵי יַעֲרִים לְבִטְל וּלְהַנְיָחוּ בְּמִזִּיד. וְזֶה כְּבָר אֲסַרוּהוּ מְטַעַם הָעֲרָמָה שְׁמָא לֹא בְּיִטְל כֵּן מְוַכָּח שֶׁם בְּדַבְרֵי.

אָבֵל הַדְּבָר בְּרוּר דַּא"א לֹא מְרַבֵּי דְלִפִּי"ז עֵיקַר הָאִסוּר אַחַר הַבְּיִטוּל מְטַעַם הָעֲרָמָה הִיא וְדִלָּא כַהֲר"ן דַּס"ל דְהַטַּעַם מְשׁוּם דְעֵבֵר אָבֵל יִרְאָה דְרַבָּנּוּ. וְהַנָּה בְּרַמְב"ם מְבִנְיָא דַּס"ל דְבִיטוּל הִיא הַשְּׁבִתָּה בְּלַב.

וְאֵי ס"ד דְהִירוּשְׁלַמִי מִיִּירֵי אֵלִיבָא דְהַרְמַב"ם בְּבִדִיק וּבִיטְל כְּתִקְנוּ פְּדָרָף הָעוֹלָם. א"כ הָאִיף הַנָּה בְּעֵי לְאֻקְמִי בִירוּשְׁלַמִי מִתְחַלָּה דר"ל וְר"י פְּלִיגָא בְּפִלוּגְתָא דר"מ וְר' יוֹסִי וְהֵינּוּ בְּמֵאֵי דְפִלִּיגוּ בְּנִדְרִים אֵי הַנָּה הָפְקֵר עַד דְלֹא אֲתִי לְרִשׁוּת זוֹכָה.

ואפתי לא הנה ידע טעמא דהערמה וא"כ תקשה לי יהי דהפקר אינו פלום מ"מ הרי ביטל ולמה יאסור פנין דהוא אנוס שהרי אפתי לא ידיענו טעמא דהערמה אלא ע"כ דמייירי בלא ביטל פלל וא"כ פשיטא די"ל דמייירי בלא בידק פנין שהפקיר וא"כ אין פאן אונס ומכ"ש לפי מ"ש הפ"י דבימי ר' יוחנן פבר הי' תקנת הביטל ואפילו הקא מייירי הקא בלא ביטול וה"ה די"ל דמייירי שלא בידק.

ולפענ"ד יפה פתב הגאון מוה' אברהם בשו"ת שם הגנוסח בירושלמי היא הפקיר חמצו כו'. וכן הוא הגנוסחא בספרים שלפנינו.

ועוד נראה דאין ראי' מהרמב"ם פלל אהפקר. דהנה הרמב"ם פתב שחכמים קנסוהו משום שעבר על בל יראה אפילו הניחהו שוגג או אונס כדי שלא יניח אדם חמץ ברשותו כדי שיהנה ממנו אחר פסח עכ"ל ולכאורה קשה לפי"ז למה צריך לטעמא דקנסוהו חכמים היכא שעבר במזיד נימא בפשיטות הך טעמא כדי שלא יניח אדם כו' כדי שיהנה ממנו.

ונראה דהוא מפרש שנה הטעם בעצמו שקנסוהו כדי דלא לייתי אחרניא למעבד הכי וכמ"ש רש"י ביבמות דף ל"ו. ולכך אסרו אפילו אונס וא"כ לפי"ז אף אם נימא דהרמב"ם מייירי בביטל אין ראי' אהפקר דהרמב"ם דס"ל דעיקר הביטל הוא פדעת רש"י שייחשוב בלבד שאינו חשוב בעיניו פלל כעפר וכאלו אינו ברשותו פלל וא"כ כל שייחבנו בכוננה להוציא לאחר הפסח ליכא פאן ביטול פלל דהרי הוא חשוב בעיניו להוציא וכמ"ל גבי חמצון של עוברי עבירה.

אבל בהפקר אף דנימא שדעתו לזכות בו אחר פסח נראה דמדאורייתא הוי הפקיר גמור פל ימי הפסח וכן מבואר בהרא"ש בנדרים אבל בר"נ מתחלת הסוגיא שם אין הברע אבל נראין הדברים כן.

ועוד דאי הירושלמי מייירי בביטל הנה לי להרמב"ם להשמיענו הדין אף בביטל והפקר. ועוד דאי הרמב"ם ס"ל הדין כהירושלמי דגם בהפקר הדין פן א"כ תקשה ממ"נ אי ביטל הוי רבות' טפי א"כ מנ"ל להרמב"ם דגם בביטל הדין פן ואי הפקיר הוי רבותא טפי הו"ל להרמב"ם לאשמיענו בהפקר ובלא"ה אין דרכו של הרמב"ם להשמיט דין המבואר בפירוש ולכתוב במקומו דין אחר שהוציאנו מן המפורש.

ועתה נבא לנ"ד הנה פבר בררנו דעת בעה"ע שאינו נגד גמרא דידן וילדעתי גמרא דידן חולק על הירושלמי וא"כ ראוי לומר פדאי הוא בעה"ע לסמוך עליו בשעת הדחק דהפסד מרובה בשעת הדחק דמי ובררנו סמכינו אף ביחיד נגד רבים בשעת הדחק פמבואר בכללי הוראה.

אמנם באמת בנ"ד א"צ לסמוך על דברי יחיד פי רבים אתנו מגדולי הפוסקים. הנה בעל שירי כנה"ג התיר בפירוש ע"י הפקיר בעדים אליבא דכ"ע וכן פסק בעל פנסת יחזקאל הלכה למעשה וכתב שפן הספים עמו מהר"ם וכל חכמי הוראה והגאון מוה' זוסקינד והקא פמי בעדים הפקיר כעובדא דכנסת יחזקאל ועדיף מינ' דהקא הוי באפי תלתא ובלא"ה בביטל ע"י שליח י"ל אין אדם חוטא ולא לו ולא חיישינו שפא לא ביטל ואומר שביטל.

ועוד נלע"ד דאפילו לפי מה שרצה השואל בשו"ת פנסת יחזקאל לפרש דחשש ערמה הוא להבא שמה לא יבטל ויאמר שביטל ולא מהני מה שיש עכשיו עדים נראה דהכא יודה חז"ל דלדעת רש"י דס"ל דביטל הוא השפחה בלב א"כ הפקר מלתא אחרת הוא וכי היכא דלא תישינו היכא דמוכר חמצו לנכרי שמה לא ימכור ויאמר שמכר ה"נ לגבי הפקר לא תישינו לזה דמה לי הוציאו מרשותו ע"י הפקר או ע"י מכירה א"כ ונדאי יש לסמוך במידי דרבנן אדעת רש"י והרמב"ם וסייעתם ואף לדעת ר"ת שהביטול הוא הפקר יש לצדד להקל דדווקא היכא שלא עשה כתיקון חכמים קנסוהו וגזרו אבל היכא שצדק וביטל פראוי לא גזרו רק שפזה היא אונס לא גזרו וכמש"ל בפ"י שצדד להקל בזה וגם יש לעשות סניף דבזמן הזה כל העולם אומרים כל חמרא רא כמ"ש הגאון מוה' אברהם בשו"ת פ"י הנ"ל ואף הגאון בעל פ"י שהחמיר דלא פבעל העיטור מ"מ הקול בזה לדעתו הוא רק ויעה בעלמא ע"ש.

וגם בנ"ד היא הרבה צדדים להחמיר ע"ש חז"ל שנודע לו שעבר אדרבנן ולא ביערו. אבל הכא הוי אונס גמור דהרי שאל לחכמים אם צריף לבערו והשיבו לו שיפתח המרתף לגמרי ושמע לקולם ומה היא לעשות.

עוד פשוט דא"ל דאם היא הפקר בלב שלם היא לו לבערו מספק דז"א דהיא צריף להוציא הוצאת הרבה להוציא מן המרתף לבערו. והנה הגאון פ"י בעצמו מקיל קצת בהפקר אף דאינו דומה כ"כ לנ"ד דהכא צוה להוציא מן הבית לגמרי.

ועיין מה שפירש בדברי הר"ם רקאנטי מ"מ גם הכא הרי פתח כל הפתחים רק דלא הוציאו מן המרתף מחמת תוצאות מרובות ואין לה הפקר בלב שלם גדול מזה ואף דזה היה לאחר שש מ"מ סופו מוכיח על תחלתו רקשאנוס היא תחלה.

ועוד דבנ"ד שחקה הנה שהוא קרוב לפשיעה. ועוד שרצה למכרו הרי לא היא בכלל הביטול לפמ"ש הגאון הש"ף זצ"ל.

ועוד הרבה צדדים פאשר יעיין המעיין ודעת לנבון נקל ואין פנאי להאריף. אמנם פן נלפע"ד דבנ"ד אף לדעת המחמירין יודו שבכאן יש להקל.

והנה באמת המתיר של הרב פנסת יחזקאל נראה שסמך על פירוש הרא"ש והטור בלשון הערמה של הירושלמי אבל לפי מה שפירשו הרשב"א בתשובה סי' ע' אין חילוק בין אם יש עדי או לא.

וגם נ"ל דמלבד כ"ז בכאן יש צדדים להקל דמחשבתו נקפדת מתוך מעשיו כמש"ל. ועוד דבכאן נמן רשות לבני ביתו שביטלו ויבערו פדינו וכיין ששלוהו בטלו ונדאי ביטלו פדינו בלב שלם ואין אדם חוטא ולא לו.

וא"ל דבגוף השליחות הערים דז"א דלמה לו להערים בזה דהא לא אסיק אדעתו שלא ימכרו. אמנם אף אם לא נסמוך על סברות אילו צ"ל דהכא יש להקל מטעם שאבאר אחר שנבאר גרסת הירושלמי שהרשב"א גורס הפקיר חמצו בי"ג וכן הוא בספרים שלפנינו והרא"ש גורס בי"ד ונ"ל דאזלי לשיטתיהו דלכאורה קשה דמאי בכך דהוי הערמה הא כל המכירות הן הערמות וכמ"ש הב"י.

אָמַנְם פֿכּר פֿתּב זְקוּנֵי הַגָּאוֹן בְּתּבוּאַת שׁוֹר דְּמִדְּאוּרִיָּתָא בְּבִיטְל בְּעֵלְמָא סְגִי וְהַעֲרָמָה בְּדַרְבְּנֵן שְׁרִיא. וְהַגָּה הִירוּשְׁלֵמִי ע"כ ס"ל בְּבִיטְל הַשְּׁפָתָה בְּלַב כּפּרש"י וְהַרְמַב"ם דְּאִי ס"ד פֿדְעַת ר"ת א"כ לֹא מִשְׁפַּחַת בִּיטוּל מִדְּאוּרִיָּתָא פֿלֵל לְמֵאֵי דְבַעֵי בִירוּשְׁלֵמִי לֹמֶר דַּר' יוֹחָנָן כַּר' יוֹסִי ס"ל דְּלֹא הָוִי הַפֿקֵר עַד דְּאַתִּי לְרִשׁוּת זֹכָה אֲלֵא וְנוֹדְאֵי דַס"ל פֿדְעַת רַש"י וְהַרְמַב"ם וְאֵע"ג דְּהַר"ן רִישׁ פֿסְחִים יִישָׁב לְדְעַת הָאוּמְרִים דְּבִיטוּל מְטַעַם הַפֿקֵר אַף לְדְעַת ר' יוֹסִי מ"מ הָרִי הִירוּשְׁלֵמִי לְמֵאֵי דְבַעֵי לֹמֶר דַּר' יוֹחָנָן כַּר' יוֹסִי ס"ל ע"כ לֹא ס"ל פֿתִּירָץ הַר"ן.

וּבְזָה יֵשׁ לִינִישָׁב בְּלֵא"ה דְּבַעֵל הַעֵיטוּר אֵינּוּ נֶגֶד הִירוּשְׁלֵמִי דְּמִפְּרִשׁ פְּהַרְשֶׁב"א וְס"ל דְּדוּנְקָא בְּהַפֿקִיר הַחֲמִיר הִירוּשְׁלֵמִי אֲבָל לֹא בְּבִיטְל וְס"ל בְּבִיטְל פֿדְעַת רַש"י וְדַעַמוּ. וּלְפִי"ז י"ל דְּדוּנְקָא נֶקֶט הִירוּשְׁלֵמִי דְּלֹא בְּדַק וּבִיטְל וּלְכַף חֲנִישׁ לְהַעֲרָמָה דְּהָוִי הַעֲרָמָה בְּדְאוּרִיָּת' אֲבָל בַּנ"ד שִׁישׁ בִּיטוּל וְהַפֿקֵר אַף לְדְעַת הִירוּשְׁלֵמִי שְׁרִי וּבְזָה נִתְפָּשְׁטוּ פֿל הַקְּמִטִין מַה שֶּׁהָש"ע הִבִּיאָם אַף לְדִידוּן מִשׁוּם דְּדוּנְקָא בְּבִיטְל וְהַפֿקֵר שְׁרִי.

עוּד י"ל לְהוֹכִיחַ שֶׁהוּא חוּמְרָא בְּעֵלְמָא דְּלַכְאוּרָה קִשָּׁה מַה בְּכַף שְׁמִכְנוּן לְזַכּוֹת בּוֹ אַחַר הַפֿסַח אִטּוּ מִשׁוּם הָכִי לֹא הָוִי הַפֿקֵר גְּמוּר וְלֹא דְמִי לְמַפְקִיר לְיוֹם אִו לְשָׁנָה כּו' חֲדָא דְּנִרְאָה דְּזָה דְּוּנְקָא בְּקַרְקַעוֹת.

אֲבָל לֹא בְּמִטְלָטְלִין וְכֵן נִרְאָה מְלִשׁוֹן הַרְמַב"ם וְהָש"ע. וְכֵן מְבֹאֵר בְּתוֹס' דְּנִדְרִים וְאַף אִם נִימָא פִּינֵן דְּחִיָּשִׁינֵן לְהַעֲרָמָה קַרְקַעוֹת וּמִטְלָטְלִין שְׁוֹת מ"מ לֹא דְמִי לְמַפְקִיר לְיוֹם אִו לְשָׁנָה דְּהֵתֶם אַחַר יוֹם וְשָׁנָה בְּטַל הַהַפֿקֵר מִצַּד עֲצָמוּ וְהִי פֿלֵא הִי' אֲבָל הָכָא הָרִי הַפֿקִירוּ לְעוֹלָם רַק דְּדַעַתוֹ לְחַזוֹר וְלְזַכּוֹת בּוֹ וְנוֹדְאֵי הָוִי הַפֿקֵר גְּמוּר וְא"ל דְּלִישְׁנָא קְלִילָא נֶקֶט וְכִוּוּנָתוֹ דְּאֵינּוּ מַפְקִירוּ רַק לִימֵי הַפֿסַח דְּמַהִיכִי תִימֵי נִיחּוּשׁ לְזָה דְּלֹא שְׁבִיק הִתִּירָא כּו'.

דִּיכּוֹל לְהַפְקִירוּ וְלְזַכּוֹת בּוֹ לְכֵן נִרְאָה לְפִי ע"ד לְפִרְשׁ דְּבַרִּי הִירוּשְׁלֵמִי מֵאֵי שְׁדַקְדַּק וְנֶקֶט בִּי"ג דִּי"ל דְּרַבּוּתָא אֲשֶׁמוּעֵינֵן דְּקִי"ל הַפֿקִיר יְכוֹל לְחַזוֹר בּוֹ תוֹף ג' יָמִים וְאֵע"ג דְּהֵתֶם בְּקַרְקַע אֵינִירִי מ"מ הָרִי פֿתְבוּ הַתּוֹס' דְּבְמִטְלָטְלִין לֹא חִיָּשִׁינֵן לְהַעֲרָמָה.

אֲבָל אִם נִימָא דְּבַחְמִץ חִיָּשִׁינֵן לְהַעֲרָמָה וְנוֹדְאֵי פֿל ג' יָמִים יְכוֹל לְחַזוֹר דְּכִינֵן דִּיכּוֹל לְחַזוֹר אַפְתִּי אֲגִידָא בִי'. וְעוּד דְּכִינֵן דִּיכּוֹל לְחַזוֹר תוֹף ג' יָמִים אֵיפֿא לְמִימֵר הוּאִיל וְאִי בְּעֵי חַזוֹר בִּי' וְעֵבֵר בְּב"י וְהָכָא לֹא שְׁיִיף הַתִּירוּצִים שְׁפֿתְבוּ הַתּוֹס' וְהַר"ן לְכַף אֲסוּר לְאַחַר הַפֿסַח וְר"ל לְשִׁיטְתִּי דַס"ל בְּתַלְמוּדָא דִּידוּן בְּנִדְרִים דְּאֵלִיפָא דְּרַבְּנֵן לֹא חִיָּשִׁינֵן לְהַעֲרָמָה אֲפִילוּ בְּמַקְרַע וְר"י לְשִׁיטְתִּי שָׁם אִו דַּר"ל ס"ל דְּבִכָּאן לֹא הָוִי הַעֲרָמָה וְדֵינּוּ פֿשְׁאָר מִטְלָטְלִין לְכַף דְּקַדְקַ הִירוּשְׁלֵמִי בִי"ג לְרַבּוּתָא דְּאִי בִי"ב שׁוּב לֹא עֵבֵר עַל ב"י פִּינֵן דְּאֵינּוּ עוֹבֵר עַד הַלִּילָה תוֹ הָוִי לְאַחַר ג' יָמִים וְאֵינּוּ יְכוֹל לְחַזוֹר בּוֹ.

וּלְפִי"ז בַּנ"ד שֶׁהִי הַמְּרַתֵּף שֶׁל שְׁוֹתָפּוֹת מִיַּד פֿשְׁהַפֿקִיר זָכוּ בּוֹ הָאַחֲרִים אַף ר"י מוֹדָה שְׁאֵינּוּ יְכוֹל לְחַזוֹר בּוֹ לְאַחַר שְׁזָכָה בְּהֵם אַחַר פֿמְבֹּאֵר בְּנִדְרִים וּבַח"מ ס' רַע"ג. וְעוּד דְּאֵף אִם נִיחּוּשׁ שְׁפֿלְבוּ לֹא הִי' נִיחָא לִי' הַהַפֿקֵר וְהַדַּר קִנְיָא לִי' חֲצִירוּ דְּאֵף דְּבִשְׁעַת הַפֿקֵר י"ל דְּבָרִים שְׁפֿלָב אֵינֵן דְּבָרִים מ"מ פִּינֵן דְּנִיחָא לִי' בְּחִמְץ הַדַּר קִנְיָא לִי' חֲצִירוּ וְאוּלַי זֶה פֿוּנּוֹת מ"ב דְּבֵלֵא"ה אֵין הִבְנָה לְדְבָרִיו ע"ש אַפְתִּי בַנ"ד שֶׁהִי שְׁלִשָּׁה שְׁוֹתָפּוֹת קִנּוּ פּוֹלָם

ובטל חלק חד בתרי וא"ל דהדר הו"ל חמץ דידהו של ישראל באמת בזה יש לנו עוד אילו גדול לסמוך עליו הוא בעל מנחת יעקב.

וא"ל דהיכא דלא ידע כלל בפסח מהחמץ מותר אף לדעת הרשב"א והכא גם היום איכן יודעין עדיין דקני להו חצירו ובשעה שהפקירו עדיין הי' היתר ולא שינה לומר איסורא לא ניחא להו דליקנו וליכא למימר פינו דלא הנה מצי למידע עד אחר זמן איסורא לא ניחא להו לקנות דא"כ אדרבה פינו דלא ידעי עד השתא והשתא היתרא הוא וא"ל דא"כ אזיל לי' היתרא דכנסת יחזקאל שהרי השותפין לא הפקירו וביטלו בעדים י"ל דבאמת מבואר ברמ"א סי' רס"ו והיא מהמרדכי דדבר שאינו רגיל לא קניא חצירו וא"כ היתר דבעל פנסת יחזקאל שריר וקיים דיש לסמוך על סברא זו וא"ל דא"כ אזיל ההיתר דמנחת יעקב שכתבתי די"ל דבאמת אין דברי המרדכי מוספמים שהרי הרמב"ם והראב"ד והתוס' והרא"ש ומרדכי בשם ר"כ חלקו באופן סותר ליישב הקושיא מעצא בפותל ושולחני וע"כ לא ס"ל חילוק המרדכי בשם מור"ם וא"כ יש לסמוך על המנחת יעקב לדעת הפוסקים, אלו וא"כ יש צדדים טובא להקל.

וגם ספיקי טובא דלמא קי"ל כבעל העיטור ואת"ל פדעת הרא"ש והטור דלמא י"ל הוי זיעה פדעת הפנ"י ממהרטי"ץ וא"ת דלא הוי זיעה דלמא האי דינא דכ"ע אמרי כל חמירא כ"ע מודה דליכא למיחש להערמה פדעת הגאון מהרא"י הג"ל בתשובות פ"י וא"ת דלא מהני דלמא ביטול והפקר מהני ואת"ל דלא מהני דלמא הפקר בעדים מהני והשותפין לא קני פדעת הג"ה בשם מור"ם ואת"ל דלא מהני דלמא קיי"ל כאינה פוסקים דשותפין קני מן ההפקר ושריא פדעת המ"י ועוד הרבה צדדים וא"כ אפילו בדאורייתא הי' מקום להתירו מכ"ש בדרכנו דקילא והר"נ מדמי לה לחלת ח"ל דלית לי' עיקר בדאורייתא ובפרט בהפסד מרובה ומכ"ש אם רוצה לבטלו חד בתרי דנודאי שריא בהנאה ואם אמנם מה שמשמע באבן עזר וכן בתשובת פ"י הג"ל דאי דמיא לחלת ח"ל מותר לערבו אף לכתחלה לא נהירא לי דאף דלענן תערוכות דמיא לחלת ח"ל מ"מ לענן לערבו לכתחלה אין לדמותו דא"כ אזלי לי' קנסא דר"ש ואתי לשהויי מ"מ הכא דלענ"ד בלא"ה שריא יש לעשות לחומרא בעלמא לערבו ולבטלו הואיל ונפיק מפומא דהגאון בעל פ"י כל זה נלע"ד ברור והיותר באשר אני חוץ לביתי ואין פלי תשמושי בידי.

וגם שמעמא ציליתא בעי נאני טרוד בענגנים אחרים וגם אין המקום גורם להתבודד ולענין פראוי ע"כ קצרתי ואלקי המערכה יצילני משגיאות שלא אפשר בדבר הלכה הכ"ד פותב וחותם תק"מ לפ"ק בראד.

הק' אלפסנדר סענדיר מרגליות מבראד אב"ד דק"ק סאטניב ואגפיה: אחר פתבי התשובה הג"ל מסרתי להגאון המפורסים אב"ד דק"ק בראד שיענינו בו מקודם נסיעתי פד הוינא קאי אחד כרע' והוא מסר לידי תשובתו.

ולא הי' פנאי אף לקרות דרו העברה בעלמא ובבואו לביתי צויתי להעתיקו וראיתי דרו אקראי את זה בסופה שלדינא הספים להקל. אמנם בראש אמיר השיג שנים או שלשה גרגרים אבל המעיין ומדקדק היטיב יראה שדברי פנים והשגותיו אינם נכונים תחלה עה שהשיב בדברי הפר"ח מלבד שאין לשון הפר"ח סובל פרושו שכתב שהוכיח פן מקושטא דמלתא חוץ מזה אי ס"ד דכוננת הפר"ח הוא מדקא חזינא קרבא סתמא קאמר

מסתמא איירי אף בביטל א"כ מה צורך הי' להוכחתו הו"ל להפר"ח לחלוק בנרוע על בעל העיטור וא"צ לאריכות דברים בזה רק לומר פיון דרבא סתמא קאמר מסתמא איירי אף בביטל אלא נודאי דאין זה הכרח לדעת בעל העיטור וביותר מת שכתב תחלה נן ונ"ל דהא אינהו קאי וכו' אבל זה שעבר במזיד מהיכי תיתי נימא וכו' ועיין עוד מה שהאריך בזה ואין לדברים אלו שום הבנה ולא אוכל לירד לסוף דעתו תדא מנ"ל דרבא דקאמר שלא בזמנו בין בעינו בין שלא במינו מיירי בעבריין שלא ביטל ולא בדק דלמא מיירי כפשטא שמצא אצלו חמץ אחר פסח וקודם פסח בדק וביטל פדיון רק שלא בדק יפה או ששכח לבדוק במקום אחר וגם המשנה מיירי בכה"ג ועיקר הקנס הוא בלא בדק ולא ביטל בעבריין.

וגם פבר פתבתי דבעבריין לא שייך ביטול. וגם מה שכתב אבל אם לא בדק י"ל דביטל לא ידעתי פוננתו דהרי רבא הוכרח לומר דר"ש קנסא קניס משום דהני קשיא לי מתניתין דלא כמאן וכיון דאיכא לאוקמי מתניתין בלא ביטל לק"מ ומנ"ל דקניס אף בביטל ואף דמתניתין סתמא קתני אדרבה פיון דסתמא קאמר מסתמא מיירי בלא ביטל דבזמן המשנה הי' דרפן לבדוק ולא לבטל ואי הנה מיירי אף בביטל הנה לי' לאשמועינן רבותא. תו פתב בכל חמץ שעבר וכו' נימא שמא ביטלו ועי"ש לא ידעתי מאי קשיא לי דלמא באמת פו הוא וכל דוקתא דאסרינו מיירי באומר בעצמו שלא ביטלו ועי"ש דיש לדחות ואין פאן מקומם.

תו פתב בענין אין ספק מוליא מידי נודאי פמו בחבר שמת והניח מגורה ואנכי לא ידעתי מה ענין שמטיה אצל הר סיני דבכל דוקתא דאמרינו אין ספק מוציא מידי נודאי היינו במקום דלא חשדינו לבעל הבית דעביד איסורא פמו בחבר דלפי מה דס"ד דליכא חזקת (איסור) חבר נודאי לא עביד אסורא בזה שלא תיקון עדיין ואדרבה אי סמכינן על חזקה זו שאין חבר מוציא מת"י דבר שאינו מתוקן מכ"ש דסמכינן דאין ישאל חשוד אאסור דאורייתא פל זמן דלא ידעין בנודאי שהוא חשוד והדבר פשוט אף בלא חזקת חבר אם ראינו אחר אוכל פירותיו עפ"י עד אחר לא חיישינן אתרומה פל זמן שלא נחשד ע"ז מלבד דמאי שחשודין עליהן הא לאו הכי הי' מותר לאכול אע"ג דהי' נודאי טבל.

וכן בקונמות ושחיטה אדם נאמן הואיל בידו לתמן אע"ג דאתחזק איסורא ומכש"כ אם ראינו אוכל אותו ועיין בהג"א ריש חונין ובפני הושיע ריש גיטין וברמב"ן חידושי במות ריש האשה רבה וכל זה פשוט לבר בי רב דחד יומא תו פתב אבל לתירוץ הב' של התוס' וכו' לא ידעתי פוננתו די"ל דבעל העיטור ס"ל פתירץ הראשון.

וכן דעת הרשב"א בחידושי. ועוד אני פתבתי לסתור הוכחת הבעל פני הושיע.

והנה אדרבא הפני הושיע פתב דבעל העיטור הוציא הסברא לתירץ השני יעו"ש. ותו פתב אף לס"ד דרב אחא אינו יורד לסוף דעתו בזה ואיך שיתפרשו דבריו לא ראיתי בהם השנה על דברי מה שפלפל בעירובין הלשון מגומגם ועיין בח"י סי' תמ"ח והנהאין אני חושד ח"ו למר חביבי ש"ב ומח' הגאון הנ"ל ששגג בזה היות ידעתינו רב גברי' וגדול בתורה ורב מובהק ושכלו דך ונקי.

אבל היות טרדותיו רבו מספר ולא כתבוהו רק לפלפיל' בעלמא. לזאת לא נחית לעומקא מאחר שלדינא פבר הסכים להקל הק' אלפסנדר הנ"ל.

ומ"ש בשם בעל נודע ביהודה דאי בביתל מודה הרמב"ם תקשה דלמא המלנה על חמץ בביתל מירי דהרי יכול לבטלו. נראה דזה אינו דאינו יכול להפקיר משפון שאינו ברשותו.

וכן אינו יכול לבטלו פמבואר במרדכי סוף פרק המוכר את הספינה: תשובה טז נקרא נקראתי לדון ולהורות בדבר שני אנשים שנתפסו בבית אחד אשר לו חומה ויש שם דיורים מרובים שיש בהם פדי חלוקה אף אם יחלק לא יהי לכל אחד ואחד דריסת הרגל בפני עצמו ואחד מהם רוצה לכוף את חבירו לחלוק והשני אומר לא כי אלא יהי יד שניהם שולטות בו ונתעצמו בדין אומר אני דלא מיבעיא לדעת הרבה פוסקים הסוברים שאין חוששים אם יש לפניהם שני דרכים אם לאו דונדאי הדין עם התובע אלא אפילו לדעת ה"ש עי שאומר שהובא בשלחן ערוך סי' קע"א והוא דעת הרמ"ה דאם אין לכל אחד דרך בפני עצמו אין בו דין חלוקה מיקרי ואם פן לכאורה איש באחיו לא ידבקון דבעינו דכל גבר בתבלתו ישפון וכל אחד מצי למימר קים לי דאין לכופיני לחלוק מ"מ הא ודאי דאף רמ"ה לא קאמר אלא היכא דהם רוצים לחלוק אף בחצר אשר שם דרכם נכון לפניהם רק שזה אומר תא נפלוג ודרכא אית לה גבאי בכה"ג קאמר רמ"ה דהוי אין בו דין חלוקה דמצי אידך למימר פינון דאי פלגינן לה עליה דידך צריכנא למיזל ולא ניחא לי לעבור דרך גבולה אבל היכא שזה טוען כי יפרד איש מרעהו בבית דנאק בהדיורים שבתוכה אבל הבית שקורין הויז בלשון אשפנו דאית לן אורחא התם מלתא דשניא לתרונניו הוא לא נפלוג בי וישאר בשותפו' פבראשונה לית דין ולית דין שפופין זא"ז לחלוק מיד בדיורין והבית העשוי לכניסה ויציאה שנתפי ניהו ואף שהדבר נכון בסברא לא אמנע מלהביא ראי' מדברי הפוסקים חדא דהרי מבואר להדיא בלשון הרא"ש פ"ק דכבא בתרא שכתב וז"ל ודינא דגוד או אגיד לא קאי אחצר כו' שהחצר שייך לבתים וכינון שהבתים מספיקין לשניהם צריכין הם להשתמש בחצר בשותפו' עכ"ל הרי להדיא דאף שאין יכולין לחלוק בחצר אמרינן דיתחלוקו בבתי' והחצר ישאר בשותפו' ויש מי שרצו לדחות דהרא"ש מירי ששניהם רוצים לחלוק בבתים בטוב ואין אחד מעכב על חבירו רק שעל החצר רוצה האחד לכוף את חבירו בגוד או אגיד ועל זה קאמר דעל החצר אין יכול לכופו דחצר לבית משתעבד אבל היכא שזה טוען גם בבתים גשב יחדיו אחד באחד יגשו פינון שאין יכולין לחלוק בחצר הדין עמו אבל באמת כל זה אינו דהא הרא"ש כתב וכינון שהבתים מספיקין צריכין להשתמש בחצר בשותפות ולא יזה צורך נקט הרא"ש במלואת ספקם לו והא דלא פסק פינון שהשותפו' רצו לעשות מחיצה פלוגתא בבתים מדעתם ומרצונם מי ימחה על ידם אלא ונדאי דאירי לענגן שזה אומר בכל הבית פולו נהי' פאחד חבירים פינון שאין בחצר ד' אמות לזה וארבע אמות לזה וקאמר הרא"ש פינון שהבתים מספיקין לשניהם לא איכפת לן בחצר וישתמשו בו בשותפות וכן מבואר להדיא בגמ' יוסף ע"ג דכבא בתרא שכתב וז"ל ומסתבר פי טעם הרב ז"ל פינון שהחצר נגדרת אחר הבתים ובבתי' לית דינא דגוד או אגוד שפבר נחלקים לכל אחד ואחד ביתו גם בחצר אין יכול לכופו עכ"ל: שוב מצאתי מבואר להדיא דכברי בתשב"ץ חלק שני.

שאלה קנ"ו שכתב להדיא כדברי ונ"ל ולענן אם תתבטל התלוקה בשביל הבור רבית הפסא כו' בזה פראה לי דכיון שהבתים יכולין ליחלק ואי אפשר לבתים בלא בור ובה"כ כו' ע"כ ישמשו בתשמישין אלו בשנותפו' כו' וכן מפני פתח שער החצר אין התלוקה מתבטלת וישמשו בו בשנותפות כו' ע"ש למעלה באנרף ומביא ראי' מלשון הרא"ש ששהבאתי לעיל וכן מבואר בפרישה סי' קע"א סעיף י"ט שכתב דמעשה שהיה פה הי' כו' אע"ג דנתבאר לעיל דאין אומרים בחצר גוד או אגוד שאני הכא דגם בבית לא היה דין תלוקה והיה ראובן אומר גוד או אגוד גם במקום שבבית עכ"ל משמע דאם הי' בבית דין תלוקה אין ראובן יכול לומר גוד או אגוד מחמת החצר דבאמת ישאר בשותפי' ויש שרצו לחלק מספרת הפרס בין בית שלנו לחצר שלהם בפטומי מילי בעלמא ובדומא הוא ואין אני רואה שום חילוק בדבר וגם לא נמצא בש"ס ופוסקים לחלק בזה ואין סברא כלל לחלק דהא חצר שלהם בנודאי היה מיוחד לפירוק משא ולכניסה ויציאה כמבואר בש"ס ופוסקים דמירי בד' אמות שלפני הפתח ואפילו הכי קאמר שהחצר ישאר בשנותפות מכ"ש בית שלנו שאין עיקרו עשוי כל פה לפרוק משא כמו ד' אמות שלפני הפתח בזמניהם וכל האומר כגון זו אין שומעין לו וצריך להביא ראיה ברורה לדבריו ומכ"ש היכא שאין שום ראיה לדבר רק מלבם הוציאו מילין.

ועוד טעם כי הבית פתוחין לתוכו דיוורים מזה ומזה אחד שכלפי השוק מעלה בדמים יותר לפי שהוא ראוי להשפיר למחית המזיגה ויש שרצו לומר שבזה יכול לומר קים לי פהריב"ש דאין תיקון בית נגד חדר או חנות לפי שאין תשמישו שנה ולא פדעת הרא"ש וכל הפוסקים אבל גם זה אינו דמשום דאין דין תלוקה אית בי' ואף דאם יחלק אם פן לזה אשר יעלה הגורל צד השני לו יחסר המזג מ"מ אין בכך פלום דעכ"פ תשמישו שנה מקרי דהא שניהם מיוחדים לבית דירה רק שנה דמיו יקרים משום שרואה פני השוק ואפילו נימא דמקרי אין שמו עליו מ"מ בדירות העליונות שגם שם יש דיוורים מזה ומזה ונדאי הדין עם התובע לכוף לחלק ואף שבצד אחד יש חדר אחד יותר אין בכך פלום דבזה יכולין להעלות בדמים מה שנה מרובה בדמים מחבירו ואף ששניהם דרוף אחד להם וחדל להיות וכל אחד אורח בפני עצמו כבר כתבתי דהיכא דהבית נשאר בשנותפות לית דין ולית דיין לחוש לזה ויש שרצו לומר קים לי דאין חולקין בת' נגד בת' גם פן משום דרוב פעמים אין תשמישן שנה דיכול לומר קים לי פדעת הרמב"ן ששהביא הריב"ש בתשובה אבל זה אינו דהא איתא בכנסת הגדולה דאין יכול לומר קים לי פחד במקום ששאר פוסקין חולקין עליו והריב"ש לא הביא דעת הרמב"ן רק בדרף כ"ש לפי דעת הרמב"ן אבל איהו לא ס"ל הכי ולצירוף טעמים כל פה וגם סוגין דעלמא לא אזלא הכי דמעשים בכל יום שנוהגין בתר דינין שפישראל דלא פנות' ומה שהביא ראי' מדברי הטורי ז"ה שכתב יפה כתב הריב"ש כו' לא עיין יפה שלא כ"כ הטורי ז"ה אלא לענן בתים נגד עליות או חנות ומרתף אבל בת' נגד בת' ועליות נגד עליות לא ומקום שבאו משם יש להביא ראיה להיפך דהרי הט"ז בעצמו כתב לעיל מינ' דאין לפסוק פהרמב"ן ואודות הכיפה שאין שם אלא כיפה אחת יכולין לטעון גוד או אגוד על הכיפה ובדבר בית העצים אשר אחורי בית האבן והוא גדול באנרף וברוחב ויש שם פדי תלוקה בדיוורים שבו וא' מהשותפים רוצה להכניס בחלקו אחר שיחלקו אחד מחתניו בדיוורים אלו והשני מוחה בידו ורצו לומר שיכול זה לומר קים לי פהרמב"ם נגד דעת רמ"א

ושאר פוסקים שאין שותף יכול למלאות ביתו אכסנאי ודוירים בחצר השותפים וגם זה אינו דלא מיבעיא לפי טענת התובע שאמר שרוצה שיהיה חתנו סמוך על שולחנו בנודאי קרשות בידו כמבואר בש"ע סי' קנ"ד והוא מדברי הרב המגיד ויש מי שרוצה להתעקש דדווקא היכא שצריך לזה הסמוך על שולחנו בלאו הכי אבל אם לוקחו לסמוך על שולחנו מחמת זה לבד פדי שמחמת זה יוכל לדור אצלו בזה אינו יכול ללקחו לדור אצלו הנה מלבד שהדבר רחוק דמנא לי' לחלק בכך ולעשות פלוגתא בין הפוסקים שהרי לדעת שאר הפוסקים אף בעניני סמוך על שולחנו יכול למלאות אכסנאי ואיך ניקום ונימא דלדעת הרמב"ם אפילו סמוך על שולחנו לא מהכי אם אין נטפל אליו בלאו הכי מיהו באמת המעיין במגיד משנה יראה להדיא דאם הוא מהנטפלין אליו אף כשאינו סמוך על שולחנו או סמוך על שולחנו אע"פ שאין נטפל אליו סגי ועיקר הטעם דכשהוא אחת מהנה הוי כאלו הוא מבני ביתו ממש ומכ"ש בנידון דידן שידוע לכל שחתנו של תובע זה הוא נטפל אליו לחשבנותיו מחמת שהוא שותף עמו במשא ומתן אמנם כראה דבנידון זה אף אם לא היה רוצה לסמכו על שולחנו ולא היה מהנטפלין אליו יכול לקחתו לדור שמה אפילו לדעת הרמב"ם דכיון דהבנינים הנ"ל דרף הפניסה ויצאיה שלקה הוא לרחוב ואין צריך לעבור דרף הבית הגדול של השותפין אם פו ליכא היזק ראיה פלל ואף דהוא צריך לילה להסיק בתנור בית החורף מ"מ הרי גדול כבוד הבית ויכול לבנות מחיצה המפסקת בין בית דירה הנ"ל לבית השותפין ולא יהי' לו שום עסק פכל בבית הגדול של השותפים וגם הבית הגדול לא יהי' נפחת ונגרע מערכו בשביל זה ועדיין שמו עליו ואודות שהאחד רוצה לכוף את חבירו לבנות פרצונו ולהרבות בהוצאות מה שאינו מההכרח זה פשוט שאין יכול לכופו כמבואר בש"ע להדיא ע"ש פל זה נראה לענ"ד דברים פשוטים ולא הי' צריך להאריך בראיות אמנם אחר רואי שהתלמידים מהנזים בדבר כמו שפתבתי למעלה לכן בארתי קצת הראיות ודעת לנבון נקל: תשובה יז נידון שוחט שהשבועהו שלא לשחוט בלתי עומד ע"ג מומחה בשביל חשד ואחר זמן מה בספיכת מחלוקת בקהלה עמדו מקצת אנשים מפפאות השוחט על פי השר לשחוט בינו לבין עצמו פדי להקניט חביריהם ראיתי לבאר תחלה דין העובר על שבועתו מחמת אונס פנה והנה בורה דיעה סי' רל"ב סעיף י"ב נדרי אונסין פיצד וכו' נכתב בהג"ה ואם אירע לו אונס והיה אפשר לסלקו על ידי ממון מקרי אונס וכן אם צנה עליו השר שלא לקיים שבועתו ונדרו אפי' הכי לא הוי רק אונס ממון מקרי אונס מפל מקום אם בקל יכולין להשתדל לא מקרי אונס עכ"ל רמ"א והוא מתשובת הרשב"א הביאו הריב"ש סי' ת"ס ומה שגרשם ריב"ש סי' קפ"ז חפשי ולא מצאתי אמנם הטורי זקב שם והש"ך בס"ק ק"ג הקשו בשם הב"ח האיד מותר לו לעבור על השבועה בשביל אונס ממון ושניהם לדבר אחד נתפוננו דהא דיכול לעבור משום אונס ממון היינו משום דאומדן דעת דאדעתא דהכי לא ישבע והש"ך כתב שפן כתב הריב"ש סי' שפ"ו ובאמת דברי הריב"ש סי' שפ"ו צריך עיין קצת דלכאורה סתרי אהדי למ"ש סי' ת"ס וז"ל בקצרה בסי' שפ"ו אבל בשביל אונס ממון וכיוצא בו חלילה מלבטל השבועה מפניו ואם יביא ראיה הבע"ד מהא דתנו חלה הוא או שחלה בנו הוי נדרי אונסין ונהרי חלה נמי אונס ממון הוא שאם רצה שזכר לו משמשין שלש תשובות בדבר.

חָדָא דְחִלָּה בְּנוּ עֲדִיף מְאֹנָס מְמוֹן וְקָרוֹב לְסַפְּנָה דְמִסְתַּמָּא לֹא יוּכַל הַנְּעֵר לַעֲזוֹב אֶת אָבִיו וְעֵזֵב אֶת אָבִיו וְנִמְתּוּ וְעוֹד אֶפְיָלוּ אֶת"ל אֹנָס מְמוֹן הוּא אֵין זֶה אֱלָא אֹנָס בְּשַׁעַת חִלּוֹת הַגְּדָר דְהֵינּוּ קִיּוּם הַתְּנַאי וְאֵין לְמִדִּין מְמַנּוּ לְשַׁעַת בִּיטוּל הַשְּׁבוּעָה כְּמוֹ שְׂפִירָנוּ לְמַעְלָה וְעוֹד דָּאֵין זֶה הַמְשָׁנָה עֲנִין כְּלָל לְגִידוֹן זֶה וְכוּ' שְׁלֵא עָלָה עַל דַּעַת אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם שְׁיִנִּיחַ בְּנוּ חוּלָה וְיִלְדֵי לְסַעוּד שְׁאֵין עֲנִין הָאֲכִילָה דְבָר שֶׁל קַפִּידָא כֹּל כֶּף שְׁאֵינוּ אֱלָא לְכַבּוּד בְּעֻלְמָא אוֹ לְתוּעֻלַת מוּעֵט וְדְבָר יָדוּעַ שְׁלֵא עָלָה ע"ד אֶחָד מֵהֶם שְׁיַחֲוִל הָאִסוּר בְּעֲנִין זֶה וְאֹנָס כְּזֶה בְּמִקּוּם תְּנַאי קְבוּעַ כְּזֶה הוּא שְׁקִרְאוּהוּ גְדָרֵי אֹנָסִין אֲבָל בְּגִידוֹן זֶה שְׁנִשְׁבַּע לְבִקְשַׁת קְרוֹבֵי שֶׁל הָאִשָּׁה וְלְמִלְאוּת רְצוּנָה וְאֵין הַעֲנִין מוּכַח שְׁיֵהָא רְצוֹן שְׁנֵיהֶם תְּחִלָּה שְׁלֵא תְּחִיל הַשְּׁבוּעָה אִם יִקְרָה לָהּ אֹנָס כְּזֶה אֵינוּ עֲנִין לְמִשְׁנֵינּוּ אֶפְיָלוּ יֹאמֵר הַנְּשָׁבַע אֲדַעְתָּא דְהֵכָא לֹא גְדַרְתִּי הָרִי זֶה פִּתַח הַיָּתֵר וְאֵינוּ מֵיחַל לְעַצְמוֹ וְאֶפְיָלוּ חֲכָם לֹא יִפְתַּח לוֹ כְּזֶה דְהוּי נוֹלֵד וְאֵינוּ מְצוּי עוֹד הָאֲרִיף שֶׁם וּמְצִאתִי לְמִשְׁנָה לְמַלְךָ בְּהִלְכוֹת שְׁבוּעוֹת פ"ב הִלְכָה א' בְּסוּפּוֹ שְׁהַרְגִישׁ בְּסִתְרִית דְבָרֵי הָרִיב"ש מְסִי' שפ"ו לְסִי' ת"ס וְכָתַב וְז"ל וְדו"ק שְׁפִירֵשׁ הַהֲבָדֵל רַב בֵּינֵיהֶם דְשִׁאֲנֵי הֵכָא שְׁהָאוּנָס הוּא שְׁאוּנָסִין אוֹתוֹ בְּמָה שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא לְקַיָּים וְכֵן בְּגִידוֹן הַרְשָׁב"א גַּם כֵּן הֵכִי הוּא וְלִפְיָכָף אִף שְׁהוּא אָנוּס אֹנָס מְמוֹן פְּטוּר מִטַּעַם אֹמְדָנָא דְאִמְרֵינוּ אֲדַעְתָּא דְהֵכִי לֹא נִשְׁבַּע אֲבָל בְּהֵוּא דְסִי' שפ"ו הַסּוּכָן לֹא עֲכָבוּ כְּדֵי שְׁיַעֲבֹר עַל שְׁבוּעָתוֹ אֱלָא עֲכָבוּ מִשּׁוּם תְּכִלִּית אַחַר אֱלָא דְמִמִּילָא אֵינוּ יָכוֹל לְקַיָּים שְׁבוּעָתוֹ כִּי אִם עַל יְדֵי מְמוֹן לְזֶה כָּתַב הָרַב דְחֵיב לְפָזֵר מְמוֹן כְּדֵי שְׁלֵא יַעֲבֹר עַל שְׁבוּעָתוֹ עכ"ל, וְאַחַר הַמְּחִילָה וּנְשִׁיקוֹת כְּפוֹת רַגְלָיו אִף שְׁדַבְּרִיו דְבָרֵי חֲכָמָה הָרְאוּנוּ לוֹ מ"מ אֵינִי רוֹאֶה מְקוּם לְחִלְקַת בְּדַעַת הָרִיב"ש דְלִשְׁנֵי חִילּוּקִים הָרְאוּנוּ שְׁכָתַב הָרִיב"ש גְּרָאָה דְבָכַל גּוֹנָא אֵין לַעֲבֹר עַל שְׁבוּעָה מִשּׁוּם אֹנָס מְמוֹן זוּלַת מִשּׁוּם סַפְּנָה דְכְּתִיב וְחִי בְּהֵם כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ כְּנָעַן עֵינֵינוּ בְּדַבְּרֵינוּ הֵיטִיב וְלְחִילּוּקִים הַשְּׁלִישִׁי גְּרָאָה מִדְּבָרֵי הָרִיב"ש שְׁאִם הִזְהָה עֲנִין מוּכַח שְׁלֵא הִזְהָה הַשְּׁבַעַת עַל דַּעַת כֵּן אִף בְּגִידוֹן הַתְּשׁוּבָה בְּסִי' שפ"ו הִי' מוֹתֵר לַעֲבֹר עַל הַשְּׁבוּעָה וּבְאִמַת לַעֲנֵ"ד דְהָרִיב"ש חֲזַר בּוֹ בְּסִי' ת"ס וְהִסְפִּים לְחִילּוּקִים הַשְּׁלִישִׁי שְׁכָתַב בְּסִי' שפ"ו מְחַמַת תְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א שְׁהִבִיא בְּסִי' ת"ס וּבֵן גְּרָאָה מְדוּקְדָק לְשׁוֹן רַמ"א שְׁאֵין לְחִלְקַת בְּכָף וְכֵן גְּרָאָה מְדַעַת תְּרוּמַת הַדָּשָׁן סִי' רנ"ד דָּאִם נִשְׁבַּע לִיסַע לְמִקּוּם פְּלוֹנֵי וְיֵשׁ סַפְּנָה בְּדָרְךָ אִף דִּיכּוֹל לְשַׁפְּוֹר תִּיָּרִים פְּטוּר דְאֹנָס מְמוֹן הוּא אֹנָס דְאֹמְדָנָא דְמוּכַח דְלֹא נִשְׁבַּע ע"ד כֵּן וּבְאִמַת שְׁנֵי תִירוּצִים הָרְאוּנוּ שֶׁל הָרִיב"ש צָרִיף לַעֲיִין בְּמָה שְׁכָתַב בְּחִילּוּקִים הָרְאוּנוּ דְחִלָּה בְּנוּ הוּי סַפְּנָה אֵינוּ מוּכַח דְהוּי לִי' לְגַמְרָא לְפָרוּשִׁי בְּתִינוּק שִׁישׁ לוֹ גְּעֻגוּעִין דְוּוּקָא עַל אָבִיו וּמָה שְׁכָתַב דְסִתְמָא כֶּף הוּא וְעֵזֵב הַנְּעֵר וְכוּ' הִנֵּה לֹא נֶאֱמַר מְקָרָא זֶה, רַק עַל בְּגִימִין שְׁהִזְהָה בֵּן זְקוּנוֹ וְיִוְתֵר הוּא לְבַדּוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אֶהְבּוּ שְׁהָרִי לֹא הִקְפִידוּ עַל שְׁמַעוֹן וְיִוְתֵר צָרִיף לַעֲיִין בְּמ"ש בְּחִילּוּקִים הַשְּׁנִי דָּאֵין זֶה אֹנָס רַק מְשַׁעַת חִלּוֹת הַגְּדָר כְּמוֹ שְׂבִיאָרְתִי לְמַעְלָה לְפַעַנ"ד דְבָרֵינוּ תְּמוּהִין וְאַעְתִּיק מָה שְׁכָתַבְתִּי לַעֲלִיל עַל עֲנִין זֶה דְאֹנָס מְמוֹן דְהֵינּוּ בְּאֶחָד שְׁנִשְׁבַּע לִיסַע לְמִקּוּם פְּלוֹנֵי לִישָׂא מְשׁוּדְכָתוֹ וְעֲכָבוּ הַסּוּכָן וְהִזְהָה מוּכַח לְהוֹצִיא מְמוֹן כְּדֵי שְׁיִנִּיחוּ לוֹ הַסּוּכָן לִיסַע לְשֶׁם וְכָתַב הָרַב דָּאֵין אֹנָס מְמוֹן מְקָרֵי אֹנָס וְכָתַב דָּאֵינוּ יָכוֹל לַעֲבֹר עַל אִיסוּר רַק מְחַמַת פִּיקוּחַ נֶפֶשׁ דְוִיחֵי בְּהֵם כְּתִיב וְכָתַב וְאִם יֹאמֵר שְׁהוּא דִין מְיוּחָד בְּשְׁבוּעָה וְיִלְיָף לָהּ מֵהָאֲדָם בְּשְׁבוּעָה גַּם זֶה אֵינוּ פְּלוּם זֶה הַכְּתוּב מְדַבֵּר עַל שַׁעַת חִלּוֹת הַשְּׁבוּעָה דְהֵינּוּ שַׁעַת שְׁבוּעָה בְּנִשְׁבַּע עַל לַעֲבֹר כִּי הָא דְרַב הוּנָא וְרַב אִסִּי וְעוֹד אִמְרֵינוּ בְּשְׁבוּעוֹת אֵיזְהוּ שְׁבוּעוֹת בִּיטוּי וְכוּ' אֵי דְלֹא יָדַע אֹנָס

הוא וינגדן במקומות אם חל האיסור פירות במה שעבר פדתנו התם קונם אם אכלתי ונזפר שאכל או שעת חלות הגדר ושבועה שהוא שעת שבועה כגון נשבע להבא על תנאי העתיד באומר שבועה שלא אוכל זו אם אוכל זו ואכל את התנאי קודם בשוגג שהוא שעת חלות איסור שבועה וכיון שהוא שוגג בשעת חלות שבועה אנוס הוא ואין השבועה חלה עליו עכ"ל למעלה והנה הדבר מבואר שאין זה ענין כלל לחלה בנו דהכא אנוס גמורה הוא בשעת חלות הגדר דהרי שכח ולא הוי אדם בשנועה בשעת חלות שבועה אבל גבי חנה בנו דזכור הוא בשעת חלות הגדר לאכול אצלו רק משום אנוס ממון בשעת חלות הגדר איך מותר לו לעבור שלא לאכול חבירו ויהיה מותר ופטור מהקנס שהדיר הוא או הדירו חבירו ואדרבה הכא גרע טפי דנודאי פולה עלמא מודה דמשום אנוס מעון אין לו לשבע על שקר או לעבור על שבועתו אי לאו מטעם אומדנא דלא נשבע ע"כ ודוק היטיב שדבריו תמוהין מאוד שוב מצאתי להרב בעל שפתי פהן בח"מ בהגה' ב"מ סי' צ"ז אות ק"ב שכתב ליישב מה דקשיא מריש סי' שפ"ו לסי' ת"ס דבסי' שפ"ו מייירי באנוס ממון שלא מחמת מעשה כלומר שהאנוס הוא שלא לעשות דבר זה ותקונו הוא שיפזר ממון כזה לא הוי אנוס אבל בסי' ת"ס מייירי באנוס ממון הבא מחמת מעשה כלומר שהאנוס הוא שיפרע אותו ממון ונהרי פרע בעיכוב המושל ולפיכך אנוס כזה הוי אנוס עכ"ל ודבריו תמוהין דלדבריו תקשה היאך מביא הריב"ם ראיה מדברי הרשב"א לנידון דידי' דמייירי שהמושל פפה אותן שלא לקיים השבועה והתקנה לפזר ממון ע"ש ודבר אמנם כבר הסכימו דבאנוס ממון היכא דאיכא אומדנא דלא נשבע על כף מותר לעבור על שבועתו איברא דבמקום שנשבע לבקשת ותועלת חבירו מבואר בריב"ש שהבאתי למעלה דצריף שיהא הענין מוכיח שדעת שניהם הי' שבאם שארע אנוס כזה לא יצטרף לקיים הגדר וזה ברור פאשר אבאר והנה בתשובות חכם צבי סי' מ"א הקשה על הרא"ש הביאו הש"ע ביורה דיעה סי' רכ"ח ואה"ע סי' נ' בהמירה אחות המשודכת דאין אבי המשודך חייב קנס ופטור מהחרם משום אומדן דעת דאדעתא דהכי לא נתחייב מהא דכתבו התוס' בכתובות דף מ"ז ע"ב ד"ה שלא פתב לה אלא על מנת לכונסה שכל שהדבר תלוי בדעת שניהם לא אזלינן בטר אומדנא וראיתי להגאון נודע ביהודא שכתב ליישב בשלושה דברים ולא ישרו בעיני אמנם לפענ"ד הדברים פשוטים מאוד למעיין בלשון התוס' דכוננת התוס' דלוקח פרה מחבירו לא שייף לומר דאם מתה או נטרפה יתבטל המקח מטעם אומדנא משום דנודאי לא הנה פן דעת המוכר ואם הנה הלוקח רוצה להתנות בכך לא הי' המוכר מתרצה למכור בתנאי זה וא"ל דמה לנו ולדעת המוכר אפתי אם לא הנה המוכר מתרצה למכור על תנאי זה לא הנה הלוקח מתרצה לקנותו זה אינו דאומדן דעת דכל הלוקחין נכנסין בספק זה לקנות פיון שהוא אומדן דעת שישום מוכר אינו מתרצה למכור על תנאי זה אי פמי לעולם לא יקנה שום לוקח אלא על פרוף דהלוקחין מתרצין וכן הוא הבין ויש עוד טעם בדבר מטעם נסתתפה שדהו וכאשר אבאר עוד לקמן אבל בעובדא דהרא"ש דהמירה אחות המשודכת נודאי שפיר קאמר הרא"ש דאומדנא דמוכח דהמשדף לא נתחייב ונשבע על דעת זה ואלו עלה אנוס זה על לבו הנה מתנה בכך וא"ל דהמשודכת לא היתה מתרצית ומשודכת על תנאי זה דמאי לנו ולדעתה אילו לא היתה מתרצית גם הוא לא הי' משתדף עמה והי' משתדף עם אחרת שהי' מסכמת על תנאי זה דאין זה אומדנא דמוכח דשום אשה לא תרצה להשתדף על תנאי זה ואדרבה

תנאי הגון הוא והדברים ברורים ועתה כבא לנידון דידן הדבר ברור דמתמת פחד הפאה מעפוי"ם יכול לעבור על השבועה אמנם פנין ד יכול להיות נדחה מפני השעה ולקניי'ם בנפשו חבי כמעט רגע לילה למקום אחר על זמן זה ועתידין בעלי זרוע ליפול לא הוי אונס כמו שכתב הרא"ש הביאו הב"י סי' י"ז דכל שמצאו נס והמלטה ולא ברחו פסולין לעדות דשוב לא חשיבי אנוסין אעפ"י שהוא לא כ"כ רק על אנשים שהעירו מפל מקום גם לענין שבועה לא מקרי אונס נפשות אם יכול להמלט רק אונס ממון אמנם עדיין יש מקום לבעל דין לקל לחלוק דכבר כתבנו דגם משום אונס ממון יכול לעבור על השבועה משום אונסין דעת אמנם זה אינו דכבר הוכחנו דאם נשבע לחבירו וכ"ש בשביל טובה שעושה לו הדבר תלוי בדעת שניהם וצריך שיהא דעת שניהם שוין שעל אונס פנה לא היה השבועה וכאן ליכא אונסין ואדרבה אונסין דמוכח דדעת המשונעת הי' אף אם יצטרף לחיות נדחה ממקומו לא יעבור ועל אופן זה השבועהו שמניהו לשוחט שלא ישחוט בלתי עומד על גביו וכאן לא שייך מה לנו ולדעתם אפתי הוא לא הי' נישבע על זה אם היו מתנה עמו תנאי זה דאדרבה י"ל להיפך דגם הוא היה מתרצה לתנאי זה דאלו לא הי' מתרצה לא מינהו לשוחט והי' מוכרח תיכף להיות נדחה ממקומו ואין דוחין ננדאי מפני הספק ואמרי אינשי בוצינא טב מקרי ואם פן אדרבה איכא אונסין דמוכח פשהיה מתרצה ולפירש זה עלה בידינו הלכה למעשה שמוכרח הוא לדחות ממקומו ולא לעבור על שבועתו ואם אינו שומע הרי הוא נלכד בשבועתו ופסול לעדות ולשבועה ולכל הענינים יש לו דין חשוד על השבועה וחשוד לאותו דבר שנשבע עליו שיראה פסקו זה ולא יטה אונסו: ועתה אבוא לדין אותם יחידים הכופין אותו לעבור על שבועתו ומכריחים אותו לעבור על השבועה הדבר ברור שארורים הם לשמים האנשים האלה החטאים בנפשותם המחטיאים אותו וגדול המחטיאו יותר מההרגו כדאיתא במדרש שהרי מצרים וכו' ואף אם היה היתר מטעם אונסין שהי' מקום לומר שאינו עובר על השבועה כלל מפל מקום כבר הוכחתי דאין כאן היתר מטעם אונסין דאונסין זולת במעמדו בעיר ולפי שעה יש היתר מטעם אונסין ופחד הפאה ואם פן מעבירין אותו בידיים על השבועה מלבד זה הרי כתב הרמב"ם והביאו הש"ע סי' של"ד דכ"ד דברים שמנדין עליהם אחד מהם המונע לרבים לעשות מצוה קל וחומר החוטא ומחטיא רבים אוי להם ולנפשותם פי גמלו להם רעה ואין להם חלק לע"ה ואין מספיקין בידם לעשות תשובה ודינם פסוק בירה דיעה סי' של"ד כמו שכתבתי לעיל קל וחומר בדבר שתקנו משום סניג וגדר שאין ב"ד אפילו גדול בחכמה ומנין יכול לבטל במבואר ברמב"ם פ"ב מהלכות ממרים אמנם אנו מוכרחין לדון לכף זכות פי חלילה כזרע ישראל לעבור ח"ו בשאט נפש לחטוא להחטיא רבים וח"ו לערות עינו כבודו ולהסיר יראת ד' מנגד פניהם מפני שנאה ומחלוקת בני אדם ואלו בשגגה הוא להם וכאשר יראו דברינו ישמעו ויאמרו אמת ושב ורפא להם ועליהם תבוא ברכות טוב: אגב אבאר הנראה לענ"ד בעניני אונסין דלכאורה קשי' דברי הרא"ש שכתב לחלק בין מומין הנולדים לאחר אירוסין דלא שייך אונסין משום דנסתתפה שדהו ולכאורה חולק עם התוס' דלשיטת התוס' בלאו הכא לק"מ ממומין דהדבר תלוי בדעת שניהם הו"ל למימר דבלוקח ומוכר לא שייך נסתתפה שדהו משום דהמקח בטל מלבד פי י"ל דכל זמן שלא נטרפה ועתה הרי הוא במזל הלוקח ועוד דאפתי איכא למימר נסתתפה שדהו שלא יהי' לו המקח טוב אמנם אף אם הי' מקום לחלוק אפתי

תקשה דאם פון גאם במומין נימא הקא דלא להוי קידושין והא דמשמע בגמרא דהוי קידושין היינו משום דאיהו שני נפשא חתיכה דאוסורא אבל אם נימא דגם לאחר אירוסין הוי אומדנא תקשה אמאי לא נימא באמת דיתבטלו הקידושין וא"ל דאין זה אומדנא גמור דיש שאין מקפידין במומין כמבואר בגמרא דהא ס"ל דצריכה גט מספק חזא דהרי תוס' פתבו דמתני' דהי' בה מומין מייגרי לרב בהתנה ואם פון חזקין דקפיד ודחוק לומר דכיון דלא התנה רק על קודם אירוסין גרע דליתא דלא עלה על לבו שיולדו בה מומין ועוד נראה מהרא"ש דאם המירה אחות המשונדכת אחר אירוסין הוי אמרינו נסתתפה שדהו אמנם לפי מה שפכתתי לעיל יש ליישב דהנה הרי לא הוקשה להרא"ש מנולד בה מומין או המירה אחותה אחר נישואין דזה הוי דומיא דמוכר ולוקח דשום אשה לא תתמצית להנשא שתהי' לעולם בספק ובל"ז י"ל כמ"ש הת"ה והבאתיו לקמן דבנשואה לא שייך אומדן אמנם קודם נישואין ואחר אירוסין הנה מקום לומר דשייך אומדנא ואולי מקצת נשים יתרצו בכך לקבץ קאמר דשייך נסתתפה שדהו ואם פון לא שייך אומדנא גבי משתדף דהי' נושא אחרת דמה בכך דהרי מזלו גרם ועוד דמטעם זה בעצמו שום אשה לא תתמצה משום דשמא מזלו יגרם ודוק ואפשר דמטעם זה בעצמו אומדנא דמוכר דשום מוכר אינו מתמצה ודוק וגם בלאו הכי גם גבי מוכר ולוקח אף היכא דלא שייך נסתתפה שדהו פגון במכת מדינה אפתי איכא אומדנא דאין שום מוכר מתמצה שיהיה לעולם בספק ושיהי' אחריות עליו כמו שפכתתי לעיל אמנם לפירוש זה לכאורה קשה לשטות דאם פון עי שנותן מתנה ואחר כך מחמת מכת מדינה נשרף כל אשר לו או העני מחמת מכת מדינה נימא דנחזור במתנתו וזו לא שמענו ונראה לענ"ד דאומדנא נאמרה על כמה פנים ועיקרון של דברים כף הוא דכל שיש אומדנא שגוף המעשה שעשה מחמת סיבת ניקרת וזולת הסיבה לא הנה נעשית המעשה וזו הסיבה נתבטלה ונדאי ראוי שיתבטל המעשה וראוי לומר דאילו הנה יודע שתתבטל סיבה זו לא הי' עושה המעשה וכיון דהסיבה עצמה נתבטלה ולא נגמרה שבגללה עשה המעשה ממילא המעשה בטילה ולכך בכתב לה פסות וכלים דאומדנא דמוכר שכתב לה על מנת לכונסה ולכך כיון שנתבטלה הסיבה עצמה שבגללה כתב לה ממילא פטור מליתן כיון שנתבטלה הסיבה התחייב עצמו וכוננתו לא נגמר וכן זבין אדעתא למיסק לארעא דישאל שנתבטלה הסיבה שבגללה מכר וכן זבין ולא אצטרכו ליה זוזי וכן בקונה בהמה לרדיא או לשחיטה ומתה או נטרפה שנתבטלה הסיבה שבגללה נתן מעות אמנם לכאורה יש להקשות דאם פון מאי מקשה הגמרא על נתן הפסד לאנשי משמר מהא דיבמה דנפלה לפני מוכה שחין דהרי בנתן הפסד שנתן כדי דתהוי לי' כפרה ושפיר נתבטלה הסיבה כיון שמת ולא בעי כפרה מה שאין פון ביבמה שנפלה כו' שלא נתבטלה גוף הסיבה שבשבילה נתקדשה אמנם נראה לי לפענ"ד דלא קשה מידי דלכאורה כל אשר שנתארסה ומת בעלה נימא דהקידושין בטילין דלא נתקדשה רק על זה לכונסה אמנם זה אינו דאמאי הפסידה בכך כמה שלא יתבטלו הקידושין דבלאו הכי הלא מותרת כיון שמת הארוס ואף דאוסורה לקרוביו מחמת זה ליכא אומדנא דלא הי' מתמצית להתקדש ואף במקום דזקוקה ליבם אינו אומדנא דמוכר לומר דבאחיף היתה רוצה אמנם היכא דנפלה לפני מוכה שחין איכא למימר דיש אומדנא דמוכר דגוף הסיבה נתבטלה שלא נתקדשה רק על דעת לכונסה ואין לומר דמה הפסידה ז"א דנודאי הפסידה דזקוקה ליבם מוכה שחין ואמין להקשות

מנדרי אונסין דחלה בנו והאי דאמר לבטלן זכונתא דהתם טעמא אחריןא דכל הקונס עצמו אומדנא דמוכח שאינו קונס עצמו אלא אם פן יעבור ברצון אבל לא אם יארעהו אונס וכמבואר שם בר"ן ורא"ש ודו"ק וגם במברחת וש"מ שנתן כל נכסיו נתבטלה בסיבה ודוק אמנם בנותן מחצה שאין פאן סיבה ידוע מאיזה טעם נתן המתנה ולא שיהיה לומר דנתבטלה הסיבה ליכא אומדנא אמנם צריה עיון מהא דפסק הרא"ש נדר ליתן לבתו סך גדול והעני דפסק דפטר ליתן אם צריה למפור כלי תשמישו דשם לא נתבטלה הסיבה וראיתי במשנה למלך ומשאת משה מור"ם אלשיך שחילק בין שבועה למחייב עצמו בקנין ולכאורה קשיא האיך מביא הגמרא ראי' משבועה להאי דלכתלונזכונתי ויותר נכון לחלק דעכ"פ הי' הסיבה ידוע שבשביל שישא בתו נדר ואומדן דעת שבשביל סיבה זו לא היה מתחיל אם היה יודע שיעני אבל אם כבר נתן י"ל דמודה הרא"ש דזה הוי אונס רחמנא חייביה שיהיה חייב להתזיר וזו לא אמרינן ועוד י"ל נסתחפה שדהו ואלו לא נתן גם זה הי' אבוד ועיין גפי חוכר ונשדפה שדהו ודוק שיה אמנם במתנה אין הסבה ידועה וראיתי במשאת משה דף מ"ג שהקשה על מהרי"ט ולפענ"ד לא קשה מידי דכבר ידוע דאונס רחמנא חייבין לא אמרינן וכיון שנתחייב בעצמו בלא תנאי וע"כ צ"ל כן דאם פן הוי אסמכתא אלא על פרתה שנתחייב עצמו ואף דאם לא ישא את בתו ואם פן אם נפטרנו יהי' אונס רחמנא חייבין' ודוק ולעתות הפנאי צריה אני להניף ידי עליהן לברר הדברים שני ועדיין כעת צ"ע.

שוב מצאתי לכה"ג סי' צ"ז בהגהות ב' אות כ"ג שכתב ליישב דברי הריב"ש מס' שפ"ז וסי' ת"ס דבסי' שפ"ז מייירי באונס ממון שלא מחמת מעשה כלומר שהאונס הוא שלא לעשות דבר זה ותיקונו הוא שיפזר ממון כזה לא הוי אונס אבל בסי' ת"ס מייירי אונס ממון הבא מחמת מעשה כלומר שהאונס הוא שיפרע אותו ממון והרי פרע מעיכוב המושל ותימה דאם פן האיך מביא הריב"ש ראי' בסי' ת"ס מהרשב"א לגידון דידין' דמייירי שהמושל כפה לעבור על השבועה והתקנת לפזר ממון ודוק מלבד דקשיא מה שהקשיתי למעלה על המשנה למלך: תשובה יח התעוררו כבוד אלופי מנהיגי הקהלה את לבם הטהור לחזק את בידן הבית הבית המקדש מעט ולעזוב את החומה ולחייטא אשיתי' והיה מן הצורך לסוד את הבית בסיד מחדש והיה כתוב על הכותל כפה שמות הקדושי' ונתתי אני אל לבי לדרוש ולתור אם מותר לסודן או אסור מטעם מחיקה.

והנה ראיתי שהשמות הנ"ל נחלקים בג' פנים אחת שמות שאינם נחקקים בכתיבתם בפירוש. שני' השמות הנכתבים כמו בסידור השם הוי' ושלישית שם אלף למד ושם אלקים ולא בכתיבה בפירוש רק האלף עם הלמד בבית אחת גם פן כמו שכתב בסידורים והנה שמות הוי' ושאר שמות שכתובי' בפירוש אין שום צד לכאורה לצדד בהן שיהא מותר למוחקו הענין השני כתב גם פן הדרכי משה בשם פסקי מהרא"י דאסור למוחקו אם לא לצורך גדול וכאן נודאי דלא מיקרי לצורך גדול דנודאי יכולין להניח מעט קלף על כל שם ושם אף שהוא טרחא יתירה נודאי דראוי להתמיר בענין חמור כזה אף שהתוס' כתבו בפסחים דף כ"ב דבדבר שהיא טורח גדול הוי' לא אפשר מפל מקום אפשר דלא הוי' כל כף טורח גדול ובפרט בענין חמור כזה.

והנה בענין זה ראיתי קצת עיון לפענ"ד הקלושה במה שכתב הד"מ ובירושלמי דמגילה
איתא שא"ד והא"ה נמחקין ושללא פדברי ר"ח וצריף עיון שר"ח פסק שלא פירושלמי
ויש לדקדק דלכאורה הוי לי' להד"מ להקשות עדיפא טפי דהרי בגמ' דילן דשבועו' איתא
גם פן בהדיא דא"ד נמחק ואם פן האיך פסק ר"ח דלא בגמ' דילן וצ"ל דוודאי לא קשה
מידי דהרי התוס' פתבו דבפר"ח הגירסא הוא פה דא"ד אינו נמחק וכן הוא בהדיא גם פן
ברש"י באלפסי ד"ח גרס בגמ' דא"ד אינו נמחק ואם פן מאי מקשה הד"מ דר"ח פסק
דלא פהירושלמי פינן דר"ח גורס בגמ' דילן להיפך אם פן יש לפסוק כגמ' דילן נגד
הירושלמי ודחוק לפרש דברי הד"מ במה שכתב וצריף עיון שר"ח פסק שלא פהירושלמי
היינו שצריף עיון אם יש לפסוק כר"ח או פהירושלמי ועוד שיהי לפי גירסא דילן הוא
בגמ' גם פן הגירסא פהירושלמי ודו"ק בזה וגם דחוק לפרש דהאי וצריף עיון הוא על
ר"ח איך גרס בגמ' דילן דלא פהירושלמי די"ל דכך הי' הגרסא לפניו.

ועוד יש לעיין במה שכתב רמ"א בהג"ה סי' רע"ו ויש מחמירין בא"ד וא"ה ונרשם
מראה מקום על התוס' דשבועות ובאמת לא פתבו התוס' כלל להחמיר בא"ה רק בא"ד
מפני שהוא שם המיוחד וקשה דעתי לידע מאין הוציא הרב דיש מחמירין נ"כ בא"ה
ודחוק גדול לומר דכתב פן מדעתך דנפשי' מטעם הלבוש דהוי ג"כ כמו שם המיוחד פינן
שדבר זה לא הזכיר בשום אחד מהראשונים כלל וכלל וקצת יותר עיון על הטורי זקב
ס"ק ט' ודו"ק שם.

ומה שכתב הד"מ ובירושלמי פרק קמא דמגילה איתא דא"ד וא"ה נמחק ושללא פדברי
ר"ת ברור דלא קאי רק אא"ד ונ"ל ליישב קצת דס"ל לרמ"א בהג"ה פינן דר"ת גרס
מגמ' דילן א"ד אינו נמחק אם פן על פרוץ הי' גורס גם פירושלמי אינו נמחק כדי שלא
יהי סותר גמרא דילן וכינן דבירושלמי א"ד וא"ה שניהם בדיבור אחד פאמרו וכינן
דגרס שם אינו נמחק אם פן ונדאי אף א"ה אינו נמחק: נחזור לעניינינו הנה בענין השלישי
הנ"ל להחמיר אף שלא לצורך גדול דהרי משמעות מהרא"י שם שכתב ואפשר פינן שהוא
מן השם המיוחד ראוי להחמיר בו טפי משמע דווקא בשם המיוחד יש להחמיר אף שאינו
אלא אות ואינו כתיב אחריו שום אותיות והוא סימני' בעלמא לפי זה בענין השלישי יש
להקל פינן שאינו מן השם המיוחד ולכאורה הי' נראה לי להחמיר בענין זה יותר דיש
לומר דווקא בשמות סידורי' דכתובי' אותיות אחרי' לכה מותר למחוק לצורך אבל באלף
למד בבת אחת שפותבין בסידורי' י"ל דעדיפא טפי פינן שדברך לכתוב פן אלף למד
בתנאר זה לא גרע מפתב גוים או כתב גימשוויט דאסור למחוקו ואם פן ה"ה התנאר
הזה הוי גם פן כתב אבל השם הוי' שעליה דן מהרא"י ונהביאו הרמ"א הוא שפותבין שני
יודין ואו על גביהן ואם פן הוא אותיות אחרות אמנם יש לדחות דבאמת אין זה פתב כלל
ולא דמאי לכתב גימשוויט רק שפותבין כה דווקא בשביל טעם זה גופא כדי שלא לכתוב
אלף למד בהדיא ולא הוי רק רושם לסימן דחסר פאן למד אמנם טעם זה גופא אעפי"כ
יש לעיין בדברי מהרא"י שסיים אמנם אם לא לצורך גדול למה נתיר למחוקו שבכל
ענין יש להחמיר אף שאינו מן הצורך השם המיוחד יש להחמיר ואף שיש לפרש דווקא
בשם המיוחד ע"מ בנושא פנה ונדאי דראוי להחמיר והנה עוד הי' עולה בדעתי לצוות
לקדור את האזכרות שלימים ולגונזם ואף שהרמ"א סי' רע"ה סעי"א פתב דאין לקדור
השמות ולעשות נקב פיריעה והוא מדברי הרא"ש וריב"ן הרא"ש וכתב הש"ך סק"ג

דאין הטעם משום נקב ביריעה רק שגוף הקדירה הוא בזיון לשם אמנם הלא השבות יעקב חולק עליו ואעתיק לשונו בתשובה סי' פ"א בקיצור השייך לענינינו ונ"ל דדוקא פשקידר את השם ס"ל להרא"ש דאין לו תקנה רק להניח נקוב דכשידבק עליו מטלית אתי למכתב תיקה אחרת על מקום זה שהיה פתוב בו קודש ומקום שפתוב בו קודש לא יכתוב בו חול וכה"ג פתבו התוס' בעירובין דף ו' דמה"ט אין לכתוב על מקום הגרר השם והוא הטעם במקום הקדור אף דיש לחלק ס"ל להרא"ש דאסור.

גם מה שכתב עוד שם הש"ך ועוד דלשון הרא"ש בתשובה שכתב וח"ו לקדר את האזפרות משמע דמטעם כבוד השם הוא דאסור משמעו' זו לא ידעתי להולמן דגם פנונות הרא"ש על דעת זה שאין זה כבוד השם פינו שצריך להניח המקום נקוב ועומד אין זה כבודו של שם שהכל יהיו יודעין שבשביל כך נשאר המקום נקוב שכתב בכאן שם בטעות וזהו גנאי לשם וכן משמע מהא דאיתא בש"ס דעירכין דלא פש"ך שאין פאן בזוי השם במה שקודרו וגונזו פדאיתא שם גבי כלי שהי' פתוב עליו שם יקצץ מקום השם וגונזו והוא הסכמת כל הפוסקים וכמבואר ביו"ד דיעה סי' רע"ו ובש"ע סעיף י"ג אלא ונדאי דכאן עיקר הביזוי משום שנשאר נקב ביריעה עכ"ל נמצא לפי דעתי היה ראוי פאן להתיר לקדר מקום השם בשלימות אף להרא"ש והר"י והרמ"א דאסרו בס"ת משום שנשאר המקום נקוב והוי גנאי לשם כמו שכתב בשמו אבל הכא גבי פותל שלא ישאר נקב ולא יהי' ניקר מקום השם ונדאי דליכא בזיון לשם לפי דברי השבות יעקב אמנם פד מעיינינו שפיר נראה מדבריו דדחוקים ושללא בעיון פתוב דמה שהביא ראיה מתוס' דעירוכין כבר דחאה בעצמו וסיוע שאין בו ממש הוא ומה שרצה לתרץ דבריו הוא דוחק גדול ויעיין שם בתוס' ומה שכתב בכוננת הרא"ש הרואה יראה לעיין שדבריו דחוקים מאוד ומה שהקשה מפלי שכתוב בו שם יקצץ מקום השם וגונזו באמת קוש' זו הי' קשה לי קודם בא לידי הספר הנ"ל.

אמנם אחר העיון נראה שאין בזה אפילו ריח קוש' ואדרבא מטונא משם הביא הרא"ש לע"ד ראיה לדין זה דאסור לקדור והוא גנאי לשם ולא כמו שכתב דעיקר ראיתי מההיא דרב אמי בגיטין הראי' זו כבר דחאה התשב"ץ הביאו הב"י והביאו הש"י בעצמו אמנם דעיקר ראית הרא"ש הוא מהא דאמרינו בעירוכין שם נכרי שהפריש תרומה מקריו בודקין אותו אם אמר בדעת ישראל הפרשתי ינתן לפהו ואם לאו טעונה גניזה חיישינו שמא לבו לשמים מיתבי נכרי שהתנדב קורה ושם פתוב עלי' בודקין אותו אם אמר בדעת ישראל הפרשתי יגוד וישתמש במותר ואם לאו טעונה גניזה חיישינו שמא לבו לשמים טעמא דשם פתוב עלי' הוא דבעי גניזה הא אין שם פתוב עלי' לא בעי גניזה ומשני ה"ה דאפילו אין שם פתוב עלי' בעי גניזה והא קמ"ל דאפילו היה שם פתוב עלי' יגוד וישתמש במותר דשם שלא במקומו לא קדוש דתנן היה פתוב על ידות הפלים ועל פרעי המטה הרי זה יגוד ויגנוז ופירש"י ז"ל שם שלא במקומו לא קדוש פלומר אינו קדוש אלא מקום השם ואותה חתיכה תגנוז והשאר יבנה בבה"מ פי אמר בדעת ישראל הפרשתי ל"א שם שלא במקומו לא קדוש כגון על ידות הפלים ועל פרעי המטה וקורה דהוי שלא במקומו דאין מקומו אלא על הנזיר ושיכתוב המקרא עם השם פנתניתו אבל שם לבדו הוי שלא במקומו ולא קדוש נמצא לפ"ז לפירוש שני ונדאי יש חילוק בין קורות וידות הפלים לס"ת ונמצא לא קשה מידי על הרא"ש דאסר קדירות השם בס"ת

דנ"ל דחושש לפירוש שני מהא דהי' כתוב שם על ידות הפלים דקוצצו משום דהתם שם שלא במקומו הוא ולא קדוש פלל רק מדרבנן יש לקוצצו משום פבוד השם ועיין בפר"ח בפירוש על הרמב"ם הנדפס סוף אורח חיים בפ"ז מהלכות יסודי התורה אבל בס"ת הוי במקומו וקדוש מדאורייתא ואסור לקודרו ועוד יש לחלק בין שקוצץ מספר שגשאר המותר בקדושה ובין קצצה מפלי דמה לי אם יגנוז בקורה.

ועוד נראה לפענ"ד דהרא"ש הוציא סברא מכאן דהוא מפרש פלשון אחרון של רש"י והא קמ"ל דשם שלא במקומו קדוש ולכך מותר לקוצצו אבל במקומו אסור לקוצצו ועוד יש להביא קצת ראי' מהא דבעי בשבת דף ס"א קמעי' יש בהם משום קדושה ופשיט תחלה דלהצילו מפני הדליקה ונדאי אסור ונשרפים ומבעי לי' לענן גניזה, מאי ופשיט לי' מידות הפלים הרי מבואר דס"ד דמקשה דאף השם עצמו לא בעי גניזה ונהי דפשיט לי' דבעי גניזה היינו השם עצמו ועל פירוש טעם בעל האיבעי' משום שכתב שלא במקומו וזהו פנונת הגמ' פאן ממש ללישנא אחרתא ברש"י דס"ל פסברת בעל האיבעי' לענן שמומך לקוצצו ויש קצת דמדוי ראי' לפירוש זה דאין הרבותא על המשתמש במותר רק על קציצות השם מהא דקאמר קמ"ל דשם שלא במקומו לא קדיש ואי ס"ד דפרושא לל"א הוא גם כן לענן מותר הפלי דהלא לא הזכיר פלל מותר הפלי בין אצל שם במקומו בין בשם שלא במקומו פיון דתיבת שלא במקומו קאי על השם לא קדוש מותר הפלי אלא ונדאי שלא במקומו קאי על השם והכי הו"ל למימר דשם שלא במקומו לא קדוש מותר הפלי אלא ונדאי דל"א ה"ק קמ"ל דשם שלא במקומו לא קדיש גוף השם ולכך מותר לקוצצו.

וגם הראיה שמביא הי' כתוב על ידות הפלים לא הזכיר דין מותר הפלי ודו"ק נמצא לפי מה שכתבתי דשם במקומו אסור לקודרו מוכח פדעת הש"ך ושללא פדעת השבות יעקב ולפי זה גם על הפותל אסור לקודר פיון שהוא כתוב עם הפסוק כנתינתו והוי שם במקומו ואע"ג דהת' פתבו על הנזיר דווקא נראה לי דגם הפותל פיון שכותב עליו פדי לקרותו מתוכם פעל הנזיר דמי' ואם כן אסור לקודר אף בשלא נשאר נקב לכך פסקתי דשמות שאינם נמחקים הכתובים בפירוש לעלות עליהם קלף שלא למחקו ושאר השמות כמו הנכתבין בסידורין לסודן בסיד מטעם זה היות ונדאי אין פאן אפילו איסור דרבנן פיון דלצורך גדול מותר למחקה וכיון שאין ישאל סד את הבית בסיד רק פועלים נכרים ולפ"ז אף לפי מאי דקי"ל בסי' רצ"ו דאמירה לנכרי שבות אף בכל איסורים שבתורה מהאי בעיא דחסימה דהכא פיון דאין פאן אפילו איסור דרבנן גמור ברור דאמירה דנכרי מותר אפילו לכתחילה דהרי אף באיסור דרבנן גמור כתב הש"ע גבי פלאי הפך דמותר לומר לעכו"ם לזרוע לו אפילו לכתחלה וכתב הטורי זקב הטעם משום דאיסור דרבנן הוא ועיין בפר"ח הלכות פסח סי' תס"ח ובתשובת בית יעקב ומכ"ש דאין אנו אומרים לנכרי בפירוש למחוק את השם.

אמנם לקודר את האזכרות אף שהיה נראה להתיר דלא עדיפא משם שלא במקומו דאסור למחקה גם כן מדרבנן כמו שכתב הפר"ח בביתאור הרמב"ם הל' יסודי התורה ואפילו הכא מותר לקודרו מכ"ש שמות הנ"ל שמומך למחקה לצורך כ"ש שמומך לקודרו אמנם

אעפ"כ הנה לבי נוקפי לקדור שמות רבים ופסקתי פנ"ל: שאלה יט אשה שיש לה נוסת קבוע פדרה כל הנשים.

אף בין נוסת לנוסת היא רואה תמיד ליקח לבינה ובתורה הליקה לבינה בא תמיד טיפין טיפין של דם שחור והוא כמין קרטין ולפעמים בא הליקה לבינה בלא הקרטין. ולפעמים באים כמו דם אדום ונגלעים בבגד ולפעמים באים כמו שערות אדומים ונגלטים מן הבגד.

אף היא אומרת שהיא מרגשת כאב בצד שמאל ולפעמים היא מרגשת כאב למעלה בבטנה אף הוא נפסק אבל הכאב של מטה בצד שמאל לא נפסק רק לפעמים ג' או ד' ימים נפסק הכאב אח"כ חוזר.

והיא אומרת שפואב לה מאוד. גם אומרת שפואב לה קצת בצד ימין אף לא כל כך כמו בצד שמאל.

והנה האשה בדיקה עצמה כמו עשר פעמים בצד ימין ובצד שמאל ולא מצאה בצד שמאל כי אם ב' פעמים ובצד ימין לא מצאה כלום. גם באותן הג' ימים שנפסק הכאב מצד שמאל היא מוצאת גם כן הקרטין הנ"ל.

גם אומרת האשה שפשהיא בודקת עצמה הרבה מרגשת כאב יותר גדול בצד שמאל. וגם שנפסק הכאב ע"י הבדיקות שבודקת עצמה חוזר הרגשת הכאב מאוד: תשובה הנה לכאורה היא ממש עובדא שהביא רבינו הטורי ז"הב ס"ס קצ"א ופסק להתיר כמבואר באריכות למעיין שם.

אמנם הגאון חכם צבי בתשובותיו מחי לה מאה עוקלי באוכלא וכתב שחלילה לסמוך על זה. ובאמת דברי הח"צ נכונים וברורים וישרים למוצאי דעת וראויים למי שאמרם.

ואף שהגאון בעה"ח ס' שב יעקב דחה בשתי ידים לדברי החכם צבי המעיין יראה דשלא פדת השיג עליו ודחה דבריו בגילא דחטתא ולא אוכל לעמוד על סוף דעתו בכל מה שהשיג עליו כאשר אבאר.

ראשונה כתב ונ"ל וזה יצא ראשונה במה שהשיג על ההיתר מצד מציאת הקרטין אפילו אינה מרגשת כאב כתב עליו ונ"ל הרב סמוך על קיצור העתקת הב"י ולא עיין תשובת הר"ן שכתב בפירושו ונ"ל כגון זה ברור שתולה בכאב הפליות שיש לה כו' עכ"ל מהר"ן.

הנה עיינתי שם בתשובה דלא כתב זאת אלא לפי עה שצייד עוד להתיר מהא ששינוי שאם יש לה מכה תולה במפתח כו' וכתב אע"פ שהרמב"ם כ' שעכשיו אין תולין במפה כו' אבל בדם זה כו' כמין חצץ אדום רגילין תמיד להולד בפליותכו' כגון זה דבר ברור שתולה בכאב הפליות שיש לה כו' עכ"ל היינו פינן שיש לה כאב הוא דומה שיש כה מפה אבל באמת כתב כ"ז רק לסניף הלא כבר כתב לפני זה הוכחות אחרו' שתולין בחול שדרה להולד בפליות כמו שכתב ונ"ל ואני אומר עוד אפי' בר"מ אתתא שריא שפבר כתבתי דלמיעוטא דלא שכיחא נמי חייש ר"ע למיעוטא הני מילי כשיצא עם מי רגלים פעין אותו דם הרגיל לצאת מן המקור אבל כאן שהוא יוכח רק כמין חצץ אדום שהיא מפורסם לרופאים שדרה להולד בפליות ובשעת נוסתה היא רואה דם כשאר נשים כי

הא נודאי מיעוטא דלא שכיח ככל אפי' ר"מ לא חגיגש עכ"ל ולפי טעם זה לא תלינו באם יש נה פאב בפליות דווקא ובאמת נמצא אפילו באנשים לפעמים בשתן הרבה חצץ אדום כמו חול ונצא מהן אפילו בלא פאב והוא מין חול שדרך להולד בפליות גם אם דעתו דוקא הואיל שיש לה פאב בפליות הוי לי' להזכיר בהשאלה דשם נח נזכר כלל שהיה לה פאב כלל רק לרונחא דמלתא כתב זאת עכ"ל השב יעקב וכל דבריו תמוהים מאוד שהביא ראי' לסתור דהדבר ברור שפוננת הר"ן להתיר מסני טעמים חדא מפד שבאין עם מי רגלים וישנית מטעם שתולין במפה.

והנה על עיקר הטעם שסמך הר"ן הוא שבאין עם מי רגלים (ולקמן יתבאר מ"ש השב יעקב דבאין עם מי רגלים לרבטתא נקטי' דאין לו מקום כלל) כתב הר"ן דאף אליבא דר"מ דמתמיר בבאין עם מי רגלים וס"ל דחיישינו דהדר מי רגלים למקור ואייתי דם עודה בחצץ אדום דלא אמרינו אתו מי רגלים למקור ואייתי חצץ אדום דהוא מיטועט דלא שכיח כלל ויתבאר עוד לקמן.

אבל בחצץ הינצא מן המקור גופא נודאי חיישינו. אמנם בהיתר השני שרוצה להתיר מטעם הקרטין עצמן שרצה לומר שהן באין מן המפה התנה הר"ן וכתב בפירושו פיון שפרגשת פאב בפליות דכיון דהיתר מטעם מפה בעינו עכ"פ פאב דייקא אמנם אף לפי ההיתר מטעם מפה גם כן פוננת הר"ן דלהכי תולה בכתב ומדמה לה למפה משום דכיון שרואות רק כמין חול וחצץ אדום ודוקא בתוה מי רגלים והדבר ידוע שבחולי האבן הוא מרגיש פאב בפליות משום דדרך האבן להנולד בפליות ודרך של פאב הפליות מפני האבן להוציא חצץ דרך מי רגלים.

ואם כן בחצץ אדום הינצא דרך השתן הוי לי' פאב לענין חצץ הינצא עם מי רגלים כמפה לענין דם ונמצא עיקר פוננת הר"ן דלעולם בינצא דרך המקור אין להתירה אף בכאב הפליות דמאן לימא לן שדרך החול וחצץ אדום שבפליות יוצא דרך המקור.

אמנם ביוצא דרך השתן יש להתירה מב' טעמים חדא דאף לר"מ אין לחוש דהדר מי רגלים למקור ואייתי קרטין ואף אם היינו חוששין לכל החומרות דאף בזו חוששין דהדר מי רגלים ואייתי קרטין אפילו לר' יוסי ור' יוסי מודה בנמצא על שניהם פדעת מור"ם מרוטינברג מ"מ פיון דאיכא פאב בפליות וכבר פתבנו דלענין פזה הוי פאב כמפה ואם היה מפה במקור לא הוי חיישינו אף לרנחה דם מן המקור וכ"ש דיש לתלות החצץ שבעי רגלים בכאב הפליות ולא נחוש להדר מי רגלים למקור.

ולכך בקרטין המקור בעי בדיקה וביוצא עם מי רגלים לא בעי בדיקה משום דאמרינו מעולם לא היה במקור או מטעם הראשון דאף ר"מ מודה או מטעם שני פיון דאיכא פאב בפליות ונרפו להוציא חצץ אדום דרך שתן תולין בכאב הפליות ויוצאין דרך שתן ומעולם לא הדר מי רגלים למקור ולכך לא בעי בדיקה כלל וזה ברור בפוננת הר"ן לדעת החכם צבי והוא האמת והנכון בלי ספק: תו כתב בהשגה ב' וז"ל ישנית מ"ש מהר"ץ וזה שגגה גדולה דהתם ביוצאין עם מי רגלים עסקינו ועל קוטב זה סובב והולך ענין תשובת הר"ן ובזה מתיר הר"ן אפילו אין לה פאב שהרי כל עצמו הוא בא להתירא ממשנה האשה שהיתה עושה צרכי' כו' וזה נודאי באין נה פאב מיירי כו' עכ"ל.

הנה מזה הסכים בעצמו שדרך קצץ אדם בא מן הפליות אפילו בלא פאב ואם פן סותר דברי עצמו לדבריו למה לו להר"ן לפרש טעם שתולה הפאב בפליות שיש לה הלא לפי דבריו הר"ן איירי ונוקא בנמצא עם עי רגלים ולזה לא צריכין פאב פדמוכח מהמשנה דהאשה שהי עושה צרכי פנ"ל אלא על פרחו אפילו לפ"ז לאו ונוקא אלא לרווקא דמילתא פתב שתולין בפאב הפליות ממה שפתבתי למעלה מבואר בפשיטות שוודאי גם הח"צ מודה דכל שאנו באין להתיר מטעם דלא חיישינו הדור מי רגלים למקור ואייתי דם ממקור לא בעינו פאב וא"צ לכפול הדברים: תו פתב בהשגה ג' ונ"ל גם עה שדעתו הואיל ונושא ונותן ע"פ הסוגיא דהאשה שהי עושה צרכי דכל היתרא דידה ונוקא במצאה עם מי רגלים אין זה מוכרח כלל דלעולם חם מצאה אותן קרטין בבדיקות נמי דינא הכי הואיל שיש לאותה אשה ונסת ובשעת ונסתה רואה דם ממש ולא קרטין תולין אותן קרטין שפאו מן הפליות הואיל שדרךן להנולד בפליות רק הואיל דשאלה דהר"ן הי מוצאת במי רגלים וגם אח"כ ה"א דגרע יותר משום דהדר מי רגלים למקור ואייתי דם ע"כ נושא ונותן מתוך הסוגיא דהאי הוא דעת ר"מ דחייש למיעוטא משא"כ ר' יוסי והלכה כר"י ונהדר אסיק בפלפולו אף שמוכח לומר דר"י מודה דאם לא נמצא רק על שפת הספל דטמאה משום דאסרינו בותר דתמו מיא יצא דם מן המקור והיינו פדעת התוס'ר"פ האשה ד"ה דילמא בותר דתמו מיא פ"ב במזכרת כו' הדור למקור ואייתי דם, אבל על פ"ה הקונטרס דפ"ה דלאחר שפלו מי רגלים אתו דם פ"ה אורח"י קשה כו' עכ"ל דלפ"ז הא דחיישינו דבותר דתמו וויא אמת דמא היינו ונוקא אחר מי רגלים משום דחיישינו דמי רגלים הדרי למקור ואייתי דם משא"כ בבדיקה שלא בהטלת מי רגלים פשיטא דלא חיישינו דאחי ממקור ובשביל זה צריף לישא וליתן דאפי' אחר הטלת מי רגלים הא דר"י עודה ונוקא היכי שלא מצאה רק על שפת הספל לחוד משא"כ אם נמצא בתוך הספל וגם על שפת היינו פלוגתא דר"י מטהר ובשאלה שם שמצאה בתוך מי רגלים וגם בותר הכי מטהר ר"י ולא חייש דע"י מי רגלים דהדרי למקור אייתי דם ומכ"ש בבדיקה שמצאה קרטין בלא שעת הטלת מי רגלים דלא חיישינו דאחי מן המקור עכ"ל קשה מאוד בעיני להאמין שייצאו דברים אלו מפי קדשו ודברים אלו אינם ראויים אף לא מתלמידין הקטנים דכלפי לניא יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא דאם בנמצאו במקור עצמן אין חוששין להם ח"ו ב"ב של קל וחומר דאין לחוש בנמצא עם מי רגלים דדלמא הדר מי רגלים ובנדאי תולין במפה המוציא דם דרך מי רגלים עצמם פיון דידעינו דאיפא מפה שדרךפה להוציא דם דרך מי רגלים ואי ליכא מפה ונדאי דכ"ש בבא מן המקור שהוא טמא אף לר' יוסי דמטהר במי רגלים ומ"ש עוד ונהביא ראיה מתשובות בית יעקב מלבד דגברא אגברא קא רמי דהרב חכם צבי רב מונהק הוא וכל דבריו בחזקת בדוקים. אמנם באמת לפענ"ד אחר המחילה מקדושת הרב בעל בית יעקב דבריו אין להם טעם. והנה מה שפתב בעל השב יעקב דמכ"ש שלא בשעת ונסתה שלא בשעת מי רגלים לא אמרינו דבאו הקרטין מן המקור כבר פתבתי שהוא להיפך.

ועוד דיפה פתב הח"צ דמשנה שלימה המפלת פמין עפר כו' תטיל למים. אמנם דברי הבית יעקב הי מקום ליישב דכוונתו בנידון דיד' שנאבדו הקרטין ורצה לעשות ספק ספיקא ספק מן הצדדים והי חוכה לומר דאין זה ספק משום דרוב דמים מן המקור ועל זה הביא ראי' מן הר"ן דבקרטין לא שייף רוב מן המקור.

אָמַנְם גַּם לְזֶה אֵין הַכְרַח מִדְּבַרֵי הָר"ן מִכ"ש דְּחִלְיָה לֹאמַר דְּקַרְטִין מִן הַמְּקוֹר הוּא מִיעוּטָא דְּלֹא שְׂכִיחָא רַק דְּהָר"ן ה"ק פִּינֵן דְּאִשָּׁה זֹו אֵינָה רֹואִית לְעוֹלָם כ"א דָּם מִמַּשׁ וְעַם מִי רְגָלִים אֵינָה רֹואִית כ"א קַרְטִין א"כ אַף אִם נִימָא דר"מ חֲנִישׁ לְמִיעוּטָא וְחֲנִישׁ דְּלִמָּא הַדוֹר מִי רְגָלִים וְאֵינָתִי דָּם מִמַּשׁ מִן הַמְּקוֹר שְׂדַרְכָּה שְׁל אִשָּׁה לְרֹאוֹת מִן הַמְּקוֹר מ"מ עוֹדָה בָּהּ דְּרֹואִית קַרְטִין עַם מִי רְגָלִים דְּהִיא מִיעוּטָא דְּלֹא שְׂכִיחָא לֹאמַר דְּכִשְׁהִיא רֹואָה מִן הַמְּקוֹר עֲצָמוּ כִי אֹרְחָא מוֹצִיא הַמְּקוֹר דָּם מִמַּשׁ וְלֹא קַרְטִין וְכִי הַדָּר מִי רְגָלִים לְמְקוֹר אֵינָם מוֹצִיאִין דָּם מִמַּשׁ רַק קַרְטִין הָא וְנֹדָאי מִלְתָּא דְּלֹא שְׂכִיחָא הִיא וְאִף ר"מ לֹא חֲנִישׁ לָהּ אֲבָל בְּרֹואִית קַרְטִין מִן הַמְּקוֹר וְנֹדָאי סְפִיקָא דְּאוֹרֵינָתָא הִיא אִי לִיכָּא מִכָּה וְצָרִיכָה בְּדִיקָה כְּמוֹ הַטְּלַת מִין עֶפֶר וְזֶה בְּרוּר: וְמָה שְׂפַתְבּ בְּהַשְׁגָּה ד' וְנ"ל עַל מָה שְׂפִירֵשׁ הַח"צ דְּהַמְּרָדְכִי קָרִי לִי לְקַרְטִין דָּם.

לֹא יִדְעָתִי אֲמָאִי פְּשִׁיטָא לִי זֹאת נֶגֶד הַב"י וְהַד"מ וְהַטוֹרֵי זָהָב שְׁלֹא הִבִּינוּ כִּף גַּם דַּעַת הַש"ף הוּא כּוֹ. הִנֵּה כְּבָר הָאֲרַכְתִּי בְּתַשׁוּבָה אַחַת בְּסוּגְיָא דְּהַאִשָּׁה שֶׁהִי עוֹשֶׂה צָרְכֵי וּבִיִּאֲרָתִי כָּל הַשִּׁטוֹת וְגַם דַּעַת מוֹר"ם מְרוֹטְנִבְרַג שְׂבַמְרָדְכִי וְכַוּוֹנָתוֹ הִיּוֹת קִשָּׁה הַהֲבִנָּה וְכַתְּבָתִי כְּמָה אֹפְנִים וְקָרוֹב הִנְתִּי לְהַכְרִיעַ כְּתִירֵץ הַשְּׁנִי שְׁל הַב"י אֲשֶׁר לְזֶה הַסְּפִים הַד"מ וְהַט"ז בְּכַוּוֹנַת הַמְּרָדְכִי שְׁהִיְתָה רֹואָה דָּם מִמַּשׁ.

אָמַנְם לַפְעַנ"ד הָרַב בַּהֲגַה"ה ע"כ חֲזַר בְּעֲצָמוֹ וּלְפַעַנ"ד ע"כ דַּעַת הָרַב כְּתִירֵץ הַרְאִשׁוֹן דְּאִי סָק"ד דְּהִיְתָה רֹואָה דָּם מִמַּשׁ קִשְׁיָא לִי מִנ"ל לְהָרַב דְּהַמְּרָדְכִי חוֹלֵק עַם הָר"ן דְּלֹא אֲמַרִּין דְּהַדָּם שְׁל אַחַר הַטְּלַת מִי רְגָלִים הוּא מִתְּמַצִּית מִי רְגָלִים דְּלִמָּא עוֹבְדָא דְּמוֹר"ם שְׁאֵנִי דְּכִיּוֹן דָּעַם מִי רְגָלִים רֹואָה קַרְטִין וְאַחַר כִּף מְצָאָה דָּם מִמַּשׁ וְאִם כּוֹן לֹא עֲדִיפָא מֵאִם הִיְתָה דָּם מִכָּה מְשׁוּנָה מִדָּם רֹאִיְתָה דְּאֵינִי תוֹלָה בָּהּ אֲבָל הָרַב בַּהֲגַה"ה כְּתַב דָּאִם רֹאֲתָה דָּם מִמַּשׁ בְּמִי רְגָלִים וְגַם אַחַר הַמִּי רְגָלִים בְּעַד שְׂבַדְקָה כּוֹ וּמְצָאָה דָּם מִמַּשׁ וּבְזֶה ס"ל דְּאִף הַמְּרָדְכִי מוֹדָה דְּתִלִּין בְּמִי רְגָלִים וְאֲמַרִּין דְּבָאוּ מִתְּמַצִּית מִי רְגָלִים וְא"ל דְּאֲפִתִי אֲסִירָא לְדַעַת הַמְּרָדְכִי מִטַּעַם דְּאֲמַרִּין הַדָּר מִי רְגָלִים וְאֲתוּ לְמְקוֹר דָּא"כ כ"ש דְּקִשְׁיָא טוֹבָא קוֹשִׁיּוֹת הַש"ף דְּמָאִי קָמ"ל דְּהָרִי מִטַּעַם זֶה כְּבָר מְבֹאֵר לְמַעְלָה דְּחִיִּישִׁין אֲלָא עַל כְּרַחֲךָ ס"ל דְּהַמְּרָדְכִי מִיִּירִי דְּרֹאֲתָה קַרְטִין גַּם עַל הַעַד שְׂבַדְקָה אַחַר הַמִּי רְגָלִים אִם כּוֹן הוּי שְׂפִיר מִמַּשׁ כְּדְּבַרֵי הָרַב בַּהֲגַה"ה וּמִזָּה יֵשׁ לִיִּישׁב קוֹשִׁיּוֹת הַש"ף סָק"ח עַל הַר"ב דְּמָאִי קָמ"ל הָא כְּבָר כְּתַב וְכו' וְא"ל דְּהָכִי כְּמִי בִּיּוֹשְׁבַת וּמְקַלְחַת וְכו' הָא פְּשִׁיטָא דְּהָא אֲפִילוּ בִּיּוֹשְׁבַת עַל שְׂפַת הַסְּפֵל וְנִמְצָא דָּם עַל שְׂפַת הַסְּפֵל וְתוֹף הַסְּפֵל טְמֵאָה כ"ש שְׂנִמְצָא עַל הַעַד וְתוֹף הַסְּפֵל.

וּלְפַמ"ש אֵיכָּא לְמִימַר הַסְּבָרָא מִמַּשׁ לְהִיפֹף דְּבִשְׁלָמָא אִם נִמְצָא עַל שְׂפַת הַסְּפֵל וְתוֹף הַסְּפֵל חֲנִישִׁין בְּתַר דְּתַמּוּ מִיָּא אֲתִי דָּם וְכְבָר הָאֲרַכְתִּי בְּזֶה דְּלִכְּל הַשִּׁטוֹת חֲנִישִׁין לְהָא אִף בְּמִזְנֵקַת וְאִם כּוֹן אֵיכָּא לְמִימַר דְּלִיכָּא מִכָּה כָּלֵל אֲבָל בְּלֹא נִמְצָא עַל שְׂפַת הַסְּפֵל וְנִמְצָא תוֹף הַסְּפֵל אִם כּוֹן עַל כְּרַחֲךָ אֵיכָּא לְמִימַר הַדָּם שְׂבַתוֹף הַסְּפֵל בְּנוֹדָאי בָּאוּ מִמְּכָה שְׂבַמְקוֹם מִי רְגָלִים וְעֵינֵן בְּמְרָדְכִי דְּנִרְאָה מְבֹאֵר דַּס"ל כְּשִׁיטַת רַש"י דְּמִזְנֵקַת אִי אֲפֹשֶׁר דְּהַדָּר מִי רְגָלִים לְמְקוֹר וּבְעוֹמְדַת אִי אֲפֹשֶׁר לְזַנֵּק וּבִיּוֹשְׁבַת וּמִזְנֵקַת אֲפִילוּ לְכַתְּחִילָה שְׂרֹאֲמָנָם בְּנִמְצָא גַּם עַל שְׂפַת הַסְּפֵל וְגַם בְּתוֹף הַסְּפֵל י"ל שְׂמִמְקוֹר בָּאוּ גַּם לְתוֹף הַסְּפֵל דְּאִי אֲפֹשֶׁר לְצַמְצָם אוֹ דְּמִשְׁפַּת הַסְּפֵל נִיגַר הַדָּם גַּם לְתוֹף הַסְּפֵל כְּמוֹ שְׂהָאֲרַכְתִּי בְּתַשׁוּבָה וְאִף

דלשיטת תוס' והרא"ש י"ל דגם ביושבת ומזנקת איפא למימר הדר מי רגלים רק דלא תישינון לה וכינון דאיפא ריבונתא דמציאה אחר פה גם כן תישינון וכמו שהארבתי בתשובה מכל מקום אין קושיא על המרדכי ולא על הרב דעכ"פ איפא רבותא לשיטת רש"י כ"ש דנראה דהמרדכי ס"ל פשיטת הר"י ולקח איפא למימר דגם דם שעל העד הוא מתמצית מי רגלים פדעת הר"ן קמ"ל דליתא.

אמנם לכאורה קשיא מנא לי להרב באמת האי דינא דהרי במרדכי לא נזכר כלל דמיירי בכה"ג ואדרבה משמע שם דמיירי בעומדת או ביושבת סתם ואם כן י"ל דבאמת כה"ג מודה המרדכי ואפשר לומר דהרב בהג"ה דייק דאי סק"ד דבכה"ג יש להקל הו"ל למוהר"ם לבנדקה בכה"ג ואם לא תמצא על שפת הספל הי' לו להתיר אלא ע"כ דאף בכה"ג תישי: תו פתב בהשגה ה' ונ"ל לדעתי לא ראו עיניו מה שכתב הש"ך בס"ק י"א דאין צריך להטיל מים לראות אם נימוחו דהכא שאני פיון שרואה עם מי רגלים וכו' עכ"ל נוראות נפלאתי דחזינא דבמר הג"ל קא אזיל מר לחנם ולא דבר דהרי דברי הח"ץ ברורים להשיג על הטורי זהב שכתב דמצד הקרטין עצמן אף דרו המקור יש להתיר וע"ז השיג ממתנייתו דהמפלת עפר בעי בדיקה סוף דבר לא אוכל לעמוד על סוף דעתו של הרב שב יעקב ומה שכתב אחר פה עוד לחלק בין עפר לחצי אדום דלא בעי בדיקה הנה זה מורה באצבע שנפשו אותה לחלק להשיג על הח"ץ ביד חזקה דהיכן מצינו לחלק בין עפר ויבחושים ושערוות ושערוות לקרטין לא בש"ס ולא בשום ספר ומעולם לא עלה זה על דעת שום מחבר ולדבריו אי הוי ס"ל להר"ן לחלק כל כה"ג הו"ל לפרושי ולגלות הטעם שסומך עליו לחלק בין קרטין להנה דמתנייתו סוף דבר מצד הקרטין והפאב למעלה בצדדי בטנה קשה מאוד לסמוך להקל דנראה עיקר דברי הח"ץ.

אמנם אחר שחובה עלינו לחפש בזכותו ולטהר אשה לבעלה ובזה שיבא עצמו מלפניו הססיד שיידיו מלונכלכות בשפיר ושליא ויגעתי ומציאתי פתח נכון ומרנוח ורחב פפתחו של אולם והיתר האשה מבואר בפשיטות בש"ע סי' קפ"ז ס"ז והוא מדברי מהרא"י הג"ל והנה חקרתי ונרשתי להאשה זו ואמרה גם כן שמוציאת אותן קרטין תמיד בצד אחד ובאותו מקום פואב לה ואף שלפרקים פואב לה גם בצד ימין ואינה מוציאת פלום הרי אומרת שבצד ימין הפאב הוא מעט ובצד שמאל הוא חזק ויותר.

והרא"י היותר גדולה שלפי דברי פל שהפאב מתחזק ביותר הקרטין שמוציאת יותר גדולים הרי עד מוכיח שהפאב הוא סיבת הקרטין וכינון שיש להאשה זו נוסת אף הט"ז מודה דיש להקל בלי שום בדיקה דהוא ממש דברי מהרא"י ומכ"ש לפי דברי האשה שפרגשת פאב כמו חבורה שקורין וואנד ואשה אחת בדקה אותה ואמרה שראתה כמו וואנד בצד שמאל אם כן היינו מפה ממש.

אמנם בלא זה רק בפאב לבד היינו יכולין להתיר בנידון זה אף דכאב אינו פמפה משום דדילמא אינו רק פאב אבל כל שמוציאין קרטין בכל פעם בצד אחד דווקא במקום שפרגשת את הפאב דווקא הרי מוכרח שהפאב הוא הפמה דהרי מהרא"י והש"ע לא הזכירו כלל מפה רק פאב ויש לנו אריכות דברים בדברי הנודע ביהודא וכעת לקצר אני צריך אמנם בנידון דיון הוא חבורה דהוי מפה אף הנודע ביהודא מודה.

ומלשון מהרא"י והש"ע משמע דאף בלא פאב הי' מתירה כ"ש באשה זו שיש לה פל צדדי התיטר אף לדברי המחמיר שבכונן ק"ו ב"ב של קל וחומר באשה זו שאומרת שפרגשת חבורה שקורין וואנד שהיא מפה ממש ואף דהאשה אומרת שאף בצד גמין מרגשת פאב ואפ"ה אינה מוצאת פלום זה אינו פלום שהרי אומרת שהפאב אינו חזק רק שקצת פואב לה ועדיין לא נעשה מפה ופצע במקום זה והדבר ברור אצלי דבזה יפה פיגון הרופא המומחה שהביא בעל השב יעקב שנה בא מחמת חריפות הליקה לבינה ונתקלקלו הצדדי' ונפסק הבשר והגאון בעל שב יעקב ושאר גאונים הספימו לזה ולקף עדיין בצד גמין הבשר לא נפצע פל פה ולא נעשה שם מפה עדיין.

והנה לפי דברי השואל גם האשה הזאת אמר לה רופא מומחה שנפצע בשר הצדדין מחמת הליקה לבינה ואף דלפעמים נפסק הפאב ג' או ד' ימים ואפ"ה מוצאת הקרטין גם זה אינו פלום פיגון דדרכו לחזור הו"ל כמפה שחיתה ויכולה לגלע ולהוציא דם ואע"ג דכתבתי בתשובה אחרת דדונקא בכתם תולין בזה היינו באינו יכולה להתגלע רק על ידי מעשה אבל הכא מתגלת מעצמה וכ"ש ע"י בדיקה ועוד דכבר כתב השב יעקב דלפעמים אין המפה פואב פל פה ואפילו הכא מוציא דם וכן כתב הטורי זקב בסי' קצ"א ואף דהתכם צבי חולק על זה חזק דיש לחלק דעובדא דהטורי זקב הי' שגפסק הפאב כמה שבועות ואם פן יש לומר שבכר נתרפאת לגמרי.

אבל הכא אינו רק ג' או ד' ימים ומה גם אם היא מרבה בבדיקות חוזרת ומרגשת הפאב הרי נראה שלא נתרפא. ועוד דהרי כבר כתבתי דהמרא"י והש"ע מתירין ברואה מצד א' אף בלא פאב פלל קל וחומר פאן.

ועוד די"ל דכיון דאינו אלא זמן מועט י"ל דמתמצית המפה נשארה כמו שכתב הט"ז סי' קפ"ז אמנם פן אינני סומך על הבדיקות שציוותי להלבונקה רק שצריכה לבדוק את עצמה עוד כמה פעמים עד שתחזק שאינה רואה לא הקרטין ולא השערות רק מצד א' שכואב לה שם ואז תהי' טהורה לגמרי אף בלא בדיקה אף אם תראה השערות והקרטין.

ועוד אני אומר קולא להקל באשה זו פאם אחר שתחזק בבדיקה זו ובהמשך הזמן תחזור ותראה גם בצד גמין באותו מקום שכואב לה ויהי' הפאב חזק שם כמו בצד שמאל ויהי' מראית הקרטין והשערות וצורתן דומה לאותן שבצד שמאל אפילו הכא תהי' טהורה אחר שנודע לנו שמכה כזו מציאה קרטין ושערות פאלו לפי טבע האשה הזאת ויש לה נוסת שרואה דם ממש ובפרט שיש עוד הרבה צדדין להקל וגם לצרף עוד דעת הט"ז והרבה מאחרונים שהקילו בנידון כזה מטעמים אחרים אף שלענ"ד אין לסמוך עליהם לבד מ"מ נוכל לצרפן ולעשות סניף להקל באשה זו והנה ראיתי פגודע ביהודא שפלפלו הגאונים בדברי מהרא"י ובגלשון הש"ע ודעת הגאון מהריסרנויץ ז"ל פירש דברי מהרא"י דהוכחת השואל שהי' מפה היינו מה שכתב מהרא"י אח"כ שבכל פעם לא מצאת דם רק באותו מקום וע"ז השיג הגאון המחבר דאיו כתב שלא היה יודע אם מפתה מוציא שהרי מהוכחה זו מוכח שהמכה מוציאה דם ולקף פירש שהיה לה הוכחה אחרת ופירש מהרא"י דבכאן יש שני צדדים היינו אחד מהצדדין שכתב מהרא"י די להתיר בצירוף הוכחה שהי' לשואל על המפה ובזה יש ליישב קושיות הט"ז על הרמ"א והנה גם פירושו לא נראה לי לפענ"ד חזק לפי דבריו דצירף הסכרא דאינה רואה דם רק בצד

אָחַד ע"כ צ"ל דְּהַמְפָּה שֶׁהִי מוֹכַח לְהַשׂוֹאֵל הִיא ג"כ יְדוּעַ שֶׁהוּא בְּאוֹתוֹ מְקוֹם פְּדִי לְתַלּוֹת הַדָּם בְּמִפְּהָ כ"ש לְפִי מַה שְׁנַתְּנָה הַטַּעַם דְּבַעֲיָנוּ שְׂיֵהָא מוֹכִיחָה קַיִּים א"כ תִּקְשָׁה הָרִי מֵהֵרָא"י תְּלָה הִתִּירַת בְּמַה שְׁמוֹצְאָת הַשְּׁעָרוֹת וְהַפְּתָמִים בְּמְקוֹם אָחַד דְּוִןקָא וְאִם"כ פְּתַב וּכ"ש אִם מְרַגְּשֵׁת פְּאָב בְּאוֹתוֹ מְקוֹם וּבִשְׂאָר מְקוֹמוֹת אֵינָה מְרַגְּשֵׁת כְּלָל מִשְׁמַע שְׁגָם בְּלֹא פְּאָב הִיא מִתִּירָה וְע"י פְּאָב הוּא כ"ש וְא"כ תִּקְשָׁה מִמ"נ אִם הִיא לֹא הוֹכְחָה שֶׁהַמְפָּה הוּא בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁמִצְאָה הַשְּׁעָרוֹת רַק שְׂלֹא הִיא יְדוּעַ לֹא אִם הֵם מִן הַמְפָּה אוֹ שְׂוִירְדִין שֶׁם מִן הַמְקוֹר א"כ תִּקְשָׁה דְּמֵאֵי כ"ש הוּא שְׁמִרְגְּשֵׁת פְּאָב בְּמְקוֹם הָרִי הַמְפָּה הִנֵּה יְדוּעַ שֶׁהוּא שֶׁם בְּנֻדָּאֵי כָּל שֶׁהִיא נוֹגַעַת בְּמִפְּהָ רְאוּי שְׂיֵהָא לָהּ פְּאָב ע"כ עֲדִינָן הִיא רְאוּי אִם הַמְפָּה מוֹצִיא הַדָּם וְהוֹכְחַת הַפְּאָב לֹא יַעֲלֶה וְלֹא מוֹרִיד דְּכָאֵב אֵינֹו רַק גִּילּוּי מְלִתָּא דִּישׁ שֶׁם מִפְּהָ וְאִם גִּימָא שֶׁהִיא לָהּ הוֹכְחָה עַל מִפְּהָ וְלֹא הִיא יוֹדַעַת בְּאֵיזָה מְקוֹם וְנִמְצָא הַפְּאָב הוֹכְחָה שֶׁהַמְפָּה הוּא שֶׁם בְּמְקוֹם שְׂכוֹאֵב לָהּ א"כ ג"כ תִּקְשָׁה דְּהָרִי מִשְׁמַע דְּגָם בְּלֹא פְּאָב הִיא מִתִּירָה וּלְפִי דַעַת הַגָּאוֹן בְּעַל נוֹדַע בִּיהוּדָא הוּא מִטַּעַם צִירוּף דֵּהִיא לָהּ מִפְּהָ וְא"כ תִּקְשָׁה הָאִיף אֶפְשָׁר לְהַתִּירָה בְּלֹא פְּאָב כְּלָל דֵּא"כ הָאִיף נוֹכַח לְצַרְף שְׁנֵי הַצְּדִדִים דְּדִלְמָא הַמְפָּה הוּא בְּמְקוֹם אַחַר פִּינּוֹן שְׂאִין מְרַגְּשֵׁת פְּאָב כְּלָל וְאִין רְאוּי דְּזֵה בָּא מִן הַמְפָּה וְעוֹד דְּעִיקְרָא דְּמִלְתָּא הִיא דְּבָר שְׂאִין הַשְּׂכָל מְקַבְּלוֹ בְּשׁוּם אֲנָפִן דְּהָרִי עִיקְרָא הַחִילּוּק שְׁבִין פְּאָב לְמִפְּהָ דְּהֵינּוּ פְּאָב ר"ל שֶׁהִיא פְּאָב בְּעִלְמָא וְאֶפְשָׁר דְּמַעוֹלָם אֵין דְּרָף פְּאָב כְּזֵה לְהוֹצִיא דָם אֶבֶל מִפְּהָ הוּא עֲנִין פְּרֻטִי שַׁע"כ"פ דְּרָף מִפְּהָ כְּזֵה לְהוֹצִיא דָם בְּמְקוֹם אַחַר רַק שְׂאִין אָנוּ יוֹדְעִים אִם מִפְּתָה מוֹצִיאָה דָם וּבַעֲנִין כְּזֵה נִחְלְקוּ הַפּוֹסְקִים וְכַתְּבִתִּי בְּמְקוֹם אַחַר וְא"כ אִם גִּימָא שֶׁהִיא לָהּ הוֹכְחָה שְׂיֵישׁ לָהּ מִפְּהָ וּלְפִי דַעַת הַגָּאוֹן הַנֵּ"ל הֵינּוּ מִפְּהָ מִשְׁשׁ וְלֹא פְּאָב וְא"כ הִיא יוֹדַעַת שְׂיֵישׁ לָהּ מִפְּהָ אִיף אֶפְשָׁר שְׂלֹא הִיא יוֹדַעַת בְּאֵיזָה מְקוֹם וּכ"ש שְׂלִפִי הָאֵמַת מְבֹנָאָר שְׂלִדַעַת מֵהֵרָא"י הִיא מִפְּהָ בְּפִירוּזְדָּר וְאִם הִיא לָהּ הוֹכְחָה הָאִיף לֹא הִיא יוֹדַעַת שֶׁהִיא בְּפִירוּזְדָּר וְאִיף לֹא הִיא יוֹדַעַת בְּאֵיזָה צַד פִּינּוֹן שֶׁהִיא בְּפִירוּזְדָּר וְאִם לֹא הִיא יוֹדַעַת מְכִין יוֹדַעַת שֶׁהוּא מִפְּהָ שְׂמָא הוּא פְּאָב בְּעִלְמָא גַם מַה שְׂפִירֵשׁ בְּלִשׁוֹן מֵהֵרָא"י דְּבַעֲוֹבְדָא דִּידֵן אִיכָּא שְׁנֵי צְדָדִים הֵינּוּ שְׂצִירוּף הוֹכְחַת הַשׂוֹאֵל אֵינֹו מְדוּקְדָּק בְּלִשׁוֹן מֵהֵרָא"י וְגַם מַה שְׂפִינִים מֵהֵרָא"י אִי אִיכָּא כָּל הֵכִי צְדָדִין שְׂפִתְבְּתִי וְדַחַק הַרְבֵּה מְאוֹד וְאֵין הַלְשׁוֹן סוֹבְלוֹ אֲמָנָם מַה שְׂנִרְאָה לַעֲנֵד בְּדִרְף פְּשׁוּט דְּהַשׂוֹאֵל לֹא חִילְקָא כְּלָל בֵּין פְּאָב לְמִפְּהָ פִּינּוֹן דְּלֹא הִיא יוֹדַעַת לֹא בְּלֹא הֵכִי אִם מוֹצְאָה דָם רַק שְׂהִיְתָה מְרַגְּשֵׁת פְּאָב וְהִיא פְּרָאָה לֹא שְׂבֻדָּאֵי יֵישׁ מִפְּהָ דְּאֵין חִילּוּק פִּינּוֹן שְׂאִין יְדוּעַ אִם מוֹצִיאָה דָם וְלִכְּפֵי כַּתְּבֵי מֵהֵרָא"י חַד צַד לֹא מְהַנִּי אֶפְילוֹ אוֹמְרַת שְׂבֻדָּאֵי יֵישׁ לָהּ מִפְּהָ מִשְׁמַע מְלִשׁוֹנוֹ כ"ש בְּעוֹבְדָא דִּידֵן שְׂאֵינָה אוֹמְרַת בְּנֻדָּאֵי וְהַשׂוֹאֵל לֹא נִתֵּן לֵב לְחַקְרוּ.

וּלְצִיּוֹת לָהּ לַעֲשׂוֹת בְּדִיקוֹת פְּדִי שְׂתַדַּע לְצַמְצָם עֲקוּם הַפְּאָב אוֹ שֶׁהִיא יוֹדַעַת וְאֵעִפ"כ הִיא חוֹשֶׁשׁ שְׂמָא אֵינָה מוֹצִיאָה דָם רַק שְׂוִירְדִין דְּרָף שֶׁם לְהַמְקוֹר וְע"ז הַשִּׁיב מֵהֵרָא"י אִיף אִם לֹא הִיא פְּאָב כְּלָל וְאֵינֹו יוֹדַעַת אִם יֵישׁ מִפְּהָ יֵישׁ לְהַתִּיר מִהֵנִי שְׁנֵי צְדָדִין כ"ש בְּמְרַגְּשֵׁת פְּאָב שְׂיֵישׁ רְאוּי קִצַּת שְׂיֵישׁ שֶׁם מִפְּהָ וְשֶׁם מוֹצְאָה שְׁעָרוֹת רִגְלִים לְדַבָּר שְׂיֵישׁ שֶׁם מִפְּהָ וְהַדְּבָר בְּרוּר אֶצְלֵי שְׂאֵף בְּאֵינֹו יוֹדַעַת שְׂיֵישׁ לָהּ מִפְּהָ כְּלָל מִתִּירָה מֵהֵרָא"י וּכ"ש אִם מְרַגְּשֵׁת פְּאָב וּבְמְקוֹם אַחַר אֵינָה מְרַגְּשֵׁת כְּלָל אִיף שְׂאֵינָה יוֹדַעַת אִם הִיא מִפְּהָ אוֹ פְּאָב וְכֵן מוֹרָה פְּשׁוּט לְשׁוֹן הַש"ע וְעֵתָה כְּרָאָה אִם תִּירוּצוּ עַל קוֹשְׁיוֹת הַט"ז עַל הַרְמ"א יֵישׁ לֹא מְקוֹם הִנֵּה פִּירֵשׁ דַּה"ש"ע בְּסַעֲיָף ה' וּבְסַעֲיָף ו' מִיִּירִי בְּאִשָּׁה שְׂיֵישׁ לָהּ מִפְּהָ וּלְשׁוֹן הַש"ע שְׂתוֹלִין בְּדָם מִפְּתָה

משמע שדם מפתה ברור ולכה כתב בסוף אם כל זמן שהיא בודקת היינו אפילו אינה יודעת שמפתה מוציאה דם וכו' אמנם צריה שתדע שישלה מפה ומ"ש שלא הביא החלוקה דיש לה נסת אפשר שלא רצה לסמוך על צירוף המרדכי ובזה מסלק קושיות הט"ז על רמ"א עכ"ל והנה כי מלבד שדבריו דחוקים מאוד בלשון הש"ע ואין דרף הש"ע לקצר ולסמוך על המבינים בדקדוקים והוכחות לפרש פוננתו והי' לו לפרש דברי שא בעינו שתדע שמפתה מוציאה דם ואף אם זה נוכל לסמוך על הדקדוק מכל מקום בסיפא שהוא יתד שהכל תלוי בה דבעינו שתדע שעכ"פ יש לה מפה הי' לו לפרש ולא לסתום דהוא דרף רחוק לפרש שיודעת שיש לה מפה ואינה יודעת באינה מקום ועוד אופני' פאשר הארכתי למעלה דאי לאו הכא היא יתפרש הלשון וכ"ש אם מרגשת כאב באותו מקום וכמש"ל אמנם מלבד כל זה הפה הרמ"א עצמו שפא ליישב הוא כנגדו שהרי הרמ"א פירש דברי הש"ע להקפך דהרי כתב על לשון הש"ע וכל זה ביש לה נסת אז לא בעינו שתדע אם מפתה מוציאה דם או באין לה נסת וספק צדדין אבל בלאו הכא בעינו שתדע שמפתה מוציאה הרי מבואר שפירש לשון הש"ע דגם ברישא לא בעינו שתדע אם מפתה מוציאה דם גם מה שתיירץ הגאון מוהר"י הורוויץ ז"ל איני מבין דמלשון הש"ע משמע שהוא ממש עובדא דמהרא"י והוא מחלק ביניהם ואיני יודע כמה ודברי התסיד הגאון מ' חיים ז"ל איני יורד לסוף דעתו כלל ולכה לא ראיתי להשיב על דבריו גם מ"ש הגאון נודע ביהודא ז"ל הטעם דבעינו יודעת מפתה מוציאה דם דבעינו שיהא מוכיחה קיים גם זה תימא בעינו דאין לה מוכיחה קיים יותר מנה דאינה מוצאת שערות רק באותו מקום ושללא בשעת נסתה ויש לה נסת וברואת דם גמור אחר שנדקדק בלשון מהרא"י שאינו מוצאת אותן כתמים ושערות רק מצד אחד משמע מלשונו שאם הכתמים היו משונים משאר כתמים וכן משמע ממ"ש ועל המיעוה אין לסמוך דמה תעשו באותן שלא באו דרף שערות והו"ל בפשיטות דמה תעשו בכתמים אלא על פרקה שהיו משונים ג"כ ולפי מה שהקדמנו ברור דמשפחת לה עובדא דמהרא"י בין ביש לה נסת ובין אין לה נסת רק אף דאין לה נסת אם כן הוא רואית לפרקים בלא זמן קבוע אף בשאר צדדים מכל מקום יש חילוק דבשאר צדדים אינה רואית כתמים ושערות כאלו מה שאין כן באותו צד רואית שערות וכתמים וכואב לה משא"כ לשון הש"ע הוא כתמים סתם ואם כן לא משפחת לה כלל באשה שאין לה נסת לומר דבשאר צדדים אינה רואית דבשלקמא בשיש לה נסת שייך דבלא שעת נסתה אינה רואית בשום צד רק באותו צד אבל אם אין לה נסת אם כן אין לה זמן קבוע לראי' הדם ואם היום רואית בצד זה למחר רואית בצד אחר כיון שאין לה נסת אם כן ממילא לא שייך לומר אם בכל פעם שבודקת אינה מוצאת רק בצד אחד ואף אם נימא שיש לה נסת למטה ולא למעלה כגון מכ' לכ' ואחר כ' אין לה נסת מכל מקום אי אפשר להתיירא לאחר כ' בנדאי כיון שרואית אח"כ בכל צד ולא עוד שאף בתוך כ' אין ראי' דאולי אין לה נסת כיון שרואית בינתיים ואף שרואית בצד א' הרי אחר כ' רואית בשאר צדדים בלא נסת אמנם בזה פראה לענ"ד אעפ"י כ' להתייר בתוך כ' אבל לאחר כ' פשיטא דלא שייך כלל לומר אם בכל פעם שהיא בודקת היא מוצאת מפח אחד אי ליכא שינוי בין דם לדם וזה פראה לענ"ד נכון ומה שהקשה ממי רגלים לענ"ד לא קשה מידי דהתם המי רגלים עצמן הם סיבה להוציא דם מן המקור דהדר למקור וגורמין להוציא דם ועיין בפ"ב יעקב בתשובה הנ"ל דבא הו

המקור גרע היינו בדליפא הוכחה דלעולם אינה מוצאת רק מצד אחד אבל בראית מצד אחד וכ"ש במרגשת פאב באותו מקום ונדאי עדיף ממי רגלים אמנם לפי מה שפירשתי לשון השער אפרים צ"ל דזוב עצמה מקרי מוכיחה קנים מה שיש לה נוסת ושללא בשעת וסתה אינה מוצא פתמים רק מצד אחד ובמה שפירשתי דברי מהרא"י הי' נראה ליישב דברי הרמ"א מקושיות הטורי זהב דדווקא בכאב בעינו שתמצא לפעמים בצד אחד משא"כ במכה דאף באינו ידוע ויש לה נסת תולין בה וכן מצאתי בשב יעלב אמנם לשון מהרא"י שכתב תדע דלא מהני אפילו אומרת שבנדאי יש לה מכה משמע דאין להקל בזה אף בעובדא דידי' דהי' לה נסת אמנם אינו מוכרח די"ל דבצירוף דעת הני שני עדים ומה שהצריך שיהי' דוקא בצד אחד היינו משום דקושטא דמלתא לא הי' ברור שיש לה מכה רק פאב ומה שלא הביא הש"ע בסעף ו' דבעינו יש לה נוסת נראה לענ"ד ליישב: חסר הסיום חבל על דאבדין תשובה כ פאתי בקצרה ואני תמה איך בעיר גדולה לאלקים הוצרכו לחפש אחר שאלה אשר כבר בא בדפוס פאשר הביא מעלתו במסורת סיג לתורה וגדולה מזו אני תמה מה שפתבת שרצו להוציא אחרת איך נעלם מהם דברי הרמ"א בסי' קמ"ג ובלי ספק דלכתחילה יש לכתוב חסר פי כן דעת רוב המסורת וגם דעת הרמ"ה ועל פולם הפה כל הסופרים מומחים זה כמה שנים אשר קימו וקבלו עליהם שלא לשנות אפילו קוצו של יוד מדברי האור תורה שחיבר הגאון מוה"ר מפחם דילמנזאש ובאמת פי הי' רב גוברין וראוי לסמוך עליהם והפליא לעשות בענין זה וחיבר הספר על פי ספרים קדמונים כמ"ש בסוף ספרו ומה שכתב מעלתו ניתי ס"ת ונחזי פלא בעיני מיאפא מידי דאינהו לא ידעו ואנן ידעינו ומ"ש דמשמעות הגאונים דכל הס"ת שוין בני שינוי ותו פתב כיון דבשאר מקומות אנו מוחזקין דונדאי ע"פ המסורה הנה לא ראיתי ספר האור תורה וכדומה שגם הספר מסורת סיג לתורה לא ראיתי שאינו ראיתי הייתי רואה שפמעט אין שום סדרא שלא נפל מחלוקת בין המסורת זה אומר בכה וזה אומר בכה זולת פי הי' הכריע לפעמים על פי הרוב ולפעמים ע"פ ספרים יותר מדויקים ולפעמים ע"פ גדולת המחבר וא"כ אף נסמוך אנחנו למנות האותיות וכבר ידעת שיש חילוק חף בין הש"ס שכתבו ובין המסורה וכן פסק בש"ע סי' קמ"ג דבשביל חסירות ויתירות אין להוציא אחרת דספרים שלנו אין מוחזקין בחזקת מדויקין בחסירות ויתירות ע"ש במ"א והנה בכל התשובות אשר הביאו אחרונים ובשער אפרים מבואר דאין ספרים שלנו מוחזקים בחזקת פשרות בחסירות ויתירות דאין אנו בקיאים כמבואר בקידושין איך אנו יתמי דיתמי נסמוך על מגן שכתבו וגדולה מזו על ספק במגן אותיות התורה ובחרוזים שעשה רב סעדי' הנדפס בתוך ספר שבחי האר"י נמצא קרוב לפ"א רבוא וכבר עמד שם המדפיס עליהם וכמדומה שגם בהקדמת קיקורדוניה עמד על זה והפני' הושע בקידושין פתב בשם חסד לאברהם שיש נ"א רבוא אותיות פתורה ובפענ"ד שפוננת רב סעדי' על כל האותיות שבתנ"ך.

שוב מצאתי בהדיא בספר מסרת המסרת והפ"י הקשה שבכל הספרים מבואר שיש ס' רבוא אותיות לתורה עיין שם מה שתירץ ולפענ"ד דבריו רחוקים אבל לענ"ד נראה שיש כמה אותיות שנוחשבים בשנים או לשלש כמו אלף שנוחשבה לשני יודין ואו באמצע וכן ה' ד"י צ' נ' כ' עיין בספרים ואפשר על ידי זה יהיה החשבון מכונן נחזור לענינינו דכל הספרים מליאים מזה שחין אנו בקיאים בחסירות ויתירות ומאוד קרוב בעיני שפין

כך ובין כך לא יהיה התשבון מכונן שיהיה' ואו דגאון באמצע עד יבא מורה צדק ויורינו מהרה: ומה שהביא בשם הילל ומה שהביא באר הגולה תמיהתנו שהן הן דברי הב"י מה שמ"כ בשם מהר"י ובבד"ה השיג על זה עיין שם ומצאתי בסדר גיטין למוהר"א שרענצילויש תשובה אחת להגאון מ"ו אברהם בן המשאת בנימין שכתב שאינה תלמיד טועה כתב זה ע"ש מהר"י ותמה על הב"י שלא הרגיש בזה ולא ראה דברי הבה"ב ומוהר"א שרענצילויש רוצה ליישב ודבריו דחוקים מאוד ואין תנ"ך ומסורה מצוי תחת ידי ואפשר יש ליישב שפמנדומה שאין דרך בעל המסורה לכתוב על שם אדם שלא נמצא רק פעם אחת לית חסר וצ"ע במסורה על דברי הימים לפענ"ד בכוננת מוהר"י שחירק גדול הוא ביוד והוא תנועה גדולה וחירק קטן הוא בלא יוד והוא תנועה קטנה וכבר כתב שדינו להיות חסר אבל לפעמים תבוא תנועה גדולה בלא יוד ואז נמסר עליו חסר וזה כוננת מהר"י שכתב כיון שנמסר עליה חסר על פרחף שהיא תנועה גדולה ודינו להיות מלא ביוד ולדעתי מטעם זה לא נמצא המסורה הזאת בספרים שלנו מפני שבספרים שלנו הלמד הראשונה דגושה ואם כן החירק שלפני' תנועה קטנה הוא ואין צריך למסור עלי' ולפענ"ד זה ברור ואמת בכוננת מהר"י ואין קושיא מה שהמסורת הם מחולקים כי בהרבה מקומות יש פלוגתא בין המסורות.

אבל מה שפירש הוא לא נהירא לי ולא ידעתי מה פשיטא לי' פולי האי דנביאים נכתבו בנקודות ולדידי פשיטא להיפך דבימייהם. שהי' נכתב בגלילה היו כתב בלא נקודות ובמסורת המסורת מבואר כן בהדיא כמו מגילת אסתר דלכתחלה יש לקותבו בלא נקודות י"ל ומלבד זה אין פירושו מחנור דאטו חזא הוא פנו שאנו לומדין שמות הגט מנביאים יראה שחנו לומדים מנביאים כל השמות הפתוחים בהן כמו משולם ירוחם אביגדור וכו' רחמה ויש בידי תשובה ארוכה ע"ז מהגאון מוהר"א שרענצילויש לכתוב רחמה חסר כמו בהושע ואף הגאון מוהר"א בן משאת בנימין נח חלק עליו רק מטעם שבמקרא כתוב בשוריק ואנחנו קורין במלופין ולכך ר"ל דהוא שם אחר אבל לא מטעם שכתב מעלתו ולדבריו כל השמות שנכתבו בנביאים חסר צריך לכתוב בגט מלא וזה היפך כל הפוסקים דלעולם אולינו בתר המקרא ומ"ש וז"ל דכך כוננת הש"ס והוא פתיב דר"ל דהיינו שהנקודות מעידין לזה ר"ל הנקודות נמסרו בחירוק עכ"ל דברים אלו נפלאים ממני דהרי הנקודות הוא הקרי והמסורה הוא הפתיב והגמרא אמרו והוא פתיב ואיך יפרשו על הנקודות ועוד שהרי אדרבה הנקודות הם בחולם כאשר כתב אחר כך בעצמם ואם יאמר שגם בזה המסורה חולק עם הש"ס אם כן מאי עזר ללא כ"ח ואדרבה הוסיף המחלוקת דלא מיבעיא דפליגי בפתיב דהרי בהדיא מפורש בגמרא דוהנשא פתיב דהיינו חסר ואנו כותבין ע"פ מסורה מלא ופליגי גם בקרי דהגמרא ס"ל דהנקודות בחירוק דלעולם הנקודות הם הקרי והמסורה ס"ל בחולם ואולי יש איזה טעות סופר בדבריה גם מ"ש דלכך ס"ל כמסרה גבי מעבירים משום דהנקודה מסייע גם זה תימא דהנקודות הם הקרי ואין ראי' על הפתיב ועוד שהרי בתוס' בשבת הביאו ראי' מהא דבירושלמי פתיב ארבעים שנה ובספרים שלנו פתיב עשרים שנה ואמנם נראה לענ"ד ליישב מה שהביאו התוס' הגירסא דמעבירם פתיב ועשו עצמם פלא ידעו שהרי כתוב שטעות גדול הוא דמעבירם קאי על עם ה' ולא על בני עלי ונראה לענ"ד דאולי לשיטתו' בריש פסחים דרש"י פתיב דהוי מצוי לכתוב ישבת רק דכתב רשבת לדרשה ותוס' פתבו

דלא מצי למכתב יושבת דיושבת חסר הוא לדרשה ודבריהם תמוהין ומצאתי לבעל גזר הקודש בריש פ' נ"א דאיתא במדרש והובא ברש"י דישב חסר פתיב ביקוש לעמוד וכו' דפי' דברי התוס' דישב חסר מורה לעולם דאין זה ישיבה גמורה בשלימות ולכך באשה דלא שינה פסוק רגלים ורכיבה פתיב רכבת חסר דאינו רכיבה גמורה ואלו הנה פתיב יושבת הי' צריכה לכתוב מלא דהרי הוא ישיבה גמורה ורוך ולפי' זה לא קשי' מקושיות רש"י דנודאי מעבירים קאי על עם ה' אבל אעפ"כ משני שפיר דכינון שהוא חסר מורים שלא הי' הצעקה שלימות על שניהם זולת על אחד מהם דהשני לא חטא רק לא מיקה ודו"ק: תשובה כא עוד נשאלתי על ספר תורה שכ' במקום עלי באר עני לה עלה באר אם יש להוציא ס"ת אחרת מטעמים שאבאר דעלי היא לשון נקיבה דבאר נקרא בלשון נקיבה כמו רובצים עליה ויקרא שעה רחובות עני לה ותמיד היא לשון נקיבה ועלה הוא לשון זכר כמו ואל משה אמר עלה.

ועל קרח ופשוט דצריכה להוציא ואף הצמח צדק יודה בזה פי עיקר טעמו שמ"ם ונו"ן הוא ממוצא אחד ויש להם עזר מהאף משא"כ היו"ד וה' וגם זה סביר דחזקה היא כמ"ש החכם צבי וגם השואל הגאון מוה"ר הירש בתשובתו מוה"ר זקני הגאון מור"ם לובלין יודה בזה דלא דמי לאהלו ואהלה כמ"ש הטעם דגם אהלה יכול לקרות בחולם משא"כ פאן ומכ"ש לדעת מורי זקני הגאון מור"ם לובלין שם לכן נראה פשוט וברור דצריכה להוציא אחרת.

אחר כמה שנים בא פנדי תשובות חינוך בית יהודה וראיתי שכתב שם בתשובה הי' שכתב אגב גררא דבעלי עליה אין להוציא ס"ת אחרת אמנם לא ירד לחלק כמה שכתבתי והעיקר כמ"ש לעיל ומינ' לא תז"ז: תשובה כב לענ"ד הדבר ברור דמה שאנו פותבין חרם לא ופטור את הקנס הפנונה על חרם הקהלות דא"ל דהפנונה שמקבלין חרם מחדש כמ"ש הט"ז ביו"ד סי' רמ"ה וגם דברי הסמ"ע צ"ע במ"ש פיון דהקנן הוי קנן אמן לכך גם החרם אינו חל פיון שאינו מקבולו בפירוש דהאיה תלי זה בזה ומאי ענין קנן לחרם דאטו החרם נקנה בקנן וראיתי להב"ש סי' צ' באה"ע שכתב לפי דעת הסוברים הקנס משום בןש"א"כ מה שאנו נוהגים לקנות בקנן אינו רק לאמת הדברים ודברים אלו איני מבין ומה שאנו נוהגין ע"פ הרמ"א דכל מנהגותו.

ע"פ שכתב בסי' ר"ז שצריכה קנן ע"ש ואף פי הש"ך השיג שם וכתב שאין צריכה קנן י"ל דס"ל לרמ"א דלא דמי לאם אוביר אשלים במיטב משום דמנהגינו לכתוב לעולם חצי גזן קנס ובלי ספק כי אי אפשר לומר שכל בןש"א משידוהי היא שנה חצי גזן בצמצום ולכך דמיא לאם אוביר אשלים אלפא וזוי דצריכה קנן רק דלא בעינו צד חשיב משום דדמיא להמרו זא"ז.

ויקצת יש להביא ראיה דאנו נוהגים אחרי רמ"א וד"מ דס"ל דנתפשטו אצלנו חרם רגמ"ה הקהלות ועוד המעיין במהרי"ו וראה דגם למהרי"ו לא ברירא לי' הא מילתא דלא נתפשט החרם וראיה לדברינו כמה שכתב רמ"א סי' מ"ד בנשתדף ונפלה לפניו שומרת יבם מותר לישא אשה וכתב פן ע"פ הגהות מרדכי דכתובו' והתם וביאר הטעם משום דכבר חל עליו חרם הקהלות ודוחק לומר דטעם רבא משום דכותבין הקנס לא ופטור את החרם דלא הוי לי' לסתום אלא לפירוש ועוד דעכ"פ חייב חרם משום בןש"א

דְּלֹא גָרַע מְבִינֵינָּהוּ בְּדִבְרֵימָה דְּפִסְקָה הַשּׁ"ע דְּמַנְדִּין אוֹתוֹ עַד שְׂיִפְיֵינָּס וְכֵן נִרְאֶה מִתְּשׁוּבַת
עֲבוֹדַת הַגְּרִשׁוֹנֵי: תָּם וְנִשְׁלַם שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם